

รายงานฉบับสมบูรณ์
เล่ม 3

โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์
ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม

โดย
นายบัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์ และคณะ

กันยายน 2551

รายงานฉบับสมบูรณ์

ภาคผนวก

โครงการ “พัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์
ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม”

คณะวิจัย

สังกัด

1. นายบัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์	โครงการยุทธศาสตร์นโยบายฐานทรัพยากร ในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
2. รศ.ดร.ชยันต์ ตันติวิศาการ	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
3. รศ.ดร.ปัทมาวดี โพชนุกูล ชูชุกิ	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
4. รศ.ดร.นิรมล สุธรรมกิจ	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
5. ดร.ชโลธร แก่นสันติสุขมงคล	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
6. ผศ.ดร.สมชาย รัตนเชื้อสกุล	คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
7. ดร.เจริญ โทณะวนิก	คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม
6. ดร.สุจิตรา วาสนาดำรงดี	นักวิจัยอิสระ

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว.ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

สารบัญภาคผนวก

	หน้า
ส่วนที่ 1 : สรุปการดำเนินงาน	1
ส่วนที่ 2 : รายละเอียดผลการศึกษา	6
ภาคผนวกที่ 1 : ขอบเขตการศึกษาวิจัยในแต่ละเรื่อง	10
เรื่องที่ 1 : อนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายและการกำจัดของเสียอันตรายข้ามแดน : บทวิเคราะห์ด้านการเจรจาการค้าและการจัดการสิ่งแวดล้อม	
เรื่องที่ 2 : พิธีสารคาร์ตาเฮน่าว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ	13
เรื่องที่ 3 : พิธีสารเกียวโต	15
เรื่องที่ 4 : อนุสัญญาความหลากหลายทางชีวภาพ : ระบบเอกสารรับรองในกระบวนการแบ่งปันผลประโยชน์	20
เรื่องที่ 5 : ความพร้อมของไทยในการเข้าร่วมสนธิสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยพันธุกรรมพืชเพื่ออาหารและการเกษตร	21
ภาคผนวกที่ 2 : รายงานสรุปการเข้าร่วมประชุมประเทศภาคีสมาชิกอนุสัญญาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลก ครั้งที่ 13 (COP13) และภาคีพิธีสารเกียวโตครั้งที่ 3 (COP/MOP3) บาห์ลี อินโดนีเซีย	23
ภาคผนวกที่ 3 : รายงานสรุปการสัมมนา และการแถลงข่าว	32
เวทีสัมมนาครั้งที่ 1 : “Carbon Trading กับการแก้ปัญหาโลกร้อน	
เวทีสัมมนาครั้งที่ 2 : “การเจรจา FTA ไทย-ญี่ปุ่นกับประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อมและมลพิษ”	40
เวทีสัมมนาครั้งที่ 3 : “อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพและพิธีสารว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ”	50
เวทีสัมมนาครั้งที่ 4 : “สนธิสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยทรัพยากรพันธุกรรมพืชเพื่ออาหารและการเกษตร”	55

เวทีสัมมนาครั้งที่ 5 : “อนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายและการกำจัดของเสียอันตรายข้ามแดน”	60
เวทีสัมมนาครั้งที่ 6 : “พิธีสารเกียวโต”	73
เวทีสัมมนาครั้งที่ 7 : “การเปิดเสรีและคุ้มครองการลงทุนใน JTEPA”	85
เวทีสัมมนาครั้งที่ 8 : “รัฐธรรมนูญ : กับการรับมือโลกาภิวัตน์”	102
เวทีสัมมนาครั้งที่ 9 : “อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ : เอกสารแสดงแหล่งกำเนิด/แหล่งที่มา/การปฏิบัติตามกฎหมาย”	113
เวทีสัมมนาครั้งที่ 10 : “อนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายและการกำจัดของเสียอันตรายข้ามแดน”	120
เวทีสัมมนาครั้งที่ 11 : “การแสดงเจตจำนงผูกพันความตกลง JTEPA : นิติรัฐภายใต้รัฐบาลสุรยุทธ์”	143
เวทีสัมมนาครั้งที่ 12 : “อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (CBD) : ระบบเอกสารรับรองในกระบวนการแบ่งปันผลประโยชน์”	159
เวทีสัมมนาครั้งที่ 13 : “ความพร้อมของไทยในการเข้าร่วมสนธิสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยทรัพยากรพันธุกรรมพืชเพื่ออาหารและการเกษตร”	168
เวทีสัมมนาครั้งที่ 14 : “พิธีสารคาร์ตาเฮน่าว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ”	176
เวทีสัมมนาครั้งที่ 15 : “พิธีสารเกียวโต”	181
กำหนดการ และรายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมแต่ละครั้ง	197
ภาคผนวกที่ 3 : เว็บไซต์โครงการและข้อมูลสรุปสถิติการเข้าชม	256

สัญญาเลขที่ RDG5030003

โครงการ

“พัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศ
ด้านสิ่งแวดล้อม (MEAs Intelligence Unit) ”

รายงานฉบับสมบูรณ์

ส่วนที่ 1 สรุปการดำเนินงาน

1. รายงานในช่วงตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2549 ถึงวันที่ 31 ตุลาคม 2550
2. ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัยผู้รับทุน : นายบัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์
หน่วยงาน : โครงการยุทธศาสตร์นโยบายฐานทรัพยากร
ในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
3. วัตถุประสงค์ของโครงการวัตถุประสงค์ทั้งหมด 4 ข้อ ได้แก่
 - (3.1) เพื่อการศึกษา พัฒนาคณะความรู้ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อการใช้ประโยชน์ทั้งในด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและด้านการค้าของไทย
 - (3.2) เพื่อการติดตามสถานการณ์ ความเคลื่อนไหว และวิเคราะห์แนวโน้มของการกำหนดกฎกติกา มาตรการด้านสิ่งแวดล้อม การเจรจาในเวทีระหว่างประเทศด้านการค้าและด้านสิ่งแวดล้อม ที่จะมีผลกระทบต่อการค้าและการจัดการสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย
 - (3.3) เพื่อสร้างเวทีการสังเคราะห์ความรู้ และการกำหนดจุดยืน นโยบายของไทยในการเจรจาด้านการค้าและสิ่งแวดล้อมในเวทีระหว่างประเทศทั้งแบบทวิภาคีและพหุภาคี บนพื้นฐานข้อมูลความรู้ทางวิชาการ
 - (3.4) เพื่อสร้างความเข้าใจ ความตื่นตัวแก่ผู้ผลิต ผู้ประกอบการ และประชาชนทั่วไป ในประเด็นด้านกฎระเบียบด้านการค้าและสิ่งแวดล้อม ภายใต้ความตกลงพหุภาคีด้านสิ่งแวดล้อมความตกลงการค้าเสรี และ ข้อกำหนดของประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทย

4. ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ และกิจกรรมที่ดำเนินการมาและผลที่ได้รับ

ตารางที่ 1

วัตถุประสงค์	กิจกรรม (ตามแผน)	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ผลการ ดำเนินงาน	หมายเหตุ
1. เพื่อการศึกษา พัฒนางองค์ความรู้ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อการใช้ประโยชน์ทั้งในด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและด้านการค้าของไทย	1.1 การศึกษา วิจัยในเรื่องการค้าและสิ่งแวดล้อม	1.1 องค์ความรู้เกี่ยวกับความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อการใช้ประโยชน์ต่อประเทศไทยทั้งด้านสิ่งแวดล้อมและด้านการค้า	- มีการศึกษาวิจัยที่ได้ดำเนินการทั้งหมด 5 เรื่อง (รายละเอียดในรายงานส่วนที่ 2 และภาคผนวกที่ 1) - การจัดประชุมเฉพาะกลุ่ม (Focus Group) เพื่อปรับปรุงขอบเขตและประเด็นการศึกษา รวม 4 ครั้ง - การจัดประชุมนำเสนอผลการศึกษาวิจัย จำนวน 5 ครั้ง (รายละเอียดสรุปการประชุมในรายงานส่วนที่ 2)	----
	1.2 การพัฒนา เสริมสร้างขีดความสามารถด้านการวิจัยของนักศึกษาในระดับปริญญาโท	1.2 นักวิจัยรุ่นใหม่ที่มีความสนใจศึกษาด้านการค้าและสิ่งแวดล้อม	- มีนักศึกษาที่ได้รับทุนสนับสนุนการเขียนบทความวิชาการเพื่อพัฒนาเป็นวิทยานิพนธ์ จำนวน 5 ทุน	---

ตารางที่ 1 (ต่อ)

วัตถุประสงค์	กิจกรรม (ตามแผน)	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ผลการดำเนินงาน	หมายเหตุ
2. เพื่ อ ก า ร ตี ด ต าม สถานการณ์ ความเคลื่อนไหว และวิเคราะห์แนวโน้มของ การ ก า ห น ด ก ฎ ก ดิ ก า มาตรการด้านสิ่งแวดล้อม การเจรจาในเวทีระหว่าง ประเทศด้านการค้าและด้าน สิ่งแวดล้อม ที่จะม ี ผลกระทบ ต่อการค้าและการจัดการ สิ่งแวดล้อมของประเทศไทย	2. การติดตามความก้าวหน้า ของการประชุม/การเจรจา ใน เวทีการค้าและเวทีสิ่งแวดล้อม ที่สัมพันธ์กับหัวข้อการศึกษา ในกิจกรรมที่ 1	2. ข้อมูล ความเคลื่อนไหวและ แนวโน้มเกี่ยวกับการกำหนด มาตรการทางด้านการค้าและด้าน สิ่งแวดล้อม ที่จะส่งผลกระทบต่อขีด ความสามารถในการบริหารจัดการ สิ่งแวดล้อม และการแข่งขันทางด้าน การค้าของประเทศไทย	- การจัดเวทีสัมมนา และการแถลงข่าวเพื่อ สร้างความตื่นตัว และนำเสนอความเคลื่อนไหวด้านการเจรจาการค้าและสิ่งแวดล้อม รวม 3 ครั้ง (รายละเอียดในภาคผนวกที่ 2) - การนำเสนอข้อมูล ความเคลื่อนไหว ผล การเจรจา/การสัมมนาที่เกี่ยวข้องผ่านทาง เว็บไซต์โครงการ (www.measwatch.org) มีผู้เข้าชมถึง วันที่ 15 พฤศจิกายน 2550 รวม 7,179 คน (ดูภาคผนวกที่ 3)	----

ตารางที่ 1 (ต่อ)

วัตถุประสงค์	กิจกรรม (ตามแผน)	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ผลการ ดำเนินงาน	หมายเหตุ
3. เพื่อสร้างเวทีการสังเคราะห์ความรู้ และการกำหนดจุดยืนนโยบายของไทยในการเจรจาการค้าและสิ่งแวดลอมในเวทีระหว่างประเทศทั้งแบบทวิภาคีและพหุภาคี บนพื้นฐานข้อมูลความรู้ทางวิชาการ	3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ต่อการเจรจาด้านการค้าและด้านสิ่งแวดล้อมในเวทีระหว่างประเทศ	3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ต่อการเจรจาด้านการค้าและด้านสิ่งแวดล้อมในเวทีระหว่างประเทศ	- ได้มีการจัดเวทีสัมมนาเชิงนโยบาย รวม 3 ครั้ง (รายละเอียดในภาคผนวกที่ 2) - ได้จัดทำเอกสารข้อเสนอแนะเรื่องการเจรจาความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น (JTEPA) ในด้านสิ่งแวดล้อมเสนอต่อรัฐบาลและสภานิติบัญญัติแห่งชาติ	----
4. เพื่อสร้างความเข้าใจ ความตื่นตัวแก่ผู้ผลิต ผู้ประกอบการ และประชาชนทั่วไป ในประเด็นด้านกฎระเบียบด้านการค้าและสิ่งแวดล้อม ภายใต้ความตกลงพหุภาคีด้านสิ่งแวดล้อมความตกลงการค้าเสรี และ ข้อกำหนดของประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทย	4. การสื่อสารข้อมูล สร้างความเข้าใจ สร้างความตระหนักแก่องค์กรที่เกี่ยวข้องและประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับกฎกติกาการค้าและด้านสิ่งแวดล้อมที่อาจมีผลกระทบต่อประเทศไทย ผ่านทางช่องทางการสื่อสารและกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ	4. ความตื่นตัว ความตระหนักขององค์กรที่เกี่ยวข้องต่อการดำเนินการเจรจาด้านการค้าและสิ่งแวดล้อม ซึ่งทำให้มีโอกาสเตรียมตัวและแข่งขันได้อย่างเท่าทัน	- การจัดเวทีสัมมนา และการแถลงข่าวเพื่อสร้างความตื่นตัว และนำเสนอความเคลื่อนไหวด้านการเจรจาการค้าและสิ่งแวดล้อม รวม 3 ครั้ง (รายละเอียดในภาคผนวกที่ 2) - การนำเสนอข้อมูล ความเคลื่อนไหว ผลการเจรจา/การสัมมนาที่เกี่ยวข้องผ่านทางเว็บไซต์โครงการ (www.measwatch.org) (ดูรายละเอียดใน ภาคผนวกที่ 3)	----

5. ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ต่อ สกว.

ทางสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยควรจัดส่งรายงานวิจัยในโครงการนี้ให้กับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อการใช้ประโยชน์จากผลการศึกษา เช่น สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ, สำนักความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, สำนักเจรจาการค้าพหุภาคี กระทรวงพาณิชย์ เป็นต้น

ลงนาม

(นายบัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์)

กันยายน 2551

ส่วนที่ 2 รายละเอียดผลการศึกษา

กิจกรรมการศึกษา วิเคราะห์ประเด็นการเจรจาด้านการค้าและสิ่งแวดล้อมในเวทีระหว่างประเทศ ที่จะส่งผลกระทบต่อประเทศไทย (ตามกิจกรรมที่ 1 ของโครงการ) ได้ดำเนินการอยู่ใน 5 เรื่องโดยมีหัวข้อ และผู้รับผิดชอบ ดังนี้

1. ระบบเอกสารรับรองในกระบวนการแบ่งปันผลประโยชน์ภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ โดย ผศ.ดร.สมชาย รัตนเชื้อสกุล คณะนิติศาสตร์ ม.หอการค้าไทย
2. พิธีสารว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ โดย ดร.เจษฎ์ โทณะวณิก คณะนิติศาสตร์ ม.สยาม
3. ความพร้อมของไทยในการเข้าร่วมสนธิสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยทรัพยากรพันธุกรรมพืชเพื่ออาหารและการเกษตร โดย รศ.ดร.ชยันต์ ตันติวิธดาการ และ รศ.ดร.ปัทมาวดี โพชนุกูล ชูชูกิ คณะเศรษฐศาสตร์ ม.ธรรมศาสตร์
4. พิธีสารเกียวโต โดย รศ.ดร.นิรมล สุธรรมกิจ และ ดร.ชโลธร แก่นสันติสุขมงคล คณะเศรษฐศาสตร์ ม.ธรรมศาสตร์
5. อนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายและการกำจัดของเสียอันตรายข้ามแดน : บทวิเคราะห์ด้านการเจรจาการค้าและการจัดการสิ่งแวดล้อม โดย ดร.สุจิตรา วาสนาดำรงดี นักวิจัยอิสระ

ทั้งนี้ ในแต่ละหัวข้อการศึกษาวิจัยจะมีขอบเขตการศึกษาหลัก คือ

- (1) การใช้ MEAs ฉบับนั้นเพื่อการดูแลจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อม ทั้งภายในประเทศและปัญหาสิ่งแวดล้อมโลก
- (2) การใช้ MEAs ฉบับนั้นเพื่อการเจรจาในเวทีการค้าพหุภาคี ทวิภาคี และการใช้มาตรการฝ่ายเดียวของประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทย
- (3) การใช้ MEAs ฉบับนั้นเพื่อการเจรจาต่อสู้ในกรณีเกิดข้อพิพาททางการค้าด้านสิ่งแวดล้อม

(สำหรับรายละเอียดขอบเขตการศึกษาของแต่ละหัวข้อการวิจัยอยู่ในภาคผนวกที่ 1)

ในส่วนของการจัดประชุมกลุ่มเฉพาะ (Focus Group) การประชุมวิชาการ เวทีสัมมนาเชิงนโยบาย และการแถลงข่าว **ทางโครงการได้มีการกิจกรรมรวมทั้งสิ้น 15 ครั้ง** โดยเรียงตามลำดับเวลาดังนี้

	ครั้ง	วัน เดือน / ปี	เรื่อง	สถานที่
ธันวาคม 2549 (2 ครั้ง)	1.	พฤหัสบดี 7 ธ.ค.49	“ Carbon Trading กับการแก้ปัญหาโลกร้อน ”	ณ ห้องประชุมชั้น 2 อาคารเกษมอุทยานนิน คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
	2.	ศุกร์ 8ธ.ค.49	การแถลงข่าว เรื่อง “ การเจรจา FTA ไทย-ญี่ปุ่น: ประเด็นสิ่งแวดล้อมและมลพิษ”	ณ ห้องประชุมกาหลาชั้น3 โรงแรมสวนดุสิต เฟลส (ม.ราชภัฏสวนดุสิต)
มกราคม 2550 (4 ครั้ง)	3.	อังคาร 16ม.ค.50	“อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ และ พิธีสารว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ”	เวลา 13.30-16.30 นาฬิกา ณ ห้องห้องประชุม1ชั้น14 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการ วิจัย (สกว.)
	4.	ศุกร์ 26ม.ค.50	“ สนธิสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยทรัพยากร พันธุกรรมพืชเพื่ออาหารและการเกษตร ”	เวลา 09.00-12.30 นาฬิกา ณ ห้องประชุม ชั้น 22 สำนักงาน กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
	5	ศุกร์ 26ม.ค. 50	“ อนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้าย และการกำจัดของเสียอันตรายข้ามแดน ”	เวลา 13.30 –16.30 นาฬิกา ณ ห้องประชุม ชั้น 22 สำนักงาน กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
	6	จันทร์ 29ม.ค.50	“ พิธีสารเกียวโต”	เวลา 13.30-16.30 นาฬิกา ณ ห้องประชุม 2 ชั้น 14 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการ วิจัย (สกว.)
มีนาคม 2550(1ครั้ง)	7	จันทร์ 19มี.ค.50	“การเปิดเสรีและคุ้มครองการลงทุนใน JTEPA”	เวลา 08.30-13.30 นาฬิกา ณ ห้องประชุม 1 ชั้น 27 อาคารพญาไทพลาซ่า สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ

	ครั้ง	วัน เดือน / ปี	เรื่อง	สถานที่
เมษายน 2550 (1 ครั้ง)	8	ศุกร์ 27เม.ย.50	การเสวนาโต๊ะกลม นักวิชาการพบสื่อมวลชน เรื่อง “รัฐธรรมนูญ :กับการรับมือโลกาภิวัตน์ ”	เวลา 09.00-12.00 นาฬิกา ณ ห้องประชุม 501 ชั้น 5 สนง.คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน แห่งชาติ
กรกฎาคม 2550 (1 ครั้ง)	9	พฤหัสบดี 26 ก.ค.50	การประชุม Focus group เรื่อง “ อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ: เอกสารแสดงแหล่งกำเนิด/แหล่งที่มา/การปฏิบัติตาม กฎหมาย (Certificate of Origin/Source/Legal Provenance)”	เวลา 08.30-12.30 น. ณ ห้องประชุม 1 ชั้น 14 สนง.กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
ตุลาคม 2550 (6 ครั้ง)	10	ศุกร์ 5 ต.ค.50	การประชุมนำเสนอผลการศึกษาวิจัย เรื่อง “ อนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายและ การจัดของเสียอันตรายข้ามแดน (Basel Convention) ”นำเสนอโดย ดร.สุจิตรา วาสนาดำรงดี นักวิจัยอิสระ	เวลา 13.00-16.30 นาฬิกา ณ ห้องประชุม 1 ชั้น 14 สำนักงาน กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
	11	อังคาร 9 ต.ค.50	การแสดงเจตนาผูกพันความตกลง JTEPA : นิติรัฐภายใต้รัฐบาลสุรยุทธ์	เวลา 13.00-16.30 นาฬิกา ณ ห้องประชุมชั้น 2 สมาคมศิษย์เก่า คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย
	12	พฤหัสบดี 11ต.ค.50	การประชุมนำเสนอผลการศึกษาวิจัย เรื่อง “ อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (CBD)” นำเสนอโดย ผศ.ดร.สมชาย รัตนเชื้อสกุล คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย	เวลา 08.30-12.30 นาฬิกา ณ ห้องประชุม 1 ชั้น 14 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการ วิจัย (สกว.)
	13	พฤหัสบดี 11ต.ค.50	การประชุมนำเสนอผลการศึกษาวิจัย เรื่อง “ สนธิสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยทรัพยากร พันธุกรรมพืชเพื่ออาหารและการเกษตร (ITPGR) ” เสนอโดย รศ.ดร.ชัยนธ์ ต้นดีวิศาการ และ รศ.ดร.ปัทมาวดี โพช นุกูล ชูชุกิ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	เวลา 13.00-16.30 นาฬิกา ณ ห้องประชุม 1 ชั้น 14 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการ วิจัย (สกว.)

	ครั้ง	วัน เดือน / ปี	เรื่อง	สถานที่
	14	ศุกร์ 12ต.ค.50	การประชุมนำเสนอผลการศึกษาวิจัย เรื่อง “พิธีสารคาร์ตาเฮน่าว่าด้วยความปลอดภัยทาง ชีวภาพภายใต้สัญญาว่าด้วย ความหลากหลายทาง ชีวภาพ (Biosafety Protocol) นำเสนอโดย ดร.เจษฎ์ โทณะวณิก คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม	เวลา 08.30-12.30 นาฬิกา ณ ห้องประชุม 1 ชั้น 14 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการ วิจัย (สกว.)
	15	พุธ 24ต.ค.50	การประชุมนำเสนอผลการศึกษาวิจัย เรื่อง “ พิธีสารเกียวโต (Kyoto Protocol)” นำเสนอโดย รศ.ดร.นิรมล สุธรรมกิจ และ ดร.ชโลธร แก่นสันติสุขมงคล คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	เวลา 13.00-16.30 นาฬิกา ณ ห้องประชุม 1 ชั้น 14 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการ วิจัย (สกว.)

(สำหรับผลสรุปสาระสำคัญของการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง โปรดดูในภาคผนวกที่ 3)

เรื่องที่ 1.

อนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้าย และการกำจัดของเสียอันตรายข้ามแดน (Basel Convention) : บทวิเคราะห์ด้านการเจรจาการค้าและการจัดการสิ่งแวดล้อม

ผู้รับผิดชอบ: ดร.สุจิตรา วาสนาดำรงดี สถาบันวิจัย นักวิจัยอิสระ

ประเด็นหลักในการศึกษา

1. การใช้ Basel Convention เพื่อการดูแลจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมทั้งภายในประเทศและปัญหาสิ่งแวดล้อมโลก
2. การใช้ Basel Convention เพื่อการเจรจาในเวทีการค้าพหุภาคี ทวิภาคี และการใช้มาตรการฝ่ายเดียวของประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทย

ขอบเขตการศึกษา (scope of the study)

1. การใช้อนุสัญญาบาเซลในการจัดการปัญหาของเสียอันตราย
 - 1.1 การจัดการของเสียอันตรายข้ามแดน
 - 1.2 การจัดการของเสียอันตรายในประเทศ
2. การใช้อนุสัญญาบาเซลในการเจรจาในเวทีการค้าพหุภาคี ทวิภาคี และการใช้มาตรการฝ่ายเดียวของประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทย
 - 2.1 อนุสัญญาบาเซลกับเวทีการค้าพหุภาคี (WTO)
 - 2.2 อนุสัญญาบาเซลกับเวทีการค้าทวิภาคี (FTAs)
 - 2.3 อนุสัญญาบาเซลกับมาตรการฝ่ายเดียวของประเทศคู่ค้า

ประเด็น/คำถามหลักของการศึกษา

1. การใช้อนุสัญญาบาเซลในการจัดการปัญหาของเสียอันตรายทั้งภายในประเทศและปัญหาสิ่งแวดล้อมโลก (ดูทั้งความพยายามของบาเซลและของประเทศไทย)
 - 1.1 การจัดการของเสียอันตรายข้ามแดน
 - ระบบการควบคุมการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายข้ามแดนผ่านระบบ prior informed consent
 - ระบบการตรวจสอบการลักลอบขนของเสียอันตราย (illegal traffic)
 - ระบบการป้องกันการขนย้ายของเสียอันตรายในรูปสินค้าใช้แล้วหรือสินค้ารีไซเคิล (Ban Amendment และการปรับปรุงระบบพิกัตศุลกากรโดยให้เพิ่มพิกัตที่เป็นรายการของเสียอันตรายตามที่ระบุไว้ในภาคผนวก 8 ของอนุสัญญาบาเซล)

- ระบบประกันภัยและชดเชยความเสียหาย (พริสสารบาเซล)

1.2 การจัดการของเสียอันตรายในประเทศ

- การปฏิบัติตามพันธกรณีของอนุสัญญาบาเซลต่อการจัดการของเสียอันตรายในประเทศ
 - การออกกฎหมายภายในประเทศเพื่อควบคุมและจัดการของเสียอันตราย -สร้าง ความชัดเจนในการนิยามคำว่า ของเสียอันตราย และรายชื่อของเสียอันตราย (ที่ควร สอดคล้องกับบาเซล)
 - การลดของเสียอันตราย ณ แหล่งกำเนิดให้เหลือน้อยที่สุด (เพื่อลดปริมาณของเสีย อันตรายที่จะส่งออกไปประเทศอื่น)
 - (ก) Reduce-- นโยบายการใช้ Cleaner Technology การลดใช้สารอันตรายใน สินค้าอิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้า Corporate Social Responsibility (CSR) และการสร้างจิตสำนึกของผู้บริโภค (มิให้ใช้ของฟุ่มเฟือย เช่น เปลี่ยนมือถือบ่อย)
 - (ข) Reuse และ Recycle --การออกกฎระเบียบ WEEE และการพัฒนา อุตสาหกรรมรีไซเคิลภายในประเทศ (โดยเน้นการปรับปรุงระบบการเก็บ รวบรวมของเสียอันตรายที่เกิดขึ้นภายในประเทศ เพื่อลดความจำเป็นใน การนำเข้าวัตถุดิบที่เป็นของเสียอันตรายจากประเทศอื่น)
 - การถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการกำจัดของเสียอันตรายและการลดปริมาณของเสีย อันตราย (CT)

2. การใช้อนุสัญญาบาเซลในการเจรจาในเวทีการค้าพหุภาคี ทวิภาคี

และการใช้มาตรการฝ่ายเดียวของประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทย

(สถานการณ์ ความคืบหน้าของการเจรจา ประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับของเสียอันตราย

และอนุสัญญาบาเซล และข้อเสนอแนะ)

2.1 อนุสัญญาบาเซลกับเวทีการค้าพหุภาคี (WTO)

- ติดตามผลการศึกษาของ WTO---CTE

2.2 อนุสัญญาบาเซลกับเวทีการค้าทวิภาคี (FTAs)

- ความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น (Japan-Thailand Economic Partnership Agreement, JTEPA)
- FTA ไทย-สหรัฐฯ

ตัวอย่างประเด็นย่อยที่จะศึกษา:

1. ข้อขัดแย้งและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นระหว่าง การคุ้มครองการลงทุน ในความตกลง FTA ไทย-สหรัฐอเมริกาและ JTEPA กับพันธกรณีในอนุสัญญาบาเซล

2. ข้อขัดแย้งและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการเปิดเสรีทางการค้าของเสียอันตรายใน JTEPA กับพันธกรณีในอนุสัญญาบาเซล

3. ข้อพิพาทที่อาจเกิดขึ้นหาก Ban Amendment มีผลบังคับใช้ (ห้ามประเทศ OECD ซึ่งรวม ญี่ปุ่น ส่งออกของเสียอันตรายไปยังประเทศนอก OECD ไม่ว่าจะเพื่อกำจัดขั้นสุดท้ายหรือเพื่อรีไซเคิล) และไทยได้ทำความตกลง JTEPA กับญี่ปุ่นแล้ว

2.3 อนุสัญญาบาเซลกับมาตรการฝ่ายเดียวของประเทศคู่ค้า

- อนุสัญญาบาเซลกับการป้องกันมิให้มีการใช้มาตรการฝ่ายเดียว เช่น ระเบียบ WEEE ของ EU และระเบียบที่คล้ายคลึงกันในประเทศอื่นๆ เช่น จีน เกาหลี ญี่ปุ่น มาเป็นเครื่องมือกีดกันทางการค้า (วิเคราะห์ผลกระทบต่อภาคอุตสาหกรรมไทย)

เรื่องที่ 2.

พิธีสารคาร์ตาเฮน่าว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ ภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ

(Cartagena Protocol on Biosafety to the Convention on Biological Diversity)

ผู้รับผิดชอบ : ดร.เจษฎ์ โทณะวณิก คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

หลักการและเหตุผล

ภายใต้มาตรา 8(g) ของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (Convention on Biological Diversity – CBD) ภาควิชาอนุสัญญาได้สร้างบทบัญญัติร่วมกันให้มีการ “จัดตั้ง หรือธำรงรักษา วิธีการที่จะจัดระเบียบ จัดการ หรือควบคุมความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ และการปลดปล่อย สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมอันเป็นผลมาจากเทคโนโลยีชีวภาพซึ่งมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดผลกระทบด้านลบต่อสิ่งแวดล้อม อันมีผลต่อการอนุรักษ์ และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนซึ่งทรัพยากรชีวภาพ ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงความเสี่ยงที่จะเกิดอันตรายต่อสุขภาพของมนุษย์” และจากบทบัญญัตินี้เองจึงได้มีการจัดทำพิธีสารคาร์ตาเฮน่าว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (Cartagena Protocol on Biosafety to the Convention on Biological Diversity) ขึ้นมา โดยมีเนื้อหาหลักเพื่อกำกับดูแลการขนย้ายข้ามแดน (Transboundary Movement) ของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม (Living Modified Organisms – LMOs) ซึ่งประเทศไทยในฐานะที่เป็นภาคีของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ และพิธีสารว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพจึงมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตาม หรือไม่ปฏิบัติให้ขัดต่อบทบัญญัติของเอกสารระหว่างประเทศ (International Instruments) ทั้งสองฉบับ

อย่างไรก็ตามประเทศไทยไม่ได้เป็นเพียงภาคีข้อตกลงระหว่างประเทศที่กล่าวไปข้างต้น ซึ่งถือว่าเป็นข้อตกลงพหุภาคีด้านสิ่งแวดล้อมเท่านั้น หากแต่ยังเป็นภาคีข้อตกลงระหว่างประเทศอื่น ๆ โดยเฉพาะข้อตกลงภายใต้องค์การการค้าโลก (World Trade Organization – WTO) ไม่ว่าจะเป็นข้อตกลงว่าด้วยสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (The Agreement on Sanitary and Phytosanitary – SPS) และข้อตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า (The Agreement on Technical Barrier to Trade – TBT) ซึ่งข้อตกลงเหล่านี้ล้วนมีความเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีชีวภาพ และสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม (Living Modified Organisms หรือ Genetically Modified Organisms) ซึ่งประเทศไทยก็ต้องถือปฏิบัติตามพันธกรณีที่ปรากฏอยู่ในข้อตกลงเหล่านี้เช่นกัน

นอกจากนั้นการค้าระหว่างประเทศที่ขยายตัวออกเรื่อย ๆ ของประเทศไทยทำให้ประเทศต่าง ๆ ที่อาจจะมิได้มองเห็นว่าการเจรจาการค้าพหุภาคี (Multilateral Trade Negotiations) ไม่สามารถที่จะเข้าถึงความต้องการของแต่ละประเทศได้ตามที่คาดหวังกันเอาไว้แต่เดิม ได้เริ่มขยับเข้าสู่การเจรจาการค้าทวิภาคี (Bilateral Trade Negotiations) โดยเฉพาะในรูปของการทำข้อตกลงการค้าเสรี (Free

Trade Agreement – FTA) โดยมีประเทศไทยเป็นหนึ่งในคู่ค้าหลักที่ประเทศเหล่านั้นให้ความสนใจในการเข้าเจรจาการค้าทวิภาคีด้วย จึงทำให้ประเด็นทางการค้า อย่างเช่น เรื่องความปลอดภัยทางชีวภาพ กลายเป็นเรื่องที่จะต้องพิจารณาภายใต้กรอบข้อตกลงระหว่างประเทศที่ค่อนข้างซับซ้อน ซึ่งการคลี่คลายสายใยที่พันกันอยู่ของข้อตกลงระหว่างประเทศต่าง ๆ ก็จะสามารถนำมาซึ่งกฎหมาย กฎระเบียบภายในประเทศที่จะให้หลักประกันที่ดี เหมาะสม และเข้มแข็งเพียงพอที่เราจะสามารถยืนหยัดในเวทีการค้าระหว่างประเทศได้อย่างไม่เสียเปรียบ

ประเด็นหลักในการศึกษา

1. การวิเคราะห์ประเด็นความขัดแย้ง หรือความสอดคล้องระหว่างกรอบกติกาในข้อตกลงภายใต้องค์การการค้าโลก (World Trade Organization – WTO) ซึ่งได้แก่ ข้อตกลงว่าด้วยสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (The Agreement on Sanitary and Phytosanitary – SPS) และข้อตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า (The Agreement on Technical Barrier to Trade – TBT) กับข้อตกลงพหุภาคีด้านสิ่งแวดล้อม (Multilateral Environmental Agreements – MEAs) ซึ่งได้แก่ พิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (Cartagena Protocol on Biosafety to the Convention on Biological Diversity หรือ Biosafety Protocol) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นเรื่องแนวทางความระมัดระวัง (Precautionary Approach) หรือหลักความระมัดระวัง (Precautionary Principle)

2. ข้อเสนอต่อประเทศไทยในการเจรจาในเวทีการค้าทวิภาคี (Bilateral Trade Negotiations) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเจรจาการค้าเสรีแบบทวิภาคี (Bilateral Free Trade Agreement – FTA) ไม่ว่าจะเป็นการเจรจาการค้าเสรีระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา ไทยกับสหภาพยุโรป หรือไทยกับประเทศคู่ค้าอื่น ๆ

3. ข้อเสนอต่อการเจรจาในเวทีการประชุมสมัชชาภาคี (Conference of the Parties – COP) ของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (Convention on Biodiversity – CBD) และพิธีสารว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ (Biosafety Protocol) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องความรับผิดชอบ (Liability) และการเยียวยา (Redress)

4. ข้อเสนอต่อการจัดทำกฎหมาย กฎระเบียบของประเทศไทยในการบริหารจัดการเรื่องสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม (Living Modified Organisms – LMOs หรือ Genetically Modified Organisms – GMOs) ที่มีความสอดคล้องกับกรอบกติกาในเวทีองค์การการค้าโลก การเจรจาการค้าทวิภาคี ที่ประเทศไทยได้ลงนามไปแล้ว กำลังจะลงนาม อยู่ในระหว่างเจรจา กำลังพิจารณาเพื่อเข้าเจรจา หรือมีแนวโน้มว่าจะเข้าเจรจา รวมทั้งมีความสอดคล้องกับพิธีการว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพด้วย

เรื่องที่ 3. พิธีสารเกียวโต (Kyoto Protocol)

ผู้รับผิดชอบ : รศ.ดร.นิรมล สุธรรมกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ดร. ชโลธร แก่นสันติสุขมงคล คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

1. ความเบื้องต้น

เนื่องด้วยก๊าซเรือนกระจก (greenhouse gases: GHG) เป็นก๊าซที่มีการสะสมตัวในชั้นบรรยากาศเป็นระยะเวลานานและการสะสมของก๊าซเรือนกระจกเป็นจำนวนมากจะส่งผลให้สภาพภูมิอากาศโดยรวมของโลกมีอุณหภูมิสูงขึ้น จนกลายเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมระดับโลก ด้วยเหตุนี้ อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ หรือ UNFCCC (United Nations Framework Convention on Climate Change) จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาระดับความเข้มข้นของปริมาณก๊าซเรือนกระจกในชั้นบรรยากาศให้อยู่ในระดับที่ปลอดภัย เพื่อให้ธรรมชาติสามารถปรับตัวได้ และเพื่อเป็นการประกันว่าจะไม่มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางอาหาร และไม่ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ดังเช่น เป้าหมายของ UNFCCC ที่กำหนดไว้ดังนี้

"The ultimate objective of this Convention and any related legal instruments that the Conference of the Parties may adopt is to achieve, in accordance with the relevant provisions of the Convention, stabilization of greenhouse gas concentrations in the atmosphere at a level that would prevent dangerous anthropogenic interference with the climate system. Such a level should be achieved within a time-frame sufficient to allow ecosystems to adapt naturally to climate change, to ensure that food production is not threatened and to enable economic development to proceed in a sustainable manner."

โดย อนุสัญญา UNFCCC เริ่มมีผลบังคับใช้เมื่อ 21 มีนาคม 2537 (ค.ศ. 1994)

ต่อมาที่ประชุมสมัชชาประเทศภาคี (COP: Conference of the Parties) ครั้งที่ 3 เมื่อปี 2540 ได้มีการรับรองพิธีสารเกียวโต (Kyoto Protocol) และมีผลบังคับใช้เมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2548 (ค.ศ. 2005)¹ โดยมีหลักการที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่

1 พิธีสารเกียวโตจะมีผลบังคับใช้เมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2548 ทั้งนี้ที่ได้มีการลงนามในพิธีสารมาตั้งแต่ 11 ธันวาคม 2540 ทั้งนี้เนื่องจาก พิธีสารเกียวโตจะมีผลบังคับใช้ก็ต่อเมื่อบรรลุเงื่อนไข 2 ประการ คือ ประการแรก จะต้องมีการเข้าร่วมและให้สัตยาบัน หรือให้การยอมรับ เห็นชอบ หรือภาคยานุวัติไม่น้อยกว่า 55 ประเทศ ประการที่สอง จะต้องมีความเห็นชอบของประเทศพัฒนา

(1) กำหนดข้อผูกพันทางกฎหมาย (Legally Binding Obligations) ในการลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของรัฐบาลใน Annex I (ได้แก่ ประเทศพัฒนาแล้ว 24 ประเทศ และ ประเทศที่มีเศรษฐกิจอยู่ในระยะปรับเปลี่ยน ซึ่งได้แก่ประเทศยุโรปตะวันออกและอดีตประเทศสังคมนิยม) โดยรวมแล้วไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 จากระดับการปล่อยโดยรวมของกลุ่ม Annex I ในปี 2533 (ค.ศ. 1990) ภายในช่วงปี 2551-2555 (ค.ศ. 2008-2012) ทั้งนี้ ปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของแต่ละประเทศใน Annex I อาจแตกต่างกันไปได้ ขึ้นอยู่กับระดับการพัฒนาประเทศ และการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในอดีต เช่น สหภาพยุโรปมีพันธกิจที่ต้องก๊าซเรือนกระจกร้อยละ 8 สหรัฐอเมริกามีพันธะต้องลดร้อยละ 7 (ปัจจุบันนี้ สหรัฐอเมริกายังไม่ลงนามให้สัตยาบันในการปฏิบัติตามพันธกรณีนี้) รัสเซีย ไม่มีพันธะในการลดก๊าซเรือนกระจก และ ออสเตรเลียสามารถการปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 8 เป็นต้น

(2) เพื่อช่วยให้ประเทศในกลุ่ม Annex I สามารถดำเนินการตามพันธกรณีที่กำหนดไว้ได้ พิธีสารเกียวโตจึงกำหนดให้มีกลไกที่ยืดหยุ่น (Flexible Mechanisms) เพื่อช่วยลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกไว้ 3 อย่างคือ การดำเนินการร่วมกันระหว่างประเทศพัฒนาแล้วในการลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (Joint Implementation: JI) การซื้อขายใบอนุญาตในการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (Emission Trading: ET) และ การดำเนินโครงการร่วมกันระหว่างประเทศพัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนาในการลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกโดยการจัดทำกลไกสำหรับการพัฒนาเพื่อสิ่งแวดล้อม (Clean Development Mechanism: CDM) หรือที่เรียกว่า “กลไกการพัฒนาที่สะอาด”

ทั้งนี้ กลุ่มประเทศอื่นๆ (Non-Annex I) รวมทั้งประเทศไทย ไม่มีพันธะใดๆ ในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกเช่นเดียวกับกลุ่มประเทศ Annex I หากแต่เพียงต้องมีดำเนินการเพื่อช่วยลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก 2 ประการ ได้แก่ การจัดทำเอกสารแห่งชาติรายงานปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และการให้ความร่วมมือระหว่างประเทศในการดำเนินการแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลก

ประเทศไทยได้ลงนามในพิธีสารเกียวโตเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2542 และได้ให้สัตยาบันเมื่อ 28 สิงหาคม 2545 ทั้งนี้ประเทศไทยในฐานะประเทศกำลังพัฒนายังไม่มีพันธกรณีเพิ่มเติมใดๆ นอกเหนือไปจากอนุสัญญา UNFCCC โดยปัจจุบันนี้สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นหน่วยงานกลางประสานงาน (National Focal Point) ภายใต้พิธีสารเกียวโต รวมทั้งเป็นหน่วยงานกลางประสานการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับด้าน “กลไกการพัฒนาที่สะอาด” และต่อมาได้เตรียมจัดตั้ง DNACDM (Designated National Authority for CDM) เพื่อรองรับการดำเนินงานตามกลไกการพัฒนาที่สะอาด หากประเทศไทยประสงค์ที่จะเข้าร่วมในโครงการ CDM กับประเทศในกลุ่ม Annex I

อย่างไรก็ดี สำหรับประเทศไทยยังประสบปัญหาในการดำเนินการตามพันธกรณีของอนุสัญญา UNFCCC อยู่บ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหาการขาดแคลนงบประมาณและบุคลากรที่เชี่ยวชาญในการ

แล้วใน Annex I ให้สัตยาบัน ซึ่งเป็นประเทศที่ปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์รวมกันแล้วได้อย่างน้อยร้อยละ 55 ของปริมาณก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ทั้งหมดที่ประเทศพัฒนาแล้วที่ปล่อยสู่ชั้นบรรยากาศเมื่อปี 2533 (ค.ศ. 1990)

เข้าร่วมประชุมและเจรจาต่อรองในเวทีการประชุมของสมัชชาประเทศภาคี (COP) [ฉันทาพร ไกรพานนท์ และคณะ, 2546:140-147]

การศึกษาครั้งนี้มีเป้าหมายที่จะสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้ รวมทั้งการติดตามสถานการณ์ ข้อมูลความเคลื่อนไหว และวิเคราะห์แนวโน้มของการเจรจาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และ/หรือ พิธีสารเกียวโต เพื่อช่วยเอื้อในการกำหนดท่าทีและจุดยืนทางนโยบายของประเทศไทยในการเจรจาที่เกี่ยวข้อง โดยมีเป้าหมายสูงสุดอยู่ที่ผลประโยชน์ที่สมดุลร่วมกัน ทั้งในแง่การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย ความยุติธรรมของสิทธิในการร่วมใช้ทรัพยากรของประชากรโลก และ ความยั่งยืนของระบบนิเวศของโลก

2. วัตถุประสงค์ในการศึกษา

2.1 เพื่อการศึกษา พัฒน่องค์ความรู้ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อการใช้ประโยชน์ทั้งในด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและด้านการค้าของไทย

2.2 เพื่อการติดตามสถานการณ์ ความเคลื่อนไหว และวิเคราะห์แนวโน้มของการกำหนดกฎกติกา มาตรการด้านสิ่งแวดล้อม และการเจรจาในเวทีระหว่างประเทศ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และ/หรือ พิธีสารเกียวโต

2.3 เพื่อสร้างเวทีการสังเคราะห์ความรู้ และการกำหนดจุดยืน นโยบายของไทยในการเจรจาด้านการค้าและสิ่งแวดล้อมในเวทีระหว่างประเทศในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และ/หรือ พิธีสารเกียวโต

2.4 เพื่อสร้างความเข้าใจ ความตื่นตัวแก่ผู้ผลิต ผู้ประกอบการ และประชาชนทั่วไป ในประเด็นด้านกฎระเบียบด้านการค้าและสิ่งแวดล้อม ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และ/หรือ พิธีสารเกียวโต

3. ประเด็นศึกษาเฉพาะ

เพื่อให้การศึกษาครั้งนี้บรรลุตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้น การศึกษานี้ได้กำหนดประเด็นย่อยสำหรับวิเคราะห์วิจัยไว้หลายประการซึ่งจะกล่าวในรายละเอียดของแนวทางการศึกษาวิจัย ดังนี้

(3.1) การศึกษามาตรการที่ใช้ในพิธีสารเกียวโต (ซึ่งประกอบด้วย JI ET และ CDM) น่าจะมีความเชื่อมโยงกันอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ ประเทศในกลุ่ม Annex 1 สามารถที่จะใช้พิจารณาอนุญาตในการตัดสินใจว่าจะเลือกใช้มาตรการใด ที่จะให้ประโยชน์สุทธิแก่ประเทศของตนมากที่สุด กล่าวอีกนัยหนึ่งผู้ก่อมลพิษในกลุ่มประเทศ Annex 1 จะเลือกใช้มาตรการที่ให้ผลประโยชน์สูงสุด หรือ ที่ใช้ต้นทุนต่ำสุด

ดังนั้น หากการดำเนินการตามมาตรการ JI มีต้นทุนต่ำกว่ามาตรการอื่นๆ ประเทศในกลุ่ม Annex 1 ก็เลือกใช้มาตรการนี้ มากกว่ามาตรการอื่นๆ แต่หากการดำเนินการตามมาตรการ CDM มีต้นทุนต่ำกว่า มาตรการ JI และ ET ประเทศในกลุ่ม Annex 1 ก็เลือกใช้มาตรการ CDM

นอกจากนี้ ยังมีข้อสงสัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่าง มาตรการ ET กับ CDM อยู่ 2 ประการ นั้นคือ *ประการแรก* มาตรการ ET กับ CDM เป็นมาตรการที่ทดแทนกัน (substitute) หรือ เป็นมาตรการที่

ต้องดำเนินการควบคู่กัน (complementary) และ *ประการที่สอง* มาตรการ CDM สามารถอำนวยความสะดวกต่อเนื่องถึงมาตรการ ET หรือไม่

ตัวอย่างเช่น สมมติว่า บริษัท A ซึ่งมีที่ตั้งอยู่ในกลุ่มประเทศ Annex 1 ซึ่งมีพันธะที่ต้องลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก บริษัท A สามารถเลือกมาตรการ ET กับผู้ประกอบการในประเทศอื่นของกลุ่ม Annex 1 หรือ เลือกที่จะใช้มาตรการ CDM ในประเทศกลุ่ม Non-Annex 1 เช่นประเทศไทย (ทั้งนี้ มาตรการทั้ง ET และ CDM สามารถลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้ในจำนวนที่เท่ากัน) หากเป็นเช่นนั้น มาตรการ ET และ CDM สามารถจัดได้ว่าเป็นมาตรการที่ทดแทนกัน

หากบริษัท A เลือกที่จะมาดำเนินการโครงการ CDM ในประเทศไทย ปริมาณก๊าซเรือนกระจกที่ลดลงได้นั้น บริษัท A จะสามารถนำไปขายเป็น ET ในกลุ่มประเทศ Annex 1 (อีกถอดหนึ่ง) ได้หรือไม่ โดยมาตรการ ET นั้น เน้นการซื้อขายคาร์บอนที่ประเทศในกลุ่ม Annex 1 สามารถลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้ภายในประเทศที่บริษัท A ตั้งอยู่ หากบริษัท A สามารถนำปริมาณก๊าซเรือนกระจกที่ลดลงได้ผ่านการดำเนินโครงการ CDM (ในประเทศ Non-Annex 1) ไปขายให้กับประเทศ Annex 1 ได้ ก็แสดงว่า มาตรการ ET กับ CDM เป็นมาตรการที่ใช้ประกอบกันหรือดำเนินการควบคู่กันได้ หากเป็นเช่นนั้นจริง บริษัท A อาจไม่มีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการมาตรการ ET ในประเทศของตน หากแต่ดำเนินการมาตรการ CDM ในประเทศอื่น แล้วจึงนำ CER มาขายในประเทศกลุ่ม Annex 1 การดำเนินการเช่นนี้ น่าจะสร้างผลประโยชน์ให้แก่ทั้งบริษัท A และประเทศที่บริษัท A ตั้งอยู่ เนื่องจากไม่ต้องมีพันธะที่จะต้องลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในประเทศอย่างจริงจัง นั่นเอง และกิจกรรมที่ก่อให้เกิดก๊าซเรือนกระจกในประเทศของบริษัท A ก็ยังคงสามารถดำเนินการต่อไปได้ หรือ ลดกิจกรรมนั้นลงไม่มากนัก เมื่อเปรียบเทียบกับกรณีนี้ มาตรการ ET และ CDM เป็นมาตรการทดแทนกัน

การศึกษาในประเด็นนี้ จะใช้วิธีการสำรวจงานวิชาการและการปฏิบัติจริงของประเทศในกลุ่ม Annex 1

(3.2) การศึกษาเกี่ยวกับโครงการ CDM ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งจะประกอบด้วยเนื้อหา 7 ส่วน ได้แก่

(ก) สรุปประเด็นการเจรจาเรื่อง CDM ณ ปัจจุบัน โดยการศึกษาจากมติที่ประชุมของ COP-MOP ต่างๆ

(ข) สรุปรายงานภาพโครงการ CDM ที่มีการดำเนินการแล้วในประเทศต่างๆ เช่น ลักษณะโครงการที่ทำ ประเทศเจ้าบ้าน ประเทศที่ร่วมโครงการ ขนาดของโครงการ และผลในแง่การลดก๊าซเรือนกระจกของโครงการ ซึ่งการศึกษาในส่วนนี้จะเป็นการรวบรวมข้อมูลจากฐานข้อมูลโครงการ CDM บนเว็บไซต์ของ UNFCCC โดยจะจำกัดขอบเขตการศึกษาเฉพาะโครงการที่ได้รับการจดทะเบียนจาก CDM Executive Board ภายในสิ้นปี พ.ศ. 2549 (จำนวนทั้งสิ้น 469 โครงการ)

(ค) ศึกษากฎเกณฑ์และองค์การบริหารจัดการ CDM ของประเทศต่างๆ เทียบกับประเทศไทย

(ง) สรุปรายงานภาพโครงการ CDM ในประเทศไทย (ซึ่งยังมีจำนวนน้อยในปัจจุบัน)

(จ) ศึกษาเรื่องต้นทุนธุรกรรม (transaction costs) ในการดำเนินโครงการ CDM อาทิ ต้นทุนด้านการพิสูจน์ ต้นทุนด้านการให้ใบอนุญาตและการกำกับ ต้นทุนการดำเนินงานของภาครัฐ เป็นต้น

ต้น ทั้งนี้จะอาศัยการสำรวจจากเอกสารภายในและภายนอกประเทศ รวมถึง การสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องในภาครัฐและภาคเอกชน

(3.3) การกำหนดท่าทีของประเทศไทยในการเจรจา UNFCCC และ พิธีสารเกียวโตในอนาคต โดยท่าทีของประเทศไทยควรคำนึงถึงประเด็นต่างๆ ดังนี้

(ก) การกำหนดเป้าหมายและพันธกรณีหลังปี 2012 ซึ่งจะต้องพิจารณาถึงเรื่องความสมดุลระหว่าง Climate Protection, Equity, Economic-Politic Acceptability โดยการศึกษาจะเน้นไปที่ การทำความเข้าใจกรอบแนวคิดที่ได้มีการเสนอขึ้นมาจากนักวิชาการในเรื่องดังกล่าว เพื่อจะได้เป็น ประโยชน์ในการอ้างอิงประกอบเจรจาในเวทีนานาชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับข้อ ถกเถียงที่ว่า ประเทศ Non-Annex I ควรเริ่มมีพันธกรณีในการลดก๊าซเรือนกระจกเมื่อใด

(ข) ข้อเสนอแนวคิดในส่วนที่เกี่ยวกับ Equity ในการลดจำนวน GHGs และ ในเรื่อง ความเสียหายด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ ซึ่งจะอาศัยการสำรวจเอกสารวิชาการในต่างประเทศ

(ค) บทบาทของกองทุนเพื่อช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนาในการปฏิบัติตามพันธกรณี และ/หรือ การบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ควรเป็นอย่างไร โดยอาศัยการ สำรวจเอกสารวิชาการในต่างประเทศ

เรื่อง 4.

อนุสัญญาความหลากหลายทางชีวภาพ

(Convention on Biological Diversity) :

ระบบเอกสารรับรองในกระบวนการแบ่งปันผลประโยชน์ *

ผู้รับผิดชอบ : ผศ.ดร.สมชาย รัตนเชื้อสกุล

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

วัตถุประสงค์หลักในการศึกษา

1. การใช้มาตรการควบคุมการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพ เพื่อดูแลปัญหาสิ่งแวดล้อม
2. ทำที่ และสถานะของประเทศไทยในการเจรจาในเวทีการค้าพหุภาคี ทวิภาคีต่อประเด็นที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการอนุรักษ์ และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพในประเทศ

ประเด็นหลักในการศึกษา

1. สถานการณ์ปัจจุบันของการเจรจามาตรการควบคุมการเข้าถึง และแบ่งปันผลประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพในเวทีระหว่างประเทศ
 - รูปแบบควบคุมการเข้าถึง และการแบ่งปันผลประโยชน์
 - สัญญามาตรฐานการถ่ายโอนวัสดุชีวภาพ (SMTA)
2. ผลกระทบของมาตรการควบคุมการเข้าถึง และแบ่งปันผลประโยชน์ต่อการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาใน TRIPS
 - ความขัดแย้งระหว่าง TRIPS/CBD และ ความตกลง FTA ของไทยกับญี่ปุ่น
 - การเปิดเผยแหล่งที่มาของทรัพยากรชีวภาพในการขอรับทรัพย์สินทางปัญญา

ประเด็นเฉพาะในการศึกษา

1. รูปแบบ และวิธีการควบคุมการเข้าถึง และการแบ่งปันผลประโยชน์จากทรัพยากรพันธุกรรมพืชในประเทศไทย
2. การใช้แนวปฏิบัติกรุงบอนน์ (Bonn Guideline) กับการควบคุมการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ตามกฎหมายไทย (ประเด็นเพิ่มเติมจาก Focus Group)

* ได้มีการปรับปรุงขอบเขตการศึกษาเพื่อให้มีเป้าหมายเฉพาะเจาะจงมากขึ้น และไม่ซ้ำซ้อนกับการวิจัยในเรื่องสนธิสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยพันธุกรรมพืช โดยเน้นการศึกษาในเรื่องระบบเอกสารรับรองในกระบวนการแบ่งปันผลประโยชน์

เรื่องที่ 5.

ความร่วมมือของไทยในการเข้าร่วม สนธิสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยพันธุกรรมพืชเพื่ออาหารและการเกษตร (International Treaty on Plant Genetic Resources)

ผู้รับผิดชอบ : รศ.ดร.ชยันต์ ตันติวิธการ คณะเศรษฐศาสตร์ ม.ธรรมศาสตร์
รศ.ดร.ปัทมวดี โพชนุกูล ชุขุภิ คณะเศรษฐศาสตร์ ม.ธรรมศาสตร์

วัตถุประสงค์

- 1) ศึกษาและติดตามสถานการณ์ความเคลื่อนไหวของสนธิสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยพันธุกรรมพืชเพื่ออาหารและการเกษตร (ITPGR)
- 2) ศึกษาสถานภาพปัจจุบันของไทยในการอนุรักษ์ การเข้าถึง การใช้ (อาหาร สมุนไพร ปรับปรุงพันธุ์ การแลกเปลี่ยนพันธุ์) และการแบ่งปันผลประโยชน์ของทรัพยากรทางพันธุกรรมพืช (Genetic Resources: GR) โดยพิจารณาประเด็น
 - ด้านการบังคับใช้กฎหมายที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน
 - การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
 - ปัญหาการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์ในกรณีที่ GR ของไทยถูกนำไปใช้ในต่างประเทศ
- 3) ศึกษาความร่วมมือของไทยโดย:
 - (ก) ประเมินศักยภาพของไทยในการวิจัยด้านการปรับปรุงพันธุ์พืช ซึ่งพิจารณาจาก
 - จำนวนนักปรับปรุงพันธุ์ งบประมาณวิจัย โครงสร้างพื้นฐานสำหรับการวิจัย และผลงานวิจัยในภาครัฐ และเอกชน ผลงานการจดสิทธิบัตรพันธุ์พืช
 - การใช้ประโยชน์จาก gene bank ของ CGIAR โดยเปรียบเทียบกับศักยภาพของต่างประเทศที่ใช้ฐาน พันธุกรรมของ CGIAR
 - (ข) ประเมินศักยภาพในการรักษาผลประโยชน์ของไทยจากการที่ GR ของไทยถูกนำไปใช้ในต่างประเทศ โดยพิจารณาถึง กฎหมาย หน่วยงานรับผิดชอบ บุคลากร
- 4) ศึกษาผลดีผลเสียของการเข้าหรือไม่เข้าเป็นภาคี:
 - ผลต่อการปรับปรุงพันธุ์พืชเศรษฐกิจสำคัญและอยู่ในภาคผนวก 1
 - ผลต่อการแบ่งปันผลประโยชน์ ในภาพรวมระดับประเทศ และรายพืช ซึ่งจะมีนัยต่อเกษตรกรผู้ผลิตพืชนั้นๆ
 - การจัดการกับ GR ของไทยที่ฝากไว้ที่ CGIAR ถ้าไทยไม่เป็นภาคี
- 5) ข้อเสนอแนะที่ระบุผู้รับผิดชอบดำเนินการเพื่อเตรียมความพร้อม

ขอบเขตในการศึกษา

พืชที่ศึกษา เน้นเฉพาะพืชอาหารและสมุนไพรที่สำคัญของไทยที่อยู่ในภาคผนวก 1

“ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง” ประกอบด้วย รัฐ (เช่น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงสาธารณสุข) เอกชน ชุมชน/เกษตรกร องค์กรพัฒนาเอกชน กลุ่มผลประโยชน์ (เช่น สมาคมแพทย์แผนไทย เครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน) องค์กรอิสระ (เช่น สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน) องค์กรระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง (เช่น IARC FAO)

วิธีการศึกษา

1. ศึกษาและวิเคราะห์จากการทบทวนวรรณกรรม กฎหมาย/กฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง
2. สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และ/หรือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในลักษณะสัมภาษณ์เชิงลึกหรือจัด Focus Group
3. วิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ

**รายงานสรุปการเข้าร่วมประชุมประเทศภาคีสมาชิก
อนุสัญญาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลก ครั้งที่ 13 (COP13)
และภาคีพิธีสารเกียวโตครั้งที่ 3 (COP/MOP3)
วันที่ 3-15 ธันวาคม 2550 เมือง Nusa Dua บนเกาะบาหลี่ อินโดนีเซีย**

กิจกรรมหนึ่งในโครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม คือ การศึกษาและติดตามการเจรจาความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อการวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อประเทศไทย และการเสนอจุดยืน ทำที่เจรจาที่เหมาะสมของไทย

อนุสัญญาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลกและพิธีสารเกียวโต เป็นความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อมฉบับหนึ่งที่อยู่ในกรอบการศึกษาของโครงการ ในการดำเนินงานของโครงการนั้น นอกเหนือจากการศึกษาวิจัยทบทวนเอกสารแล้ว นักวิจัยในโครงการ ได้แก่ ดร.ชโลธร แก่นสันติสุขมงคล รศ.ดร.นิรมล สุธรรมกิจ จากคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ นายบัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์ หัวหน้าโครงการ ได้มีโอกาสเข้าร่วมประชุมประเทศภาคีสมาชิกอนุสัญญาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลก ครั้งที่ 13 (COP13) และภาคีพิธีสารเกียวโตครั้งที่ 3 (COP/MOP3) ในช่วงระหว่างวันที่ 3-15 ธันวาคม 2550 ที่เกาะบาหลี่ ประเทศอินโดนีเซีย ในฐานะตัวแทนประเทศไทย โดยทางหัวหน้าคณะเจรจาฝ่ายไทยได้มอบหมายให้นักวิจัยในโครงการได้เข้าร่วมสังเกตการณ์การในการประชุมเพื่อติดตามและทำรายงานสรุปในประเด็นการเจรจาใน (1) Ad Hoc Working Group on Further Commitments for Annex I Parties under the Kyoto Protocol (AWG) (2) เรื่องกลไกการพัฒนาที่สะอาด (Clean Development Mechanism) และ (3) การเจรจาใน Dialogue on Long-Term Cooperation Action under The Convention เพื่อใช้เป็นประโยชน์ต่อคณะเจรจาฝ่ายไทย

สาระสำคัญจากการประชุม COP13 และ COP/MOP3 ตามหัวข้อที่นักวิจัยได้รับมอบหมายให้เข้าร่วมประชุมและจัดทำรายงานสรุป มีดังนี้

(1) การประชุม Ad Hoc Working Group on Further Commitments for Annex I Parties under the Kyoto Protocol (AWG)²

การประชุม Ad Hoc Working Group on Further Commitments for Annex I Parties under the Kyoto Protocol (AWG) เป็นการประชุมครั้งที่สองของวาระการประชุมรอบที่สี่ (Resumed Forth Session หรือ AWG4.2) ซึ่งสามารถสรุปเนื้อหาและผลการประชุมในส่วนที่นักวิจัยในโครงการได้เข้าร่วมได้ดังนี้

เป้าหมายของการเจรจา

เป้าหมายหลักของการเจรจาคั้งนี้คือ การร่วมกันกำหนดวิธีการทำงานและตารางการทำงาน ของคณะทำงานเฉพาะกิจ AWG สำหรับในช่วงปี ค.ศ. 2008 และ 2009 เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปพันธกรณี เพิ่มเติมของกลุ่มประเทศ Annex I ให้ได้ภายในการประชุม COP15/CMP5 ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 2009 ข้อสังเกตที่น่าสนใจประการหนึ่งคือ ในระหว่างการเจรจา พบว่า ประธานคณะทำงานมีแนวโน้มจะใช้ วิธีการลดระดับความขัดแย้งในการเจรจา โดยการใช้การอ้างอิงจาก agreed text เดิม ได้แก่ Nairobi Work Program (NWP) และ AWG4.1 Report (จากการประชุมที่เวียนนา)

ข้อสรุปเบื้องต้นในแง่ของตารางการทำงาน

ที่ประชุมมีความเห็นร่วมกันว่าในปี 2008 จะจัดให้มีการประชุมทั้งหมดสี่ครั้ง โดยหัวข้อเบื้องต้น ของการประชุมแต่ละครั้งจะเป็นดังนี้

AWG5.1: จะเป็นการวิเคราะห์เกี่ยวกับเครื่องมือ (Analysis of Means) สำหรับการช่วย Annex I ในการบรรลุเป้าหมายการลดการปล่อยก๊าซ และ วิธีการเพิ่มประสิทธิผลของเครื่องมือดังกล่าว (อ้างอิง จาก NWP: para 17(b)(i))

AWG5.2: จะเป็นการวิเคราะห์ในประเด็นของ AWG5.1 เพิ่มเติม และ การศึกษาประเด็น Methodologies อื่นๆ รวมทั้งวิธีการประมาณการ Anthropogenic emissions และ Global warming potential ของ GHGs (อ้างอิงจาก NWP: para 17(b)(ii))

AWG6.1: จะเป็นการสรุปผล (adopt conclusions) ในประเด็นของ NWP: para 17(b)(i) และ (ii) ข้างต้น และ เริ่มการพูดคุยในประเด็นของผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และ สังคม ที่อาจเกิดขึ้นกับประเทศสมาชิกต่างๆ จากการที่สมาชิก Annex I นำเครื่องมือและมาตรการในการลดการ ปลดปล่อยก๊าซมาใช้

2 นักวิจัยที่ได้รับมอบหมายให้ติดตามการประชุมและสรุปรายงานในหัวข้อนี้ คือ ดร.ชโลธร แก่นสันติสุขมงคล

AWG6.2: จะเป็นการสรุปผลในประเด็นของผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และ สังคม รวมทั้งทำการวิเคราะห์และสรุปผลเกี่ยวกับ Mitigation Potential ของ Annex I parties (อ้างอิง NWP: para 17(a) (i) และ (ii))

ข้อสรุปเบื้องต้นในแง่ของเนื้อหา

ประธานพยายามดึงข้อสรุปเกี่ยวกับระดับของการลดการปล่อยก๊าซใน AWG4.1 report มาสรุปซ้ำให้กระชับและชัดเจน โดยมีประเทศอินเดียและ EU ให้การสนับสนุน แต่ประเทศส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการหาข้อสรุปที่สมดุลสำหรับทุกฝ่ายไม่ใช่เรื่องง่าย เนื่องจากแต่ละกลุ่มมีจุดเน้นที่ต่างกัน (EU ต้องการ emission peak ภายใน 10-15 ปี, G77 ต้องการ 25-40% by Annex I in 2020, Umbrella group ต้องการให้เป็น iterative process, กลุ่ม AOSIS ต้องการ scenarios below 450 ppm.-eq) และส่วนใหญ่เห็นว่าควรใช้วิธีอ้างอิงจากย่อหน้าสำคัญของ AWG4.1 report

ประเทศ Annex I ยืนยันว่า NWP: para 17(b)(i) กล่าวถึง Analysis of means แต่กลุ่มประเทศ G77 พยายามผลักดันให้ใช้คำว่า Analysis of existing and potentially new means แทน (เนื่องจากต้องการยืนยันว่าถ้ามี new means ก็จะต้องมี higher reduction commitment for Annex I)

กลุ่มประเทศ EU พยายามผลักดันให้มีการสรุป Aggregate emission reductions target ของ Annex I ให้ได้ภายใน 2008 แต่ไม่ได้รับการสนับสนุน

ในแง่บรรยากาศภายในกลุ่ม G77

ผู้แทนแอฟริกาใต้ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานของ G77 ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างดีมาก โดยประเทศสมาชิกที่มีส่วนร่วมในการประชุมค่อนข้างมาก ได้แก่ อัลจีเรีย ซาอุดี อินเดีย อาร์เจนตินา ไมโครนีเซีย และมาเลเซีย แต่โดยรวมสมาชิก G77 ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการประชุมกลุ่มอย่างดี ตัวแทนซาอุดีให้ความสำคัญกับประเด็นของผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และ สังคม (spillover effects) ของ available tools and policies ของ Annex I อย่างมาก

ในแง่บรรยากาศในที่ประชุม AWG

ประเทศสมาชิก Annex I ที่มีส่วนร่วมมาก ได้แก่ EU แคนาดา ญี่ปุ่น สวิตเซอร์แลนด์ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ เป็นต้น ประธานมักเริ่มการหารือในประเด็นเรื่องตารางงาน ทำให้ไม่มีเวลาสำหรับการหาข้อสรุปในส่วนของการอภิปราย ทำให้ที่ประชุมต้องใช้วิธีการอ้างอิงจากข้อสรุปในเอกสารเดิม

ในช่วงคำของวันที่ 10 ธันวาคม กลุ่มประเทศ EU พยายามเสนอให้มีการนำข้อสรุปประเด็นเกี่ยวกับระดับของการลดการปล่อยก๊าซที่จำเป็นในร่างของประธานกลับมาอีกครั้ง ขณะที่ประเทศ Annex I อื่นๆ พยายามคัดค้าน สิ่งที่น่าสังเกต คือท่าทีของ G77 ที่ไม่ได้แสดงการสนับสนุนเท่าที่ควร แม้ว่าร่าง

ดังกล่าวจะมีการบรรลุตัวเลข 25-40% Reduction by Annex I ภายใน 2020 ไว้อย่างชัดเจนตามที่กลุ่ม G77 ต้องการก็ตาม (เข้าใจว่าตัวแทนแอฟริกาใต้ ต้องการให้ย่ำว่าตัวเลข 25-40% Reduction เป็นตัวเลขที่ยังไม่รวมกรณีของ Lifestyle change แต่เห็นว่ายังไม่คุ้มที่จะพยายามเปิดประเด็นต่อรองยัดเยียดในขณะนี้ จึงเลือกจะไม่บรรลุไว้ ขณะที่ซาอุดีอาระเบียต้องการประเด็น spillover effects)

2. การประชุมเจรจาเรื่องกลไกการพัฒนาที่สะอาด (Issues related to Clean Development Mechanism)³

ในระหว่างการประชุมเปิดประเด็นและกำหนดเนื้อหาการประชุมของพิธีสารเกียวโตที่เกี่ยวข้องกับกลไกการพัฒนาที่สะอาด เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2550 นั้น สามารถแบ่งออกเป็นการเรียกร้องของกลุ่มประเทศ 3 กลุ่ม โดยมีใจความสำคัญดังนี้

กลุ่มประเทศพัฒนาน้อยที่สุด (Least Developed Countries) เรียกร้องให้มีการหารือเรื่องต่างๆที่พอสรุปได้ 5 ประการ ดังต่อไปนี้

ประการแรก ความเท่าเทียมกัน (Equity) ในหลายรูปแบบจาก คณะกรรมการบริหารกลไกการพัฒนาที่สะอาด (CDM Executive Board) ได้แก่ (ก) การอนุมัติโครงการ CDM ควรจะคำนึงถึงการกระจายโครงการตามภูมิภาค ที่มีความเสมอภาค ไม่ควรอนุมัติโครงการที่กระจุกตัวอยู่ในภูมิภาคใดภูมิภาคหนึ่ง (Geographic distribution) (ข) ควรมีการให้จัดหาเงินทุนอุดหนุนการจัดทำโครงการ CDM (funding) (ค) ควรมีการส่งเสริมโครงการ CDM ขนาดเล็ก และ โครงการระดับท้องถิ่น (local/small scale projects) ให้มากกว่านี้

ประการที่สอง ความโปร่งใส (Transparency) ในการพิจารณาอนุมัติโครงการ CDM โดยควรมีการกำหนดกฎเกณฑ์ที่สะท้อนถึงความโปร่งใสในการดำเนินการ ทั้งในด้านการตรวจสอบทางเทคนิค (Methodologies) การผ่านเงื่อนไขการพัฒนาอย่างยั่งยืน (ภายใต้เงื่อนไขของแต่ละประเทศ) และการอนุมัติโครงการ

ประการที่สาม เทคนิคการลดก๊าซเรือนกระจกที่ง่ายขึ้น (Simplified methodologies) โดยควรมีการยอมรับหรือกำหนดเทคนิคที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อนแต่สามารถช่วยลดก๊าซเรือนกระจกได้ โดยเฉพาะโครงการที่มีขนาดเล็ก (โดยธรรมชาติ) เช่น โครงการในท้องถิ่นที่ดำเนินงานโดยชุมชน หรือผู้ประกอบการรายเล็ก เป็นต้น เพื่อส่งเสริมให้เกิดโครงการ CDM มากขึ้น

3 นักวิจัยที่ได้รับมอบหมายให้ติดตามการประชุมและสรุปรายงานในหัวข้อนี้ คือ รศ.ดร.นิรมล สุธรรมกิจ

ประการที่สี่ การเพิ่มศักยภาพในการจัดการโครงการ CDM (*Increase capacity building*) ของประเทศพัฒนาน้อยที่สุด เนื่องจากประเทศเหล่านี้ (ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน) มีข้อจำกัดด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร และ ด้านเทคนิค การจัดทำโครงการ CDM แบบฝ่ายเดียว (*Unilateral CDM project*) จึงมีจำนวนน้อย นอกจากนี้ โครงการที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในท้องถิ่นของประเทศเหล่านี้ ต้องอาศัยการบริหารจัดการที่เหมาะสม และต้องอาศัยเงินทุนจากแหล่งภายนอกหรือจากต่างประเทศมากพอสมควร

ประการที่ห้า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น (*Increase participation*) เนื่องด้วยโครงการ CDM ส่วนใหญ่ในประเทศพัฒนาน้อยที่สุด มักเกี่ยวข้องกับชุมชนท้องถิ่น ดังนั้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนจริงๆในชุมชน การจัดทำโครงการ CDM ควรต้องมีข้อกำหนดเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนให้ชัดเจนมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

กลุ่มประเทศกำลังพัฒนา (Developing Countries) เรียกร้องให้มีการหารือเรื่องต่างๆที่พอสรุปได้ 7 ประการ ดังต่อไปนี้

ประการที่หนึ่ง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น (*Increase participation*) โดยมีเหตุผลเช่นเดียวกับประเทศพัฒนาน้อยที่สุด

ประการที่สอง ความน่าเชื่อถือและสามารถคาดการณ์ได้มากขึ้น (*More creditable & predictable*) ของโครงการ CDM เนื่องจากจำนวนโครงการ CDM ที่รอการอนุมัตินั้นมีจำนวนมาก การเร่งรัดอนุมัติโครงการมากเกินไป อาจทำให้เกิดความคลางแคลงใจเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือของโครงการ นอกจากนี้ โครงการ CDM มีจะมาขออนุมัตินั้น ควรมีเทคนิคการลดก๊าซเรือนกระจกที่มีความแม่นยำในการพยากรณ์ปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในอนาคต (เนื่องจากโครงการ CDM มีอายุ 7-10 ปี) และแนวทางการดำเนินโครงการก็ต้องสามารถตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้อย่างแม่นยำอีกด้วย

ประการที่สาม ต้นทุนธุรกรรมต่ำ (*Low transaction cost*) เนื่องด้วยการขออนุมัติโครงการนั้นมีกระบวนการและระยะเวลาที่ยาวนาน ซึ่งแสดงว่ามีต้นทุนธุรกรรมที่อาจจะสูงเกินไป โดยเฉพาะสำหรับโครงการขนาดเล็กและขนาดกลาง และโครงการ CDM แบบฝ่ายเดียวที่ผู้ประกอบการในประเทศกำลังพัฒนาเป็นผู้จัดทำโครงการ ซึ่งอาจเป็นการสร้างภาระให้แก่ผู้จัดทำโครงการและอาจไม่ก่อให้เกิดแรงจูงใจในการจัดทำโครงการ ซึ่งโครงการ CDM นอกจากจะเป็นการช่วยบรรเทาปัญหาสภาพภูมิอากาศของโลกแล้วยังเป็นโครงการที่ส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืนในประเทศกำลังพัฒนาอีกด้วย

ประการที่สี่ การเพิ่มโครงการ CDM ประเภททวิภาคีและพหุภาคี (Enhance more bilateral & multilateral CDM projects) กล่าวคือ โครงการประเภททวิภาคีและพหุภาคีเป็นน่าจะเป็นประโยชน์สำหรับประเทศที่ตั้งโครงการ CDM (ประเทศกำลังพัฒนา) เนื่องจากผู้ประกอบการหลายรายอาจไม่มีกำลังความสามารถทางการเงินและทางเทคนิคเพียงพอที่จะดำเนินการโครงการ CDM ได้แบบลงทุนฝ่ายเดียว หากมีกลไกอื่นจูงใจให้มีการลงทุนแบบทวิภาคีหรือพหุภาคีก็จะเป็นประโยชน์ต่อประเทศกำลังพัฒนาและการบรรเทาปัญหาสภาพภูมิอากาศโลกได้เพิ่มขึ้น

ประการที่ห้า ลดการทำงาน/การอนุมัติของคณะกรรมการบริหาร CDM เพื่อจะได้ดำเนินการอนุมัติโครงการที่รอคิวอยู่เป็นจำนวนมาก และเพื่อเป็นประโยชน์ให้โครงการ CDM สามารถดำเนินการได้ตามที่กำหนดไว้ ซึ่งหากดำเนินโครงการล่าช้า อาจส่งผลต่อรายได้จากการขาย CERs ได้ (ถ้าราคา CERs ลดลงจากที่ประมาณการไว้) และจะส่งผลต่อฐานะทางการเงินของโครงการ (ไม่ว่าจะเป็นโครงการแบบลงทุนฝ่ายเดียวหรือแบบลงทุนหลายฝ่ายก็ตาม)

ประการที่หกการปรับปรุงการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหาร CDM เนื่องจากพบว่า คณะกรรมการมีการประเมินตรวจสอบโครงการ CDM (review) มากเกินความจำเป็น และในบางกรณี การตรวจสอบดังกล่าวก็ได้เกี่ยวข้องการโครงการเท่าใดนัก

ประการที่เจ็ด โครงการ CDM ควรเป็นเครื่องมือในการแก้ไขการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มากกว่าเป็นโครงการแสวงหากำไร (จากการขาย CERs)

กลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว (Developed Countries) เรียกร้องให้มีการหารือเรื่องต่างๆ ที่พอสรุปได้ 6 ประการ ดังต่อไปนี้

ประการแรก ควรมีการเพิ่มเติมเทคนิคใหม่ (New methodology) ที่สามารถช่วยลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้เช่นกัน

ประการที่สอง ควรให้ความสนใจหรือให้การสนับสนุนโครงการ CDM ที่เกี่ยวกับ Non-renew resource ให้มากขึ้น

ประการที่สาม ควรส่งเสริมโครงการ CDM ประเภทที่เน้น Energy Efficiency ให้มากขึ้น

ประการที่สี่ ควรส่งเสริมโครงการ CDM ขนาดเล็ก (small scale) ให้มากขึ้น

ประการที่ห้า ควรส่งเสริมให้โครงการ CDM มีหน้าที่ในการบรรเทาหรือแก้ไขปัญหาสภาพภูมิอากาศให้มีประสิทธิผล (effectiveness) มากกว่านี้

ประการที่หก ควรมีการประเมินผลการดำเนินงาน (Assessment of CDM) ของคณะกรรมการบริหารกลไกการพัฒนาที่สะอาด โดยให้ประเทศภาคีมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานด้วย เช่น ประเมินผลการอนุมัติโครงการ ประเมินผลกฎระเบียบของ CDM ประเมินผลการกระจายโครงการ CDM ตามภูมิภาค เป็นต้น

ในที่สุด ผลการประชุมสมัชชาประเภทภาคีของพิธีสารเกียวโตครั้งที่ 3 นี้ ได้มีการกำหนด Decision ออกมา โดยประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกลไกการพัฒนาที่สะอาดนั้น สามารถสรุปได้ดังนี้

การกำหนดแนวทางการดำเนินการของกลไกการพัฒนาที่สะอาดต่อไป (Further guidance relating to the CDM) มีประเด็นที่สำคัญ 2 ประการ คือ

(ก) การส่งเสริมโครงการขนาดเล็ก การส่งเสริมโครงการที่เกี่ยวข้องกับการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพของผู้บริโภค (demand-side energy efficiency) โครงการที่เกี่ยวข้องกับการใช้พลังงานหมุนเวียน โครงการด้านการขนส่ง ด้านการเกษตร และ ด้านการปลูกป่าเสริมและการฟื้นฟูพื้นที่ป่าไม้ และ

(ข) การเรียกร้องให้คณะกรรมการบริหารจัดการกลไกการพัฒนาที่สะอาด (CDM Executive Board) ปรับปรุงกระบวนการอนุมัติโครงการที่ไม่มีความยุ่งยากซับซ้อนหรือให้ง่าย (Simplify) และปรับปรุงระบบให้มีความเป็นธรรมและเท่าเทียมกันมากขึ้น (a fair and equitable regulatory system) ซึ่งหมายถึง การอนุมัติโครงการในภูมิภาคหรือประเทศที่ยากจน (Least developed countries) ให้มากขึ้นกว่าเดิมทั้งนี้เพื่อส่งเสริมการกระจายโครงการไปยังประเทศหรือภูมิภาคต่างๆ ให้มากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมการสร้างความสามารถภายในประเทศยากจนอีกด้วย (Regional distribution and capacity-building)

ในประเด็นนี้ ประเทศที่ได้ประโยชน์จากการเรียกร้องการปรับปรุงการดำเนินงานของ CDM EB คือ ประเทศที่ยากจนและประเทศที่เป็นเกาะ นอกจากนี้ยังมีข้อเรียกร้องเพิ่มเติมได้แก่ ยกเว้นการจ่ายค่าธรรมเนียมจดทะเบียนโครงการและการจ่ายเงินประกันสำหรับโครงการที่ตั้งอยู่ในประเทศที่ยากจน และเรียกร้องให้คณะกรรมการผลักดันให้ประเทศภาคี 1 สนับสนุนทางการเงินแก่โครงการ CDM ที่ตั้งในประเทศยากจนและประเทศที่เป็นเกาะ โดยเฉพาะเงินทุนสำหรับการเริ่มต้นดำเนินการ (start-up costs) และเงินทุนสำหรับโครงการทดลอง (demonstration projects)

3. การเจรจา Dialogue on Long-Term Cooperation Action under The Convention⁴

Dialogue on Long-Term Cooperation Action under The Convention (หรือเรียกย่อๆ ว่า Convention Dialogue) เป็นผลสรุปที่เกิดขึ้นในการประชุม COP 11 และ COP/MOP 1 ในปี 2005 ที่ประเทศแคนาดา ประเทศสมาชิกของอนุสัญญา UNFCCC ได้มีข้อสรุปให้จัดตั้งกลไกขึ้นเพื่อพิจารณาความร่วมมือในระยะยาวภายใต้อนุสัญญาโดยมิได้เป็นการตัดสินใจล่วงหน้าถึงการเจรจา พันธกรณี กระบวนการ กรอบเวลา หรือข้อบังคับใดที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตภายใต้อนุสัญญา

หลังจาก COP 11 มีการจัด Workshop โดย Convention Dialogue รวมทั้งสิ้น 4 ครั้ง ได้แก่ WS1 ในการประชุม SB 24 ที่เยอรมันในปี 2006, WS2 ในการประชุม COP12 ที่เคนยาในปี 2006, WS3 ในการประชุม SB 26 ที่กรุงบอน และ WS4 ในการประชุม Vienna Climate Change Talks ในปี 2007

ในการประชุม WS1 เริ่มต้นด้วยการแลกเปลี่ยนมุมมองใน 4 ด้านตามที่กำหนดไว้จากการประชุม COP 11 คือ เรื่องเป้าหมายการพัฒนาตามแนวทางที่ยั่งยืน เรื่องกิจกรรมในด้านการปรับตัว เรื่องศักยภาพด้านเทคโนโลยี และเรื่องความตระหนักเกี่ยวกับกลไกทางการตลาด ในการประชุม WS2 และ WS3 ยังคงหารือเกี่ยวกับประเด็นทั้ง 4 เรื่อง สำหรับใน WS4 เป็นการพิจารณาแนวคิดจากการจัด Workshop ที่ผ่านมา รวมทั้งประเด็นที่เชื่อมโยง (Cross-cutting Issues) และเรื่องการเงิน

ในการเจรจาภายใต้ Convention Dialogue ได้ให้ความสำคัญต่อทั้งเรื่องกระบวนการที่มุ่งไปข้างหน้า และเนื้อหา 4 Building Blocks ที่เป็นแกนหลักของ Roadmap อันได้แก่ Adaptation, Mitigation, Technology Transfer และ Financing

ในการเจรจาเกี่ยวกับกระบวนการที่มุ่งไปข้างหน้า มีข้อเสนอที่แตกต่างกันมาจากประเทศต่างๆ โดยญี่ปุ่นได้เสนอให้ตั้ง *Ad Hoc Working Group* ขึ้นใหม่ภายใต้อนุสัญญา ฝ่ายจีนได้เสนอให้มีกระบวนการที่คู่ขนานกันไประหว่างอนุสัญญา UNFCCC กับพิธีสารเกียวโต ส่วนสหรัฐอเมริกาได้สนับสนุนให้มีกระบวนการคู่ขนาน และมีการจัดตั้ง Working Group

นาย Howard Bamsey (จาก Australia) ซึ่งเป็นประธานร่วมของ Contact Group ในการเจรจา ได้สรุปว่ามีข้อเสนอ 3 แนวทางเลือก (Options) คือ (1) เป็นกระบวนการอย่างไม่เป็นทางการแบบการจัด Workshop ที่ผ่านมา (2) เป็นกระบวนการอย่างเป็นทางการโดยจัดตั้งเป็น Working Group ภายใต้อนุสัญญา UNFCCC หรือ (3) เป็นการผสมผสาน โดยมีกระบวนการอย่างเป็นทางการโดยมี Working Group ภายใต้อนุสัญญา พร้อมทั้งการทำงานภายใต้ Working Group ที่มีอยู่แล้วภายใต้พิธีสารเกียวโต

⁴ นักวิจัยที่ได้รับมอบหมายให้ติดตามการประชุมและสรุปรายงานในหัวข้อนี้ คือ นายบัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์

ภายหลังการเจรจาแลกเปลี่ยนความเห็นกันอย่างกว้างขวางในการประชุม Convention Dialogue ที่บาห์ลีครั้งนี้ ในท้ายที่สุดการประชุมของประเทศสมาชิก (COP Decision : FCCC/CP/2007/L.7/Rev.1) ได้มีมติให้จัดตั้ง **“Ad hoc Working Group on Long Term Cooperative Action”** ขึ้นใหม่ เพื่อเป็นกลไกของกระบวนการเจรจาโดยกำหนดให้เสร็จภารกิจภายในปี 2009 โดยเริ่มการทำงานโดยเร็ว ให้มีการประชุมครั้งแรกไม่เกินเดือนเมษายน 2008 (ต่อมาได้มีการจัด Bangkok Climate Talks ในเดือนเมษายน 2008 ที่กรุงเทพฯ)

ในมติของ COP ได้ตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในปริมาณสูงเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของอนุสัญญา UNFCCC และเน้นย้ำถึงความเร่งด่วนของปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลกตามที่ระบุไว้ในรายงานของ IPCC AR4 ดังนั้น ในกระบวนการเจรจาจะต้องให้ความสำคัญต่อการเพิ่มการดำเนินงานลดก๊าซเรือนกระจก (Mitigation) ในระดับประเทศและระดับระหว่างประเทศ พร้อมกับการขยายการดำเนินงานด้านการปรับตัว (Adaptation) รวมทั้งเรื่องการพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี และข้อกำหนดในเรื่องการเงินและการลงทุน

ผลการประชุม Dialogue on Long-Term Cooperation Action under The Convention ที่บาห์ลีครั้งนี้ ได้สร้างนัยสำคัญอย่างยิ่งต่อการเจรจาเรื่องโลกร้อน สหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศภาคีสมาชิกอยู่ในอนุสัญญา UNFCCC แต่ไม่ได้เป็นภาคีสมาชิกของพิธีสารเกียวโตแม้ว่าจะถูกประชาคมโลกกดดันอย่างหนัก ได้ถูกดึงเข้ามาอยู่ในกระบวนการเจรจาภายใต้ Ad hoc Working Group on Long Term Cooperative Action ในฐานะที่สหรัฐเป็นประเทศภาคีสมาชิกของ UNFCCC

เวทีสัมมนาครั้งที่ 1

เรื่อง	“Carbon Trading กับ การแก้ปัญหาโลกร้อน” วันพฤหัสบดี ที่ 7 ธันวาคม 2549 เวลา 9.00 น. – 12.30 นาฬิกา ณ ห้อง 12 ชั้น 2 อาคารเกษมอุทยานิน คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
จัดโดย:	โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม
ร่วมกับ	สถาบันวิจัยสังคม คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และโครงการศึกษาและปฏิบัติการงานพัฒนา

ภาวะโลกร้อนได้กลายเป็นประเด็นสำคัญระดับโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังการเผยแพร่รายงานของเซอร์สเติร์นที่ได้ชี้ให้เห็นถึงความรุนแรงของปัญหาทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ โครงการศึกษาและพัฒนาองค์ความรู้ด้านความตกลงพหุภาคีด้านสิ่งแวดล้อม โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) จึงร่วมกับคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และโครงการศึกษาและปฏิบัติการงานพัฒนา (FOCUS) จัดให้มีการสัมมนาเรื่อง *Carbon Trading กับ การแก้ปัญหาโลกร้อน* ขึ้นเพื่อเป็นโอกาสสำคัญให้นักวิชาการ หน่วยงานภาครัฐ นักเคลื่อนไหว นักวิจัย นิสิตนักศึกษา สื่อมวลชน และภาคธุรกิจ ได้ร่วมรับฟังผลงานวิจัยและบทวิเคราะห์ล่าสุด รวมถึงร่วมแลกเปลี่ยนในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทยและภูมิภาค

วิทยากรนำเสนอโดย คุณแลร์รี่ โลห์แมน (Larry Lohmann) จากคณะวิจัยคอร์เนอร์เฮาส์ (Corner House research group) ประเทศอังกฤษ และผู้ดำเนินรายการโดย ท่านผู้หญิง ดร.สุชาวัลย์ เสถียรไทย ประธานสถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยมีผู้เข้าร่วมสัมมนาจำนวน 73 คน จากภาคส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยหน่วยงานราชการ องค์กรอิสระ มหาวิทยาลัย องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคเอกชน และสื่อมวลชน

โดยสรุปผลการสัมมนาได้ดังนี้

Mr.Larry Lohmann* นำเสนอประเด็น : “การเมืองเรื่องภูมิอากาศ อนาคตจะเป็นอย่างไร”
การเมืองเรื่องโลกร้อน ผ่านสื่อต่างๆ จะสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม

* แลร์รี่ โลห์แมน (Larry Lohmann) จากคณะวิจัยคอร์เนอร์เฮาส์ (Corner House research group) ในประเทศอังกฤษได้มีผลงานการเขียน และการวิจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมและการเมือง รวมถึงประเด็นโลกร้อนจำนวนมาก นอกจากนี้ยังได้เป็นบรรณาธิการและผู้เขียนรายงานในประเด็นการซื้อขายปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอน (Carbon Trading) ในวารสาร “นิว ไซนส์แอนด์ดีสท์” ฉบับล่าสุด โลห์แมนชี้ว่ามาตรการการซื้อขายดังกล่าวเปรียบได้เพียงใบอนุญาตให้ผู้ก่อมลภาวะสามารถสร้างปัญหาได้ต่อไป และยังได้เสนอทางออกที่น่าจะมีประสิทธิภาพมากกว่า

- กลุ่มปฏิเสธรภาวะโลกร้อน ไม่ต้องห่วงมากเรื่อง climate change ไม่ใช่เรื่องสำคัญ โดยมีสหรัฐเป็นแกนนำ
- กลุ่มสนับสนุนพิธีสารเกียวโต สนับสนุน EU Emission Trading Scheme (EUETS) เป็นสิทธิการซื้อขายสิทธิ การปล่อย carbon ของยุโรป

ความขัดแย้งของ 2 กลุ่มนี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของประเด็นการเมืองเรื่องภูมิอากาศ และคาดว่าความขัดแย้งนี้จะเล็กลง ถ้ามองในแง่เศรษฐศาสตร์การเมืองอาจมองได้ว่า 2 กลุ่มนี้เป็นกลุ่มเดียวกันด้วยซ้ำ

ข้อสังเกต

โครงการที่จะแก้ปัญหาภาวะโลกร้อน จริงๆ ก็มาจากนักคิด NGO รัฐบาล ของอเมริกาเหมือนกัน (หลายคนนึกว่ามาจากสากล จากทางสหประชาชาติ) สิทธิการปล่อยมลพิษก็ไม่เคยใช้ที่ไหนมาก่อน แต่เคยมีใช้ที่สหรัฐ กลไกของพิธีสารเกียวโตก็มีใช้ในสหรัฐ แต่เมื่อมีการเจรจาสหรัฐก็ถอนตัวไป

สิทธิการซื้อขาย carbon ตามพิธีสารเกียวโต EUETS RGGI

- เป็นระบบที่เคยทดลองใช้ในประเทศสหรัฐมาก่อนแล้วเมื่อ 20 - 30 ปี แต่โดยทั่วไปล้มเหลว แต่ไม่ค่อยมีใครศึกษา แต่ในการประชุมสหประชาชาติ กลับมีการชี้แจงว่าเป็นระบบที่ใช้ได้ สามารถลดคาร์บอน และใครๆ ก็เชื่อ แต่เมื่อไปทบทวนประสบการณ์ของสหรัฐกลับพบว่า มีปัญหามากมาย
- เชื่อว่าถ้าบริษัท A ลดการปล่อยมลพิษได้ในราคาที่ถูกว่าบริษัท B ดังนั้น B น่าจะมีสิทธิจ่ายเงินให้ A เพื่อลดมลพิษให้ทั้งสองฝ่าย จะได้ประหยัดเงินทั้งสองฝ่าย ซึ่งเป็นข้ออ้างที่ดี ไม่น่าจะมีใครคัดค้าน
- ข้ออ้างตามลัทธิ neoliberal การค้ามลพิษเป็นแค่เทคนิคหรือ instrument หรือเครื่องมือเท่านั้น ไม่เปลี่ยนโครงสร้างโครงการ ไม่เปลี่ยนจุดมุ่งหมายโดยรวม เพียงแค่ทำให้บรรลุเป้าหมายการลดมลพิษอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นเท่านั้น
- ไม่มีการวิเคราะห์ต้นทุนทางสังคมของวิกฤติโลกร้อน
- ไม่มีการวิเคราะห์โครงสร้างอุตสาหกรรม นโยบายพลังงาน
- กำหนดเป้าหมายแต่ไม่กำหนดนโยบาย ยกเว้นนโยบายการค้ามลพิษ (ในประเด็นการซื้อขายปริมาณการปล่อยมลพิษ)

แต่จริงๆ แล้ว ทั้งกลุ่มปฏิเสธ และกลุ่มสนับสนุน มีแนวโน้มจะโอนศักราชภาพของโลกในการควบคุมคาร์บอน ทั้งหมดให้กับภาคอุตสาหกรรมที่พึ่งพาการใช้เชื้อเพลิงฟอสซิล เพียงแต่ว่าทั้งสองกลุ่ม (รวมทั้งนักเศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง) มองในแง่มุมมองที่แตกต่างกันในเรื่องวิธีการสะสมทุน

อยากวิเคราะห์ว่าปัญหาโลกร้อนมาจากการใช้ Carbon cycling capacity (CCC) มากเกินไป ศักราชภาพความสามารถของโลกในการควบคุมคาร์บอนให้พอดีนี้มีความสำคัญพอๆ กับ ที่ดิน น้ำ แต่ CCC ไม่ใช่ทรัพยากร ไม่ใช่ของหมู่ ของส่วนรวม ในสหรัฐเองก็มีทั้งกลุ่มที่สนับสนุน (ENRON) และปฏิเสธพิธีสารเกียวโต (EXON)

กลุ่มปฏิเสธ (นายทุน / นักเศรษฐศาสตร์หัวเก่า)	กลุ่มสนับสนุนพิธีสารเกียวโต (นายทุน / นักเศรษฐศาสตร์หัวใหม่)
- CCC ไม่ขาดแคลน - ไม่ต้องมีสิทธิทรัพย์สิน (property rights) ใน CCC - ไม่ต้องมีการแปรรูป CCC ให้เป็นเอกชน - CCC ไม่ใช่ทรัพยากรหรือสินทรัพย์ในทางกฎหมาย - จับจอง CCC ไว้อยู่แล้ว และก็ใช้ประโยชน์จากมันต่อไป ดังนั้นไม่ต้องมีกฎหมายมาเกี่ยวข้อง “Economic superpowers have been as successful today in their occupation of the atmosphere with carbon emission as they were in their military occupation of the terrestrial world in colonial times.” Andrew Simms, New Economic Foundation	- CCC ขาดแคลน - หากมีสิทธิทรัพย์สินใน CCC เป็นวิธีการในการสะสมทุนได้ - ต้องแปรรูป CCC - CCC เป็นทรัพยากรหรือสินทรัพย์ - ต้องมีเงื่อนไข เพื่อทำให้เกิดการซื้อขายได้ในตลาด แต่ก็จะมีปัญหาตามมาคือ - มีปัญหาทางกฎหมาย 1. ราคาตกต่ำ 2. ไม่มีการเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้าง 3. ไม่มีนวัตกรรมในเทคโนโลยีและสังคม

ภายใต้ EUETS

การแจกสิทธิฟรีๆ ให้กับบริษัทเอกชนที่พึ่งพาการใช้เชื้อเพลิงฟอสซิล ภายใต้ระบบการค้าคาร์บอน เป็นการแจกสิทธิการใช้ CCC ของโลกทั้งหมด ในประเทศอังกฤษบริษัทที่ได้มากที่สุดคือบริษัทที่ผลิตไฟฟ้า เหล็ก น้ำมัน ปูนซีเมนต์ เคมี เยื่อกระดาษ ซึ่งพบว่าบริษัทเหล่านี้ใช้สิทธิ CCC มากกว่าที่บริษัทเคยใช้อยู่แล้ว คำถามที่เกิดขึ้นคือรัฐบาลอังกฤษมีสิทธิอะไรที่จะแจกสิทธิของโลกให้กับบริษัทเอกชนของตัวเอง

CCC กับ carbon sink มีความหมายเหมือนกัน ภายใต้ EU มีการวางเป้าหมายว่าจะลดการปล่อย carbon โดยมีการให้รัฐบาลต่างๆ เสนอว่าจะลดเท่าไร เมื่อไหร่ แต่ก็เกิดความขัดแย้ง เช่น อังกฤษเสนอไป แต่ทาง EU เห็นว่าน้อยเกินไป อังกฤษต้องลดมากกว่านี้ ก็เลยมีการโต้แย้งกัน แต่ก็เป็นธรรมชาติของการเจรจา ทางเยอรมันก็มีปัญหาเช่นกัน เพราะถ้าลดมากกว่านี้ จะทำให้ลดศักยภาพในการแข่งขันทางการค้าของเยอรมัน

Windfall profits เป็นกำไรที่ตกอยู่ในมือนายทุนที่พึ่งพาการใช้เชื้อเพลิงฟอสซิลจากระบบการค้าคาร์บอน เช่น

บริษัท	กำไร
RWE (เยอรมัน)	85 พันล้านบาท / ปี
บริษัทผลิตไฟฟ้า 6 บริษัทยักษ์ของอังกฤษ	42 พันล้านบาท / ปี
BP, Esso, Shell	หลายร้อยล้าน
CEZ ของสาธารณรัฐเชค	6 พันล้านบาท / 3 ปี

"Whatever happened to the polluter pays principle?" UBS Warburg (ธนาคารลงทุน) ดูเหมือนว่าคนที่ได้มาเป็นคนที่ไม่ต้องจ่ายเงิน เปรียบเทียบการแจกสิทธิฟรีเหล่านี้กับเหตุการณ์ต่างๆ ในประวัติศาสตร์

- Enclosures ในอังกฤษระหว่างปี 1760 – 1841 พื้นที่ 50 ล้านไร่ของชาวบ้านถูกยึด
- การยึดเอาทรัพย์สินทางปัญญาของชาวบ้านมาใช้ผลิตยา มีมูลค่า 175 ล้านล้านบาทภายในปี 2563
- มูลค่าของสิทธิการปล่อยคาร์บอนให้กับประเทศอุตสาหกรรมมากกว่า 30 ประเทศภายใต้พิธีสารเกียวโตในราคา EUA ในปัจจุบัน 82 ล้านล้านบาท / ปี เป็นการให้ฟรีๆ กับประเทศซีกโลกเหนือ

การซื้อสิทธิในการปล่อยคาร์บอนเพิ่มเติมจากโครงการพิเศษ โครงการ “ประหยัด” คาร์บอน (offsets, clean development mechanism (CDM) ของพิธีสารเกียวโต) ส่วนใหญ่ซื้อจากภาคเอกชนต่างประเทศ สร้างโครงการประหยัดคาร์บอนในต่างประเทศ โครงการนั้นขายเครดิตในการปล่อยคาร์บอน เช่นในรัฐคาซัคสถานในอินเดีย เป็นโรงงานผลิตเหล็กระดับต่ำ มีการสร้างโรงงานมากมายในชนบท เพื่อส่งออกให้จีนสำหรับงานโอลิมปิก เขาสร้างโครงการประหยัดคาร์บอน และขายเครดิตให้กับบริษัทโลกซีกเหนือ ในชนบทนั้นก็จะมีแร่เหล็ก น้ำ ที่ดินถูกแย่ง ยุทธศาสตร์ของบริษัทเหล่านี้ก็คือ จะยึดที่ดินเพราะมีเส้นสายกับรัฐบาล แล้วเริ่มสร้างมลพิษ ทำให้ชาวบ้านใช้ทรัพยากรไม่ได้ และยอมขายบริษัทก็สามารถขยายได้ง่ายๆ อย่างไรก็ตามก็มีการคัดค้านของชาวบ้านด้วย เช่นกัน บริษัทก็สร้างสถานการณ์ขึ้นมาเพื่อสู้กับชาวบ้านเช่นกัน สิ่งเหล่านี้ไม่เคยถูกนำมาวิเคราะห์ในการเรียนการสอนเลย

อีกตัวอย่างหนึ่งคือการปลูกป่า ซึ่งเป็นการช่วยลดคาร์บอน ทำให้โรงงานสามารถปล่อยคาร์บอนได้ เช่นในเอกวาดอร์ บราซิล แทนซาเนีย อุกันดา แต่ก็พบว่า การปลูกป่า กลับเป็นการปลูกเชิงเดี่ยว เช่น ปลูกยูคา คนที่ได้ประโยชน์ก็คือ บริษัทเยื่อกระดาษ ใช้ที่ดินใหญ่ที่ยึดได้มาปลูกป่าเพื่อประโยชน์ของตน ชาวบ้านบราซิลก็มีการมาคัดค้านการปลูกป่ายูคา “ทะเลทรายสีเขียว” เพราะชาวบ้านไม่ได้ประโยชน์จากการใช้ที่ดินเลย

ตัวอย่างหนึ่งของสิทธิการปล่อยคาร์บอน แทนที่จะหยุดการปล่อยมลพิษ กลับลงทุนสร้างโครงการสีเขียว ซึ่งทำให้ได้เครดิตในการปล่อยมลพิษต่อไป ไม่มี innovation ในการเปลี่ยนการใช้เชื้อเพลิง

เครื่องมือในการสะสมทุนและยืดอายุของระบบการใช้เชื้อเพลิงฟอสซิล โดยใช้ offsets หรือ CDM

- การพิสูจน์ความจริงของการ “ประหยัด” คาร์บอน ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นของตลาดคาร์บอน (ที่ต้องการรู้ว่าขายเท่าไร ซื้อเท่าไร) เป็นสิ่งที่เป็นไปได้โดยหลักการ
- ฉะนั้นการพยายามแก้ปัญหาไม่มีวันสิ้นสุด และจะยิ่งนำไปสู่ระบบเทคนิคที่สลับซับซ้อนมากขึ้นทุกวัน ภาคเอกชนกับรัฐจะครอบงำ “ศูนย์รวมการคำนวณ” (centres of calculation) ใหม่ๆ นี่ได้ง่ายๆ

- ทั้งผู้ขายและผู้ซื้อมีแรงจูงใจที่จะโกงระบบ นายทุนที่สามารถจ้างบริษัทที่ปรึกษาได้จึงสามารถได้ประโยชน์อย่างง่าย ๆ
- คาร์บอนเครดิตไม่มีความหมายในแง่วิทยาศาสตร์ มีแต่การส่งเสริมการขายตัวของระบบการใช้เชื้อเพลิงฟอสซิลออกไปอีก

เครื่องมืออื่นๆ เช่น

- การใช้ความสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่รัฐ
- การไม่บังคับใช้กฎหมายด้านสิ่งแวดล้อม
- การใช้ที่ดินราคาถูก
- การใช้กำลังทหาร ตำรวจ
- การให้การรับรองคุณภาพ (certification)

“The road to the free market (had to be) opened and kept open by an enormous increase in continuous, centrally organized and controlled interventionism ... laissez-faire economy was the product of deliberate state action.” Karl Polanyi, 1944

การสร้างตลาด ไม่ใช่เรื่องเสรี ต้องมีการรวมศูนย์อำนาจ (ของผู้เชี่ยวชาญ) รัฐต้องมีบทบาท ถึงจะสร้างตลาดได้ อำนาจประชาชนจะต้องลดลง

Permitting Northern installations to use CDM credits “effectively constitutes a second allocation, at the CER price rather than zero cost.” With both types of allocation, by 2015, “the UK’s electricity system will look remarkably similar regardless of assumptions on how the EU ETS plays out.” IPA Energy Consultants, report of the UK government, 2005

นักวิทยาศาสตร์พิสูจน์แล้วว่าเราไม่สามารถเอาธรรมชาติจากใต้ดินขึ้นมาได้ทั้งหมด ทำอย่างไรถึงจะเปลี่ยนระบบ ไม่ใช่เชื้อเพลิงฟอสซิลที่มีอยู่ ใช้ได้อีกนิดหน่อย และปล่อยที่เหลือไว้กับธรรมชาติ ที่หยุดในยุคสมัยหิน ไม่ใช่ว่าหินหมด แต่ใช้เทคโนโลยีอย่างอื่นแทน ยุคสมัยน้ำมันก็เช่นกัน ก็ต้องหมดไปก่อนที่น้ำมันจะหมดไปจากธรรมชาติ ทุกฝ่ายจะต้องยอมรับ และต้องมีการเปลี่ยนโครงสร้างวิธีการใช้พลังงาน ซึ่งรวมถึงเปลี่ยนวิธีการบริโภคด้วย เช่นการลดการอุดหนุนการใช้เชื้อเพลิงฟอสซิล มีการต่อสู้เรื่องการใช้น้ำมัน ถ่านหิน

จากการวิเคราะห์ฟิสิกส์สารกึ่งตัวนำ ได้สร้างปัญหาใหม่ ไม่ได้แก้ปัญหาคเดิม แม้จะใช้ไม่ได้ผล แต่ก็ดีกว่าไม่มีอะไรเลย หัวใจของฟิสิกส์นี้ก็คือสิทธิในการซื้อขายคาร์บอน ถ้าไม่มีกลไกตลาดในกึ่งตัวนำ แต่มีการวิเคราะห์ก็จะน่าสนใจกว่า แต่ ณ ปัจจุบัน เราคงปฏิเสธไม่ได้ว่าเรื่องของตลาดเป็นหัวข้อหลักในการเจรจา พูดคุยกันเมื่อพูดถึงฟิสิกส์สารกึ่งตัวนำ ซึ่งเห็นว่าเป็นการเสียเวลาเปล่าๆ แต่ก็ยังหวังว่าเรายังมีโอกาสเริ่มใหม่ได้ ที่จะเปลี่ยนมุมมองของการนำไปใช้ของฟิสิกส์

ควรจะมีข้อจำกัดในการปล่อยคาร์บอน แต่มองว่าเป็นประเด็นเล็ก ประเด็นใหญ่เราต้องวิเคราะห์ต้นเหตุปัญหา โครงสร้างของการผลิตพลังงาน โครงสร้างอุตสาหกรรมที่ต้องใช้เชื้อเพลิงฟอสซิล พิธีสารเกียวโตมีแต่การวางเป้าหมาย แต่ไม่มีการวิเคราะห์ปัญหา และทางแก้ไข

จากพิธีสารเกียวโต เราจะเห็นว่ามีความเป็นไปได้ยากให้การปฏิบัติการ เช่น การวัดว่าแต่ละโรงงานปล่อยคาร์บอนออกมาเท่าไร ปฏิบัติตามพิธีสารหรือไม่ เทคโนโลยีก็ยังไม่พร้อมที่จะทำได้ ไม่ต้องพูดถึง CDM หรือ JI เราไม่ควรสร้างระบบที่จะวัดอะไร ที่ในความเป็นจริงวัดไม่ได้ เราควรจะไปทำอย่างอื่น

Dale Jiajon Wen

- US and China are using each other as excuse not to do anything on global warming.
- They (US, China, India) need to take accountable what they are doing
- Transnational National Capital -> reduce national sovereignty
- Political – economic system contribute the cause of the problem
- Change of way production and consumption to reduce the crisis
- Part of solution is localization our economy, return power to the people (local basis)

ประเด็นอภิปรายจากผู้เข้าร่วมสัมมนา

- บริษัทได้กำไรจากสิทธิซื้อขายคาร์บอน เพราะรัฐให้สิทธิมากเกินไป ทำให้เขาเอาออกไปขายได้ และอีกทางหนึ่งก็ไปเก็บเพิ่มเติมจากผู้บริโภค โดยอ้างถึงการลดคาร์บอน
- เรื่องที่เราไม่ค่อยได้พูดถึงแต่สำคัญคือหลักการเรื่อง common but differentiate responsibility หรือแม้แต่ partnership cooperation ว่ามันคืออะไรกันแน่ ซึ่งน่าจะเป็นkey ในการแก้ปัญหา
- พิธีสารเกียวโต และUNFCCC เป็นเครื่องมือทางกฎหมาย แต่ที่เป็นปัญหายุ่งยากคือ enforcement / sanction ซึ่งถ้าเข้มงวด คงไม่มีประเทศไหนเข้าร่วมเพราะกระทบต่อผลประโยชน์ของตน ทำให้ไม่มีความหมายนัก
- Enforcement เองก็ปฏิบัติไม่ได้จริง เนื่องจากปัญหาเทคโนโลยีที่ไม่พร้อมไม่ว่าจะเป็นประเทศพัฒนาแล้วก็ตาม
- ประเทศกำลังพัฒนานอกจากจะขาดบุคลากรแล้ว ยังขาดความเอาใจใส่ต่อปัญหาที่เป็น global มองว่าไกลตัว มองแต่สิ่งใกล้ตัว เช่นเรื่องหมอกควัน ภัยพิบัติ
- ระบบตลาดคาร์บอนจะไม่ใช่วิธีการแก้ปัญหา และจะสามารถทำให้บริษัทอุตสาหกรรมลดการปล่อยมลภาวะ
- บริษัทอุตสาหกรรมอยู่เบื้องหลังการเมือง ไม่ค่อยมีความหวังเท่าไรต่อพิธีสารนี้ ถึงเวลาที่เรควรหาแนวทางใหม่ และหาเวทีใหม่ในการผลักดัน

- Corporations are the biggest contributor to the problems, they have the rights more than human being. Government has been hijack by corporations. Corporations have to take responsibility and government has to limit their power
- To solve local issues effectively need to pay attention of global issues
- ข้อดีของพิธีสารเกียวโต เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิด transition เป็นการ highlight ประเด็นให้คนสนใจขึ้น ก่อให้เกิด incentive ของการปรับเปลี่ยน เป็น mechanism ในการ transfer เทคโนโลยี
- ข้อสรุปที่เราได้จากกรณีศึกษา CDM ใน 10 ประเทศ พบว่าในความเป็นจริง CDM สนับสนุนบริษัทใหญ่ ๆ ให้เอาไปใช้เพื่อประโยชน์ของตนเอง ไม่ได้นำไปสู่การปฏิรูปของกระบวนการทำงานของบริษัท ไม่มีการนำเทคโนโลยีใหม่มาใช้ เพื่อประโยชน์ของชาวบ้านหรือสิ่งแวดล้อม
- Technology transfer ที่จะมีประโยชน์ต่อประเทศซีกโลกใต้ ตัวเลขจากเดือนสิงหาคม ของสหประชาชาติ ถ้าดูโครงการ CDM ที่มีอยู่ทั้งหมด ส่วนใหญ่ 72% มาจากการโครงการ gap capture destruction project เป็นการเก็บก๊าซจากโรงงานมาจำกัลดมาเผา เพื่อไม่ปล่อยสู่อากาศ ซึ่งเป็นการเพิ่มเทคโนโลยีเพียงไม่มีก็โรงงาน ไม่มีผลกระทบต่อระบบการใช้เชื้อเพลิงฟอสซิล 2%เท่านั้นของโครงการ CDM ที่นำ technology เข้าไปในประเทศกำลังพัฒนา ดังนั้นจะเห็นว่า technology transfer ไม่ค่อยมีผลเท่าไร
- Technology transfer -> monopoly of technology and create dependant of developing countries
- นักวิชาการเรื่องภาวะโลกร้อนจะต้องเข้าใจในเรื่องเศรษฐศาสตร์การเมืองเรื่องพลังงาน
- bio-energy เป็นปรากฏการณ์ที่เร็วมาก ที่จะมีการปลูกพืชเพื่อเชื้อเพลิงมากเพิ่มขึ้น ซึ่งน่ากลัวมาก เพราะจะเอาที่ดินของชาวบ้านมาปลูกพืชเพื่อการนี้ ดังนั้นคนที่สนใจเรื่องนี้ต้องศึกษาเรื่องเศรษฐศาสตร์การเมืองเรื่องพลังงานด้วย
- emission trading ขึ้นอยู่กับ CAPที่รัฐจะสั่ง เป็นการลดที่ไม่ได้มาจากการซื้อขาย กับ การซื้อขายเครดิตจากตลาด CDM ไม่มี design ที่จะลดคาร์บอน ไม่มีขึ้นไม่มีลด ถ้าได้เครดิตจาก CDM มากก็ปล่อยได้มากขึ้น ปล่อยต่อไปในระดับเดิมของทั่วโลก ในทางปฏิบัติปัญหา คือเราไม่สามารถวัดว่าลด เพิ่มเท่าไร เราต้องจ้างผู้ชำนาญการโดยเฉพาะในการวัดการลดคาร์บอน
- ปัญหา CDM ยังยากที่จะนำขึ้นศาล
- จาก Stern report มองในแง่เศรษฐศาสตร์กระแสหลัก การลดคาร์บอนได้เร็ว ก็ยังดี ผลดีต่อเศรษฐศาสตร์ ใช้หลักการ cost effectiveness มาจับ แต่มองว่าไม่ถูกต้องนักในภาวะโลกร้อน แต่ข้อดีของรายงานคือทำให้คนทั่วไป รวมทั้งรัฐเห็นถึงปัญหาคาร์บอนนี้ นอกจากนั้น รายงานยังวิจารณ์ตลาดคาร์บอน มองว่าการซื้อขายคาร์บอนไม่พอ ต้องมีมาตรการต่างๆ ที่รัฐวางสำหรับระยะยาว ซึ่งเห็นว่าเป็นสิ่งสำคัญในรายงานฉบับนี้

- เราไม่ควรมองข้ามสิ่งที่มีอยู่แล้ว เช่นการที่มีการคัดค้านการใช้น้ำมัน มีการผลักดันให้รัฐมีนโยบายระยะยาว ซึ่งก็เกี่ยวข้องกับปัญหาโลกร้อน ดังนั้นควรมีการเชื่อมโยง social movement ต่างๆ
- Recycle is not enough for the solution
- We should push for CAP, we need to have equal per Capital allocation for future CAP system
- self interested / incentive / technology -> global solution
- ความไม่เท่าเทียมกันระหว่างประเทศต่างๆ ในโครงการ CDM ก่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติเช่นกัน
- ความแตกต่างระหว่าง พิธีสาร Montreal และพิธีสารเกียวโต มีในหลายแง่มุม Montreal Protocol เกี่ยวข้องกับภาคอุตสาหกรรมไม่ก๊อย่าง ดังนั้น technocrat สามารถเข้ามาเสนอทางแก้ปัญหาได้ แต่ภาวะโลกร้อน ครอบคลุมหลากหลาย ทำให้ technocrat มองทางออกได้ยากกว่า Montreal Protocol
- ทางออกที่ต้องการนำเสนอ ลดการอุดหนุนการใช้พลังงานฟอสซิล แต่ต้องเพิ่มการอุดหนุนการใช้พลังงาน renewable ต้องมีการเปลี่ยนโครงสร้างการอุดหนุน ทางออกต่างๆ เกี่ยวข้องกับการเมืองโดยตรง แต่ก็เป็ขบวนการของประชาชนด้วย ที่จะต้องมาอภิปราย พูดคุยกันด้วย สร้างเครือข่ายในการต่อสู้
- การวัด CCC และการวัดการปล่อย carbon เราไม่ควรจะวัด CCC ไม่จำเป็น การตระหนักถึงปัญหานี้ก็น่าจะพอแล้ว
- สหรัฐไม่มีทางออกที่ดีกว่าพิธีสารเกียวโต เพราะเป็นประเทศที่ปล่อยคาร์บอนมาก และระบบที่ใช้ก็ล้มเหลว แต่ก็ยังกล้าเสนอ ก่อนจะถอนตัวออกจากพิธีสาร
- Community should involve in project design, implementation and evaluation -> better accountable system

เวทีสัมมนาครั้งที่ 2

เรื่อง “การเจรจา FTA ไทย-ญี่ปุ่นกับประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อมและมลพิษ”
วันศุกร์ที่ 8 ธันวาคม 2549 เวลา 9.30 -12.00 นาฬิกา
ณ ห้องกาหลา ชั้น 3 โรงแรมสวนดุสิต เฟลส (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต)

จัดโดย: โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์
ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม

เนื่องจากการเจรจา FTA ไทย-ญี่ปุ่น เป็นเรื่องที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในวันที่ 22 ธันวาคม 2549 รัฐบาลมีกำหนดจะจัดการทำประชาพิจารณ์ขึ้น ก่อนที่จะนำเรื่องเข้าสู่การพิจารณาของที่ประชุมสมานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) ในช่วงเดือนมกราคม 2550 ว่าไทยควรจะลงนามหรือไม่ แต่ถึงแม้ว่าการเจรจา FTA จะจบลงไปแล้ว ในขณะนี้ยังไม่มีเปิดเผยเอกสารข้อตกลงจากการเจรจา FTA ไทย-ญี่ปุ่นทั้งหมดต่อสาธารณะ ทางโครงการฯ จึงนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ FTA ไทย-ญี่ปุ่น ในด้านสิ่งแวดล้อมต่อสาธารณะ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจให้แก่ประชาชนในประเด็นต่างๆ ก่อนที่จะมีการจัดทำประชาพิจารณ์ขึ้น ดังนี้

คุณกิตติคุณ กิตติอร่าม ผู้ประสานงานรณรงค์ด้านสารพิษ กรีนพีซ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้
นำเสนอประเด็น : ปัญหาสิ่งแวดล้อมจากเขตการค้าเสรีไทย-ญี่ปุ่น

ได้วิเคราะห์ปัญหาสิ่งแวดล้อมจากเขตการค้าเสรีไทย-ญี่ปุ่น ที่ชี้ให้เห็นว่าทำไมไทยจึงจะกลายเป็นถึงขยะพิษของญี่ปุ่นจากความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น (JPEPA: Japan Philippines Economic Partnership Agreement) โดยอ้างอิงถึงข้อมูลจากการที่นายพิศาล มาณวพัฒน์ รองปลัดกระทรวงต่างประเทศ และหัวหน้าคณะเจรจาเขตการค้าเสรีไทย-ญี่ปุ่น ได้ทำหนังสือตอบคำถามสื่อมวลชน (ฉบับลงวันที่ 28 พฤศจิกายน 2549) ที่ถามในประเด็นที่ว่า “ใน JTEPA ได้มีการตอบสนองข้อเรียกร้องของญี่ปุ่นในเรื่องการลดกำแพงภาษีการจัดการขยะพิษหรือไม่” ทางนายพิศาลได้ตอบเป็นข้อเขียนว่า “ไทยจะลดภาษีให้ญี่ปุ่นจาก 1 เป็น 0 ทันที สำหรับซีแร่ หรือถั่วอื่นๆ รวมทั้งสาหร่ายทะเล (เคลป์) ถั่วและขยะที่ได้จากการเผาขยะเทศบาล และลดจากร้อยละ 5 เป็นร้อยละ 0 ทันที หรือภายใน 3 ปี สำหรับขยะผลิตภัณฑ์ที่เหลือจากอุตสาหกรรมเคมี หรือจากอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกัน ที่ไม่ได้รับระบุหรือรวมไว้ในที่อื่น ขยะเทศบาล หรือตะกอนจากน้ำเสียของเสียอื่นๆ” ซึ่งประเด็นที่ต้องตั้งคำถามก็คือข้อความนี้ได้รับระบุถึงประเภทของขยะทุกชนิดหรือไม่ หรือมีขยะของเสียประเภทอื่นนอกเหนือจากที่ระบุในข้อความนี้อีกหรือไม่ มีเพียงคณะเจรจาเท่านั้นที่จะตอบได้ เนื่องจากยังไม่มีเปิดเผยเอกสารความตกลงอย่างละเอียด มีเพียงข้อสรุปที่นำเสนอข้อมูลในด้านบวกที่จัดทำโดยคณะเจรจาเท่านั้น

หากสังเกตจากข้อตกลงที่ญี่ปุ่นได้ทำกับประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคอาเซียน เช่น สิงคโปร์ มาเลเซีย และกับฟิลิปปินส์ ซึ่งกำลังอยู่ระหว่างการเจรจา โดยเมื่อวันที่ 9 กันยายน 2549 รัฐบาลของทั้งสองประเทศได้ลงนามไปแล้ว แต่ยังคงรอการอนุมัติจากวุฒิสภา แต่จากการเปิดเผยข้อตกลงที่ผ่านการลง

นามมาแล้ว ทำให้พบว่า ใน FTA ญี่ปุ่น – ฟิลิปปินส์ มีรายละเอียดครอบคลุมประเภทของขยะหลายชนิด ทั้งที่ปนเปื้อนไปด้วยสารหนู, สารปรอท, รวมทั้งขยะจากโรงพยาบาล เสื้อผ้าใช้แล้วหรือขยะติดเชื้อต่างๆ ด้วย

ข้อสังเกตที่สำคัญ คือ เนื้อหาในหนังสือของนายพิศาลแปลได้ตรงกับเนื้อหาในข้อตกลง FTA ญี่ปุ่น – ฟิลิปปินส์ ในส่วนของรายการขยะ จึงต้องตั้งคำถามว่านอกจากเนื้อหาที่เหมือนกันตรงนี้แล้ว ใน FTA ไทย-ญี่ปุ่น ที่ยังไม่ได้ถูกเปิดเผยนั้นมีรายชื่อขยะพิษที่จะนำเข้ามาอย่างปลอดภัยเหมือนกับที่ระบุไว้ใน FTA ญี่ปุ่น – ฟิลิปปินส์ หรือไม่

โดยปกติแล้ว การตั้งกำแพงภาษีต่ำ จะทำให้แนวโน้มในการนำเข้าสินค้ายังมีมากขึ้น จึงเป็นการเชื้อเชิญให้มีการค้าขยะพิษมากขึ้น ซึ่งก็จะเป็นการซ้ำเติมวิกฤตปัญหามลพิษจากขยะในประเทศที่มีมากอยู่แล้ว โดยจะส่งผลต่อสุขภาพของประชาชนและสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง เป็นที่รู้กันว่าในปัจจุบัน การกำจัดขยะพิษยังไม่ปลอดภัยร้อยเปอร์เซ็นต์ และยังก่อให้เกิดมลพิษอีกด้วย จะเห็นได้ว่าญี่ปุ่นพยายามทำให้การทิ้งขยะพิษในประเทศกำลังพัฒนาเป็นสิ่งที่ถูกกฎหมาย โดยใช้เป็นเงื่อนไขในการเจรจาต่อรองทางเศรษฐกิจกับประเทศที่มีความอ่อนแอทางเศรษฐกิจ เช่น ประเทศไทย เป็นต้น

จากที่นายพิศาลได้อ้างถึงการบังคับใช้ พ.ร.บ. วัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ว่าจะเป็นเรื่องมือในการควบคุมการนำเข้าขยะพิษ จึงต้องตั้งคำถามว่า พ.ร.บ. นี้จะสามารถควบคุมได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ เนื่องจากปัจจุบันการกำจัดขยะพิษในประเทศไทยอย่างถูกกฎหมายมีเพียง 20% เท่านั้น และยังมีลักลอบนำขยะพิษจากต่างประเทศมาทิ้งในประเทศไทย เช่น ใน พ.ศ. 2546 มีการตรวจพบตู้คอนเทนเนอร์บรรจุขยะพิษจากประเทศอังกฤษที่ท่าเรือคลองเตย ท่าเรือในสมุทรปราการก็ก่อให้เกิดปัญหามลพิษ คาดว่าสิ่งที่น่าจะตามมาจากการไปทำข้อตกลง ก็คือการแก้ไขกฎหมายภายในประเทศให้สอดคล้องกับข้อตกลงระหว่างประเทศ หรือการออกกฎหมายลูก เพิ่มข้อยกเว้นต่างๆ ข้ออ้างนี้ยังเป็นข้ออ้างเดียวกับรัฐบาลฟิลิปปินส์

จากการศึกษา FTA ญี่ปุ่น – ฟิลิปปินส์ มาตรา 4 ว่าการทบทวนกฎหมายต่างๆ ระบุว่า “ประเทศภาคีจะพิจารณาความเป็นไปได้ในการแก้ไขหรือยกเลิกกฎหมายในเรื่องที่เกี่ยวข้องหรือที่มีผลกระทบต่อ การปฏิบัติตามข้อตกลงนี้ ถ้ามีกรณีหรือจุดประสงค์ที่จะทำให้การนำมาปฏิบัติใช้ซึ่งข้อตกลงนี้ไม่สามารถทำได้ หรือถ้าสามารถทำให้กรณีหรือจุดประสงค์เหล่านั้นมีการกีดกันการค้าที่น้อยลง” ซึ่งมาตรานี้จะมีอยู่ใน FTA ไทย-ญี่ปุ่น หรือไม่ ไม่มีใครทราบ แต่ในกรณีของ FTA ญี่ปุ่น – ฟิลิปปินส์ ระบุชัดเจนว่าต้องมีการแก้ไขกฎหมายเพื่อให้สอดคล้อง เป็นไปได้หรือไม่ว่าถ้ามีการลงนาม FTA ไทย-ญี่ปุ่น จะมีการอนุญาตให้นำเข้าขยะพิษได้สะดวกขึ้น

กรณีของฟิลิปปินส์ หลังจากการให้สัตยาบันในข้อตกลงระหว่างประเทศแล้ว จะมีการแก้ไขกฎหมายภายในประเทศให้เป็นไปตามข้อตกลงในสัตยาบัน หากกฎหมายภายในขัดแย้งกับข้อตกลงและมีการตรากฎหมายใหม่ขึ้นมา จะถือว่ากฎหมายใหม่นั้นมีอำนาจเหนือกว่า กล่าวคือ นักธุรกิจญี่ปุ่นที่ต้องการนำเข้า หรือส่งออกขยะพิษ สามารถฟ้องร้องรัฐบาลฟิลิปปินส์ได้ หากรัฐบาลฟิลิปปินส์ยังคงไว้ซึ่งกฎหมายที่ห้ามนำขยะพิษเข้ามาในประเทศ รัฐบาลไทยจึงต้องตระหนักในประเด็นนี้เช่นกัน ทั้งนี้ สิ่งที่ตามมาในฟิลิปปินส์ คือการประท้วงของภาคประชาชนด้านหน้าสถานทูตญี่ปุ่นและหน้าวุฒิสภา

ข้อสังเกตอีกเรื่องหนึ่งจากข้อตกลง FTA ระหว่างญี่ปุ่นกับสิงคโปร์, มาเลเซียและฟิลิปปินส์ คือ ทั้งสาม FTA มีมาตราที่ว่าด้วย Originating Goods หรือ “สินค้าดั้งเดิม” ที่ระบุว่า

(i) สิ่งของรวบรวมจากประเทศภาคีซึ่งไม่สามารถนำมาใช้ตามจุดประสงค์ดั้งเดิมได้ในประเทศของตน หรือไม่สามารถนำมาซ่อมได้ และที่เหมาะสมสำหรับการนำไปทำลายหรือนำวัตถุหรือชิ้นส่วนมาใช้ใหม่เท่านั้น

(j) ซากหรือขยะจากกระบวนการอุตสาหกรรมหรือจากการบริโภคในประเทศภาคี และที่เหมาะสมสำหรับการนำไปทำลายหรือนำวัตถุหรือชิ้นส่วนมาใช้ใหม่เท่านั้น

(k) ชิ้นส่วนหรือวัตถุดิบที่ได้จากสิ่งของในประเทศภาคี ซึ่งไม่สามารถนำมาใช้ตามจุดประสงค์ดั้งเดิมได้ในประเทศของตน หรือไม่สามารถนำมาซ่อมได้”

เป็นไปได้หรือไม่ว่า FTA ไทย-ญี่ปุ่น จะระบุข้อความที่เหมือนกัน ซึ่งจะเป็นการละเมิดต่อเจตนารมณ์ของอนุสัญญาบาเซล ที่บังคับใช้ตั้งแต่ พ.ศ. 2535 จากความพยายามแก้ปัญหาการนำขยะพิษจากประเทศพัฒนาแล้วมาทิ้งในประเทศกำลังพัฒนา ประเทศไทยและญี่ปุ่นได้ให้สัตยาบันต่ออนุสัญญาบาเซล แต่หากมีการลงนามใน FTA ไทย-ญี่ปุ่น ซึ่งมีแนวทางที่สวนทางและขัดต่อเจตนารมณ์ของอนุสัญญาบาเซลอย่างชัดเจน อย่างไรก็ดี อนุสัญญาบาเซลก็ยังมีช่องโหว่อยู่ ที่อนุญาตให้มีการส่งออกขยะพิษสำหรับการรีไซเคิล สิ่งที่เกิดขึ้นตามมา คือ อ้างว่าในเอกสารได้ระบุว่าส่งขยะพิษออกไปเพื่อรีไซเคิล แต่เมื่อไปถึงปลายทางแล้วกลับไม่ได้ถูกนำไปรีไซเคิลจริง แต่เป็นการส่งไปทิ้ง จึงทำให้กลุ่ม G77 ร่วมกันผลักดันให้มีข้อห้ามบาเซล (Basel Ban) ขึ้นมา โดยห้ามไม่ให้มีการส่งขยะจากประเทศพัฒนาแล้วไปยังประเทศกำลังพัฒนาเพื่อรีไซเคิล ที่น่าสังเกต คือ ทั้งไทยและญี่ปุ่นยังไม่ยอมให้สัตยาบันต่อข้อห้ามบาเซลนี้ ทั้งนี้ ตามหลักการของอนุสัญญานี้ เหลือเพียงประเทศเดียวที่ต้องให้สัตยาบันต่อข้อห้ามบาเซล ข้อห้ามนี้จึงจะมีผลบังคับใช้ ในปัจจุบัน ยังไม่มีการบังคับใช้ข้อห้ามบาเซลเลย

เมื่อ 27 พฤศจิกายน – 1 ธันวาคม 2549 ได้มีการประชุมภาคีสมาชิกอนุสัญญา COP 8 ที่กรุงไนโรบี ปรากฏว่าผู้แทนจากประเทศญี่ปุ่นได้เป็นแกนนำต่อต้านการบังคับใช้ข้อห้ามบาเซล ร่วมด้วยผู้แทนจากสหรัฐ แคนาดา ออสเตรเลีย และอินเดีย นอกจากนั้นประเทศภาคีอื่นๆ โดยเฉพาะ EU ล้วนสนับสนุนการบังคับใช้ข้อห้ามบาเซลทั้งนั้น ความพยายามของญี่ปุ่นที่จะทำให้การทิ้งขยะพิษเป็นเรื่องถูกกฎหมายยังเห็นได้ชัดเจนจาก FTA ที่ทำไปแล้วกับประเทศทั้งในอาเซียนและประเทศอื่นๆ เช่น เม็กซิโก ล่าสุดเราได้ข้อมูลจากพันธมิตรในญี่ปุ่นว่าในเว็บไซต์ของกระทรวงการต่างประเทศของประเทศญี่ปุ่น ในส่วนของ FTA ญี่ปุ่น – ฟิลิปปินส์ ไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับการส่งออกขยะพิษเป็นภาษาญี่ปุ่น มีเพียงในส่วนของข้อมูลภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นการปกปิดข้อมูลต่อประชาชนญี่ปุ่น ที่ไม่รู้ว่าประเทศของตนได้นำขยะพิษไปทิ้งยังประเทศอื่นเลย แสดงว่าในประเทศญี่ปุ่นเองก็ยังไม่โปร่งใส และในกระบวนการพิจารณาข้อตกลงในสภาผู้แทนราษฎรก็ไม่ได้มีการพูดถึงการนำขยะพิษไปทิ้งในฟิลิปปินส์เช่นกัน เมื่อวันที่ 6 ธันวาคม 2549 วุฒิสภาของญี่ปุ่นก็เพิ่งอนุมัติข้อตกลงนี้ เหลือเพียงการพิจารณาของวุฒิสภาฟิลิปปินส์

ความพยายามของญี่ปุ่นยังมีในแง่ของย้ายถิ่นฐานของอุตสาหกรรมรีไซเคิลขยะอิเล็กทรอนิกส์มาตั้งโรงงานในประเทศอื่น เช่น ประเทศไทยเป็นต้น อย่างโรงงานรีไซเคิลขยะอิเล็กทรอนิกส์ ของบริษัทด้านเครื่องถ่ายเอกสารที่ จ.ชลบุรี เป็นโรงงานรีไซเคิลขยะอิเล็กทรอนิกส์ ที่ใหญ่ที่สุดในเอเชียแปซิฟิก กระบวนการรีไซเคิลเองก็ยังเป็นอันตรายต่อคนงานที่ต้องสูดดมมลพิษ ขยะที่ได้จากการรีไซเคิลก็เป็นขยะพิษที่ต้องได้รับการจัดการ

การหลั่งไหลเข้ามาของสินค้าอิเล็กทรอนิกส์มือสองที่เข้ามาจากญี่ปุ่นก็เป็นการผลกระทบการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์รูปแบบหนึ่ง แม้สินค้าเหล่านั้นจะราคาถูก แต่ก็มีระยะเวลาการใช้งานเพียงสั้นๆ และกลายเป็นขยะพิษ เป็นภาระที่ต้องแบกรับไว้ ใน พ.ศ. 2542 มีการลักลอบส่งขยะติดเชื้อจากโรงพยาบาลไปยังฟิลิปปินส์ ในเอกสารระบุว่า เป็นกระดาษเพื่อการรีไซเคิล และก่อให้เกิดการประท้วงอย่างรุนแรงในฟิลิปปินส์ แต่ใน FTA ญี่ปุ่น – ฟิลิปปินส์ ระบุว่าสามารถนำเข้าขยะติดเชื้อจากโรงพยาบาลได้ โดยไม่ต้องเสียภาษี ญี่ปุ่นก็ยังส่งขยะอิเล็กทรอนิกส์ไปจีนที่เมืองกู่หยู

เราจึงมีข้อเรียกร้องไปยังรัฐบาลไทย ดังนี้

- 1) ให้ยุติการเจรจาและการลงนามในข้อตกลงจนกว่าจะมีการเปิดเผยรายละเอียดต่อสาธารณะ เปิดให้ประชาชนได้มีโอกาสศึกษารายละเอียดทั้งหมด เพราะประชาชนมีสิทธิในการรับรู้ข้อมูล หากบ้านของตัวเองจะกลายเป็นถังขยะพิษของญี่ปุ่น
- 2) ต้องตัดเรื่องการยกเลิกภาษีนำเข้าขยะพิษออกไปจากข้อตกลงฯ เพราะเป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้
- 3) พิจารณาให้สัตยาบันต่อข้อห้ามบาเซล เพื่อป้องกันไม่ให้ประเทศไทยตกเป็นแหล่งทิ้งขยะอันตรายจากประเทศพัฒนาแล้ว

คุณเพ็ญโฉม แซ่ตั้ง กลุ่มศึกษาและรณรงค์ปัญหามลพิษอุตสาหกรรม

นำเสนอประเด็น : ปัญหามลพิษของญี่ปุ่นและไทยจากอุตสาหกรรมข้ามชาติ

ชี้ให้เห็นถึงปัญหาของญี่ปุ่น ซึ่งญี่ปุ่นขึ้นชื่อว่าเป็นประเทศที่ผลิตขยะมากที่สุดในโลก เมื่อเทียบกับไทยที่มีขยะพิษ ขยะอุตสาหกรรมไม่ถึง 2 ล้านตันต่อปี แต่ญี่ปุ่นมีปริมาณขยะอุตสาหกรรมถึง 412 ล้านตันต่อปี และขยะชุมชนถึง 51 ล้านตันต่อปี โดยญี่ปุ่นใช้วิธีกำจัดขยะด้วยการเผา 78% (ขยะชุมชน) และ 75% (ขยะอุตสาหกรรม) ส่วนที่นำไปรีไซเคิล แค่เพียง 17% (ขยะชุมชน) และ 49% (ขยะอุตสาหกรรม) สิ่งที่น่าสนใจ คือ ตะกอนจากน้ำเสียซึ่งมีสัดส่วนเป็น 47% ของขยะอุตสาหกรรม ที่เป็นขยะเข้าหลักตาม FTA ไทย-ญี่ปุ่น โดยเป็นส่วนญี่ปุ่นมีปัญหาในการกำจัดและเป็นส่วนที่เกิดขึ้นสูง

ปัญหาจากการจัดการขยะในญี่ปุ่น เกิดจากวิธีการเผาขยะ เพราะการเผาทำให้เกิดมลพิษ ที่มาจากซีเมนต์ที่มีปริมาณสารพิษปนเปื้อนอยู่สูงและเป็นอันตรายต่อทั้งชีวิตคนและสิ่งแวดล้อม ตามสถิติญี่ปุ่นใช้วิธีการเผามากขึ้นเรื่อยๆ ในระหว่าง พ.ศ. 2537-2546 จาก 76% ถึง 78% ของขยะที่มีอยู่ ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีเตาเผาขยะชุมชนมากที่สุดในโลก ประมาณ 1,850 โรง และเตาเผาขยะอุตสาหกรรมประมาณ 10,000 โรง การเผาขยะทั้งขยะอุตสาหกรรมและขยะชุมชน ก่อให้เกิดการปล่อยสารไดออกซิน จะเห็นได้ว่าญี่ปุ่นเป็นประเทศที่ปล่อยสารไดออกซินมากที่สุดในโลก รองลงมาคือสหรัฐฯ มีกรณีตัวอย่างที่ประชาชนญี่ปุ่นฟ้องร้องรัฐบาลเกี่ยวกับการจัดการขยะ จากการที่รัฐบาลญี่ปุ่นอนุญาตให้มีการสร้างเตาเผาขยะแบบ Pyrolysis ที่ใช้ความร้อนในการกำจัดขยะ ทำให้เกิดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศน์และทัศนียภาพ

นอกจากนั้นยังมีปัญหาจากการฝังกลบขยะในญี่ปุ่น ที่มีการนำขยะจากชุมชนในฝั่งตะวันตกของกรุงโตเกียวที่มีประชากรประมาณ 3,700,000 คน ไปฝังกลบที่ Hinode machi, Nishi-Tama-gun waste dump มีพื้นที่ฝังกลบแบ่งเป็น 2 หลุม ในปัจจุบัน เหลือพื้นที่ฝังกลบเพียงหลุมเดียว เพราะหลุมยาโตซาว่าซึ่งใหญ่ที่สุดในเอเชียเต็มแล้ว ในเมื่อพื้นที่ฝังกลบมีน้อยจึงต้องใช้วิธีเผาซึ่งทำให้เกิดปัญหาซ้ำซ้อนต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของคน โดยทำให้เกิดปัญหาการปนเปื้อนไดออกซินในอากาศบริเวณรอบๆ แล้วจากการฝังกลบซีเก้ล่า ที่ลอยฟุ้งอยู่ในอากาศเป็นเวลานาน ก่อนจะพัดปลิวไปบริเวณอื่นและปัญหาการปนเปื้อนในดิน ในพื้นที่ยาโตซาว่าจึงมีสถิติการเสียชีวิตด้วยโรคมะเร็งสูงมาก

การลักลอบทิ้งขยะในญี่ปุ่นเป็นปัญหาที่รุนแรงขึ้นทุกวัน ในเมื่อไม่มีพื้นที่รองรับขยะที่ผลิตออกมาในปริมาณมาก จึงเกิดการลักลอบทิ้งขยะอันตรายในหลายจุด เช่น ในเมืองคามา ฟูกูโอกะ ที่มีการนำขยะไปทิ้งในป่าลึกที่เป็นป่าต้นน้ำ แหล่งน้ำที่สำคัญและพื้นที่บริเวณนั้นมีสารปนเปื้อนสูงมาก จนชาวบ้านและข้าราชการบางส่วนยื่นฟ้องร้องต่อศาล อีกทั้งยังมีกองขยะในอิบารากิที่ไม่มีใครอ้างความเป็นเจ้าของที่มีการทิ้งรถกันเป็นคัน และกองขยะอุตสาหกรรมบริเวณท่าเรือโทยาม่า ที่เชื่อว่าเป็นขยะที่เตรียมส่งออกไปยังประเทศอื่น การรณรงค์เรื่องปัญหาขยะในญี่ปุ่นเป็นเรื่องใหญ่มาก องค์กรชุมชน เอ็นจีโอและประชาชน ได้คัดค้านการนำขยะไปถมในทะเล เพื่อเพิ่มพื้นที่ ที่ได้ไปสร้างปัญหามลพิษในทะเลขึ้นมาอีก ปัญหาหนึ่งก็คือ รัฐบาลไม่เคยรณรงค์เรื่องการลดปริมาณขยะเลย โดยเฉพาะในภาคอุตสาหกรรม อีกทั้งยังกระตุ้นการบริโภคให้สูงขึ้น

จากคำตอบของนายพิศาลที่ระบุว่าภายใต้ความร่วมมือจะมีการลดกำแพงภาษีขยะที่เป็นซีเก้ล่า เมื่อพิจารณาจากพิกิตศุลการในฐานะข้อมูลเรื่องความรู้เรื่องความปลอดภัยด้านสารเคมีแล้ว จะพบว่าขยะอันตรายที่จะได้ลดภาษีจาก 1 เหลือ 0 ตามพิกิต 2621 นั้น เป็นซีเก้ล่า ซีแร่ รวมถึงสาหร่ายทะเล เก้า และกากที่ได้จากการเผาขยะเทศบาล ที่มีปริมาณมาก ในญี่ปุ่นต้องใช้โรงงานเผากว่า 20,000 โรงในการกำจัด จะเป็นสิ่งที่ถูกนำเข้ามาในประเทศไทยได้ถูกต้องตามกฎหมาย และยังได้ลดภาษีด้วย ถ้าข้อตกลงนี้ได้รับการลงนาม

อีกส่วนหนึ่ง คือ ขยะอุตสาหกรรม ตะกอนจากน้ำเสีย ที่มีสัดส่วนถึง 47% และเป็นส่วนที่กำจัดไม่ได้ ตามพิกิต 3825 ก็จะถูกนำเข้ามาในประเทศไทยได้ถูกต้องตามกฎหมาย และยังได้ลดภาษีจาก 5 เหลือ 0 ทันทีหรือใน 3 ปีด้วยด้วย ถ้าข้อตกลงนี้ได้รับการลงนาม

ปัจจุบัน แม้ยังไม่มีข้อตกลง FTA ไทย-ญี่ปุ่น ก็มีการนำขยะพิษเข้ามาในประเทศไทยอยู่แล้ว ตามสถิติของกรมศุลการ จะเห็นได้ว่าระหว่าง พ.ศ. 2545-2549 มีการนำเข้าซีแร่และซีเก้ล่า พิกิต 2621 ในปริมาณสูงมาก และจากสถิติจาก พ.ศ. 2546-2549 ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่ผูกขาดการนำเข้าของเสียอันตรายมาในไทย (98%-99%) หากดูการนำเข้าขยะ จากสถิติ เดือน มกราคม – มิถุนายน 2549 มีมูลค่าสูงถึง 195,769,973 บาท ยังไม่ทราบว่าจะผลประโยชน์ไปตกอยู่กับใคร แต่ประเทศต้องแบกรับขยะพิษหลายล้านตัน

กรณีของไทย กรมควบคุมมลพิษใน พ.ศ. 2547 ระบุว่าเรามีปริมาณของเสียอันตรายจากชุมชน 4.03 แสนตัน คิดเป็น 22% จากภาคอุตสาหกรรม 1.4 ล้านตัน คิดเป็น 78% ทั้งหมดนี้ เราส่งไปกำจัดเพียง 20%-50% แล้วอีก 50% เราจัดการอย่างไร เห็นได้จากปัญหาการลักลอบทิ้งขยะพิษที่มีอยู่ทั่วทุกภาคในประเทศไทย เช่น พื้นที่ทิ้งกากอุตสาหกรรมของโรงงานกระดาษ บริเวณบ้านชุกมะตุม ใกล้ลำน้ำ

แม่กลอง จ. กาญจนบุรี, การลักลอบทิ้งกากอุตสาหกรรมที่ ต. พลุตาหลวง ที่มีการถมกันเป็นภูเขา และมีไดออกซินสูง ทางหน่วยงานราชการไม่สามารถเข้าไปจัดการได้ กรณีความขัดแย้งและการต่อต้านของชุมชน เช่น บ่อขยะราชาเทวะ แขนงน้ำที่ออกมาคัดค้านก็เป็นอันตรายถึงชีวิต และแกนนำคัดค้านการสร้างศูนย์กำจัดขยะ Genco ก็ถูกยิงเสียชีวิต

ปัญหาที่วิกฤตเช่นนี้ชี้ให้เห็นศักยภาพในการจัดการขยะและประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย ถ้าเราไปรับขยะจากประเทศอื่น จะเป็นอย่างไร

ประเด็นสำคัญคือ ประเทศไทยหรือประเทศกำลังพัฒนา ไม่ควรเป็นที่รองรับ หรือถังขยะจากประเทศพัฒนาแล้ว ขยะของประเทศใด ก็ควรรับผิดชอบจัดการในบ้านของตัวเอง ดังนั้นในการทำข้อตกลง ควรตัดเงื่อนไขเรื่องขยะออกไปเลย เราควรรหาทางว่าจะตัดออกไปได้อย่างไร ประเด็นไม่ได้อยู่ที่การลดกำแพงภาษี เพราะการลดกำแพงภาษีจะทำให้มีการนำเข้าขยะพิษมากขึ้น แล้วอะไรจะเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมและสังคมไทย รวมทั้งยังมีการคัดค้านต่อต้าน การสร้างศูนย์กำจัดขยะในทุกพื้นที่ แล้วการออกมามีคัดค้านยังส่งผลให้เกิดการใช้กำลัง และเป็นภัยต่อชีวิตอีกด้วย ปัญหาขยะยาวจะเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศและสุขภาพของไทย

จากการค้นคว้าพบว่าทางบริษัทญี่ปุ่นและสิงคโปร์พยายามผลักดันขอให้ BOI ส่งเสริมการลงทุนในการมาตั้งศูนย์รีไซเคิลกำจัดขยะในไทย เหมือนกับว่าเป็นการเตรียมการรองรับข้อตกลงนี้อยู่ อาจฟังดูดีว่าเป็นการเข้ามาลงทุนเรื่องรีไซเคิล แต่ในกระบวนการรีไซเคิลก็สามารถสร้างมลพิษและกากที่ปนเปื้อนทำให้เกิดน้ำเสีย ที่ไม่มีทางกำจัดได้หมด

ในแง่กฎหมาย ทางกระทรวงการต่างประเทศอ้างว่าเรามี พ.ร.บ. วัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ที่จะเป็นกลไกควบคุม แต่ พ.ร.บ. นี้ไม่เกี่ยวข้องกับวัตถุอันตรายเหล่านี้ เนื่องจากกากแร่ ซีเมนต์อยู่ในบัญชีที่ 3 โดยที่การผลิต, นำเข้า และส่งออกต้องได้รับการอนุญาตเท่านั้น ไม่ได้มีการระบุนำเข้า หรือโตะใด ๆ

ท่านผู้หญิงสุธาวัลย์ เสถียรไทย สถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม

นำเสนอประเด็น : ประสพการณ์ข้อพิพาทกรณี NAFTA และความเกี่ยวข้องกับอนุสัญญาบาเซล

มองย้อนไปถึงปัญหาของการผลิตในแบบอุตสาหกรรมแบบโลกาภิวัตน์ เพราะจากการที่ได้ทำงานศึกษาเพื่อหาทางเลือกของนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นอุตสาหกรรมข้ามชาติที่ทางญี่ปุ่นและสหรัฐฯ เป็นเจ้าของในด้านเทคโนโลยีและการลงทุนในการผลิตทั้งหมด รวมทั้งการผลิตที่มีมลพิษและกากของเสียอันตรายด้วย พบว่าอุตสาหกรรมนี้มีลักษณะที่เป็น Global Supply Chain หรือ ห่วงโซ่ในการผลิตที่กระจายไปทั่วโลก

ถ้ามองในแง่ของมูลค่าเพิ่ม สามารถเปรียบได้กับรูปทรงแบบปิรามิด ผู้ที่ได้ประโยชน์สูงสุดคือผู้ที่เป็นยอดปิรามิด ที่เป็นเจ้าของเทคโนโลยี การออกแบบ การทำการตลาดและการสร้างชื่อสินค้า (Branding) ซึ่งสหรัฐฯ และญี่ปุ่นเป็นผู้ควบคุมตลาดตรงส่วนนี้ ตรงส่วนกลางของปิรามิดจะเป็นส่วนของ Contract Manufacturing ซึ่งจะเป็นพวกที่ควบคุมการผลิต เป็นตัวกลาง (Broker) เช่น สิงคโปร์ ยกตัวอย่างถึงสินค้าอย่างฮาร์ดดิสก์ ไดรฟ์ ที่ประเทศไทยภูมิใจว่าเป็นฐานการผลิตที่ใหญ่ที่สุดในโลก เดิม

เคยอยู่ที่สิงคโปร์ แต่ตอนนี้สิงคโปร์ขยับขึ้นมาจากผู้ผลิต หรือผู้ประกอบการชิ้นส่วนมาเป็น Contract Manufacturer ควบคุม logistics ในการผลิตทั้งหมด ทำหน้าที่เป็นคนกลางในการส่งชิ้นส่วนเหล่านี้ไปยังบริษัทที่ต้องการ หรือบริษัทที่ออกแบบก็จะส่งแบบผ่านคนกลางมาให้ผู้ผลิตอีกที ไทยจัดอยู่ในกลุ่มผู้ผลิตที่อยู่ระดับฐานล่างสุดของปิรามิด ซึ่งมีมูลค่าเพิ่มต่ำที่สุดและใช้เทคโนโลยีน้อยมาก เพราะเป็นกลุ่มที่ผลิตอย่างเดียว ใช้แต่แรงงาน ยิ่งแรงงานราคาถูกก็ยิ่งดี โดยบริษัทแม่จะดูว่าแหล่งใดที่มีแรงงานฝีมือ ราคาถูกก็จะไปเปิดโรงงานที่นั่น เช่น กรณีของลำพูนเป็นแหล่งที่มีแรงงานฝีมือ ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงและราคาถูก แม้มูลค่าในการผลิตในอุตสาหกรรมนี้จะสูงถึงแสนล้าน แต่มูลค่าเพิ่มที่ได้ไม่ถึง 10% สิ่งประเทศไทยได้ก็คือค่าแรง ไม่ได้ในเรื่องของการถ่ายทอดเทคโนโลยี รูปแบบการผลิตนี้ยังเป็นการสร้างการแข่งขันเพื่อให้ได้แหล่งผู้ผลิตและประกอบชิ้นส่วนที่มีต้นทุนถูกที่สุด หากมีปัญหาเจ้าของสินค้าจะย้ายแหล่งผลิตไปที่อื่น

นอกจากแหล่งที่เป็นฐานการผลิตจะได้รับผลประโยชน์น้อยแล้ว ยังต้องเสี่ยงต่อการสัมผัสกับสารอันตรายที่ทำให้เกิดปัญหามลพิษที่จะกระทบทั้งสุขภาพและสิ่งแวดล้อม จากการศึกษาโรงงานที่ลำพูนพบว่าคนงานจำนวนมากมีอาการเจ็บป่วย แต่ไม่สามารถเรียกร้องอะไรได้ ที่ไม่สามารถตั้งสหภาพแรงงานได้ เนื่องจากเขตนั้นเป็นเขตส่งเสริมอุตสาหกรรมส่งออกที่ห้ามมีสหภาพ คนงานต้องรับภาระเรื่องการเจ็บป่วย ในงานวิจัยของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมก็พบว่าการปนเปื้อนของสาร volatile organic compound อย่างตัวทำละลาย (solvent) ที่ใช้ล้างแผ่น PCD pad และ liquid electronics ซึ่งเป็นสารก่อมะเร็งด้วย งานวิจัยอีกส่วนหนึ่งก็พบว่าในบ่อน้ำบาดาลที่ชาวบ้านใช้มีสารนี้อยู่ในรูปของ chloroform ในปริมาณสูงถึง 100 เท่าของมาตรฐานความปลอดภัย ซึ่งมีความเป็นไปได้สูงว่านิคมอุตสาหกรรมเป็นที่มาของสารนี้ เพราะมีโรงงานอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้สารนี้โดยตรง ปัญหามีอยู่ว่าทางหน่วยงานราชการก็ไม่กล้าแตะต้อง เพราะพอไปตักเตือน ทางโรงงานที่มีเจ้าของเป็นชาวญี่ปุ่นก็จะย้ายฐานการผลิตไปยังเวียดนาม หรือจีน จึงไม่มีใครกล้าพูดอะไรเพราะเกรงว่าคนงานจะไม่มีงานทำและเกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจ ปัญหาเหล่านี้ทำให้ทางสถาบันฯ สนใจที่จะศึกษาทางเลือกในการพัฒนาอุตสาหกรรมสำหรับประเทศไทย ที่นอกเหนือไปจากการเป็นฐานการผลิต ที่มีแรงงานราคาถูกและมูลค่าเพิ่มต่ำ ทั้งยังต้องแบกรับปัญหาการเจ็บป่วยและขยะของเสียอุตสาหกรรมที่เป็นพิษ หากนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับเรื่องนี้แล้ว จะเห็นว่าการทำอุตสาหกรรมแบบนี้ทำให้เราไม่มีภูมิคุ้มกันให้กับตัวเองเลย เพราะเป็นเศรษฐกิจที่ต้องพึ่งพาการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ แล้วเราจะยอมตกอยู่ในสภาพเช่นนี้หรือ การทำ FTA มีผลเกี่ยวเนื่องกับเรื่องนี้แน่นอน

ขณะนี้ยังไม่มี FTA มีงานศึกษาของนักเศรษฐศาสตร์ชาวอินเดีย ที่นำเสนอข้อมูลที่ระบุว่าประเทศไทยเป็น “pollution heaven” คือ เป็นแหล่งทิ้งขยะพิษของประเทศที่พัฒนาแล้วในกลุ่ม OECD โดยพิสูจน์ว่ามีการเคลื่อนย้ายขยะที่มีมลพิษสูงมายังประเทศไทย เนื่องจากไทยยังไม่มีระบบบังคับใช้กฎหมาย และมาตรฐานทางด้านสิ่งแวดล้อมของไทยมีระดับค่อนข้างต่ำ หรือถ้ามีก็ไม่สามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ถ้าไม่มี FTA ไทยอาจจะสามารถคัดเลือกประเภทอุตสาหกรรมที่ไม่มีมลพิษ หรือขยะอันตรายสูงมากได้ อาจจะตั้งเกณฑ์ในการเลือกโดยกำหนดการส่งเสริมการลงทุนได้ แต่เมื่อมี FTA การตั้งกฎเกณฑ์จะเป็นไปได้ยากมาก เช่น กรณีของ NAFTA ข้อตกลงระหว่างสหรัฐฯ และประเทศในเขตอเมริกาเหนือ

แม้จะมีบทที่ว่าด้วยสิ่งแวดล้อมว่าต้องมีการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในระดับสูง แต่เมื่อไปดูบทที่ว่าด้วยการลงทุนจะเห็นว่าจะมีกลไกการคุ้มครองนักลงทุนสูงเช่นกัน ผลที่เกิดขึ้นกับเม็กซิโก คือเกิดภาวะ roll back ที่รัฐบาลไม่สามารถออกกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมไม่ได้

กรณีที่แคนาดาก็ชัดเจนที่บริษัท SD Myers ของสหรัฐฯ ที่ไปลงทุนในแคนาดาเพื่อการบำบัดของเสียอันตราย เช่น นำสาร PCB จากแคนาดาไปบำบัดในสหรัฐฯ แต่แคนาดาเป็นภาคีอนุสัญญาบาเซล ในขณะที่สหรัฐฯ ไม่ได้เป็น พอแคนาดาจะออกกฎหมายอนุวัติตามอนุสัญญา ก็มีการสั่งห้ามส่งออกสาร PCB ข้ามแดนโดยเฉพาะในประเทศที่ไม่ได้เป็นภาคีด้วยกัน ทาง SD Myers ของสหรัฐฯ ทำการฟ้องรัฐบาลแคนาดาภายใต้กลไกที่เรียกว่า state-investor dispute settlement ที่มีอยู่ในข้อตกลงเขตการค้าเสรี ที่อนุญาตให้เอกชนฟ้องรัฐบาลที่เป็นคู่ค้าได้ ถ้ามีการออกกฎหมายใดๆ ที่ขัดกับการลงทุนทาง SD Myers อ้างว่าบริษัทจากสหรัฐฯ ไม่ได้ได้รับสิทธิในการลงทุนเท่าเทียมกับนักลงทุนท้องถิ่นตามหลักของการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ หรือ National Treatment และทำให้การลงทุนเกิดความเสียหายตามหลัก Expropriation เนื่องด้วยบริษัทในแคนาดาสามารถบำบัดสาร PCB ได้เพราะไม่ได้ส่งออกข้ามแดน แต่ศาลตัดสินออกมาให้ SD Myers ชนะคดี ทำให้รัฐบาลแคนาดาต้องจ่ายเงินชดเชยเป็นจำนวนหลายล้านเหรียญให้กับ SD Myers โดยให้เหตุผลว่าทางรัฐบาลแคนาดาสามารถออกกฎหมายตามอนุสัญญาได้ แต่ต้องไม่ให้ขัดกับบทว่าด้วยการลงทุน และยังแนะแนวทางว่ารัฐบาลแคนาดาสามารถชักชวน SD Myers ให้ย้ายโรงงานมายังแคนาดาโดยให้การส่งเสริมการลงทุน สรุปว่าถ้าแคนาดาต้องการหลีกเลี่ยงไม่ให้ถูกฟ้อง รัฐบาลก็ต้องให้การส่งเสริมการลงทุนแก่โรงงานของสหรัฐฯ ให้ย้ายโรงงานมาตั้งอยู่ในแคนาดา แสดงว่ารัฐบาลจะออกกฎหมายตาม MEAs ก็ได้แต่ต้องมีต้นทุนที่เพิ่มขึ้นมาจากการส่งเสริมการลงทุนให้กับบริษัทข้ามชาติ เพื่อไม่ให้ขัดกับ FTA- ในกรณีของ FTA ไทย-ญี่ปุ่น ก็มีกลไกระงับข้อพิพาทอย่าง state-investor dispute settlement และก็มีเรื่องของการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (National treatment) และหลักการไม่เลือกปฏิบัติ (Most favoured nation - MFN) ถ้ามันเกิดกรณีเช่นนี้แล้วในอเมริกาภายใต้ NAFTA ญี่ปุ่นก็มีสิทธิที่จะฟ้องอะไรทำนองนี้กับไทย ในเม็กซิโกก็มีกรณีที่แม่น้ำ New River ที่เสียหายไปมากจากสารปนเปื้อนที่มาจากรองานของสหรัฐฯ ที่เข้าไปตั้งในบริเวณนั้น ทาง NGOs ของสหรัฐฯ ค่อนข้างเข้มแข็งที่สามารถเรียกร้องให้ U.S. Environmental Protection Agency EPA ของสหรัฐฯ เข้าไปจัดการแก้ปัญหาได้ ซึ่งเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการทำอุตสาหกรรมแบบโลกาภิวัตน์ ที่มีการย้ายฐานการผลิตอุตสาหกรรมที่มีของเสียมีพิษจากประเทศหนึ่งไปยังอีกประเทศหนึ่ง โดยประเทศที่ไม่มีเทคโนโลยีของตัวเอง แล้วต้องนำเศรษฐกิจของตัวเองไปพึ่งพิงกับการลงทุนจากภายนอก ทำให้ไม่มีภูมิคุ้มกันตัวเอง การดำเนินการที่มีเหตุผลภายใต้หลักเศรษฐกิจพอเพียงก็จะหมดไป เพราะต้องยอมตามผู้ที่มีอำนาจการควบคุมในระบบแบบนี้ ซึ่งน่าจะมาตั้งคำถามว่าเราไม่มีทางเลือกอื่นแล้วหรือ ในการพัฒนาอุตสาหกรรม ยิ่งเรื่องอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์นั้นเป็นเรื่องที่เป็น myth ยังเป็นปริศนาอยู่ แม้มีเรื่องการดูแลความสะอาดต่างๆ แต่สารเคมีที่ใช้ในการผลิตและกากของเสียนั้นมีอันตรายมาก

- ระหว่างญี่ปุ่นและฟิลิปปินส์ก็มีกรณีที่ทางฟิลิปปินส์ต้องการปฏิเสธการค้าของเสียอันตราย แต่ญี่ปุ่นแจ้งว่าถ้าปฏิเสธในเรื่องนี้จะหยุดการเจรจา ซึ่งก็แสดงว่าการค้าของเสียอันตรายก็เป็นส่วนสำคัญใน FTA ที่เป็นการต้องการของญี่ปุ่น
- ที่น่าสนใจ คือขณะนี้ในไทยก็มีบริษัทเครื่องถ่ายเอกสารจากญี่ปุ่น ที่ส่งเครื่องถ่ายเอกสารใช้แล้วมาในไทยกว่า 140 ตัน ต่อปี เพื่อรีไซเคิล แต่เราก็ไม่รู้ว่ส่วนที่เหลือจากการรีไซเคิลไปอยู่ที่ใด ซึ่งเราก็ต้องรับภาระในการกำจัด หรือบำบัดต่อไปด้วยหรือไม่
- มีอีกประเด็นที่น่าคิดต่อ คือ หากไทยทำ FTA กับสหรัฐด้วย ก็จะเกิดปัญหาที่ไปขัดกับ FTA ไทย-ญี่ปุ่นแน่นอน เพราะสหรัฐ ไม่ได้เป็นภาคีของอนุสัญญาบาเซล เราจะทำการค้าประเภทนี้กับสหรัฐไม่ได้ ในขณะที่เราสามารถทำกับญี่ปุ่นโดยอาศัยช่องโหว่ของบาเซล เมื่อสหรัฐ ทำไม่ได้ ก็มีสิทธิจะมาฟ้องเราภายใต้กลไกการระงับข้อพิพาทระหว่างรัฐกับผู้ลงทุนโดยอ้างถึงหลักการไม่เลือกปฏิบัติ MFN เราก็จะประสบปัญหาหลายด้าน รวมทั้งถ้าเราจะอนุวัติกฎหมายตามข้อห้ามของบาเซล ก็จะขัดกับ FTA ไทย-ญี่ปุ่นอีกที่จริงแล้ว FTA มีจุดประสงค์เพื่อคุ้มครองนักลงทุนต่างชาติที่จะเข้ามาโดยตรงในไทย การที่เราจะไปลงทุนในประเทศคู่ค้าใหญ่ๆ เป็นไปได้น้อยมาก เพราะมันมีความไม่สมมาตรทางเศรษฐกิจ ดังนั้น เราต้องเป็นฝ่ายที่ปกป้องคนของเรา การที่เราจะทำเช่นนั้นแล้วส่งผลกระทบต่อนักลงทุนของเขา เราก็จะเป็นฝ่ายถูกฟ้อง
- เคยมีบันทึกของ Lawrence Summer อดีตรัฐมนตรีคลังของสหรัฐ เขาเคยเป็นนักเศรษฐศาสตร์ของ World Bank ในยุคที่เราประสบกับวิกฤตเศรษฐกิจ ที่เขียนว่า “The economic logic behind dumping a load of toxic waste in the lower-wage countries is impeccable.” หรือตรรกทางเศรษฐศาสตร์ของการส่งสารพิษไปยังประเทศที่มีค่าจ้างแรงงานต่ำ ถือเป็นตรรกะที่วิเศษที่สุด ในเมื่อคนระดับนี้คิดเช่นนี้ จึงไม่แปลกที่ FTA ออกมาในรูปแบบที่เหมือนกัน ซึ่งคิดแต่จะหากำไรสูงสุด โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบทางสังคม คุณธรรม หรือสิ่งแวดล้อม และมองว่าทุนสามารถเคลื่อนย้ายไปได้อย่างไม่มีพรมแดน แล้วมองประเทศอื่นๆ เป็นที่ทิ้งขยะของเสียจากอุตสาหกรรม เพราะประเทศของพวกเขาเป็นประเทศที่รวยแล้ว เป็นผู้ควบคุมเทคโนโลยี ไม่ต้องมารับภาระเรื่องสารพิษ สามารถมีทัศนียภาพที่สวยงามได้ ผิดกับประเทศผู้ผลิตที่ต้องรองรับขยะทั้งหลาย

**คุณบัญชา เศรษฐศิริโรตม์ โครงการยุทธศาสตร์นโยบายฐานทรัพยากร
ในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ**
นำเสนอโดย : ปัญหากระบวนการเจรจาและลงนาม FTA ไทย-ญี่ปุ่น

ได้ให้ข้อมูลถึงสถานะของ FTA ไทย-ญี่ปุ่น จากแผนเดิมที่จะมีการลงนามในเดือนเมษายน 2549 แต่เมื่อเกิดการยุบสภาในเดือนกุมภาพันธ์ การลงนามก็ถูกระงับไป แต่ ณ ขณะนี้ถือว่าการเจรจาลงแล้ว ปัญหาของ FTA ไทย-ญี่ปุ่น อยู่ที่ไม่มีใครมีโอกาสได้เห็นเอกสารเพื่อนำไปศึกษาอย่างลงรายละเอียด จะเห็นได้ว่ามีข้อกังวลเรื่องสิ่งแวดล้อมที่ต้องตั้งคำถามอยู่มาก ในวันที่ 22 ธันวาคม 2549 ทางกระทรวงการต่างประเทศจะจัดกิจกรรมที่ทางกระทรวงเรียกว่า “ประชาพิจารณ์” ที่จะใช้เวลา 1 วัน

คำถามก็คือว่าในเมื่อยังไม่มีการเปิดเผยข้อมูลอย่างละเอียด เรายังไม่เคยเห็นเอกสาร จะไปให้ความเห็นในวันที่ 22 ได้อย่างไร และระยะเวลาเพียงหนึ่งวันก็ไม่น่าจะพอ คุญเรื่องมลพิษเรื่องเดียวก็ต้องใช้เวลามาก ไม่รวมปัญหาอื่นๆ อีก และถ้าดูหนังสือตอบของกระทรวงการต่างประเทศดูเหมือนว่าทางกระทรวงไม่ต้องการแก้ไขเนื้อหาที่มีการเจรจาเสร็จสิ้นไปแล้ว จึงมีคำถามว่าจะมีกิจกรรม public hearing ไปทำไม ถ้าเป็นการให้รับฟังและเป็นการรองรับให้การเจรจาดูเหมือนมีความชอบธรรมมากขึ้น ตรงนี้ทำให้เกิดความไม่สบายใจกับวิธีคิดของหน่วยงานที่รับผิดชอบ

มีข้อเสนอต่อภาครัฐ ดังนี้

1. ควรต้องมีการเปิดเผยร่างข้อตกลงทั้งฉบับที่ผ่านการเจรจาไปแล้ว รวมทั้งควรทำเอกสารชี้แจงให้ประชาชนได้เข้าใจในเนื้อหา
2. เปิดให้มีเวทีที่ประชาชนได้มีโอกาสศึกษาและพูดคุยหารือกัน ก่อนที่จะมีการทำประชาพิจารณ์
3. การทำประชาพิจารณ์ต้องมีกติกาชัดเจนว่า เมื่อมีข้อทักท้วง เห็นว่าส่วนไหนประชาชนไม่เห็นด้วย หรือไม่เหมาะสม เช่น เรื่อง pollution dumping ควรนำไปสู่การเจรจาเพื่อแก้ไขปรับปรุงใหม่
4. ไม่เห็นด้วยกับการเร่งให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาเพื่อนำไปสู่การลงนาม เพราะสภานิติบัญญัติแห่งชาติไม่ได้มาจากระบวนการที่เป็นตัวแทนของประชาชน จึงควรรอให้มีการเลือกตั้ง ให้มีรัฐสภาที่มาจากการเลือกตั้งเป็นผู้พิจารณา
5. ถ้ามีเหตุผลที่ต้องเร่งรัด ก็ควรให้ประชาชนได้ใช้สิทธิประชาธิปไตยทางตรง โดยให้ประชาชนได้พิจารณาและลงประชามติ โดยมีเงื่อนไขว่าต้องมีการเปิดเผยข้อมูลทั้งหมด ให้ได้มีโอกาสศึกษาและพูดคุยกัน รวมทั้งให้มีการปรับเปลี่ยนตามข้อท้วงติงของประชาชน
6. รัฐบาลควรจัดทำ พ.ร.บ. การทำความตกลงการค้าระหว่างประเทศ ให้เป็นกติกาที่ต้องปฏิบัติต่อไป

เวทีสัมมนาครั้งที่ 3

เรื่อง “อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ
และพิธีสารว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ”
วันอังคาร ที่ 16 มกราคม 2550 เวลา 13.30 – 16.30 นาฬิกา
ณ ห้องประชุม 1 ชั้น 14 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
จัดโดย: โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์
ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม

การประชุม Focus Group การศึกษาวิจัย เรื่องอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ และพิธีสารว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ จัดขึ้นโดยโครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) มีวัตถุประสงค์เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องกับประเด็นของ อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ และพิธีสารว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ ในการนำไปกำหนดกรอบในการศึกษาวิจัยให้มีความชัดเจน และตรงตามความต้องการของผู้ที่จะนำผลงานวิจัยไปใช้ และเพื่อขอความร่วมมือในการสืบค้นข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัย

วิทยากรนำเสนอ ประกอบด้วย ผศ.สมชาย รัตนชื้อสกุล ซึ่งเป็นนักวิจัยในโครงการฯ ที่ศึกษาประเด็น อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ และ ดร.เจษฎ์ โทณะวณิก นักวิจัยที่ศึกษาประเด็น พิธีสารว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ โดยมีผู้เข้าร่วมประชุม Focus group ในครั้งนี้จำนวน 22 คน จากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย หน่วยงานราชการ นักวิชาการมหาวิทยาลัย ภาคเอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชน

สรุปการประชุมและรับฟังความคิดเห็นกรอบการศึกษาวิจัย ประเด็นดังกล่าว ได้ดังนี้

ผศ.สมชาย รัตนชื้อสกุล

นำเสนอกรอบการศึกษา ประเด็น อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ

ประเด็นศึกษาเฉพาะ

- การเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์ (Access and Benefit-sharing)
 - มาตรการเปิดเผยข้อมูลแหล่งที่มาของทรัพยากรพันธุกรรม (Disclosure of origin/source)

การเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์

- ติดตามความคืบหน้าการเจรจาในเวทีพหุภาคี (International Regime on Access and Benefit-sharing)
- รูปแบบ วิธีการ และรายละเอียดการแบ่งปันผลประโยชน์ (ผลประโยชน์ในรูปตัวเงิน และไม่ใช้ตัวเงิน เช่น การถ่ายทอดเทคโนโลยี) รวมถึงผู้มีส่วนได้เสีย (stakeholders) หมายรวมถึงใครบ้างเงื่อนไขใน

การแบ่งปันผลประโยชน์ มีข้อเสนอจากหลายแหล่ง เช่น Bonn Guidelines, ITPGR รวมทั้งพ.ร.บ.คุ้มครองพันธุ์พืชของไทย

- สัญญามาตรฐานการถ่ายโอนวัสดุชีวภาพ (Standard Material Transfer Agreement-SMTA)
- การใช้เป็นมาตรการกีดกันทางการค้าที่มีใช้ภาษี (NTB) โดยเฉพาะในการนำทรัพยากรพันธุกรรมไปจดสิทธิบัตร โดยมีเงื่อนไขในการอนุมัติการเข้าถึง การแบ่งปันผลประโยชน์ และการเปิดเผยแหล่งที่มา

ความคืบหน้าสำคัญ

- การจัดทำร่างสัญญามาตรฐานว่าด้วยการถ่ายโอนวัสดุชีวภาพ (SMTA) ของ ITPGR ซึ่งกำหนดสัดส่วนการแบ่งปันผลประโยชน์ เช่น 1.1% ใช้ทรัพยากรโดยชอบระบบพหุภาคีของ ITPGR และ 0.5% ใช้ทรัพยากรในบัญชีรายชื่อท้าย ITPGR แม้ไม่ได้ขอโดยตรงจากระบบพหุภาคีของ ITPGR แนวโน้มว่าจะเห็นด้วยกับ 0.5% เพราะ การเก็บ 1.1% จะได้เมื่อเกิดผลประโยชน์เท่านั้น ซึ่งอาจทำให้ต้องรอนาน แต่การเก็บ 0.5% จะเก็บเมื่อนำไปใช้ทันที
- การกำหนดผลประโยชน์ทางการเงินตามแนวทางของ Governing Body, ITPGR
- 1.1% กรณีใช้ทรัพยากรพันธุกรรมพืชจากระบบพหุภาคี ITPGR
- 0.5% กรณีใช้ทรัพยากรพันธุกรรมพืชในบัญชีท้ายสนธิสัญญา

มาตรการเปิดเผยแหล่งที่มาของทรัพยากรพันธุกรรม

- ติดตามความคืบหน้าการเจรจาในเวทีพหุภาคี ฝ่ายคัดค้านบอกว่ามาตรการนี้ขัดกับหลักการ TRIPS โดยผู้นำคือสหรัฐอเมริกา
- พันธะกรณีของการเปิดเผยฯ กับความสอดคล้อง/ขัดแย้งกับ TRIPS
- รูปแบบ วิธีการ และรายละเอียดการเปิดเผยฯ
- การพิจารณาข้อเสนอของไทยและพันธมิตร (Disclosure Group) ในการเพิ่มมาตรา 29bis ของ TRIPS โดยไทยให้เสนอให้เปิดเผยแหล่งที่มา และแหล่งกำเนิด ต้องแสดงว่าได้ทำตามกฎหมายของประเทศที่ไปนำทรัพยากรมา และถ้าเกิดการฝ่าฝืน สามารถระงับ และเพิกถอนสิทธิบัตรได้ ประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่เห็นด้วยกับข้อเสนอเหล่านี้ ในขณะที่ EU เสนอทางออกโดยให้ยกเลิกข้อสุดท้ายในการระงับ และเพิกถอนสิทธิบัตร
- การใช้เป็นมาตรการกีดกันทางการค้าที่มีใช้ภาษี (NTB)

ความคืบหน้าสำคัญ

- ข้อเสนอเพิ่มเติมมาตรา 29bis ของไทยและพันธมิตร
 - ให้เปิดเผยแหล่งที่มา หรือแหล่งกำเนิดของทรัพยากรพันธุกรรม
 - แสดงหลักฐานการปฏิบัติตามกฎหมายของประเทศผู้จัดหา (Provider) เช่น การได้รับความยินยอมล่วงหน้า การทำข้อตกลงแบ่งปันผลประโยชน์

- หากฝ่าฝืนหน่วยงานพิจารณาคำขอสิทธิบัตร ศาลมีอำนาจระงับการพิจารณา เพิกถอนสิทธิบัตร หรือไม่บังคับตามสิทธิบัตร

ข้อเสนอที่ประชุมต่อกรอบวิจัย

- ความสัมพันธ์ สอดคล้อง / ขัดแย้ง ระหว่าง ITPGR, CBD และ TRIPS โดยเฉพาะไทยที่เป็นภาคี CBD แต่ยังไม่เป็นภาคี ITPGR จะมีผลกระทบต่อไทยอย่างไร ไทยจะกำหนดทำอย่างไรในเวทีเหล่านี้

ITPGR และ CBD หลักการไม่แตกต่างกัน แต่กรอบ CBD จะใหญ่กว่า และเน้นในเรื่องการตกลงระดับทวิภาคีระหว่างคนที่เข้ามาขอใช้ กับหน่วยงานที่เป็นคนให้ CBD กล่าวถึง พืช สัตว์ และจุลินทรีย์ แต่ใน ITPGR เป็นระดับพหุภาคี กล่าวถึงเฉพาะพืช (บางส่วน) เน้น ex situ จะต้องส่งเงินเข้ากองทุน และจะกระจายเงินไปประเทศต่างๆ ที่ทาง ITPGR เห็นควร

ระหว่าง TRIPS ส่วนมากเป็นเรื่องความขัดแย้งถ้าเราทำตาม CBD ซึ่งทางนักวิจัยจะนำมาวิเคราะห์เช่นกัน

- ประเด็นความหลากหลายทางชีวภาพ เกี่ยวเนื่องกับแผนพัฒนาฯ ฉบับ 10 ซึ่งให้ความสำคัญกับชุมชนท้องถิ่น เราจะมีการแบ่งปันผลประโยชน์ให้กับชุมชนอย่างไร ใครเป็นเจ้าของสิทธิชุมชนที่แท้จริง

ประเด็นนี้ยากมากในการ identify เจ้าของสิทธิที่แท้จริง แต่ตอนนี้ได้มีการรวบรวมการปฏิบัติของต่างประเทศมาแล้วบ้าง เช่นบางประเทศให้ชุมชนเป็นคู่สัญญาโดยตรง ทรัพยากรอยู่ที่ใด ชุมชนที่มีทรัพยากรนั้นเป็นคู่สัญญา แต่ก็ยุ่งยากพอสมควร เช่นในเม็กซิโก ในบางประเทศแก้ด้วยการมีการตั้งหน่วยงานภาครัฐเป็นตัวแทนของชุมชน โดยมีชุมชนเข้ามาเป็นตัวแทนในหน่วยงานนั้น เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วม ในขณะนี้ตัวอย่างมากมายหลาย 10 รูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นวิธีการแบ่งปัน รูปแบบ เงื่อนไข ซึ่งเราต้องนำมาวิเคราะห์ว่าแบบใดเหมาะกับไทย แต่ก็อาจจะใช้มากกว่า 1 รูปแบบก็ได้ จากการศึกษาพบว่าส่วนใหญ่จะเน้นการแบ่งปันผลประโยชน์ที่มีใช้รูปแบบของตัวเงินมากกว่าการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงิน

- Best practice ในประเทศอื่น เป็นอย่างไรบ้าง จะสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในไทยอย่างไรบ้าง

- การมีส่วนร่วมของชุมชนตาม พ.ร.บ.คุ้มครองพันธุ์พืช ในตัวกฎหมายไม่ได้บอกชัดเจน แต่ในประเด็นพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่นจะได้รับความคุ้มครอง ชุมชนจะเป็นตัวจักรสำคัญ แต่ไม่ใช่คนตัดสินใจหลัก เพราะสุดท้ายคนที่จะอนุมัติการให้ความคุ้มครองคือกรมวิชาการเกษตร ชุมชนจะมีส่วนร่วมอีกครั้งตอนที่จะมีคนเข้ามาใช้ทรัพยากรจริง เพราะต้องขอจากชุมชน ประเด็นสำคัญคือ ชุมชนจะรู้มากน้อยแค่ไหนว่าในชุมชนของตนมีพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่นที่ไม่มีที่ใดมี ดังนั้นจึงมีความสำคัญที่ทางภาครัฐต้องเข้าไปสนับสนุน ส่งเสริม สร้างความตระหนักรู้ สิ่งสำคัญคือ ต้องทำให้กฎหมายเราเข้มแข็ง และทำให้คนเข้าใจว่าใช้กฎหมายอย่างไร

- การมีส่วนร่วมของชุมชน ควรเน้นการสร้างตระหนักรู้ และการเข้าถึง โดยเฉพาะเพื่องานวิจัย อยากให้นักวิจัยเน้นในประเด็นนี้ให้มากขึ้น

- อยากให้งานวิจัยนี้มุ่งในบริบทของประเทศไทยให้มาก เช่นถ้าเราเอาแนวทาง bonn มาใช้ จะเป็นอย่างไรบ้าง ต้องปรับกฎหมายในประเทศมากน้อยแค่ไหน

- Certificate of origin (แหล่งที่มาของทรัพยากร) ของ CBD กับ rule of origin (แหล่งที่มาของสินค้า) ของ WTO เหมือนกัน หรือเกี่ยวข้องกันอย่างไร เพราะ ของ WTO ได้นำมาใช้แล้ว

- ในภาคธุรกิจ ค่อนข้างยากที่จะรู้ว่าสิ่งที่เรานำเข้า หรือส่งออก ได้มีการดำเนินการถูกต้องตามหลักการแบ่งปันผลประโยชน์ หรือเปิดเผยแหล่งที่มาหรือไม่ ไม่ทราบว่าประเทศไทยมีการจัดการกับประเด็นนี้บ้าง และมี warning system สำหรับภาคธุรกิจ

- การเปิดเผยแหล่งที่มา เป็นข้อเรียกร้องของภาคประชาสังคมให้ผู้เจรจนาไปสู่การตกลง FTA

- เพื่อสามารถเทียบเคียงระหว่าง CBD กับ ITPGR งานวิจัยจะเน้นเรื่องทรัพยากรพืชเป็นหลัก

- มองว่า certificate of origin ในแง่พันธุกรรมจะเป็นประโยชน์กับประเทศไทย ซึ่งตรงกันข้ามกับ rule of origin ซึ่งมองว่าไม่เป็นประโยชน์กับประเทศไทย

- ไทยเป็นได้ทั้งในแง่ producer and user ต้องดูว่า ในแง่ ABS ระหว่าง producer and user ประโยชน์ที่ได้ หรือเสียมีอะไรบ้าง

- ในกรณีของ ITPGR ที่หน่วยงานกลางเป็นผู้อนุมัติการใช้ และการแบ่งปันผลประโยชน์ จะขัดกับกฎหมายภายใน และอธิปไตยของประเทศหรือไม่

ดร.เจษฎ์ โทณะวณิก นำเสนอกรอบการศึกษาประเด็น พิธีสารว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ

เรารู้ว่าเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาต่างๆ เอาตอนสุดท้าย โดยที่ยังไม่มีขบวนการ การเตรียมการต่างๆ ภายในประเทศ เราเสียเปรียบตลอด เราไม่มีหลักการ หลักเกณฑ์ในการทำข้อตกลงต่างๆ หรือเข้าเป็นภาคี งานวิจัยต่างๆ ที่ทำ กลายเป็นเรื่องการขัดขวางสิ่งที่ทีมเจรจาต้องการไปทำ

- การเป็นภาคีของ Cartagena Protocol ต้องเป็นภาคีของ CBD ก่อน เพราะเป็นตัวเลขของ CBD

- การเป็นภาคีหลายอนุสัญญา อนุสัญญาไหนจะต้องถือว่าสำคัญกว่า และต้องนำมาปฏิบัติก่อน

- สนับสนุนให้ประเทศที่เป็นภาคี ไปคุยกับประเทศที่ไม่เป็นภาคี โดยใช้กรอบ cartagena ทำได้มากน้อยแค่ไหน

- ศักยภาพทางวิทยาศาสตร์ของไทย ยังไม่สามารถทำให้คนในประเทศไว้วางใจได้ว่าจะมีมาตรการควบคุม อย่างเพียงพอ

- กฎระเบียบภายในประเทศ เช่น พ.ร.บ. กักพืช คู่มือรองพันธุ์พืช สอดคล้องกับพิธีสาร Cartagena มากน้อยแค่ไหน ถ้ากฎเกณฑ์เราสอดคล้องกับ WTO แต่ไม่สอดคล้องกับพิธีสาร เราจะปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับพิธีสารได้หรือไม่ อย่างไร

ข้อเสนอที่ประชุมต่อกรอบวิจัย

- ประเด็นการเคลื่อนย้ายข้ามแดน ในทางปฏิบัติ ปัญหาที่เกิดขึ้นใหญ่เป็นปัญหาการบริหารจัดการ การดูแล และการแบ่งงานภายในประเทศ Focal Point ทำอะไร ใครมี competence authority มีขอบเขตในการจัดการมีแค่ไหน อย่างไร
- ควร focus ความตกลงของ Asean ด้วย เพราะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ค่อยรับรู้ว่าการตกลงกันอย่างไรบ้าง
- ศึกษาหลัก precautionary principle และจะ implement อย่างไร มีกลไกอย่างไร และทำอย่างไรไม่ให้พวกต่อต้านนำมาต่อต้านเราได้
- เข้าร่วมกับทีมเจรจาต่างๆ
- ข้อจำกัดของนักวิจัย คือการเข้าถึงข้อมูลของภาครัฐ เช่น มีการร่างกฎหมายเรื่อง ABS แต่ นักวิจัยไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ เพื่อนำมาวิเคราะห์ และเสนอแนะ
- ทฤษฎีแน่น แต่ปฏิบัติไม่ได้ ดังนั้นเมื่อเราทำงานวิจัย หรือทำความตกลงต่างๆ อยากให้ตระหนักถึงกลุ่มที่ต้องนำไปปฏิบัติ เช่น ผู้ประกอบการ

เวทีสัมมนาครั้งที่ 4

เรื่อง “สนธิสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยทรัพยากรพันธุกรรมพืช
เพื่ออาหารและการเกษตร (ITPGR)”

วันศุกร์ ที่ 26 มกราคม 2550 เวลา 09.00 – 12.30 นาฬิกา

ณ ห้องประชุม ชั้น 22 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

จัดโดย: โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์

ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม

การประชุม Focus Group การศึกษาวิจัย เรื่องสนธิสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยทรัพยากรพันธุกรรมพืชเพื่ออาหารและการเกษตร จัดขึ้นโดยโครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) มีวัตถุประสงค์เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องกับประเด็นของ ITPGR ในการนำไปกำหนดกรอบในการศึกษาวิจัยให้มีความชัดเจน และตรงตามความต้องการของผู้ที่จะนำผลงานวิจัยไปใช้ และเพื่อขอความร่วมมือในการสืบค้นข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัย

วิทยากรนำเสนอ ประกอบด้วย รศ.ดร.ชยันต์ ตันติวิธดาการ และ รศ.ดร.ปัทมาวดี โพชนุกูล ซึ่งเป็นนักวิจัยในโครงการฯ ที่ศึกษาประเด็น ITPGR โดยมีผู้เข้าร่วมประชุม Focus group จำนวน 22 คน จากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย หน่วยงานราชการ นักวิชาการมหาวิทยาลัย ภาคเอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชน

สรุปการประชุมและรับฟังความคิดเห็นรอบการศึกษาวิจัย ประเด็นอนุสัญญา Basel ได้ดังนี้

รศ.ดร.ชยันต์ ตันติวิธดาการ และรศ.ดร.ปัทมาวดี โพชนุกูล ชูชุกิ

นำเสนอกรอบการศึกษาวิจัย ประเด็น ITPGR

หลักการทั่วไป

- รับรองสิทธิอธิปไตยของรัฐ เหนือทรัพยากรพันธุกรรมเฉพาะเพื่อใช้เป็นอาหารและการเกษตร
- ซึ่งเปลี่ยนแปลงหลักการเดิมที่เห็นว่าพันธุกรรมเป็นมรดกร่วมกันของมนุษยชาติที่หวงกันไม่ได้
- ตั้ง Multilateral System of Access and Benefit Sharing คุมทรัพยากรพันธุกรรมที่เป็นสมบัติสาธารณะและดูแลโดยธนาคารพันธุกรรมซึ่งดูแลโดยหน่วยงานรัฐของสมาชิก

เงื่อนไขในการเข้าถึง

- เพื่อการใช้ประโยชน์และอนุรักษ์ ปรับปรุงพันธุ์ ผักอบรมเรียนรู้ ด้านอาหารและเกษตร โดยไม่รวมการใช้ เพื่อธุรกิจเคมีภัณฑ์ ยา ธุรกิจอื่นๆ
- ต้องกำหนดอัตราค่าใช้ในการเข้าถึงต่ำที่สุด
- ต้องไม่นำไปขอรับการคุ้มครองสิทธิใน IPR แต่ไม่ห้ามการขอคุ้มครองสิทธิพันธุ์พืชที่ปรับปรุงใหม่

สิทธิของเกษตรกร ที่ยอมรับในสนธิสัญญานี้

- ในการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านพันธุกรรมพืช
- ในการร่วมแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรมพืช
- ในการร่วมตัดสินใจเรื่องอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรพันธุกรรมพืช
- สิทธิในการเก็บ ใช้ แลกเปลี่ยน และขายเมล็ดพันธุ์
- แต่ไม่บังคับเป็นพันธกรณีที่ภาคีต้องทำ ซึ่งอาจเป็นจุดอ่อนของสนธิสัญญานี้ที่ทำให้บางประเทศหลีกเลี่ยงในการนำไปปฏิบัติได้

ประเด็นการวิจัย

ผลดีผลเสียของการมี ITPGR ระหว่างการเป็นกับไม่เป็นสมาชิก

- ผลดีผลเสียต่อการพัฒนาปรับปรุงพันธุ์พืชของไทย
 - โอกาสที่ไทยจะใช้พันธุ์พืชของต่างชาติโดยรวม
 - ระบบที่เป็นอยู่มีการใช้ประโยชน์อย่างไร
 - ถ้าไม่เข้าร่วมจะทำให้เปลี่ยนแปลงไปอย่างไร
 - การประเมินผลประโยชน์ของไทยจากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรมใน Gene Bank ในฐานะผู้ใช้
- การป้องกันปัญหาโจรสลัดชีวภาพ
 - ระบบที่เป็นอยู่ปัจจุบันของไทย
 1. กรณีขโมยไปใช้ในประเทศ
 2. กรณีขโมยออกไปใช้นอกประเทศ
 - ถ้าเข้าเป็นภาคีจะมีผลดีขึ้นหรือเลวลงอย่างไร
- สิทธิของเกษตรกร
 - ระบบที่เป็นอยู่ปัจจุบันของไทย
 1. สิทธิในการเก็บพันธุ์
 2. สิทธิในการแสวงหาและแบ่งปันผลประโยชน์ของพืชเฉพาะถิ่น
 3. นิยามพืชเฉพาะถิ่น และชุมชน
 - ถ้าเข้าเป็นภาคีจะมีผลดีขึ้นหรือเลวลงอย่างไร

- ระบบการแบ่งปันผลประโยชน์

- ขนาดของผลประโยชน์ของพันธุ์พืชนอกถิ่นที่อยู่ในความดูแลของ ITPGR
- ประเมินความสูญเสียประโยชน์จากการที่ต่างชาตินำไปใช้โดยไทยมิได้รับส่วนแบ่ง
- ระบบการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เหมาะสมแก่ประเทศไทย

การแบ่งปันผลประโยชน์มี 2 แบบ สัดส่วนการแบ่งปันผลประโยชน์ 1.1% เมื่อใช้ทรัพยากรโดยขอระบบพหุภาคีของ ITPGR และมีเกิดประโยชน์จากทรัพยากรนั้น และ 0.5% ใช้ทรัพยากรในบัญชีรายชื่อท้าย ITPGR แม้ไม่ได้ขอโดยตรงจากระบบพหุภาคีของ ITPGR

ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมประชุม

- การที่เปลี่ยนจาก common heritage เป็นอธิปไตยของแต่ละประเทศ จะมีผลต่อความมั่นคงทางอาหาร
- ในการตั้ง Multilateral System of Access and Benefit Sharing จะทำให้ประเทศกำลังพัฒนามีอำนาจในการต่อรอง และได้ประโยชน์มากขึ้นหรือไม่ อย่างไร
- สหรัฐไม่เข้าร่วมเป็นภาคีอย่างชัดเจน
- หลักการให้มรดกค่าใช้ต่ำที่สุด ขัดกับหลักการ benefit sharing
- สิทธิเกษตรกร ภายในประเทศเรายังไม่ตกผลึกเลย ไม่ชัดเจน แม้ว่าในระดับนานาชาติจะตื่นตัวในเรื่องนี้มาก ทำให้เวลาไปเจรจากับประเทศอื่น ทำให้ไม่ชัดเจน
- สิทธิชุมชน การทำให้ชุมชนเข้มแข็งขึ้นจะอย่างไร โยงกับสนธิสัญญาได้อย่างไร ชุมชนจะใช้สิทธิอย่างไร
- ถ้าไม่เข้าเป็นภาคี จะเกิดอะไรขึ้น มีผลดีผลเสียอย่างไร
- ถ้าเราเข้าเป็นภาคี เรามีศักยภาพ มีทรัพยากรบุคคลเพียงพอหรือไม่ ทำจริงได้หรือไม่
- Minimum cost มีการกำหนดโดย governing body เช่น 0.5%, 1.1%
- ห้ามจดสิทธิบัตรสิ่งที่ได้จากระบบพหุภาคี In the form receive ยังเป็นข้อถกเถียงว่าหมายรวมถึงอย่างไรบ้าง
- ประโยชน์ของการเข้าเป็นภาคี คือการได้แลกเปลี่ยนพันธุกรรม ได้เข้าถึงพันธุ์ต่าง ๆ มากขึ้น (จากต่างประเทศ) แต่ปัญหาของเราคือด้านศักยภาพ เราตามเขาไม่ทัน โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยี ระบบที่เป็นอยู่ก็ไม่เอื้อกับการวิจัย และพัฒนาบุคลากร ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ (โดยเฉพาะภาครัฐ)
- ผู้เกี่ยวข้องในสนธิสัญญานี้ มีใครบ้าง มีผลกระทบอะไรบ้าง และควรมีแนวทางที่เราจะรองรับไม่ว่าเราจะเข้าเป็นภาคีหรือไม่ อย่างไร
- การแบ่งปันผลประโยชน์ มองไม่เห็นภาพว่าเกษตรกร และชุมชนจะได้รับจริงอย่างไร
- กฎหมายในประเทศต้องมีการปรับเปลี่ยนอย่างน้อยแค่ไหนในการเข้าเป็นภาคีนี้
- ผลประโยชน์ที่ได้จะเข้ากองทุนรวม และค่อยกระจายไปยังที่ต่างๆ โดย priority คือประเทศด้อยพัฒนา คำถามคือถ้าเราเป็นผู้ให้ทรัพยากรจะได้รับเมื่อไร พอเพียงหรือไม่
- เราในฐานะผู้ให้ทรัพยากร vs ผู้รับทรัพยากร ข้อดีข้อเสีย มีมาตรการรองรับอย่างไร

- พันธุกรรมในไทย ส่วนใหญ่อยู่ที่ภาครัฐ ไม่ได้อยู่กับเกษตรกรเหมือนทางประเทศอื่น
- ในประเด็นโจรสลัดชีวภาพ เรามีกลไกที่มีประสิทธิภาพ และศักยภาพ มากน้อยแค่ไหนในการควบคุมดูแล
 - บุคลากร งบประมาณของประเทศ มีมากน้อยแค่ไหน ในการปรับปรุงพันธุกรรม
 - ถ้าเข้าเป็นภาคีต้องปรับเปลี่ยนกฎหมายภายในอย่างไรบ้าง ถ้าไม่เข้ามีกฎหมายรองรับพอเพียงหรือไม่
- การแบ่งปันผลประโยชน์ ตามกฎหมายไทยต้องจ่ายเข้ากองทุนตามพ.ร.บ.คุ้มครองพันธุ์พืช
- CBD รับรองอธิปไตยของรัฐต่อพันธุกรรมพืช ดังนั้น IUPGR ปรับปรุงให้เข้าและรองรับกับ CBD
 - ยังมี term หลายตัวที่ยังไม่ชัดเจน ทำให้ยังมีความไม่แน่นอนในหลายเรื่องของสนธิสัญญานี้
 - Ex situ ประมาณ 5.5 ล้านพันธุกรรม (จาก 6 ล้าน อยู่กับ IRC ประมาณ 5 แสน) ซึ่งไม่ได้เข้ากับระบบ ITPGR ดังนั้นเราอาจทำ bilateral ในการใช้พันธุกรรมได้
 - จำเป็นต้องมีการวิจัยโครงสร้างของประเทศไทย นอกเหนือจากกฎหมาย ซึ่งมีความสำคัญต่อการรองรับการเข้าเป็นภาคี
 - พันธุกรรมที่เป็นทั้งอาหารและยา (สมุนไพร) เช่น พริกไทย ใบบัวบก จะมีการจัดการอย่างไร เราจะมีอำนาจในการจัดการแค่ไหน
 - การออกกฎหมายสำหรับชุมชน (สิทธิชุมชน) ยังไม่มีความคืบหน้า
 - การขึ้นทะเบียนชุมชน และให้พันธุกรรมอยู่ในความคุ้มครองของชุมชน จะช่วยกันพันธุกรรมของเราได้บางส่วน แต่การขึ้นทะเบียนชุมชน ยังล่าช้าอยู่
 - เกษตรกร และชุมชน เป็นกลุ่มเดียวกันหรือเปล่า ใน ITPGR พูดถึงเกษตรกร (อาจหมายถึงปัจเจกด้วย) แต่พ.ร.บ.ของเราพูดถึงชุมชน ควรให้นิยามให้ชัดเจน
 - อเมริกา ไม่รับรองสนธิสัญญา แต่ต่อมาก็เปลี่ยนท่าทีมารับรอง โดยบอกว่าอเมริกาเห็นประโยชน์
 - ถ้าเอาพันธุกรรมจาก multilateral system ไปจดสิทธิบัตร แล้วให้เอาไปใช้สำหรับงานวิจัยได้ ไม่ต้องจ่ายค่าใช้จ่ายสำหรับพันธุกรรมนั้น
 - การตีความ public domain อะไรที่จะไปแบ่งกับเขาบ้าง
 - พ.ร.บ.คุ้มครองพันธุ์พืช ใช้จริง แต่มีความล่าช้าในเรื่องกฎหมายลูก มีคนมาขอรับรองและออกการคุ้มครองแล้ว ซึ่งผู้มาขอคุ้มครองส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการ
 - ความพร้อมของประเทศต้องมาก่อนการตัดสินใจเข้าร่วมเป็นภาคีสนธิสัญญาต่างๆ
 - หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีความเข้าใจที่ตรงกันเพื่อการนำไปใช้และปฏิบัติได้ทันทีอย่างมีประสิทธิภาพ
 - ในบางมาตราที่เราไม่เห็นด้วยเราจะทำ reservation ได้หรือไม่ ในสนธิสัญญานี้ระบุชัดเจนว่าไม่ให้มีการ reservation
 - จากพันธุกรรม 64 รายการ เรามีนักวิจัยที่พร้อมจะทำวิจัยเท่าไร เราต้องการใช้พันธุกรรม กี่ชนิด
 - ถ้าเราไม่เข้าเป็นภาคี เราต้องมีการเตรียมความพร้อมอะไรบ้าง

- นอกจากประเด็นทางกฎหมาย และการวิจัย ในแง่ประเด็นการเตรียมความพร้อม ควรเพิ่มเติม ประเด็นการมีส่วนร่วมเข้าไปด้วย
- ความขัดแย้งระหว่างภาคี WTO vs MEAs เราอาจต้องระบุในการทำ bilateral ว่าถ้ามีความขัดแย้งเกิดขึ้น การเป็นภาคีใดต้องยึดถือเป็นหลักก่อน
 - ในเรื่องโจรสลัดชีวภาพ ตัวอย่างเรื่องข้าวชัดเจน
 - FTA ควรมี MEA กำกับ
 - เราจะจัดการอย่างไรกับพันธุกรรมที่เราฝากไว้กับ IRRI ถ้าเราไม่ได้เป็นภาคี แล้วมีคนมาเอาพันธุกรรมของเราที่เราฝากไว้ เราจะได้รับผลประโยชน์อะไรบ้างหรือไม่ (สามารถเอาไปได้โดยไทยไม่ได้ผลตอบแทน?? สนธิสัญญานี้เป็นหลักกว่าข้อตกลงของ IRRI กับประเทศต่างๆ)
 - ไทยฝากพันธุกรรมข้าวประมาณ 5900 ตัวกับ IRRI
 - พันธุกรรมที่ฝากไว้กับ IRRI ก่อน 1994 และหลัง 1994 จะมีการจัดการอย่างไร โดยเฉพาะการแบ่งปันผลประโยชน์
 - ควรขอให้ Governing body ตอบชัดๆ ก่อนว่า term ต่างๆ หมายถึงอะไร ครอบคลุมอะไรบ้าง ก่อนที่เราจะตัดสินใจเข้าร่วมเป็นภาคี ในขณะที่เดียวกันเราก็ต้องเตรียมความพร้อมไว้ด้วย

เวทีสัมมนาครั้งที่ 5

เรื่อง “อนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายและการกำจัดของเสียอันตรายข้ามแดน”
วันศุกร์ที่ 26 มกราคม 2550 เวลา 13.30 น. - 16.30 นาฬิกา
ณ ห้องประชุม ชั้น 22 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
จัดโดย: โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์
ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม

การประชุม Focus Group การศึกษาวิจัยเรื่อง อนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายและการกำจัดของเสียอันตรายข้ามแดน จัดขึ้นโดยโครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมความคิดเห็นจากหน่วยงานและบุคลากร จากหลากหลายภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นของอนุสัญญาบาเซล ในการนำไปกำหนดกรอบในการศึกษาวิจัยให้มีความชัดเจน และตรงตามความต้องการของผู้ที่จะนำผลงานวิจัยไปใช้ และเพื่อขอความร่วมมือในการสืบค้นข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัย

วิทยากรนำเสนอ คือ ดร. สุจิตรา วาสนาดำรงดี ซึ่งเป็นนักวิจัยในโครงการฯ ที่ศึกษาประเด็นอนุสัญญา Basel โดยมีผู้เข้าร่วมประชุม Focus group จำนวน 21 คน จากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย หน่วยงานราชการ นักวิชาการมหาวิทยาลัย ภาคเอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชน

สรุปการประชุมและรับฟังความคิดเห็นกรอบการศึกษาวิจัย ประเด็นอนุสัญญา Basel ได้ดังนี้

ดร. สุจิตรา วาสนาดำรงดี

นำเสนอกรอบการศึกษา ประเด็นอนุสัญญา Basel

ประเด็นหลักในการศึกษา

- การใช้ Basel Convention เพื่อการดูแลจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อม ทั้งภายในประเทศและปัญหาสิ่งแวดล้อมโลก
- การใช้ Basel Convention เพื่อการเจรจาในเวทีการค้าพหุภาคี ทวิภาคี และการใช้มาตรการฝ่ายเดียวของประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทย

ประเด็นเฉพาะในการศึกษา (เบื้องต้น)

- ข้อขัดแย้งและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการคุ้มครองการลงทุนในความตกลง FTA ไทย-สหรัฐอเมริกา หรือความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น (JTEPA) กับพันธกรณีในอนุสัญญาบาเซล
- ข้อขัดแย้งและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการเปิดเสรีทางการค้าของเสียอันตรายใน JTEPA กับพันธกรณีในอนุสัญญาบาเซล

- ข้อพิพาทที่อาจเกิดขึ้นหาก Ban Amendment มีผลบังคับใช้ (ห้ามประเทศ OECD ซึ่งรวม ญี่ปุ่น ส่งออกของเสียอันตรายไปยังประเทศนอก OECD ไม่ว่าจะเพื่อกำจัดขั้นสุดท้ายหรือเพื่อรีไซเคิล) และไทยได้ทำความตกลง JTEPA กับญี่ปุ่นแล้ว

สถานการณ์ปัจจุบันและประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ Ban Amendment

- เนื่องจากในปัจจุบัน Ban Amendment ยังไม่มีผลบังคับใช้ ญี่ปุ่นจึงพยายามเร่งรัดที่จะทำให้การส่งออกของเสียอันตรายเป็นเรื่องที่ถูกกฎหมาย ด้วยการทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีทวิภาคี โดยเฉพาะกับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
- ยังมีการถกเถียงกันถึงสถานะของ Ban Amendment ว่ามีผลบังคับใช้หรือยัง เนื่องจากไม่ได้มีการระบุกติกาอย่างชัดเจนว่าจะมีผลบังคับใช้เมื่อใด 1) จะนับจากวันที่มีประเทศลงนามครบตามที่กำหนดไว้ 2) นับจากจำนวนประเทศที่ให้สัตยาบันในอนุสัญญา ณ ปัจจุบัน หรือ 3) จะนับจากประเทศที่ลงนามใน Ban Amendment เมื่อแรกที่ Ban Amendment ได้รับการบรรจุเข้าไปในอนุสัญญา ค.ศ. 1995 (พ.ศ. 2538) ณ ตอนทีลงนาม ซึ่งปัจจุบันมี 63 ประเทศ
- ตามอนุสัญญาระหว่างประเทศจะนับจากประเทศที่ลงนามใน Ban Amendment เมื่อมีการเปิดให้ลงนาม คือ 82 ประเทศ และการที่จะให้มีผลบังคับใช้ต้องมีจำนวนประเทศ 3 ใน 4 ของประเทศที่ลงนามในขณะนั้น ซึ่งก็คือ 62 ประเทศ ซึ่งในปัจจุบันมีจำนวนเพิ่มขึ้นมาเป็น 63 ประเทศแล้ว ดังนั้น หากยึดตามแนวคิดนี้ Ban Amendment ควรจะมีผลบังคับใช้แล้ว
- ประเทศพัฒนาแล้วที่ไม่ต้องการให้ Ban Amendment มีผลบังคับใช้ อ้างถึงอีกแนวคิดที่สอดคล้องกับแนวทางที่ฝ่ายกฎหมายของ UN เฝื่องเสนอว่าให้นับ current approach คือ นับจำนวนประเทศในปัจจุบัน ซึ่งตอนนี้ประเทศที่ให้สัตยาบันเป็นภาคีอนุสัญญาแล้วจำนวนทั้งหมด 163 ประเทศ โดย 3 ใน 4 ของ 163 ก็คือ 126 ประเทศ ซึ่งทางองค์กรพัฒนาเอกชนที่ติดตามเรื่อง Ban Amendment ได้วิจารณ์ว่ากว่าที่จะมีประเทศสมาชิกถึง 126 ประเทศ ต้องรอต่อไปถึง 20 ปี
- กรณีของอนุสัญญา CITES และ Ramsar ซึ่งก็มีข้อกำหนดที่ยังคลุมเครือ ได้ใช้แนวทางว่าการบังคับใช้นั้น ขึ้นอยู่กับเจตจำนงของประเทศภาคีว่าจะหาข้อตกลงอย่างไร เท่าที่ผ่านมา ประเทศภาคีในทั้งสองสนธิสัญญาได้บรรลุข้อตกลงให้ยึดจำนวนประเทศที่ลงนามในขณะนั้น (historical approach)
- จากการประชุมใหญ่ระหว่างประเทศภาคี เมื่อเดือนธันวาคม 2549 ยังไม่สามารถหาข้อยุติในเรื่องนี้ได้ โดยมีผลสรุปที่ค่อนข้างประนีประนอมว่า จะตกลงกันในการประชุมครั้งต่อไป คือ COP9 ในช่วงกันยายน 2008 ทั้งนี้ ข้อข้อสังเกต คือ ที่ประชุมไม่ได้ตั้งประเด็นในเรื่องกลไกการระบข้อพิพาทไว้
- รายงานจากการประชุมระบุว่าญี่ปุ่นแสดงความจำนงในการส่งออกของเสียอันตรายไปยังประเทศอื่นๆ ในเอเชีย โดยมีการวางแผนว่าจะจัดทำเป็นโครงการ “Recycling Society” เพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมรีไซเคิล อาทิ ในฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย ไทย และอินเดีย ซึ่งทำให้การส่งออกของเสียเป็นเรื่องชอบธรรม ทางญี่ปุ่นจะได้รับประโยชน์ทั้งในการระบายของเสียออกนอกประเทศและการขายเทคโนโลยีในการทำรีไซเคิลด้วย

ข้อสังเกตจากร่างข้อตกลง JTEPA

- ในหมวดเรื่องของการเสียอันตราย เอกสารของไทยได้ระบุถึงรายการประเภทของของเสียอันตรายไว้อย่างชัดเจน ในขณะที่ในเอกสารของญี่ปุ่นไม่ได้ระบุไว้เลย

- จากหนังสือตอบสื่อมวลชน (ลงวันที่ 28 พฤศจิกายน 2549) ของนายพิศาล มาณวพัฒน์ รองปลัดกระทรวงต่างประเทศ และหัวหน้าคณะเจรจาเขตการค้าเสรีไทย-ญี่ปุ่น ได้ระบุว่า “ความร่วมมือในกรอบความตกลงฯ ไม่รวมถึงความร่วมมือในเรื่องการกำจัดขยะ” แต่จะ “ลดภาษีให้ญี่ปุ่นจาก 1 เป็น 0 ทันทันที สำหรับซีแร่ หรือแก้วอื่นๆ รวมทั้งสาหร่ายทะเล (เคลป์) แก้วและขยะที่ได้จากการเผาขยะเทศบาล และลดจากร้อยละ 5 เป็นร้อยละ 0 ทันทันที หรือภายใน 3 ปี สำหรับขยะผลิตภัณฑ์ที่เหลือจากอุตสาหกรรมเคมี หรือจากอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกัน ที่ไม่ได้ระบุ หรือรวมไว้ในที่อื่น ขยะเทศบาล หรือตะกอนจากน้ำเสียของเสียอื่นๆ” ซึ่งสินค้าเหล่านี้จัดว่าเข้าข่ายเป็นประเภทของเสียอันตรายตามบัญชีของบาเซล โดยตรวจพบจากการตรวจสอบพิทักษ์ศุลกากร (อ้างอิง เอกสารข้อมูลจัดทำโดย คุณเพ็ญโฉม แซ่ตั้ง กลุ่มศึกษาและรณรงค์ปัญหามลพิษอุตสาหกรรม)

- ในข้อตกลงนี้ ยังมีเรื่องของเสียอันตรายที่ปรากฏอยู่ในหมวดอื่นด้วย เช่น ในหมวด Originating Goods ซึ่งเป็นกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า ที่ระบุถึงลักษณะของสินค้าที่เกิดขึ้นในประเทศภาคีว่ารวมสินค้าที่มีลักษณะไม่สมบูรณ์อยู่ด้วย คือ

“(i) สิ่งของรวบรวมจากประเทศภาคีซึ่งไม่สามารถนำมาใช้ตามจุดประสงค์ดั้งเดิมได้ในประเทศของตน หรือไม่สามารถนำมาซ่อมได้ และที่เหมาะสมสำหรับการนำไปทำลายหรือนำวัตถุดิบหรือชิ้นส่วนมาใช้ใหม่เท่านั้น

(j) ซากหรือขยะจากกระบวนการอุตสาหกรรมหรือจากการบริโภคในประเทศภาคี และที่เหมาะสมสำหรับการนำไปทำลายหรือนำวัตถุดิบหรือชิ้นส่วนมาใช้ใหม่เท่านั้น

(k) ชิ้นส่วนหรือวัตถุดิบที่ได้จากสิ่งของในประเทศภาคี ซึ่งไม่สามารถนำมาใช้ตามจุดประสงค์ดั้งเดิมได้ในประเทศของตน หรือไม่สามารถนำมาซ่อมได้”

- ในมาตรา 11 ที่ว่าด้วยความสัมพันธ์กับความตกลงอื่นๆ ระบุว่า

Article 11: Relation to Other Agreements

1. The Parties reaffirm their rights and obligation under the WTO Agreement or any other agreements to which both Parties are parties.

ประเทศภาคียืนยันในสิทธิและพันธกรณีภายใต้ข้อตกลง WTO หรือ ข้อตกลงใดๆ ที่ ทั้งสองประเทศเป็นภาคีอยู่

2. In the event of any inconsistency between this agreement and the WTO Agreement, the WTO Agreement shall prevail to the extent of the inconsistency.

ในกรณีที่ข้อตกลงนี้ไม่สอดคล้องกับข้อตกลงภายใต้ WTO ให้ถือว่าข้อตกลงภายใต้ WTO มีอำนาจเหนือกว่า

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากที่ประชุม

■ การศึกษาเกี่ยวกับพันธกรณีของไทยและการดำเนินการตามอนุสัญญาบาเซล

คุณเชวง จาว (สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย)

- ขอให้สรุปเนื้อหา ขอบเขตและพันธกรณีของบาเซล ว่าไทยมีพันธกรณีและมีแผนปฏิบัติการงานอย่างไรบ้าง มีการปฏิบัติตามอย่างไรบ้าง ใครเป็นองค์กรหลักที่รับผิดชอบ มีแนวคิดที่จะรวมคณะอนุกรรมการที่กำกับดูแล 3 อนุสัญญาเข้าด้วยกัน คือ บาเซล, รอเรอร์ตาม, สตอลส์โฮม เนื่องจากทั้ง 3 อนุสัญญามีแนวคิดจะรวมเข้าด้วยกัน

- ขอให้ศึกษาเปรียบเทียบคำจำกัดความของ “ของเสียอันตราย” ระหว่างของไทยและญี่ปุ่น เพราะอุปกรณ์บางอย่างที่ใช้แล้วสามารถนำมาขายเป็นสินค้ามือสองได้ เพราะการทิ้งขยะในญี่ปุ่นมีค่าใช้จ่ายสูงมาก ซึ่งหากไทยจะรับเข้ามา ก็ต้องจัดระบบรองรับให้ดีขึ้น โดยควบคุมโรงงานรีไซเคิลให้มีกระบวนการได้มาตรฐานถูกต้อง

- มีการศึกษาแล้วเป็นเอกสาร เรื่อง “การจัดทำร่างกฎหมายรองรับการดำเนินงานภายใต้อนุสัญญาบาเซล” ซึ่งควรมีการศึกษาต่อยอด

■ ข้อขัดแย้งระหว่าง FTA กับ MEAs

คุณประมวล เฉลียว (กรมควบคุมมลพิษ)

- ในฐานะที่อยู่ในฝ่ายนิติกรของกรมควบคุมมลพิษ ไม่เคยได้เห็นเอกสารร่างข้อตกลง JTEPA เคยเห็นแต่ของ WTO และของ FTA ไทย-สหรัฐฯ เรื่องเงื่อนไขด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งครอบคลุมกว้างมาก แต่ไม่ได้เห็นเอกสารในเรื่องอื่น ถ้าได้พิจารณาเอกสารทั้งหมด จึงจะเห็นเงื่อนไขทางการค้าที่เชื่อมโยงกันทั้งระบบ ที่เข้ามาถูกล้างเงื่อนไขด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งมักทำให้ไทยเป็นฝ่ายเสียเปรียบเมื่อมารู้ในภายหลัง ทั้งนี้ เนื่องจากในการเจรจาประเทศคู่เจรจามียุทธศาสตร์ที่วางเงื่อนไขว่าต้องรักษาเอกสารความลับสุด ยอด ทำให้หน่วยงานราชการที่มีการทำงานที่แยกส่วนกันอยู่แล้ว ได้รับข้อมูลแบบแยกส่วนไปด้วย โดยไม่ได้นำข้อมูลมาแลกเปลี่ยนกันให้เห็นถึงความเชื่อมโยง จึงขอให้ทางนักวิจัยช่วยศึกษาแนวทาง หรือยุทธศาสตร์ในการเจรจาควรทำอย่างไร ที่จะไม่ให้กระบวนการเป็นไปอย่างแยกส่วนเช่นนี้ หรือจะใช้ MEAs ในการเจรจาต่อรองอย่างไร

- กรณี FTA ไทย-สหรัฐฯ ก็ยังมีการแทรกเรื่องการส่งของเสียเข้ามา โดยจะเข้ามาลงทุนตั้งโรงงานรีไซเคิล โดยอาศัยตามระเบียบกรมโรงงาน 105, 106 เพื่อนำของเสียมาทิ้งในไทย ซึ่งเป็นการแสวงหาประโยชน์ อย่างที่เราคิดไม่ถึง ทั้งๆ ที่สหรัฐฯ ไม่มีสิทธิเพราะเป็นประเทศในกลุ่ม OECD แต่สหรัฐฯ ก็ยังไม่เข้าเป็นภาคบาเซล จึงไม่ทราบว่าจะทำได้หรือไม่

■ FTA กับอำนาจในการกำหนดนโยบายของไทย/การกำหนดค่าธรรมเนียมตามบาเซล

คุณประมวล เจลียว (คพ.)

- การกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมต้องเป็นไปตามหลักว่าสินค้าที่เข้ามาไทยจะได้ประโยชน์ หรือมีผลประโยชน์เท่าใด โดยได้กำหนดให้เป็นอำนาจของรัฐมนตรีในการกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมในการกำจัด เพราะสิ่งที่เข้ามาก็ต้องมีส่วนประกอบที่ต้องมีการกำจัด ต้องมาดูองค์ประกอบและสัดส่วนด้วย เพราะถ้าเราไม่มีศักยภาพพอในการกำจัด สุดท้ายเราต้องแบกรับต้นทุนมหาศาล

- กลไกที่ออกเป็นกฎกระทรวงก็ไม่ใช่สิ่งตายตัว ต้องค่อยๆ เพิ่มกลไกให้ครอบคลุมมากขึ้น โดยต้องให้เกิดความเคยชินก่อน ไม่เช่นนั้นจะมีการลักลอบนำไปทิ้งอีกเยอะ

คุณบัญชา เศรษฐศิริโรตม์ (โครงการ MEAs)

- ความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายของไทยและการปกป้องผลประโยชน์สาธารณะเรื่องสิ่งแวดล้อมก็ถูกจำกัดด้วย JTEPA หรือไม่ จากประเด็น ดังนี้

1. ข้อผูกพันทางภาษีใน JTEPA จะไปจำกัดดุลพินิจของรัฐมนตรีในการกำหนดอัตราภาษีหรือไม่
2. การกำหนดค่าธรรมเนียมเรื่องสิ่งแวดล้อมที่อนุญาตให้ทำได้ภายใต้ JTEPA มีความชัดเจนแค่ไหน เพราะมีบทที่ว่าด้วยมาตรการทางภาษี (Tax Measure) ซึ่งระบุว่ามาตรการทางภาษีที่ประเทศคู่ภาคีกำหนด สามารถเป็นการริบทรัพย์ทางอ้อมได้ (indirect appropriation) ถ้าไปสร้างผลกระทบกับการลงทุน

คุณประมวล เจลียว (กรมควบคุมมลพิษ.)

- ค่าธรรมเนียมและภาษีมีความแตกต่างกัน ผู้ที่เสียค่าธรรมเนียม คือผู้ที่ได้รับบริการอย่างใดอย่างหนึ่งของรัฐด้วย อาทิ การตรวจสอบ และการอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น ตามข้อกำหนดของบาเซล ส่วนภาษีเป็นเรื่องที่มีอัตราและเงื่อนไขที่มีความตายตัวแน่นอน

■ อำนาจของข้อตกลง WTO กับ MEAs

คุณสุดสาคร พุทธิไธ (กรมโรงงานอุตสาหกรรม)

- เคยมีการตีความแล้ว จากวงประชุมหลายๆ ครั้งว่า ข้อตกลงใน WTO กับ MEAs มีศักดิ์ศรีเท่ากัน แต่ขอฝากประเด็นไว้ว่าควรมีการศึกษาว่าทั้งสองข้อตกลงนี้จะสามารถสอดคล้องประสานกันได้ กรณีที่มีความขัดแย้งระหว่างข้อตกลงพหุภาคีและข้อตกลงทวิภาคี ข้อตกลงพหุภาคีมีอำนาจเหนือว่า

- สำคัญของบาเซล คือ การส่งของเสียอันตรายข้ามแดนต้องเป็นการดำเนินการระหว่างประเทศภาคีเท่านั้น เนื่องจากสหรัฐฯ ไม่ได้เป็นภาคี ไทยมีสิทธิที่จะไม่รับเข้ามาเพราะ สหรัฐฯ ไม่ได้เป็นภาคี และบาเซลมีอำนาจเหนือกว่าข้อตกลงทวิภาคี

■ สถานะของ Ban Amendment

- ยังไม่มีผลใช้บังคับ แต่มีหลักที่สามารถเทียบเคียงกับพิธีสารเวียนนา, มอนทรีออล ซึ่งมี Amendment เช่นกัน ผลบังคับใช้จะเกิดขึ้นเมื่อประเทศภาคีอนุสัญญา ให้สัตยาบันต่อ Amendment ซึ่งในกรณีนี้ประเทศ OECD คงไม่ยอมให้สัตยาบัน
- เรื่องการส่งของเสียจากญี่ปุ่นเข้ามาไทย เป็นเรื่องระดับนโยบายที่ต้องวางกฎเกณฑ์ในประเทศ เพื่อพิจารณาว่าจะรับ หรือไม่รับอะไร การเปิดให้ส่งกันอย่างเสรี ญี่ปุ่นต้องส่งขยะของเสียอันตรายเข้ามา มากมาย เนื่องจากค่าใช้จ่ายในการจัดการในญี่ปุ่นสูงมาก

■ ปัญหาของประเทศกำลังพัฒนาและความจำเป็นที่ต้องมี Ban Amendment

รศ. ดร. สมบัติ ทิมทรัพย์ (คณะกรรมการบริหารสถาบันแวดล้อมอุตสาหกรรม)

- ริมฝั่งแม่น้ำโขงมีการตั้งโรงงานกำจัดขยะในฝั่งลาวที่รับของจากไทยและญี่ปุ่น ของถูกส่งผ่าน ไทยและเวียดนาม ซึ่งอาจก่อเกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม

ดร. สุจิตรา วาสนาดำรงดี

- ภาวะและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับประเทศกำลังพัฒนามีตัวอย่างมากมาย เช่น ใน Ivory Coast พบเรือ Probo Koala ที่ไม่รู้ที่มาที่ไป เรือนี้ถูกปฏิเสธให้ขึ้นฝั่งจากหลายประเทศมาแล้ว เพราะได้กลิ่น สารพิษที่รุนแรง แต่สามารถมาขึ้นที่ Ivory Coast เพราะมีการตั้งบริษัทเล็กๆ ขึ้นมาอ้างว่าเป็นผู้รับสินค้า และนำขึ้นท่าเรือ ปรากฏว่าเมื่อมีการฟุ้งกระจาย ทำให้มีคนเสียชีวิต 8 คน และกว่า 80,000 คน ต้องเข้า โรงพยาบาล โดยไม่มีใครแสดงความรับผิดชอบ มีเพียงญี่ปุ่นที่ให้ความช่วยเหลือ
- คลื่นสึนามิเมื่อ 2 ปีที่ผ่านมา พัดเอาของเสียที่ประเทศยุโรปทิ้งไว้ในทะเลไปขึ้นฝั่งในแอฟริกาตะวันตก ทำให้คนเสียชีวิตจำนวนมาก

■ วิเคราะห์แนวโน้มผลกระทบจาก FTA: กรณี JTEPA เรื่องการส่งขยะของเสียอันตราย

- ของเสียที่ระบุอยู่ในหนังสือตอบสื่อมวลชนของนายพิศาล มาณวพัฒน์ที่ระบุถึงการลดภาษีให้ ญี่ปุ่น เช่น ซีแร่ หรือถ่านหิน รวมทั้งสาหร่ายทะเล (เคลป์) ถั่วและขยะ รวมทั้งจากสถานพยาบาล ฯลฯ มีประโยชน์และเจตนาอะไรบ้าง ตามที่มีการตรวจสอบพิกัตศุลกากร (อ้างอิง ความเสี่ยงของสังคมไทย จากการเปิดเสรีนำเข้าของเสียอันตรายภายใต้ความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย – ญี่ปุ่น โดย คุณเพ็ญ โฉม แซ่ตั้ง กลุ่มศึกษาและรณรงค์ปัญหามลพิษอุตสาหกรรม) ใน พ.ศ. 2549 มีสถิติการนำเข้าจากญี่ปุ่น สูงถึง 400,000 ตัน
- จากการตรวจสอบข้อตกลง FTA ไทย-ฟิลิปปินส์ พบว่าที่เนื้อหาเหมือนกับ JTEPA ยกเว้นเรื่องของกากนิวเคลียร์ ซึ่งไม่รู้ว่าจะนำมาใช้ประโยชน์อะไรได้บ้าง
- นักกฎหมายฟิลิปปินส์ได้ชี้ว่ามีบทหนึ่งที่จะระบุว่าฟิลิปปินส์จะต้องปรับเปลี่ยนกฎหมายให้ สอดคล้องกับ FTA แล้วในกรณีของไทยที่มีการอ้างว่าการบังคับใช้ พ.ร.บ. วัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ว่า

จะเป็นเครื่องมือในการควบคุมการนำเข้าขยะพิษ จะสามารถนำมาใช้ควบคุมได้หรือไม่ และจะถูกทางญี่ปุ่นฟ้องหรือไม่

- เนื่องจาก FTA มีผลกระทบกว้างขวาง ควรมีการศึกษาว่าเอกสารข้อตกลงต่างๆ ควรมีการจัดเก็บอย่างไร จึงจะได้รับการเปิดเผยต่อประชาชน

■ ประโยชน์และผลกระทบของขยะของเสียประเภทที่ระบุใน JTEPA

คุณเพ็ญโฉม แซ่ตั้ง (กลุ่มศึกษาและรณรงค์ปัญหามลพิษอุตสาหกรรม)

- หากจำเป็นต้องนำเข้าขยะเข้ามา มีอะไรบ้างที่เป็นประโยชน์กับการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ และประเภทใดควรเป็นสิ่งต้องห้าม

ดร. สุจิตรา วาสนาดำรงดี

- เห็นว่าการลดภาษีที่ระบุใน JTEPA เป็นการสร้างความชอบธรรมให้กับการนำเข้าของเสียอันตราย ซึ่งขัดกับอนุสัญญาบาเซล แม้อาเซลจะเปิดให้ทำทวิภาคี แต่ทวิภาคีจะมีลักษณะที่เหนือกว่าบาเซล โดยจะต้องแน่ใจว่าประเทศที่นำเข้าต้องสามารถจัดการขยะที่ส่งออกไปได้อย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

คุณสุวิทย์ ภัทรวิมล (กรมวิชาการเกษตร)

- มีบัญชีของเสียอันตราย ชนิดที่ 3 ที่ 4 ที่กำหนดแน่นอนว่าแต่ละชนิดใดที่นำเข้าได้ หรือไม่
- แต่ชี้แจง ถ้าใน JTEPA ไม่ได้อยู่ในบัญชี

ดร. ศิริกาญจน์ เหลืองสกุล (กรมโรงงานอุตสาหกรรม)

- ปัจจุบันชี้แจง ชี้แจง ถูกลำบากในอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์

คุณบัญญัติ เศรษฐศิริโรตม์ (โครงการ MEAs)

- มีการพบว่าอัฐิที่มาจากการใช้ชี๊เป็นวัตถุดิบผสม เมื่อแตกมาแล้วส่งผลให้เกิดปัญหาทางสุขภาพ

คุณเพ็ญโฉม แซ่ตั้ง (กลุ่มศึกษาและรณรงค์ปัญหามลพิษอุตสาหกรรม)

- ควรมีการศึกษาผลกระทบด้านต่างๆ ของการนำเข้าสารเหล่านี้มาใช้
- ในการเจรจาการค้าควรมีความชัดเจนเรื่องพิกัตศุลกากร ต้องพิจารณาจาก 10 หลัก ไม่ใช่เพียง 6 หลัก

■ การตรวจสอบ/ติดตามการเข้ามาขอเสียอันตราย

คุณเชวง จาว (สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย)

- ปัญหาในการตรวจสอบ คือ การลักลอบส่งของเสียอันตรายโดยไม่แจ้ง หรือ การแจ้งเท็จว่าสินค้าไม่ใช่ของเสียอันตราย ตามพิกัตศุลกากร จำเป็นต้องมีการตรวจสอบ รับรองเป็นเอกสารจากประเทศต้นทางด้วย การสำแดงเท็จเป็นความผิดทางอาญา ที่ต้องนำไปสู่การดำเนินการทางอาญา

คุณเพ็ญโฉม แซ่ตั้ง (กลุ่มศึกษาและรณรงค์ปัญหามลพิษอุตสาหกรรม)

- จากที่คณะเจรจาได้กล่าวอ้างในทุกเวทีว่า “ไทยได้เตรียมความพร้อมไว้หมดแล้ว” จึงไปติดตามต่อในเรื่องของการบังคับใช้กฎหมาย พ.ร.บ. วัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ว่าหน่วยงานที่กำกับดูแล ไม่ได้มีอำนาจตั้งแต่ต้นทางที่มีการนำเข้า ถ้าผู้ส่งออกของเสีย/นำเข้า ไม่ได้แจ้งว่าเป็นของเสียอันตราย จึงอยากทราบว่ามีความหมายใดบ้างที่จะสามารถใช้ในการตรวจสอบติดตามของเสีย ตั้งแต่ต้นทางที่ด่านศุลกากร จนกระทั่งการนำไปใช้และการกำจัดได้อย่างครบวงจร

คุณประมวล เฉลียว (คพ.)

- ถ้ามีการแจ้งเท็จเพราะผู้ส่งมีเจตนาที่จะลักลอบนำเข้ามา ทางศุลกากรไม่มีทางรู้ได้ เพราะไม่มีการสงสัยที่นำมาสู่การตรวจสอบ ต้องปล่อยของออกตามกระบวนการศุลกากร แต่ถ้ามีการแจ้งว่าสินค้าที่ส่งมาคืออะไรอย่างถูกต้อง ทางศุลกากรจากประเทศที่ส่งออกและนำเข้าตรวจสอบให้ชัดเจนว่าเป็นสินค้าต้องห้ามหรือไม่

- ปัญหา คือ ไทยยังไม่มีเครื่อง x-ray ที่มีประสิทธิภาพพอเพื่อที่จะตรวจสอบการลักลอบนำเข้า

คุณสุดสาคร พุทธิ (กรมโรงงานอุตสาหกรรม)

- กรณีที่ตรวจพบ ก็ต้องส่งกลับประเทศต้นทาง แต่เมื่อเกิดการตกค้างแล้ว ผลกระทบก็เกิดขึ้นแล้วกับประเทศปลายทาง ดังนั้น หากมีการปรับปรุงอนุสัญญาบาเซล อยากให้มีความชัดเจนว่าประเทศต้นทางต้องมีส่วนในการรับผิดชอบและชดเชยค่าเสียหายด้วย

คุณบัญชา เศรษฐศิริโรตม์ (โครงการ MEAs)

- กรณี JTEPA ควรมีการสำรวจความถี่ระบุว่า ถ้ามีปัญหาที่เกิดจากสินค้าที่นำเข้าจากญี่ปุ่น หากพิสูจน์ว่ามีการตกค้าง จะเป็นโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือ การลักลอบ เกิดเป็นภาระของไทย ไทยต้องสามารถเรียกร้องกลับไปได้ แทนที่ไทยจะเป็นฝ่ายตั้งรับฝ่ายเดียว JTEPA ควรเป็นกลไกในการแก้ปัญหาที่เป็นอยู่ด้วย

■ ความพร้อมของไทยในการกำจัดของเสียอันตราย

คุณเพ็ญโฉม แซ่ตั้ง (กลุ่มศึกษาและรณรงค์ปัญหามลพิษอุตสาหกรรม)

- ปัญหาของการนำเข้าขยะแบบถูกกฎหมายยังเป็นประเด็นใหญ่ระดับนโยบาย ซึ่งมีความเห็นว่าคุณไม่ควรนำเข้ามาเพื่อการจัด หรือใช้ต่อ เพื่อใช้ประเทศไทยเป็นฐานของธุรกิจทางด้านรีไซเคิล จึงควรมีการศึกษาว่าหน่วยงานและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมีความเห็นอย่างไรต่อเรื่องนี้

- ประเทศอุตสาหกรรมอย่างญี่ปุ่น สหรัฐฯ และสิงคโปร์ มีความพยายามขอการส่งเสริมการลงทุนจาก BOI ในการเข้ามาตั้งโรงงานรีไซเคิล จึงควรมีการศึกษาว่าประเทศไทยมีความจำเป็น หรือความพร้อมในการส่งเสริมการลงทุนด้านนี้ หรือไม่ และธุรกิจประเภทนี้จะนำไปสู่ผลกระทบในด้านต่างๆ อย่างไรบ้าง

- ปัจจุบัน ยังไม่มีข้อมูลและความชัดเจนว่าโรงกำจัดขยะติดเชื้อจากโรงพยาบาลมีกระบวนการแยกและกำจัดอย่างไร ส่วนมากจะเป็นการเผา ดังนั้น การส่งเข้ามาของญี่ปุ่นก็เป็นการส่งเข้ามาเพื่อการกำจัด

คุณโรจน์ชน วรณดิลก

(ผู้อำนวยการสิ่งแวดล้อม สำนักความปลอดภัยอาชีวอนามัยด้านสิ่งแวดล้อม บริษัทซีพี)

- ของเสียจากสถานพยาบาล (ฟิล์ม) มีโลหะประเภทเงินอยู่ บำบัดด้วยการเผาและการแยกด้วยไฟฟ้า

คุณบัญชา เศรษฐศิริโรตม์ (โครงการ MEAs)

- ถ้าดูจากพิกัด 2621900907 ที่ระบุเพียงว่าเป็นของเสียประเภท “อื่นๆ” จากญี่ปุ่น ซึ่งมีปริมาณถึง 300,000 ตัน ยังมีข้อสงสัยว่าคืออะไร และยังขาดข้อมูลว่าสุดท้ายแล้วมีการจัดการอย่างไร

คุณประมวล เณลิยว (คพ.)

- ในข้อตกลงทวิภาคี ควรมีการกำหนดพิกัดพิเศษขึ้นมา เพื่อความชัดเจนให้คู่ภาคีได้รับรู้ว่าสินค้า “อื่นๆ” คืออะไร

ดร. ศิริกาญจน์ เหลืองสกุล (กรมโรงงานอุตสาหกรรม)

- ของที่นำมารีไซเคิลไม่ใช่เป็นของไม่ดีทั้งหมด ทำให้จึงไม่สนับสนุนและพัฒนาผู้ประกอบการให้มีศักยภาพและมาตรฐานในการทำรีไซเคิลสูงขึ้น อย่างเป็นระบบ เพราะไม่ทำที่บ้านเรา ก็ไปทำบ้านเค้า ยกตัวอย่าง เรื่องแผ่น PCD ซึ่งไทยก็กำเนิดขึ้นเองและส่งออกไป ประชาชนที่เผาเพื่อสกัดเอาโลหะมีค่าก็มีมาก

- ทางกรมโรงงานไม่ได้มองว่าโรงงานรีไซเคิลของไทยจะต้องรับวัสดุจากต่างประเทศเท่านั้น หรือการลดภาษีเป็นการส่งเสริมการนำเข้า

- ประเด็นที่น่าศึกษาคือมาตรการที่เรามีอยู่เพียงพอหรือไม่ ที่จะจัดการและผลักดันสิ่งที่ไม่ต้องการได้ และถ้ามีการลงนามใน FTA เราจะสามารถออกมาตรการ หรือกฎหมายเพิ่มเติมได้หรือไม่ในการปกป้องสภาพแวดล้อม

รศ. ดร. สมบัติ ทิฆมทรัพย์ (คณะกรรมการบริหารสถาบันแวดล้อมอุตสาหกรรม)

- มีของตกค้างในเมืองไทยที่เราไม่สามารถจัดการได้อยู่มาก เพราะการจัดเก็บและบำบัดมีค่าใช้จ่ายสูงมาก จึงไม่คุ้มในเชิงเศรษฐศาสตร์ แต่ถ้ามีการร่วมมือกันในระดับภูมิภาค อาจเป็นไปได้ อีกทั้งการออกแบบโรงงานในไทยไม่ได้คิดไว้เพื่อรองรับการจัดการของเสีย หรือสามารถจัดการได้ในระดับย่อยลงมา เพราะคนไทยยังไม่คุ้นเคยในการเสียค่าใช้จ่ายในเรื่องนี้ ฝ่ายการเมืองก็ไม่กล้าทำให้เกิดระบบที่ครบวงจร เพราะเกรงจะเสียความนิยมจากภาคธุรกิจ

- โรงงานรีไซเคิลควรทำ Urban Mining ที่ไม่มีผลกระทบมากนัก จะเป็นประโยชน์ เพราะโลหะมีค่า เช่น อลูมิเนียมที่มีราคานำเข้าเป็นแสน ทั้ง ๆ ที่เศษอลูมิเนียมมีราคาซื้อขายอยู่ที่ 30 บาท
- โรงงานรีไซเคิลที่มีอยู่รองรับอุปกรณ์ที่มีราคาสูง เช่น เครื่องถ่ายเอกสาร แต่สำหรับอุปกรณ์ราคาต่ำอย่างตู้เย็น ยังไม่มีใครทำ

คุณโรจน์ชน วรรณดิลก

(ผู้อำนวยการสิ่งแวดล้อม สำนักความปลอดภัยอาชีวอนามัยด้านสิ่งแวดล้อม บริษัทซีพี)

- มีการลงทุนร่วม joint venture ระหว่างไทย-ญี่ปุ่นที่บางปะอิน เป็นโรงงานแยก PCD และมีจุดประสงค์ในการคัดแยกโลหะมีค่าในระดับหนึ่ง แต่ของเสียก็ถูกฝังกลบอยู่ในไทย แต่ได้สิ่งที่ส่งออกไปได้อย่างทองบริสุทธิ์ (35%) , เงิน, แพลตตินัม ส่วนโรงงานสะอาด clean factory อยู่ที่ญี่ปุ่นสิงคโปร์
- เสนอให้กรอบการวิจัยอยู่ที่การมองถึงความพร้อมด้านกฎหมายและของทุกหน่วยงานในปัจจุบัน ควรมีกิจกรรมด้านใดบ้าง ถ้าจะทำให้พร้อม 1) ใครต้องดูแล 2) มีกรอบเวลาอย่างไร 3) ความพร้อมของเตาเผา ก็ต้องมีขั้นตอนของการเตรียมคัดแยกก่อนด้วย

คุณประมวล เจลียว (คพ.)

- กรมโรงงานควรออกกฎเกณฑ์ให้มีการนำขยะเข้ามาบำบัดที่เตาเผา แม้มีมูลค่าสูง แต่น่าจะต้องมีคนลงทุน

ดร. ศิริกาญจน์ เหลืองสกุล (กรมโรงงานอุตสาหกรรม)

- มีเตาเผาที่เป็นการลงทุนของรัฐในเบื้องต้น โดยให้ที่ปรึกษามาเป็นผู้ดำเนินการ แล้วต้องให้เอกชนมารับช่วงต่อ ในปัจจุบันกำลังประมวลหาผู้ประกอบการ

■ ข้อดีข้อเสียของการที่มีเครื่องอำนวยความสะดวกในการรีไซเคิล

คุณสุดสาคร พุทธิ (กรมโรงงานอุตสาหกรรม)

- ทุกประเทศต้องมีของเสียอันตราย ถ้าไทยไม่มี ก็ต้องส่งไปยังประเทศอื่นอยู่ดี เช่น ในลาว ถ้าจะต้องมีเราก็ต้องใช้หลัก economy of scale มาใช้ โดยนำเข้ามาจำกัดในประเทศ แต่เราจะต้องมีระบบและมาตรฐานการจัดการที่มีคุณภาพดี

ดร. ศิริกาญจน์ เหลืองสกุล (กรมโรงงานอุตสาหกรรม)

- ในปัจจุบัน ในไทยมีโรงงานรีไซเคิลอยู่เป็นร้อย ซึ่งยังเป็นขนาดกลางและเล็ก ทั้งทางด้านการลงทุนและเทคโนโลยี ทำให้สกัดโลหะมีค่าได้ไม่เต็มที่ จึงควรมีการสนับสนุนให้มีศักยภาพสูงขึ้นและให้ใช้เทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ในการรีไซเคิลขั้นพื้นฐานนั้นมีการปล่อยมลพิษมากที่สุด เราขอรับให้อยู่ได้ แต่ในขั้นที่สูงขึ้นมีมลพิษต่ำกว่า ที่สามารถใช้ประโยชน์จากส่วนที่ต่อยอดได้ มีมูลค่าเพิ่มสูงกว่ากลับให้ไปทำที่มาเลเซีย
- ปัจจุบัน มีโรงงานรีไซเคิลของญี่ปุ่นในไทยอยู่แล้ว แต่ยังไม่ทราบว่าจะมีการขอเข้ามาตั้งอีกหรือไม่

คุณกิตติคุณ กิตติอร่าม (กรีนพีซ)

- ควบคุมการศึกษาผลกระทบทั้งด้านสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุขจากการรีไซเคิล เช่น ในสวีเดนมีการตรวจเลือดคนงานในโรงงานรีไซเคิล ซึ่งพบว่ามีสารอันตรายปนเปื้อนอยู่มาก

■ JTEPA : มาตรา 11 ที่ว่าด้วยความสัมพันธ์กับความตกลงอื่นๆ

คุณบัญชา เศรษฐศิริโรตม์ (โครงการ MEAs)

- สมมติว่าไทยเข้าเป็นภาคีใน Ban Amendment แต่ญี่ปุ่นไม่ได้เป็นภาคี เมื่อไทยต้องการดำเนินการตาม Ban Amendment ในการห้ามส่งออกสินค้าตามรายการ ญี่ปุ่นสามารถอ้างว่าไทยได้ผูกพันตาม JTEPA แล้ว ตามมาตรา 11 ในร่างข้อตกลงที่ผ่าน ครม. ไปแล้ว และกำลังจะเข้าที่ประชุมสนช. ถ้าผ่านออกมาแล้ว จะถือว่าสิทธิใน Ban Amendment หดไปพร้อม JTEPA

คุณสุดสาคร พุฒโธ (กรมโรงงานอุตสาหกรรม)

- ต้องไปเจรจาว่า MEAs ต้องเหนือกว่าทวิภาคี

คุณเชวง จาว (สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย)

- ถ้าไม่ใส่คำว่า both ญี่ปุ่นก็จะสามารถเรียกร้องสิทธิตามข้อตกลงที่ญี่ปุ่นเป็นภาคีแต่ไทยไม่ได้
- การเจรจาคงไม่ได้มองด้านสิ่งแวดล้อมอย่างเดียว

คุณบัญชา เศรษฐศิริโรตม์ (โครงการ MEAs)

- ในวรรคที่ 2 ระบุว่า In the event of any inconsistency between this agreement and the WTO Agreement, the WTO Agreement shall prevail to the extent of the inconsistency.

ถ้าใน JTEPA มีข้อตกลงทางสิ่งแวดล้อมเพื่อป้องกันปัญหา แล้วไม่รับกับ WTO ซึ่งก็มีปัญหาอย่างมาก ซึ่งมาตรการสิ่งแวดล้อมก็ไม่เคยชนะ การนำ WTO มาเป็นตัวตั้งก็ไม่ปลอดภัย

■ การขยายมาตรการทางสิ่งแวดล้อมกับการคุ้มครองการลงทุน

คุณบัญชา เศรษฐศิริโรตม์ (โครงการ MEAs)

- มีบทเรียนจากมีข้อพิพาทใน NAFTA ระหว่างเทศบาลเม็กซิโกกับบริษัท Metal-clad ของสหรัฐฯ เกิดขึ้นจากการที่เทศบาลไม่ออกใบอนุญาตให้บริษัทเข้าไปตั้งโรงงานบำบัดขยะมีพิษในเขตที่ต้องการประกาศเป็นเขตอนุรักษ์กระบองเพชร จึงถูกฟ้องว่าเป็นการริบทรัพย์ทางอ้อม (indirect appropriation) ตุลาการตัดสินให้ Metal-clad ชนะ และเม็กซิโกต้องจ่ายค่าเสียหายถึง 16.7 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

ดร. ศิริกาญจน์ เหลืองสกุล (กรมโรงงานอุตสาหกรรม)

- ไทยมีมาตรการคล้ายๆ กัน ว่าองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นมีอำนาจในการอนุญาตการตั้งโรงงาน ก่อนกรมโรงงานจะอนุญาตได้ ถ้าองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นไม่อนุญาต ก็ไม่สามารถตั้งโรงงานได้

คุณบัญชา เศรษฐศิริโรตม์ (โครงการ MEAs)

- ต้องนำไปเขียนเป็นข้อยกเว้นในบทการคุ้มครองการลงทุน ว่าถ้าองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นของไทยใช้เหตุผลทางสิ่งแวดล้อม สุขภาพ หรือเหตุผลเพื่อการคุ้มครองประโยชน์ของสาธารณะ แล้วไม่อนุญาตให้ตั้งโรงงาน ต้องไม่ถือว่าเป็นการกีดกันทางอ้อมที่บริษัทจะนำไปเป็นเหตุในการฟ้องร้อง

- กรณีที่เกิดขึ้นอยู่บ่อยๆ เช่น คลองด่าน ก็เกิดจากการที่นักลงทุนไปลงทุนซื้อที่ไว้ก่อนแล้วค่อยมาขออนุญาต

■ กฎหมาย/มาตรการรองรับของไทย

คุณบัญชา เศรษฐศิริโรตม์ (โครงการ MEAs)

- ถ้าเกิดปัญหาจากการนำเข้าเพิ่มมากขึ้น มีกฎหมายอะไรบ้างที่เราจะนำมาใช้ได้

คุณประมวล เจลียว (กรมควบคุมมลพิษ)

- ที่เขียนไว้เป็นการเขียนข้อตกลงเพื่อยกเว้นกฎหมายภายใน เป็นการเปิดช่อง ที่ยอมสละสิทธิตามกฎหมายที่มีอยู่ใน พ.ร.บ. วัตถุอันตราย ถ้าเพิ่มกฎหมายภายใน ก็จะเป็นการไปขัดข้อตกลงอีก ดังนั้น ต้องดูว่าจะแก้ไขได้อย่างไร

คุณสุดสาคร พุทธิ (กรมโรงงานอุตสาหกรรม)

- ดังนั้น ก่อนที่คณะเจรจา จะใส่ข้อความนี้ลงไป ควรส่งข้อมูลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อย่าง กรมโรงงาน, กรมควบคุมมลพิษ, กระทรวงสาธารณสุข ให้วิเคราะห์ว่าสารต่อไปนี้เป็นสารอันตรายหรือไม่ จะใช้กฎหมายอะไรบังคับ เพื่อใช้เป็นเหตุผลในการตั้งสารเหล่านี้ออกจากร่างข้อตกลง แทนที่จะไปตกลงก่อน

- คนที่ไปเจรจามองเพียงภาพกว้างๆ แต่นักวิชาการสามารถศึกษาในรายละเอียดและชี้ถึงปัญหาได้

คุณบัญชา เศรษฐศิริโรตม์ (โครงการ MEAs)

- ตอนที่คณะเจรจา นำร่างข้อตกลงเข้า ครม. ก็จะมีหนังสือจากกระทรวงต่างๆ ให้ความเห็นต่อร่างความตกลง ซึ่งแทบจะไม่มีความเห็นในเชิงเนื้อหาเลย แต่มีความเห็นว่าเรื่องต่างๆ ในเอกสารเกี่ยวข้องกับหน่วยงานต่างๆ ในกระทรวง จึงขอให้มันตัวแทนเข้าไปเป็นคณะกรรมการด้วย

คุณเพ็ญโฉม แซ่ตั้ง (กลุ่มศึกษาและรณรงค์ปัญหามลพิษอุตสาหกรรม)

- มีข้อสังเกตว่าในคณะเจรจา ไม่มีองค์กรประกอบของหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข เข้าไปร่วมตั้งแต่ต้น

- ความเห็นข้อมูลในการประชุมนี้ ต่างจากการชี้แจงของคณะเจรจาและผู้แทนจากกรมโรงงาน และกรมควบคุมมลพิษ ต่อคณะกรรมการการมีส่วนร่วมของประชาชน ในสถานิติบัญญัติ ที่รับรองว่าไทยมีความพร้อมในเรื่องการจัดการของเสียเหล่านี้

คุณกิตติคุณ กิตติอร่าม (กรีนพีซ)

- ได้ข้อมูลจากพันธมิตรในญี่ปุ่นว่าในเว็บไซต์ของกระทรวงการต่างประเทศของประเทศญี่ปุ่น ในส่วนของ FTA ญี่ปุ่น – ฟิลิปปินส์ ไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับการส่งออกขยะพิษเป็นภาษาญี่ปุ่น มีเพียงในส่วน

ของข้อมูลภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นการปกปิดข้อมูลต่อประชาชนญี่ปุ่น ที่ไม่รู้ว่าเป็นประเทศของตนได้นำขยะพิษไปทิ้งยังประเทศอื่นเลย

■ ประโยชน์บาเซิลต่อ FTA

ดร. ศิริกาญจน์ เหลืองสกุล (กรมโรงงานอุตสาหกรรม)

- ควรศึกษาว่าบาเซิลจะมายับยั้ง หรือ screen กระบวนการการทำข้อตกลงทวิภาคีได้อย่างไร เพราะการอนุญาตให้นำเข้า หรือตั้งโรงงาน ต้องผ่านการอนุญาตของกรมโรงงานซึ่งต้องพิจารณาตามบัญชีรายชื่อ

เวทีสัมมนาครั้งที่ 6

เรื่อง

“พิธีสารเกียวโต”

วันจันทร์ที่ 29 มกราคม 2550 เวลา 13.30 – 16.30 นาฬิกา

ณ ห้องประชุม 2 ชั้น 14 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

อาคาร เอส เอ็ม ทาวเวอร์

จัดโดย:

โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์

ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม

การประชุม Focus Group การศึกษาวิจัยเรื่อง พิธีสารเกียวโต จัดขึ้นโดยโครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) มีวัตถุประสงค์เพื่อขอรับฟังความคิดเห็นจากหน่วยงานและบุคลากรจากหลากหลายภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นของ พิธีสารเกียวโต ในการนำไปกำหนดกรอบในการศึกษาวิจัยให้มีความชัดเจน และตรงตามความต้องการของผู้ที่จะนำผลงานวิจัยไปใช้ และเพื่อขอความร่วมมือในการสืบค้นข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัย

วิทยากรนำเสนอ ประกอบด้วย รศ.ดร.นิรมล สุธรรมกิจ และ ดร.ชโลธร แก่นสันติสุขมงคล ซึ่งเป็นนักวิจัยในโครงการฯ ที่ศึกษาประเด็น พิธีสารเกียวโต โดยมีผู้เข้าร่วมประชุม Focus group จำนวน 25 คน จากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย หน่วยงานราชการ นักวิชาการมหาวิทยาลัย ภาคเอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชน

สรุปการประชุมและรับฟังความคิดเห็นกรอบการศึกษาวิจัย ประเด็น พิธีสารเกียวโต ได้ดังนี้

รศ.ดร.นิรมล สุธรรมกิจ และ ดร.ชโลธร แก่นสันติสุขมงคล

1. นำเสนอกรอบการศึกษา เรื่อง พิธีสารเกียวโต

■ ประเด็นศึกษาเฉพาะ

1. การใช้มาตรการ/กลไกต่างๆในพิธีสารเกียวโตให้เป็นประโยชน์ต่อประเทศไทย ทั้งในด้านสิ่งแวดล้อมและด้านการค้า

1.1 มาตรการในพิธีสารเกียวโต

- Joint Implementation (JI)
- Emission Trading (ET)
- Clean Development Mechanism (CDM)
- ความสัมพันธ์ระหว่าง ET กับ CDM เป็นอย่างไร

1.2 โครงการ CDM

ประเด็นวิจัย (1)

- เนื้อหาการเจรจาเรื่อง CDM ณ ปัจจุบัน
- สถานภาพโครงการ CDM ที่มีการดำเนินการแล้วในประเทศต่างๆ

- ลักษณะโครงการที่ทำ และ ประเทศที่ทำ (ทั้งประเทศที่ดำเนินโครงการ และผู้ลงทุน)
- ผลในแง่การลดก๊าซเรือนกระจก และการพัฒนาอย่างยั่งยืน
- สภาพปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการ

ประเด็นวิจัย (2)

- กฎเกณฑ์และองค์การบริหารจัดการ CDM ของประเทศต่างๆ เทียบกับประเทศไทย
 - สถานภาพโครงการ CDM ในประเทศไทย
 - ต้นทุนธุรกรรมในการดำเนินโครงการ CDM
- (มีข้อวิจารณ์ว่ามีต้นทุนสูงในการดำเนินการ เช่น ต้นทุนด้านการพิสูจน์, ต้นทุนด้านการให้ใบอนุญาตและการกำกับ ฯลฯ และมีการตั้งคำถามถึงความคุ้มค่า)

ประเด็นวิจัย (3)

- ประโยชน์จากการเข้าร่วมโครงการ CDM สำหรับไทย
- ประโยชน์ด้านตัวเงินจากโครงการ CDM ในรูปของเงินลงทุนเพื่อการดำเนินโครงการ
- ประโยชน์ด้านการลด GHGs
- ประโยชน์ในด้านการลดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมอื่นๆ อันเนื่องมาจากโครงการ CDM ที่จะนำไปสู่การดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน
- ประโยชน์ในการเรียนรู้เทคโนโลยีสะอาด

ประเด็นวิจัย (4)

- ต้นทุนในการเข้าร่วมโครงการ CDM สำหรับไทย
- การสูญเสียโอกาสที่จะลด GHG ในราคาถูก ในกรณีที่ไทยต้องมีพันธกรณีในอนาคต
- ต้นทุนการดำเนินงานของภาครัฐ
- โครงการ CDM บางส่วนอาจก่อผลเสียด้านสิ่งแวดล้อมหรือปัญหาสังคม

1.3 ทำที่ของประเทศไทยในการเจรจา UNFCCC ในอนาคต

ประเด็นวิจัย (1)

- การกำหนดเป้าหมายและพันธกรณีหลังปี 2012
- ความสมดุลระหว่าง Climate Protection, Equity, Economic-Politic Acceptability
- ประเทศ Non-Annex I ควรเริ่มมีพันธกรณีในการลด GHGs เมื่อใด

ประเด็นวิจัย (2)

- แนวคิดเกี่ยวกับ Equity ในการลดจำนวน GHGs และ ในเรื่องความเสียหายด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ
- กองทุนเพื่อช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนาในการปฏิบัติตามพันธกรณี และ/หรือ การบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ควรเป็นอย่างไร

1. ข้อขัดแย้งและผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นกับการค้าและการลงทุนภายใต้พันธกรณีการค้าอื่นๆ เช่น FTA เป็นต้น

- โครงการ CDM จะนำไปสู่ข้อพิพาทของ FTA หรือไม่ เช่น เรื่องการริบทรัพย์สินทางอ้อมใน FTA ไทย-สหรัฐฯ
- โครงการ CDM จะจัดเป็น “การอุดหนุน” ตามคำนิยามของ WTO หรือไม่ (การยินยอมของภาครัฐในการให้เอกชนเข้าร่วมโครงการ)

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมประชุม

● งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

รศ.ดร.วุฒิ หวังวัชรกุล (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์)

- เรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่าง MEAs กับการค้า” จัดทำโดยสำนักความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ (สรป.) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ดร.แสงจันทร์ ลิ้มจิรกาล (สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

- เรื่องหลักเกณฑ์ด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน ทางม.เทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ได้ศึกษาไว้แล้ว มีความสำคัญมากในกระบวนการออก LOA

■ ความสัมพันธ์ระหว่าง Emission Trading กับ CDM

รศ.ดร.วุฒิ หวังวัชรกุล (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์)

- ต้องทบทวน text ในการเจรจา จะเห็นได้ว่ามีความชัดเจนว่า 3 มาตรการในพิธีสารเกียวโตไม่เกี่ยวข้องกันโดยตรง แต่มีความเชื่อมโยงกันทางอ้อม อาจมีความพยายามตีความทางกฎหมายให้เชื่อมโยงกันโดยตรง ถ้าเป็นเช่นนั้นได้ก็มีความน่าสนใจว่าจะได้อะไรบ้าง

■ Post - Kyoto Protocol

ผศ.ดร.จำนง สรพิพัฒน์ (ม.เทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี)

- ในประเทศไทยยังมีข้อถกเถียงว่าจะรับหรือไม่รับเรื่อง CDM ทั้งๆ ที่เดินไปครึ่งทางแล้ว ควรคิดว่าทำอะไรไม่ให้เสียโอกาส ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา ประเด็นปัญหาระหว่างประเทศ ได้คิดเลยจุดนั้นไปแล้ว คือ มีการหาแนวทางว่า Post Kyoto จะเป็นอย่างไร ต่อไปอาจมีกลุ่ม Annex III ที่ต้องทำการลด emission กันหมด

- ควรศึกษาว่าหลัง ค.ศ. 2012 ไทยวางยุทธศาสตร์กันอย่างไร มีแนวทางในการเจรจาอย่างไร

ดร.แสงจันทร์ ลิ้มจิรกาล (สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

- ไม่ต้องกังวลกับภาระของ Non-Annex I ในระยะ Post Kyoto จากที่ประชุม Montreal 2005 และเอกสารจากที่ประชุม Working Group กลุ่มที่ 2 ระบุว่า Non-Annex I ไม่ต้องมีภาระในการลด GHG และยังไม่มีการกำหนดกรอบเวลา トラบไคที่ยังมีจีนและอินเดียอยู่ในกลุ่มนี้ แต่สำหรับ Annex I มีกรอบชัดเจนที่กำหนดไว้หลังพันธกรณีแรก ค.ศ. 2012

■ การกำหนดจุดยืน/ท่าทีของไทย สำหรับ Post-Kyoto Protocol

ดร.พรชัย ดำเนวิวัฒน์ (อธิบดีกรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ)

- ขณะที่กำลังทำการศึกษานี้ มีแนวคิดที่จะแก้ไขพิธีสารเกียวโตใน 2 ลักษณะที่ต้องเฝ้าระวัง

1) ทำอย่างไร จึงจะดึงจีนและอินเดียเข้ามารับพันธกรณี

2) New Emission Caps System Nicholas Stern พูดที่ประชุม World Economic Forum ณ เมืองดาวอส ตามข่าวใน International Herald Tribune ฉบับ 27 มกราคม 2549

(<http://www.iht.com/articles/2007/01/25/business/dclimate.php>)

เรื่องนี้ เชื่อมโยงกับกรณีของไทย เช่น กรณีของ CBD เมื่อเราเข้าเป็นภาคี ก็จะได้รับพันธกรณี เท่าที่กฎหมายมีอยู่ แต่ที่น่าเสียดายคือ ตั้งแต่เข้าเป็นภาคีไทยยังไม่เคยการแก้ไขกฎหมายภายในให้เป็น การรักษาสภาพประโยชน์ของไทย ตามที่คิดไว้ใน พ.ศ. 2538

- เรื่อง Emission Trading กำลังเป็นเรื่องที่สหรัฐฯ ดันตัว

- การศึกษาในเรื่องนี้ต้องใช้เวลาค่อนข้างมาก แต่จะเป็นประโยชน์ในการเจรจา โดยเฉพาะใน ส่วนที่ต้องแลกเปลี่ยนภาคส่วนต่างๆ ในประเทศ

รศ.ดร.วุฒิ หวังวัชรกุล (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์)

- ที่ประชุม ณ กรุงโนโรบี มีการพูดกันถึงหลาย scenario แต่มีโอกาสน้อยที่จีน อินเดียเข้ามาใน Annex I เพราะไม่น่ามีการยอมให้เปลี่ยนประเด็นหลักๆ ในพิธีสาร

- น่าศึกษาว่าถ้าจะมีการเปิดให้แก้ไข จะต้องแก้ไขตรงไหนบ้าง ที่จะไม่ให้ Non-Annex I ต้องมี พันธกรณี ต้องติดตามประเด็นต่างๆ จากเวทีเจรจา

- มีการพูดถึงว่าถ้าสหรัฐฯ และออสเตรเลีย ต้องการจะเข้ามา จะเข้ามาทางช่องทางใด

- ควรศึกษาผลจาก Unilateral CDM ว่าไทยจะเก็บไว้ได้หรือไม่ เก็บไว้นานแค่ไหน จะดีหรือไม่ คล้ายกับความเสี่ยงในการลงทุน

■ บริบททางการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

ผศ.ดร.จำนง สรพิพัฒน์ (ม.เทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี)

- เท่าที่ผ่านมาเป็นเกมส์ระหว่างประเทศ การถกเถียงมีประเด็นอยู่ที่การได้เปรียบเสียเปรียบ ระหว่างประเทศที่พัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนา การวางยุทธศาสตร์ของของประเทศพัฒนาแล้ว คือ จ่ายน้อยที่สุด แต่ต้องได้ประโยชน์สูงสุด แต่ในกรณีของประเทศกำลังพัฒนา เช่น ปาปัวนิวกินี และติมอร์ ตะวันออก ซึ่งมีเหตุผลที่จะทำ CDM เพราะมีพื้นที่ป่าดงดิบมาก แต่ CDM ให้ค่าเพียง 1 สลิง แต่กลับ ยอมให้มีการ Re-plant ให้ปลูกพืชหมุนเวียนในป่าเสื่อมโทรมเพื่อนำมาใช้เป็นพลังงาน

- ขณะนี้ Carbon credit มีราคาตลาดแล้ว เดิมซื้อขายอยู่ที่ 18-20 เหรียญสหรัฐ ใน The Economist ฉบับ 27 มกราคม 2550 ระบุว่าสูงถึง 38 เหรียญสหรัฐ แล้ว

(http://www.economist.com/markets/indicators/displaystory.cfm?story_id=8629460)

- ยุทธศาสตร์ของแต่ละประเทศมีหลาย scenario ทาง EU เริ่มมีข้อเสนอว่าควรนำพลังงานนิวเคลียร์มาใช้ เพื่อใช้คาร์บอนน้อยลง ทำให้ความจำเป็นที่จะใช้พลังงานทดแทนลดลงไป การอุดหนุนเรื่อง CDM ก็ลดลง

■ ความเท่าเทียม

ดร.แสงจันทร์ ลิ้มจิรกาล (สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

- เป็นประเด็นในการประชุม plenary ของ COP ในหัวข้อ Emission Reduction for Deforestation ซึ่งกำลังอยู่ระหว่างการดำเนินการเจรจา จะมี Workshop ครั้งที่ 2 ก่อน พฤษภาคม 2007 นี้ สำหรับกลุ่มประเทศอย่าง ปาปัวนิวกินีที่กำลังรวมตัวกับอเมริกากลางและอเมริกาใต้ที่ไม่สามารถจะได้ carbon credit หรือได้เงินจาก CDM แต่ขณะนี้ยังไม่มีผลสรุปที่แน่ชัดว่าจะเป็นไปในรูปแบบใด
- ความเท่าเทียมในการลด GHG ไม่มีอยู่แล้ว เมื่อดูพันธกรณีของ Annex I แต่การที่ทางแอฟริกาเดือดร้อนนั้น เกิดจากที่โครงการ CDM ไม่เกิดขึ้นในแอฟริกา เพราะไม่มีการเข้าไปลงทุน

■ ปัญหาของไทย

ผศ.ดร.จันทน์ สรพิพัฒน์ (ม.เทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี)

- นักวิชาการในประเทศไทยได้ลองคำนวณดูปริมาณการปล่อย GHG ตาม model ที่คิดไว้ปรากฏว่าไทยมีตัวเลขที่น่าเป็นห่วง ถ้าคิดตาม GDP ไทยจัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่ใช้พลังงานฟุ่มเฟือย เพราะยังขาดวินัย
- ถ้า Performance Index ตรงข้ามกับพันธกรณี จะเกิดอะไรขึ้น การวางท่าทีในการเจรจาควรจะเป็นอย่างไร ข้อมูลจะเป็นประโยชน์ต่อกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงพลังงาน และกระทรวงการต่างประเทศ

■ การวางท่าทีของไทยในการเจรจา

ดร.แสงจันทร์ ลิ้มจิรกาล (สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

- ในการเจรจาไทยต้องดูกรอบของ กลุ่ม G77 อย่าไปขัดกับจีน
- ประเด็นในการเจรจาเปลี่ยนแปลงปีต่อปี ต้องตาม มาตรา 3.9 เรื่องหลัง 2012 แต่กว่าประเด็นจะออกมา มักจะเป็นระยะเวลา 3-4 เดือนก่อนการประชุม

รศ.ดร.วุฒิ หวังวัชรกุล (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์)

- ทิศทางในการเจรจา เป็นการดู subjective แล้วมาประนีประนอมกัน ดังนั้นต้องศึกษาว่า มี scenario ไດบ้างภายใต้ UNFCCC ได้/เสียอย่างไร ควรมี Impact adaptation อย่างไร
- การกำหนดท่าที ก็ต้องเกาะกลุ่ม Non-Annex I

ผศ.ดร.จันทน์ สรพิพัฒน์ (ม.เทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี)

- สมมติฐานเกี่ยวกับการวางจุดยืนของไทย ที่ต้องอิงกับอินเดียและจีน อาจไม่เป็นเช่นนั้นเสมอไป มีจุดที่ต่างกัน 2 เรื่อง

1) ถ้ามีการตกลงว่าเงื่อนไขของ Post Kyoto จะคิดจากการปล่อย emission ต่อหัว ไทยจะโดนให้ลด แต่จีนและอินเดียไม่โดน

2) สมมติให้มีการให้ใช้พลังงานนิวเคลียร์ได้ ซึ่งจีน อินเดีย พัฒนานิวเคลียร์ด้วย เทคโนโลยี fusion แบบใหม่ ไม่ให้เกิดอันตราย ทำให้สหรัฐ ยินดีขายเทคโนโลยี ให้กับอินเดีย

ต้องคิด scenario ซึ่งนโยบาย ว่าอะไรที่ดีที่สุดสำหรับไทย แต่มีความถ้อยเสียหายรุนแรงมากไทย จะทำอะไร ต้องใช้เวลาวิจยระยะยาว ถ้ารู้กติกาล่วงหน้าเพียง 3-4 เดือน เราจะตั้งรับไม่ทัน ในเรื่องนี้ จีนใช้นักวิชาการจาก 4 สถาบัน ศึกษาทั้งด้านนโยบายและเทคนิค

■ พันธกรณี หลัง 2012

ดร.แสงจันทร์ ลิ้มจิรกาล (สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

- มี Decision ของ UNFCCC ออกมาชัดเจนแล้ว ภายใต้ Article ที่ 3.9 ในพิธีสาร และมีการตั้ง คณะทำงานมาแล้ว ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญในการศึกษา

รศ.ดร.วุฒิ หวังวชิรกุล (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์)

- ประเทศ Non-Annex I จะมีพันธกรณีเมื่อใด กำลังอยู่ระหว่างการเจรจา โดยมีคณะทำงานที่กำลังพิจารณาข้อเสนอหลายๆ ฉบับ เช่น ของ บราซิล เสนอให้ให้ดูย้อนหลังไป 200ปี ว่าความเสียหายเกิดจากใครบ้างและควรรับภาระเท่าใด ให้นำไปคิดเป็นฐาน

■ เรื่องการค้าและสิ่งแวดลอม

ดร.พรชัย ด่านวิวัฒน์ (อธิบดีกรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ)

- เรื่องเป้าหมายของ UNFCCC เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มีนัยยะทางการเมืองระหว่างประเทศ ส่วนตัวคิดว่าการค้าไม่ควรจะขัดกับเรื่องสิ่งแวดล้อม แม้ใน WTO มี มาตรา 20 ของ GATT ที่ว่าด้วยเรื่อง สิ่งแวดล้อม แต่ผู้เชี่ยวชาญด้านการค้ามากกว่าด้านสิ่งแวดล้อม

■ ข้อขัดแย้งและผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นกับการค้าและการลงทุนภายใต้พันธกรณีการค้าอื่นๆ

ดร.พรชัย ด่านวิวัฒน์ (อธิบดีกรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ)

- โดยทั่วไปเรื่องมาตรการทางสิ่งแวดล้อมจะไม่นำมาพูดปนกับเรื่องของการค้าการลงทุน ยกเว้น ใน FTA

- ข้อตกลงแบบทวิภาคีจะไม่นำเรื่องสิ่งแวดล้อมมาปน เพราะจะทำให้กระทบกับอำนาจในการต่อรอง

- ในประเด็นที่ว่าโครงการ CDM จะนำไปสู่ข้อพิพาทของ FTA หรือไม่ ส่วนตัวไม่ได้รับผิดชอบ FTA ไทย-สหรัฐ หรือ JTEPA แต่ตามที่ได้ดู FTA โดยรวม ไม่ได้พูดถึง CDM จึงไม่น่าโยงไปถึง และในประเด็นที่ว่า CDM เป็นการอุดหนุน ก็ไม่น่าจะใช้

รศ.ดร.วุฒิ หวังวัชรกุล (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์)

- น่าจะดูการศึกษาของ สรป. แต่ในขณะนี้ เป็นสิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้น ส่วนใหญ่ข้อพิพาทจะเกิดผ่านกระบวนการตัดสิน ในการศึกษาอาจดูว่าถ้าไทยจะทำ FTA จะดีกรอบอย่างไร

■ โครงการ CDM

ดร.พรชัย ด่านวิวัฒน์ (อธิบดีกรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ)

- การตั้งกองทุนสำหรับประเทศกำลังพัฒนาส่วนมาก มีปัญหาด้านการบริหารจัดการภายใต้ความควบคุมของธนาคารโลก ซึ่งไม่ค่อยเอื้อต่อประเทศกำลังพัฒนานัก

รศ.ดร.วุฒิ หวังวัชรกุล (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์)

- น่าจะตั้งโจทย์ในการวิจัยว่า CDM ให้ประโยชน์อย่างไรบ้าง ที่นอกเหนือจากในแง่ของตัวเงินแล้ว มีนัยยะที่ส่งผลอย่างไรต่อภาพรวม

- การบริหารจัดการโครงการ CDM หน้าทีของไทย เพียงแค่ต้องดู Sustainable Development Criteria (หลักเกณฑ์การพัฒนาที่ยั่งยืน) เท่านั้น แต่การทำการติดตาม ควบคุมและออกไปรับรองเป็นหน้าทีของบุคคลภายนอกทั้งนั้น

- ถ้าจะทำการศึกษา มี Project-based กับ sectoral CDM ที่เป็นเรื่องในเชิงเทคนิค

■ การทำ Unilateral CDM

ดร.แสงจันทร์ ลิ้มจิรกาล (สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

- ที่ประชุมของ CDM Executive (25 กุมภาพันธ์ 2548) ไม่ได้ห้ามทำ Unilateral CDM โดยให้ทำได้ แต่ยังไม่มีการสรุปที่ชัดเจน

รศ.ดร.วุฒิ หวังวัชรกุล (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์)

- เรื่องของ Unilateral CDM ที่จะทำให้เรื่องของต้นทุนและกลไกต่างๆ เปลี่ยนไป ซึ่งเกิดจากการที่อินเดียต้องการที่จะทำ ควรมีการติดตามว่าจะสามารถนำเข้าตลาดได้หรือไม่

- ต้นทุนการให้ใบอนุญาตและกำกับดูแล เป็นภาระของผู้ที่ดำเนินการโครงการ ทาง National Focal Point ไม่ได้เกี่ยวข้องด้วย ซึ่งต้นทุนในการพิสูจน์จะไม่ได้อยู่ในกระบวนการที่เป็นทางการ จะทำให้มองไม่เห็นต้นทุนในการลงทุนที่ต่างกัน อาจต้องไปมองว่าจะบริหารจัดการอย่างไร

คุณอังสนา สิริพิทักษ์ (กองกิจการเพื่อการพัฒนา กระทรวงการต่างประเทศ)

- Unilateral Action นำติดตามอย่างใกล้ชิด

■ โครงการ CDM บางส่วนอาจก่อผลเสียด้านสิ่งแวดล้อมอื่นหรือปัญหาสังคม

รศ.ดร.วุฒิ หวังวัชรกุล (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์)

- ในกระบวนการของหลักเกณฑ์การพัฒนาที่ยั่งยืน จะเห็นว่าการป้องกันไว้แล้ว

มีมาตรฐานในเรื่อง KP หมดแล้ว

■ ประโยชน์จาก CDM

รศ.ดร.วุฒิ หวังวัชรกุล (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์)

- การเรียนรู้เทคโนโลยีสะอาดเป็นเรื่องที่ใหญ่มาก ต้องมองในเชิงนโยบาย ว่ามีนโยบายต่อไปอย่างไร

- ตัวอย่างในแต่ละประเทศก็ต่างกัน เช่น จีนมีความชัดเจนว่าเก็บภาษีแล้วนำเงินไปทำอะไร

- สิ่งที่ยังไม่มีคำตอบ คือ ส่วนที่ได้จาก CDM จะหักลบอย่างไร เช่น ถ้าไทยปล่อย 1,000 แล้วทำ CDM 1,000 เลย แสดงว่าไทยปล่อยก๊าซเป็น 0 ใช่หรือไม่ หรือในทางบัญชียังปล่อย 1,000 อยู่ เพราะอีกประเทศที่มალงทุนนำไปหักลบบัญชีของตนแล้ว จุดนี้จึงเป็นประเด็นที่มีความเสี่ยง

- ตัวอย่าง เช่น ถ้าของเราลดแล้ว ในคราวหน้า actual emission ของเราเหลือเท่าไร ถ้าเรามีพันธกรณีใหม่ เราต้องลดอีกหรือไม่

- ในพันธกรณีระยะที่สอง (Second commitment) จะคิดตามบัญชีที่ค้างอยู่ หรือต้องคิด ตาม actual emission

- เรื่อง CERs คนที่ทำโครงการจะได้ไป ถ้ารัฐทำโครงการเอง ต้องมาคิดวิธีแบ่งว่าจะทำอย่างไร

ผศ.ดร.จันทน์ สรพิพัฒน์ (ม.เทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี)

- กรณีที่ถามว่าถ้าไทยทำ CDM แล้ว ปริมาณก๊าซคาร์บอนจะเป็นบวกหรือลบ ทางข้าราชการระดับสูงของกระทรวงทรัพยากรฯ ยืนยันว่าเราเป็นฝ่ายที่ได้และเค้าก็ไม่หักของเรา

ดร.พัชรวดี สุวรรณธาดา (กรมควบคุมมลพิษ)

- จากการทำงานในด้านนี้ จะไม่ใช่คำว่า “ประโยชน์” แต่ใช้คำว่า “ผลกระทบและผลตอบแทน”

- ปัจจุบันโครงการ CDM เน้นด้านพลังงาน (15 โครงการ) ในเรื่องของสิ่งแวดล้อมเป็นประเด็นรอง จึงขอให้ศึกษาผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจและสังคมในระยะยาว เช่น การผลิตพลังงานทดแทนจะต้องใช้ทรัพยากรใดบ้าง ต้องไปแบ่งมาจากอุตสาหกรรมการผลิตอื่นหรือไม่ หรือหากจะศึกษาโครงการ CDM ระดับกว้างอาจต้องดูโครงการ CDM ประเภทอื่นที่ไม่ใช่ด้านพลังงาน

ดร. บุญรอด สัจกุลนุกิจ (ผู้เชี่ยวชาญด้านพลังงานทดแทน กระทรวงพลังงาน)

-กติกาของ CDM ไม่มีความชัดเจน ทำให้คิดได้ไม่ถูกต้องถึงผลดี ผลเสีย ถ้ารู้กติกาจะสามารถทำให้เกิดการมีส่วนร่วมและสามารถใช้ประโยชน์ได้มาก

- ในระยะปัจจุบัน โครงการ CDM ในไทยจำกัดอยู่ที่เป็นโครงการด้านการผลิตพลังงานทดแทน เพื่อลดการผลิต GHG จากการผลิตพลังงาน มีตัวอย่าง โครงการ CDM ด้านพลังงานในอินเดียที่ผลิตไบโอดีเซล การจัดสรรปันส่วนผลประโยชน์ที่ดี ทำให้ไปถึงทั้งต้นทางและปลายทาง มีการใช้ระบบฐานข้อมูลมาจัดการทั้งระบบ แต่ของไทยมักดูที่ปลายทาง ทำให้ไม่เกิดผลประโยชน์ร่วม

- เรื่องพลังงานนิวเคลียร์ น่าจะมีผลกระทบที่สำคัญ มีความพยายามที่จะเจรจาว่าให้นำเอานิวเคลียร์มาใช้ ช่วยลดก๊าซเรือนกระจกและประหยัดพลังงาน ทาง IAEA ก็ได้พัฒนากลไกสำหรับคำนวณ credit จากการใช้พลังงานนิวเคลียร์

คุณอังสนา สิริพิทักษ์ (กองกิจการเพื่อการพัฒนา กระทรวงการต่างประเทศ)

- ทาง EU ยื่นรายงานมาว่าจะมีมาตรการในเรื่องการขนส่งทางอากาศ ที่จะเริ่มใช้กับสายการบินของกลุ่ม EU ก่อน ถ้าเป็นเช่นนั้น ไทยจะได้รับผลกระทบอย่างไร ควรต้องมีการเตรียมตัวอย่างไฉนจึงจะเป็นประโยชน์กับไทย

■ ปัญหาในการทำโครงการ CDM

คุณสินีนาฏ วรณศรี (กรมควบคุมมลพิษ)

- ภาครัฐเคยคิดถึงว่าถ้าจะทำโครงการจะอย่างไร ซึ่งคงเป็นไปได้ยาก และระเบียบยังไม่ออก

ดร. บุญรอด สัจกุลนุกิจ (ผู้เชี่ยวชาญด้านพลังงานทดแทน กระทรวงพลังงาน)

- โครงการ CDM ก่อปัญหาต่อการออกนโยบายของภาครัฐ ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกัน ยกตัวอย่างเช่น การใช้พลังงานหมุนเวียนในไทยที่เป็นการรับซื้อไฟฟ้าจากโครงการ CDM มีต้นทุนที่ต่างกัน ทำให้กำหนดราคาได้ยาก ต้องพิจารณาเป็นรายโครงการ ซึ่งเป็นการทำลายมาตรการเชิงโครงสร้าง และทำให้การแข่งขันมีปัญหา

คุณอังสนา สิริพิทักษ์ (กองกิจการเพื่อการพัฒนา กระทรวงการต่างประเทศ)

- ยังมีคำถามว่า CDM สามารถลด GHG ได้จริงหรือไม่ หรือเป็นเพียงการย้ายที่ แต่ก็ยังมีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกอยู่ดี หรือ CDM จะเป็นรถไฟขบวนหนึ่งที่เราระโดดตาม ถึงกับต้องตั้งบริษัทขึ้นมาจัดการ เรื่อง Post Kyoto มีกลไกอย่างไร

- สหรัฐฯ มีแผนดำเนินการอย่างไร สิ่งที่ทำอยู่เป็นอย่างไร

■ ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับพิธีสารเกียวโต

ดร.แสงจันทร์ ลิ้มจิรกาล (สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

- การประชุม COP 12 ที่ไนโรบี ได้มีการทบทวนพิธีสาร มี Decision ออกมาแล้ว เป็น SBSTA 26 โดยต้องนำผลที่ได้มาเจรจา ซึ่งน่าจะเป็นประเด็นที่จะนำไปพูดกันที่ COP 13 ในเดือนธันวาคมนี้ หลังจากนั้นจึงจะนำเข้าที่ประชุม MOP 2008 ที่โปแลนด์

- เป็นการทบทวนหลักเกณฑ์ของ CDM มี further guidance ออกมาแล้ว ต้องดูใน decision (http://unfccc.int/files/meetings/cop_12/application/pdf/cmp_8.pdf) ที่พูดถึงการทำ CDM โครงการขนาดเล็ก ซึ่งมี 3 ชนิด คือ

- 1) ด้านพลังงานทดแทนยังคงเดิม (renewable energy)
- 2) ด้านประสิทธิภาพในการใช้พลังงาน (energy efficiency) จาก 15 GWh เปลี่ยนเป็น 60 GWh
- 3) ด้านอื่นๆ เช่น การเกษตร 15 kt เป็น 60 kt

เรื่อง Special report on carbon dioxide capture and storage (CCS) มี Decision ออกมาแล้ว ว่าเป็น immature technology ที่ต้องมีการศึกษาอีกกว่านี้ (ดู EB 23 decision No.77 ใน <http://cdm.unfccc.int/UserManagement/FileStorage/WBMBYCQ58TI5MZPK7WOUDQ1C24WEU1>)

- ขณะนี้ Nuclear ไม่สามารถทำเป็น CDM ได้

■ ทำหน้าที่ของประเทศในกลุ่ม Annex I

ผศ.ดร.จำนง สรพิพัฒน์ (ม.เทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี)

- ขณะนี้ถือว่าเป็นช่วงเปลี่ยนผ่าน ในรอบ 30 ปี ที่ปัญหาโลกร้อนรุนแรงขึ้น แต่ Technology forecast บอกว่าไม่มีทางออกกว่าจะลด fossil fuel ได้อย่างไร ให้ไม่กระทบกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ จึงมีข้อเสนอทางออกในเรื่องการใช้ Biomass ทาง EU เวลามาพูดเรื่องพลังงาน โดยการพยายามมาวิจัยร่วมในการทำ inventory ของไทย ซึ่งเป็นเอกสารสำคัญในการเจรจา แสดงว่าเค้าไม่เชื่อถือ inventory ที่ไทยทำ

- ทางญี่ปุ่นต้องการให้นักวิชาการในประเทศอาเซียนลงนามเรื่อง Post Kyoto จะทำอย่างไร ผ่าน Kyoto University

รศ.ดร.วุฒิ หวังวัชรกุล (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์)

- การทำ inventory ภายใต้กระบวนการของพิธีสาร จะไม่มีการรับรองอย่างเป็นทางการ

■ ข้อมูลทางวิชาการเกี่ยวกับก๊าซเรือนกระจก

รศ.ดร.จริยา บุญญวัฒน์ (ศูนย์เครือข่ายวิเคราะห์วิจัยและฝึกอบรมการเปลี่ยนแปลงของโลกแห่งภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

- ในกระบวนการเผาผลาญของ Biomass ก่อให้เกิด Aerosol ซึ่งมีมีเทน คาร์บอนมอนนอกไซด์ เมทิล เฮย์โลน ซึ่งมีคุณสมบัติเป็นก๊าซเรือนกระจก ส่วน fossil fuel เองก็มีความเป็น Biomass ง่ายๆ

- ในเชิงวิชาการการลดก๊าซเรือนกระจกเป็นไปได้ยาก ทำให้สหรัฐและออสเตรเลียไม่ยอมเข้าร่วม เพราะมีเทคนิคของตัวเอง ที่ทำแล้วยังลดไม่ได้
- มีข้อเสนอทางวิชาการให้ลดสารมลพิษในอากาศ อย่าง ไนโตรเจนและออร์แกนิกคาร์บอนที่ไม่ได้อยู่ในคำจำกัดความของพิธีสารควบคู่ไปด้วย
- มี threshold ใน 23 model ที่ชี้ว่าถ้าอุณหภูมิบนพื้นผิวมหาสมุทรมีค่าเพิ่ม 2 องศา จะเป็นช่วงวิกฤตอย่างหนัก จึงควรมาดูว่าจะทำอะไรถึงจะชะลอและให้ค้างอยู่ที่ 2 องศา
- ควรควบคุมปัจจัยอื่น เช่น ถ้าเทียบคาร์บอนไดออกไซด์ ต้องลดมีเทน เพราะมีแนวโน้มที่จะส่งผลให้เกิดภาวะโลกร้อนสูงกว่าคาร์บอนไดออกไซด์ 300 เท่า
- ถ้าถามว่า CDM จะทำให้แรงใด ต้องลดการปล่อยสารมลพิษที่ไทยปล่อยออกไปเอง 70%-80%
- ควรคตินโยบายของประเทศโดยมองไปถึง extreme case มากกว่าด้านการเมือง

■ ความคืบหน้าของโครงการ CDM ในไทย

รศ.ดร.วุฒิ หวังวัชรกุล (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์)

- Cost per Unit ของคาร์บอนในการลด ได้จัดทำอันดับ จาก 1-10 แต่ในความเป็นจริงต้องเลือกโครงการที่ได้อันดับ 5
- รายละเอียดในการคิด cost เป็นความลับทางธุรกิจ
- กรณี โครงการพลังงาน ที่ได้งบจากกองทุนพลังงาน เงินที่ได้มาจะตกอยู่ที่ใคร
- การขนส่งทางอากาศเป็นเรื่องระหว่างประเทศ ข้ามพรมแดน หลักการค้าและสิ่งแวดล้อมเข้ามาทันที
- การเปิดให้นักวิจัยได้เข้าไปสังเกตการณ์ในเวทีเจรจา ซึ่งขึ้นอยู่กับหน่วยงานที่ทำหน้าที่ไปเจรจว่าจะเปิดให้นักวิจัยเข้าไปได้อย่างไร ประเทศอื่น เช่น จีน ให้นักวิชาการในด้านต่างๆ เข้าไปนั่งสังเกตการณ์ และให้ความเห็นต่อคณะเจรจาซึ่งมีความต้องการมาก แต่ขาดงบประมาณ

ดร.แสงจันทร์ ลิ้มจิรกาล (สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

- ไทยกำลังจะตั้งองค์กรมหาชน (TGO) ขณะนี้ผ่าน ครม. แล้ว เรื่องอยู่ที่กฤษฎีกา จะมี 3rd party มาทำ หลังจากการศึกษาผลกระทบแล้ว
- ครม. อนุมัติโครงการ CDM 15 โครงการไป เมื่อวันที่ 23 มกราคม 2550 มีมติตั้งอนุกรรมการด้านความตกลงระหว่างประเทศที่มีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

รศ.ดร.นิรมล สุธรรมกิจ สรุปประเด็น

- ประเด็นที่ทางนักวิจัยถามว่าสายเกินไปหรือไม่ที่จะนำ Emission Trading กับ CDM มาเชื่อมโยงกัน เป็นประเด็นที่ต้องการศึกษาในฐานะที่ไทยผู้รับโครงการ CDM เพราะไม่มั่นใจว่า Annex I จะนำทั้ง 2 มาตรการนี้มาใช้ซ้ำซ้อนกันให้เกิดการลดลงของ emission อย่างฮวบฮาบ

- เพื่อต้องการที่จะป้องกันการการนำ emission, CERs ที่ได้จากการมาทำ CDM กับไทยไปขายต่อ เพื่อควบคุมให้มีการลด emission จริงๆ โดยที่ต้องการศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลเนื่องจากไทยไม่ได้อยู่ใน Annex I

- เป็นการพยายามหา scenario ที่เราจะได้ประโยชน์ แต่คงได้ไม่เท่าเขา ซึ่งคงจะมีการเข้ามาลงทุนทำโครงการ CDM มาก

- สิ่งที่เป็นข้อกังวลก็คือ ถ้าเรามีเท่าเดิม แต่เราให้คนอื่นเข้ามาลงทุนแล้วไปขายต่อ ดูเหมือน emission ในไทยลดลง แต่ emission กลับไปเพิ่มที่อื่น

- Unilateral CDM เป็นเรื่องใหม่

- ยังไม่มั่นใจว่าการที่นักลงทุนต่างชาติมาลงทุน แล้วสามารถเอา CERs กลับไป แต่เราไม่ได้เรื่องการถ่ายทอดเทคโนโลยี จึงจะไปศึกษาต่อในเรื่องนี้

- เรื่อง Post Kyoto เป็นประเด็นที่ตั้งใจจะศึกษาอยู่แล้ว

- เรื่องต้นทุน เนื่องจาก CDM มีหลายลักษณะ แบบทวีภาคี แบบการลงทุนร่วม มี sync project กับ non-sync project จะแยกเป็นเรื่องๆ ไปโดยไม่มองเพียงแค่ตัวเงิน เช่น โครงการปลูกป่า ว่าที่จริงแล้วคุ้มหรือไม่

- เรื่อง "ผลประโยชน์" มาจากการดู cost/benefit ของโครงการ CDM ที่มีอยู่หลากหลายรูปแบบ ซึ่งคำว่า "ผลตอบแทน" อาจได้รับการยอมรับมากกว่า

- ในเรื่องของต้นทุน เป็นต้นทุนในการเสียโอกาสของรัฐ

- ทางนักวิจัยจะรับไปพิจารณาเรื่องกำหนดเป้าหมาย, scenario และทำที่ของไทย จะศึกษาผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ เช่น มีผลกระทบอย่างไรต่อการจ้างงาน, การแข่งขัน, ต้นทุนในการผลิตจะสูงขึ้นหรือไม่ เป็นการมองภาพกว้าง ไม่ใช่ลดก๊าซเรือนกระจกอย่างเดียว

- เรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน ต้องดูนิยามของที่เราเข้าใจ กับสิ่งที่ทาง UNFCCC เข้าใจ

- ดูความสัมพันธ์ระหว่างการลด emission ในน้ำและอากาศ

- จะศึกษาโครงการในต่างประเทศที่ทำการจดทะเบียนมาเป็นตัวอย่าง

เวทีสัมมนาครั้งที่ 7

เรื่อง **การเปิดเสรีและคุ้มครองการลงทุนใน JTEPA**
วันจันทร์ ที่ 19 มีนาคม 2550 เวลา 08.30 – 12.30 นาฬิกา
ณ ห้องประชุม 1 ชั้น 27 อาคารพญาไทพลาซ่า
สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
จัดโดย: โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์
ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม
ร่วมกับ สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
คณะกรรมการสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
สถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม
คณะอนุกรรมการด้านเครือข่ายภาคประชาชน
และการสื่อสารกับสังคม (กมธ.การมีส่วนร่วมฯ สนช.)

ตามที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติ เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2550 เห็นชอบให้ลงนามความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจ ไทย-ญี่ปุ่น (JTEPA) โดยให้คณะเจรจาฝ่ายไทยไปหารือข้อห่วงใย เรื่องของเสียอันตรายและสิทธิบัตรจุลชีพกับฝ่ายญี่ปุ่นให้ชัดเจนนั้น การตัดสินใจของรัฐบาลในครั้งนี้อย่างขาดการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ที่เกี่ยวข้องในสังคมไทย และขาดข้อมูล ความรู้ ในการศึกษาอย่างรอบด้านถึงผลดี-ผลเสีย จากการลงนาม โดยเฉพาะประเด็นเรื่องการเปิดเสรีคุ้มครองการลงทุน เมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุนที่ประเทศไทยต้องแบกรับไป ทั้งด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านความหลากหลายทางชีวภาพ ด้านสุขภาพและด้านสังคม

โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) จึงได้ร่วมกับ สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะอนุกรรมการด้านเครือข่ายภาคประชาชนและการสื่อสารกับสังคม (กมธ.การมีส่วนร่วมของประชาชน สนช.) คณะทำงานวิชาการสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม จัดให้มีการสัมมนาเรื่อง “การเปิดเสรีและคุ้มครองการลงทุนใน JTEPA ” ขึ้นเพื่อร่วมระดมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลในการพิจารณาการลงนามความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น ที่จะเป็นประโยชน์ต่อสังคมไทยมากที่สุด

วิทยากรนำการอภิปรายเรื่อง “วิเคราะห์สาระสำคัญและผลกระทบ บทการลงทุนใน JTEPA” ประกอบด้วย 1.) ดร. วิลาวรรณ มังคละชนะกุล คณะเจรจา JTEPA กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ 2.) ท่านผู้หญิง ดร.สุชาวัลย์ เสถียรไทย ประธานสถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม 3.) รศ.ดร.ลาวัญญ์ ถนัดศิลปกุล ผู้อำนวยการโครงการสถาบันศึกษากฎหมายเศรษฐกิจ และธุรกิจระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ดำเนินรายการโดย รศ.สุริชัย หวันแก้ว ประธานคณะอนุกรรมการด้านเครือข่ายภาคประชาชน และการสื่อสารกับสังคม สภานิติบัญญัติแห่งชาติ โดยมีผู้เข้าร่วมสัมมนาจำนวน 123 คน จากหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง

ประกอบด้วย หน่วยงานราชการ องค์การอิสระ นักวิชาการมหาวิทยาลัย ภาคเอกชน องค์การพัฒนาเอกชน และสื่อมวลชน

โดยสรุปผลการสัมมนาได้ดังนี้

ดร.วรพล โสคติยานุรักษ์ รองประธานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ประธานกล่าวเปิดการสัมมนา

การจัดสัมมนาในครั้งนี้ เป็นความร่วมมือระหว่างองค์กรต่างๆ เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้แทนจากภาคส่วนต่างๆ ในเรื่อง “การเปิดเสรีและคุ้มครองการลงทุนใน JTEPA” เพื่อนำประเด็นต่างๆ เสนอต่อรัฐบาลในการพิจารณาลงนามใน ความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย – ญี่ปุ่น หรือ JTEPA ในโอกาสข้างหน้า โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากการสัมมนา นำมาสู่การหาคำตอบและความเห็นที่สร้างสรรค์ เพื่อนำไปเป็นข้อเสนอที่เป็นประโยชน์ต่อรัฐบาล

เมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2550 รัฐบาลได้มีมติให้คณะเจรจาเจรจาฝ่ายไทยหารือในประเด็นที่เป็น ข้อห่วงใยในเรื่องของเสียอันตรายและสิทธิบัตรจุลชีพกับฝ่ายญี่ปุ่น ซึ่งเป็นข้อห่วงใยที่หลายฝ่าย รวมทั้งสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติก็ได้ให้ความสนใจส่งไปถึง ครม. ก่อนหน้านั้น ใน 3 เรื่อง คือของเสียอันตราย, สิทธิบัตรจุลชีพและการคุ้มครองการลงทุน

เนื่องจากองค์กรร่วมจัด ได้ติดตามกระบวนการทำข้อตกลงการค้าเสรีมาโดยตลอด และเห็นว่า เป็นนโยบายที่จะส่งผลกระทบต่อประชาชนในวงกว้าง ทั้งในระยะสั้น และระยะยาว การตัดสินใจของรัฐบาลในการทำข้อตกลงนี้ ควรเป็นไปอย่างรอบคอบ ศึกษาข้อมูลทั้งในด้านผลดีและผลเสีย และรับฟังความคิดเห็นจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับการคุ้มครองการลงทุน เมื่อเปรียบเทียบกับแล้วประเทศไทยจะต้องแบกรับต้นทุนมหาศาล ทั้งในด้านของฐานทรัพยากรทางชีวภาพและสิ่งแวดล้อม ควรพิจารณาว่าควรมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงอย่างไรจึงจะเกิดผลดีต่อแนวทางในการพัฒนาประเทศ

การอภิปราย “ วิเคราะห์สาระสำคัญและผลกระทบ บทการลงทุนใน JTEPA ”

1) ดร. วิลาวรรณ มังคละธนะกุล กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ

- บทลงทุนใน JTEPA เหมือนของ FTA ประเทศต่างๆ แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ 1. การเปิดเสรี และ 2. การคุ้มครองการลงทุน

1. การเปิดเสรี

- ลักษณะ: เป็นแบบ Positive list โดยต้องระบุสาขาที่จะมีการเปิดเสรีไว้ในความตกลงเท่านั้น
- สาขาที่ไม่ระบุไว้ในความตกลง ก็จะไม่มีการเปิดเสรี และรัฐสามารถควบคุมดูแลได้เต็มที่

1.1 พันธกรณีหลัก:

- **National Treatment**

หลักการคือ ไม่ให้นักลงทุนญี่ปุ่นได้รับสิทธิเท่ากับที่คนไทยได้รับ ในการเข้ามาลงทุนในประเทศไทย เว้นแต่จะระบุไว้

มีข้อยกเว้น โดยระบุสาขาและเงื่อนไขที่จะให้ National Treatment

- **Most-Favoured Nation (MFN) Treatment**

- หลักการคือ ไม่ให้นักลงทุนญี่ปุ่นได้รับสิทธิเท่ากับที่นักลงทุนชาติอื่นได้รับ ในการเข้ามาลงทุนในประเทศไทย
- JTEPA ไม่ให้ MFN ในกรณีที่ให้ประโยชน์แก่ประเทศอื่นใน FTA อื่นมากกว่า JTEPA จะไม่ให้ประโยชน์นั้นแก่ญี่ปุ่นโดยอัตโนมัติ แต่จะรับพิจารณาเมื่อมีคำขอ

- **Performance Requirements (PR)**

- หลักการคือ ไม่ห้ามการใช้ Performance Requirements (PR)
- JTEPA ไม่ห้ามการใช้ PR และยืนยันสิทธิว่าสามารถใช้ PR ได้เว้นแต่จะระบุเป็นพิเศษว่าจะไม่ใช่
- ซึ่งไทยและญี่ปุ่น ทำไว้ไม่เท่ากัน

1.2 ข้อผูกพันเปิดเสรีของญี่ปุ่น

- ให้ชาวไทยหรือบริษัทไทยเข้าไปลงทุนได้ใน ทุกสาขา ยกเว้น การผลิตยา น้ำมัน อุตสาหกรรมอวกาศและยานอวกาศ อุตสาหกรรมพลังงาน เหมืองแร่ ประมง เกษตร ป่าไม้
- ไม่ใช่ Performance Requirements ในทุกสาขาที่ไม่ใช่ภาคบริการ โดยผูกพันมากกว่าใน TRIMS
- Performance Requirements ที่ญี่ปุ่นผูกพันจะไม่ใช้ ซึ่งมากกว่าใน TRIMS ได้แก่
 - การจำกัดให้การขายภายในประเทศขึ้นอยู่กับส่งออกของผู้ลงทุน
 - การแต่งตั้งผู้บริหาร ผู้จัดการหรือกรรมการในคณะบริหาร ที่มีสัญชาติตามที่กำหนด
 - การกำหนดให้จ้างคนญี่ปุ่น *
 - การถ่ายโอนเทคโนโลยี *
 - การกำหนดให้สำนักงานใหญ่ต้องตั้งอยู่ในญี่ปุ่น *
 - การกำหนดให้ต้องมีการทำงานวิจัยและพัฒนา *
 - การกำหนดให้การขายสินค้าที่นักลงทุนผลิตไปยังภูมิภาคใดภูมิภาคหนึ่งต้องเป็น

สินค้าจากญี่ปุ่นเท่านั้น

- *โดยให้สิทธิประโยชน์ (incentives) ตอบแทน

1.3 ข้อผูกพันเปิดเสรีของไทย

- ให้ชาวญี่ปุ่นหรือบริษัทญี่ปุ่นเข้ามาลงทุนใน 1 สาขา คือ การผลิตรถยนต์ โดยถือหุ้นได้น้อยกว่า 50%
- ไม่มีข้อห้ามใช้ Performance Requirements ใดๆ ในทุกสาขาบริการ และสำหรับสาขาที่ไม่ใช่บริการ ผูกพันเท่ากับใน TRIMS ใน JTEPA เราผูกพันแบบ TRIMS-Minus

- การถ่ายโอนเทคโนโลยี เป็นข้อกำหนดที่อยู่ภายใต้ พ.ร.บ. ประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542

2. การคุ้มครองการลงทุน

ไทยได้ทำ Bilateral Investment Treaty กับ 30 ประเทศ แต่ไม่เคยทำกับญี่ปุ่น จึงมารวมไว้ใน JTEPA

2.1 การเวนคืนและค่าชดเชย

2.2 การให้ความคุ้มครองจากการจลาจล

2.3 การโอนเงิน

2.4 การอนุญาโตตุลาการระหว่างรัฐกับเอกชน: ไม่ใช้ State-investor dispute settlement กับข้อพิพาทเรื่อง

- การขออนุญาตลงทุน (Pre-establishment)
- การใช้ Performance Requirements
- บริการการเงิน

2.5 มาตรการปกป้องชั่วคราว (เพื่อป้องกันปัญหาดุลการชำระเงิน วิกฤตเศรษฐกิจและการเงิน)

2.6 มาตรการป้องกันล่วงหน้า (Prudential Measures) และมาตรการเพื่อป้องกันเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจมหภาคและอัตราแลกเปลี่ยน

2.7 มาตรการทางภาษีที่เป็นการเวนคืน : ต้องให้หน่วยงานทั้งสองฝ่ายเจรจา

2.8 มาตรการด้านสิ่งแวดล้อม: เพื่อยืนยันเจตนารมณ์เรื่องการให้ความเคารพต่อสิ่งแวดล้อม

3. มาตรการแก้ไขความเสียหาย

- การแก้ไขข้อผูกพัน (Modification of Commitments) สามารถกระทำได้เพื่อขอเปลี่ยนแปลง (ลด) ระดับการเปิดเสรีในกรณีประสบปัญหา
- มาตรการปกป้องชั่วคราว (Temporary Safeguard Measures) เพื่อการเยียวยาปัญหาดุลการชำระเงินที่ร้ายแรง หรือปัญหาจากการเคลื่อนย้ายเงินทุนที่ทำให้เกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจหรือวิกฤตทางการเงิน
- มาตรการด้านเศรษฐกิจมหภาค (Macroeconomic Measures) เพื่อใช้ชะลอการไหลเข้า-ออกของเงินทุนต่างประเทศหากเกิดวิกฤตเช่นในปี 2540 ขึ้นอีก โดยญี่ปุ่นยอมรับให้มีมาตรการลักษณะนี้เป็นครั้งแรก
- JTEPA มีข้อยกเว้นเหมือนกับที่มีในความตกลง WTO ซึ่งสามารถใช้อ้างเพื่อไม่ปฏิบัติตามพันธกรณีการเปิดเสรีได้ทั้งสำหรับการค้าสินค้า บริการและลงทุน ทั้งนี้ เพื่อเหตุผลทางศีลธรรม การปกป้องสุขภาพคน พืช สัตว์ หรือเพื่อการรักษาและสงวนทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น

4. ขอบเขต

- “การลงทุน” ใน JTEPA ครอบคลุมเฉพาะการลงทุนทางตรงหรือระยะยาว กล่าวคือ การลงทุนที่ไม่รวม Portfolio investment หรือการให้สินเชื่อระยะสั้น หรือมุ่งเก็งกำไรระยะสั้น
- ถือเป็นการนิยามที่แคบที่สุด จากในอดีตที่เป็นแบบ Illustrative List
- เศรษฐกิจมหภาค ธนาคารแห่งประเทศไทยกังวลมาก จึงระบุใน FTA ที่ ไทยทำกับออสเตรเลีย, นิวซีแลนด์ และ ญี่ปุ่น

5. ประเด็นกฎหมายใน JTEPA

5.1 ความสัมพันธ์ระหว่างบทบริการกับบทลงทุน

บทบริการประกอบด้วย การเปิดเสรีภาคบริการ โดยแบ่งการบริการเป็น 4 Modes

Mode 1 “cross-border supply”

Mode 2 “consumption abroad”

Mode 3 “commercial presence”

Mode 4 “presence of natural persons”

5.2 บทการลงทุนประกอบด้วย

- การเปิดเสรีการลงทุนเฉพาะในภาคที่ไม่ใช่บริการ (ภาคการผลิต เกษตร ประมง ป่าไม้ และเหมืองแร่)

- การคุ้มครองการลงทุนในทุกภาคธุรกิจ

5.3 การคุ้มครองการลงทุนในภาคบริการ

- การคุ้มครองการลงทุนเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับกิจกรรมการลงทุนหลังจากนักลงทุนได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการแล้ว

- เป็นความคุ้มครองในเรื่องที่ไทยให้แก่การลงทุนของชาวต่างชาติในประเทศไทยภายใต้ความตกลงส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุนที่ไทยทำกับประเทศต่างๆ อยู่แล้ว

- มาตรการการส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุนที่ใช้กับภาคบริการ (ยกเว้นบริการการเงิน)

- access to courts of justice

- minimum standard of treatment

- MFN

- acquired treatment

- expropriation and compensation

- protection from strife

- subrogation

- state-investor dispute settlement

- special formalities

- taxation measure as expropriation

- environmental measures
- denial of benefits
- prudential measures and measures to ensure stability of macroeconomy or

exchange rates

5.4 การส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุนที่ใช้กับ

- บริการการเงิน
- access to courts of justice
- expropriation and compensation
- protection from strife
- subrogation
- prudential measures and measures to ensure stability of macroeconomy or

exchange rates

- denial of benefits

5.5 ผลกระทบ

การเปิดเสรีและการคุ้มครองการลงทุนภายใต้ JTEPA ไม่ส่งผลให้ไทยต้องแก้กฎหมายใดเลย เพราะการผูกพันให้ลงทุนในสาขาผลิตภัณฑ์ (< 50%) ไม่ขัดกับบทบัญญัติในกฎหมายใด และมีกฎหมายรองรับการให้ความคุ้มครองการลงทุนอยู่แล้ว อาทิ

- พ.ร.บ. การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. 2530
- พ.ร.บ. อนุญาตุดุลาการ พ.ศ. 2545 (เป็นกฎหมายอนุวัติการพันธกรณีของประเทศ

ไทยตาม New York Convention)

- ในอนาคตไทยยังสามารถแก้ไขกฎหมายได้ตามใจชอบ ยกเว้นเพียง 2 เรื่อง กรณีการผลิตรถยนต์ จะต้องไม่ออกกฎหมายห้าม ชาวญี่ปุ่นลงทุนหากถือหุ้นน้อยกว่า 50% สาขาการผลิตที่ไม่อยู่ในบัญชี 1-3 ของ FBA จะต้องไม่เปลี่ยนแปลงจากที่เป็นอยู่ในขณะนี้

5.6 ความแตกต่างระหว่าง Positive List และ Negative List

- “Positive List” คือ การเขียนข้อผูกพันโดยระบุสิ่งที่จะเปิดเสรี และเงื่อนไขการเปิดเสรี
- “Negative List” คือ การเขียนข้อผูกพันโดยระบุสิ่งที่ไม่เปิดเสรี หรือที่เรียกว่า การ

ตั้งข้อสงวน (reservations)

5.7 ข้อดีของ Positive List

- เป็นการเปิดเสรีอย่างค่อยเป็นค่อยไป พร้อมเมื่อไหร่ ก็จะเขียนเป็นข้อผูกพัน
- เป็นแนวทางเดียวกับการเปิดเสรีในกรอบ WTO
- JTEPA ใช้แนวทาง Positive List
- หากเทียบกับ FTA ที่ญี่ปุ่นทำกับประเทศอื่นๆ เช่น กับ เม็กซิโก

6. อนุญาโตตุลาการ

- เอกชนฟ้องรัฐต่ออนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศไม่ใช่เรื่องแปลกใหม่ ความตกลงส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุนที่ไทยทำกับประเทศต่างๆ 39 ฉบับ ก็ให้ทำได้มาโดยตลอด ซึ่งสอดคล้องกับพ.ร.บ. อนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 และสอดคล้องกับนโยบายของฝ่ายตุลาการที่ต้องการพัฒนาระบบอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ เพื่อให้การทำธุรกิจของเอกชนไทยได้มาตรฐานนานาชาติ และลดจำนวนคดีที่เข้ามาสู่ศาล
- JTEPA ให้เอกชนของทั้งสองฝ่ายฟ้องรัฐบาลอีกฝ่ายหนึ่งต่ออนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศได้ สำหรับข้อพิพาทด้านการลงทุนหลังจากได้รับอนุญาตให้เข้ามาลงทุนแล้วเท่านั้น ดังนั้น ข้อพิพาทก่อนการอนุญาตหรือที่เกี่ยวกับการอนุญาตให้เข้ามาลงทุนหรือไม่จึงไม่เกี่ยว
- อนุญาโตตุลาการฯ สามารถตัดสินให้รัฐบาลจ่ายค่าเสียหายหรือคืนทรัพย์สินแก่เอกชนเท่านั้น จะตัดสินให้รัฐบาลปรับกฎหมายหรือมาตรการอื่นไม่ได้ หรือจะตัดสินให้มีการดำเนินการอื่นไม่ได้ นอกจากนี้ เพื่อบังคับให้เป็นไปตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการฯ จะ เอกชนที่ชนะคดีจะต้องมาขอให้ศาลไทยบังคับคำชี้ขาดของคณะอนุญาโตตุลาการให้อีกที
- ศาลต้องดูกฎหมาย ศาลพยายามให้ใช้อินญาโต ต้องมีผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้นๆ

7. ข้อห่วงใยในเรื่องของการนิยาม คำว่า “ขอบเขต” และการคุ้มครองการลงทุน

- คำว่า ‘area’ ในบทลงทุนมีนิยามที่กว้าง ไม่ใช่คำว่า ‘territory’ เพราะทางญี่ปุ่นไม่ชอบใช้ เพราะอาจหมายถึงอาณาเขต ซึ่งมีขนาดแคบๆ แต่คำว่า คำว่า ‘territory’ จะใช้ในใบทการนำเข้า ในเรื่องของการศุลกากรเป็น custom territory แต่ถ้าไปดูคำนิยามของทั้ง ‘area’ และ ‘territory’ ในหลายๆ ข้อตกลงจะเห็นได้ว่ามีคำนิยามเหมือนกัน
- ต่อข้อห่วงใยถึงการเปิดเสรีที่จะส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ เมื่อมีการนิยามขึ้นมาและครอบคลุมถึงเขตเศรษฐกิจจำเพาะ เช่น ไหล่ทวีป ขอย้ำว่าไทยเปิดเสรีในสาขาการผลิตรถยนต์เพียงสาขาเดียว ไม่ใช่ในเรื่องก๊าซธรรมชาติ จึงไม่ต้องกังวล (ภูมิภาค)
- การคุ้มครองการลงทุนจะมีผลถ้ามีการเข้ามาลงทุนแล้ว

2) ท่านผู้หญิง ดร. สุธาวีลย์ เสถียรไทย

ประธานสถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม

คำถามและเปิดประเด็นจากประสบการณ์ในการทำงานวิจัยศึกษา FTA ไทย-สหรัฐ ในประเด็นที่เกี่ยวกับเรื่องสิ่งแวดล้อม

1. เรื่อง state-investor dispute settlement

- ในนาฟตามีกรณีพิพาทเกิดขึ้นมากมาย เช่น คดีระหว่าง Ethyl Corp กับรัฐบาลแคนาดา ซึ่งรัฐบาลพยายามออกกฎหมายห้ามนำเข้าสาร NNT ซึ่งเป็นสารก่อมะเร็ง ทางบริษัทสหรัฐฟ้องรัฐบาลจนกระทั่งมีการตกลงกันนอกศาล โดยในที่สุดรัฐบาลแคนาดาต้องจ่ายค่าชดเชยและไม่สามารถออกกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและสุขภาพได้ และยังมีกรณีเรื่องของเสียอันตราย ที่บริษัท SD Myers

ที่ฟ้องรัฐบาลแคนาดา จากตัวอย่างนี้ ในกรณีที่ไทยจะออกกฎหมายห้ามการนำเข้าของเสียจะมีผลกระทบอย่างไร ผู้ที่เข้ามาลงทุนแล้วอาจฟ้องรัฐบาลไทยได้หรือไม่

เนื่องจากไทยยังไม่มีกฎหมายที่ควบคุมการนำเข้าของเสียอันตรายโดยตรง ในปัจจุบันยังอาศัย พ.ร.บ. วัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 หรือที่เกี่ยวข้องกับสารเคมีมาดูแล เป็นที่ทราบกันดีว่าไทยมีการนำเข้า ถ้ำ (ash) จากเตาเผาของญี่ปุ่นปีละกว่า 20,000-30,000 ตัน เพื่อใช้เป็นส่วนผสมในการทำวัสดุก่อสร้าง ซึ่งมีกรณีตัวอย่างว่าในอังกฤษเคยมีการใช้ถ้ำทำวัสดุก่อสร้าง แต่เมื่อใช้ไปได้ระยะหนึ่ง เกิดการกักต้อน เกิดเป็นปฏิกิริยาที่ทำให้มีสารโลหะหนักออกมาทางอากาศ ทำให้ประชาชนในพื้นที่เกิดอาการเจ็บป่วย ในเรื่องระบบทางเดินหายใจ จนทำให้รัฐบาลอังกฤษต้องออกข้อห้ามไม่ให้ใช้ถ้ำที่มาจากเตาเผาของเสียอันตรายอีก

- กรณี Fuji Xerox ที่นำเข้าเครื่องถ่ายเอกสารใช้แล้วเข้ามาเพื่อการ Recycle ถ้าไทยจะออกกฎหมายเพื่อการอนุรักษ์ตามพันธกรณีในข้อตกลงระหว่างประเทศ Basel Ban หาก Basel Ban มีผลบังคับใช้ขึ้นมา โดยห้ามไม่ให้ประเทศในกลุ่ม OECD ที่มีญี่ปุ่นร่วมด้วย ส่งของเสียอันตรายเข้าไปในประเทศกำลังพัฒนาอย่างไทย ไทยจะต้องยกเลิกการนำเข้าของเสียของ Fuji Xerox ทาง Fuji Xerox จะสามารถใช้ State-Investor Dispute Settlement มาฟ้องไทยได้หรือไม่เพราะเป็นการลงทุนที่เกิดขึ้นแล้ว จะเข้าข่ายการยึดทรัพย์ทางอ้อม (indirect expropriation) หรือไม่

- ในเรื่องของจุลินทรีย์ ไทยยังไม่มีกฎหมายคุ้มครอง แต่ไทยใช้ประโยชน์จากจุลินทรีย์จำนวนมากในภาคเกษตร และเพิ่งได้รับข้อมูลจากประชุมในเรื่องกลไกการพัฒนาที่สะอาด (CDM) เรื่องการทำ carbon credit ภายใต้ Kyoto Protocol ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญจาก UNFCCC มาให้ข้อมูลว่า ในปัจจุบันพัฒนาแล้วพยายามหาทางเลือกจากการใช้พลังงานที่เป็น carbon base มาเป็น hydrogen base ญี่ปุ่นก็มีการทดลองในเรื่องนี้ด้วย และจุลินทรีย์จากประเทศไทยเป็นสารที่มีประสิทธิภาพที่สุดในกระบวนการสกัดกั้นคาร์บอน ให้เหลือเป็นไฮโดรเจน ถ้าญี่ปุ่นสามารถมาจดสิทธิบัตร จะผลอย่างไร

- เมื่อได้รับทราบว่าเป็น JTEPA มีข้อยกเว้นในที่ที่ไม่สามารถใช้ State-investor dispute settlement ได้ เช่นเรื่องมาตรการด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ในบททั่วไปซึ่งครอบคลุมทั้งหมด ก็สบายใจขึ้นจากที่ได้ศึกษา FTA ไทย-สหรัฐ ก็เห็นมีมาตรการที่เป็นข้อยกเว้น หรือ Non Conforming Measures (NCMs) นำไปใส่ในบทการลงทุนได้

2. ข้อสังเกตเรื่องนัยยะของการถ่ายทอดเทคโนโลยีกับทรัพย์สินทางปัญญา

ญี่ปุ่นกำลังต้องการคนไทยให้ไปร่วมทำงานทางด้านการออกแบบและพัฒนาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม โดยเฉพาะการออกแบบเทคโนโลยีด้านสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับท้องถิ่น เพราะญี่ปุ่นเป็น aging society จึงเริ่มพยายามเข้ามาพัฒนาเทคโนโลยีร่วมกับไทย ซึ่งดูเหมือนจะมีการถ่ายทอดเทคโนโลยีแต่ยังไม่ชัดเจนว่าสิ่งที่ถ่ายทอดให้จะมีการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาเข้ามาเกี่ยวข้องอย่างไร ใน JTEPA พูดถึงการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในเรื่องการออกแบบอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีที่มากขึ้น แล้วไทยจะสามารถนำความรู้มาพัฒนาเทคโนโลยีของตัวเอง สร้าง brand เองได้หรือไม่ เรามีการเตรียมตัวอย่างบ้างเพื่อให้ได้ประโยชน์และไม่ให้เป็นการถ่ายทอดเทคโนโลยีแบบฟุ้งฟาง

3) รศ.ดร.ลาวัณย์ ฤหิตศิลปกุล ผู้อำนวยการโครงการสถาบันศึกษากฎหมายเศรษฐกิจ และธุรกิจระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

นำเสนอข้อสังเกตสองประเด็นหลัก คือ

- นับตั้งแต่ยุคของการปลดปล่อยอาณานิคม ไม่มีประเทศใดที่เปิดเสรีอย่างแท้จริง
- หลังการเจรจา รอบโตฮา การเจรจาเป็นการ re-regulate จัดระเบียบการกำกับดูแลเรื่องกรอบระเบียบวินัยด้านการลงทุนใหม่ การเปิดเสรีเริ่มมาจากเวที WTO ซึ่งพูดถึงการค้าเท่านั้น ไม่เคยมีการเปิดเสรีด้านการลงทุนและการค้าบริการมาก่อน ในขณะที่การเปิดเสรีการลงทุนครอบคลุม สิ่งที่ไม่เคยมีการเปิดเสรีมาก่อน อาทิ

- 1) อำนาจอธิปไตยของรัฐ
- 2) อธิปไตยของรัฐในการบริหารจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติ
- 3) สิทธิของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติและโครงสร้างทางสังคมเศรษฐกิจ และอุตสาหกรรม
- 4) สิทธิในการพัฒนา

จากการศึกษากฎหมายการลงทุน สนธิสัญญาการลงทุนแบบทวิภาคี (Bilateral Investment Treaty -BIT) กว่า 2,000 ฉบับ ไม่เคยมีการเปิดเสรีการลงทุนอย่างแท้จริง รวมทั้ง FTA กว่า 300 ฉบับ ก่อนการเจรจา WTO รอบโตฮา ไม่เคยมีการเปิดเสรีด้านการลงทุน มิติที่เริ่มพูดถึงการเปิดเสรีทางการลงทุน เป็นการดัดแปลงออกมาเป็น TRIMS (Trade Related Investment Measures) ซึ่งเป็นเพียง illustrative list เป็นมาตรการเกี่ยวกับการลงทุนที่ไปบิดเบือนเรื่องการค้า จึงสามารถเข้ามาอยู่ใน WTO ได้

อีกเรื่องที่เข้ามาเป็นวาระใหม่ในประเด็นทางการค้าใน WTO คือ การค้าบริการ (Trade in Services) อันจะนำมาซึ่งปัญหาในทางปฏิบัติ เพราะการเปิดเสรีการค้าบริการกับการเปิดเสรีในการลงทุนไม่เหมือนกัน

การเปิดเสรีที่ไม่เท่าเทียม

- ไม่มีนักเศรษฐศาสตร์จากประเทศพัฒนาแล้วที่พิสูจน์ว่าประเทศที่ส่งออกทุนได้ประโยชน์จากการลงทุนมากกว่าประเทศที่เป็นผู้รับการลงทุนมากขนาดไหน และนักลงทุนได้ประโยชน์มากกว่าแรงงานเท่าใด
- การเปิดเสรีตามแนวคิดเสรีนิยมใหม่เป็นการเปิดที่ไม่เท่าเทียมกับเขตอำนาจรัฐที่ยังปิดกั้นอยู่ คนที่ได้ประโยชน์ คือ บรรษัทข้ามชาติธุรกิจ ที่สามารถย้ายฐานทรัพยากรและการลงทุนไปได้ทั่วโลก ทั้งสิ่งที่เป็น natural และ created endowment ได้ประโยชน์
- ในทางความคิด การเปิดเสรีการลงทุน สามารถเปิดให้ทุกคนเข้าถึงสิ่งที่ดีกว่า ในเรื่องคุณภาพและความมั่งคั่ง แต่เมื่อยังมีเขตแดนทางการเมือง ก็ยังไม่สามารถเข้าถึงความมั่งคั่งในประเทศอื่นได้

- ทูตจากประเทศที่มีอำนาจในการต่อรองทางเศรษฐกิจ สามารถย้ายการลงทุนไปได้ในทุกที่ ประเทศต่างๆ พยายาม ‘ช่วงชิง’ การลงทุนจากต่างประเทศ แต่คำว่า ‘ช่วงชิง’ กับ ‘ดึงดูด’ การลงทุนจากต่างประเทศนั้น ไม่ใช่เรื่องเดียวกันกับการเปิดเสรี ทุกประเทศมีข้อกำหนดของแต่ละประเทศ ที่จะควบคุมดูแลให้แผนพัฒนาเศรษฐกิจระดับชาติเป็นไปตามสิ่งที่ประเทศนั้นต้องการ

- หลังการเจรจาทางการค้าหลังรอบโดฮา เป็นการจัดระเบียบใหม่ที่จะจัดอำนาจรัฐ ทำให้ประชากรไม่สามารถเข้าถึงประโยชน์ของการเปิดเสรีได้อย่างแท้จริงกระแสการลงทุนกว่า 70% ของโลกยังกระจุกตัวอยู่ในประเทศที่พัฒนาแล้ว ในกลุ่มประเทศเหล่านี้ไม่มีการทำ BIT เลย แต่กว่า 2,800 ฉบับเป็นการทำระหว่างประเทศที่ส่งออกทุนกับประเทศที่รองรับทุนทั้งสิ้น

- การอ้างว่ามาตรฐานของกฎหมายการลงทุนของประเทศที่พัฒนาแล้วดีกว่าไม่ได้ เพราะเมื่อศึกษาแล้วไม่ต่างกัน

วิวัฒนาการของการลงทุนระหว่างประเทศ

เริ่มตั้งแต่ยุคอาณานิคม ต่อมาในยุคของการปลดปล่อยอาณานิคม ประเทศต่างๆ ต้องการอธิปไตยทางการเมืองและเศรษฐกิจจึงก่อให้เกิดมีการเวนคืน ยึดทรัพย์สิน จึงเกิดทฤษฎีทางกฎหมายระหว่างประเทศเรื่องการคุ้มครองการลงทุน ต่อมาก็เกิดมาตรการเรื่องการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ

- หลักกฎหมายในกรอบสหประชาชาติ เป็นกรอบกฎหมายที่ช่วยประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งขัดกับ JTEPA ตรงที่เรื่องอธิปไตยของรัฐยังเป็นเรื่องที่สำคัญ จำเป็นต้องคุ้มครอง กรอบสหประชาชาติก็ยังไม่ล้าสมัย

- ปัจจุบันใครมีศักยภาพในการพัฒนาเทคโนโลยี ก็จะสามารถสร้าง Created endowment กฎหมายก็เริ่มเปลี่ยนไปโดยให้การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งหลังการเจรจารอบฮา ได้กลายเป็นเครื่องมือของนักลงทุนและขัดกับการสร้างนวัตกรรม กลายเป็นถูกโอนผ่านสัญญา contractual basis และถูกนำมาใส่ในกรอบของการเจรจาทวิภาคีหลังการเจรจา WTO รอบโดฮา ที่เพิ่มเรื่องของ การยึดทรัพย์สินทางอ้อม (indirect expropriation) ซึ่งเป็นการขอการคุ้มครอง ที่ดีกับประเทศพัฒนาแล้ว แต่ส่งผลเสียต่อประเทศกำลังพัฒนา

JTEPA อยู่ภายใต้ข้อตกลงที่เป็น stand still & roll back

ถึงแม้จะมีการเจรจาใหม่ในทุก 5 ปี แต่กระบวนการไม่ได้เปิดเผย

ปัญหาของ JTEPA

- การเจรจาเป็นความลับประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการพิจารณาและเลือกอนาคตของตนเอง แม้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็ไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วม ทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ

- การเตรียมความพร้อมในการเจรจา คือเรื่ององค์ความรู้ สิ่งที่ต้องศึกษาก่อนไปทำการเจรจา

- กฎหมายไทยทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง เพราะมีความเชื่อมโยงกับส่วนอื่นมากมาย
- ข้อตกลงระหว่างประเทศอื่นๆ ที่ไทยไปผูกพัน

- ข้อตกลงและกฎหมายของประเทศอื่นๆ ที่ไม่ใช่คู่เจรจา
- กฎหมายภายในของคู่เจรจา
- กรอบการลงทุนและกระแสการลงทุนในแบบใหม่ๆ
- เตรียมการศึกษาวิจัยทางเศรษฐศาสตร์อย่างลึกซึ้ง
- เป็นการเปิดเสรีที่ไม่สมมาตร ที่เปิดแต่พรมแดนทางเศรษฐกิจ แต่ไม่เปิดพรมแดนทางการเมือง ไม่มีการข้ามพรมแดนของคน แต่ในความเป็นจริงมนุษย์ไม่เท่าเทียมกัน ดังนั้นรัฐจะต้องใช้อำนาจอธิปไตยที่นอกจากจะมีสิทธิแล้วยังมีหน้าที่ในการพัฒนาคนที่ขาดโอกาส แต่หากอำนาจรัฐอ่อนแอกว่าอำนาจตลาด ต่อไปโลกจะถูกควบคุมโดยทุนจากบรรษัทข้ามชาติ
- ต้องศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจและโครงสร้างทางสังคมในระยะยาว เพราะถ้าเปิดแล้วต้องเปิดมากขึ้นต่อไป
- ผลกระทบต่อฐานทรัพยากรธรรมชาติ
- การลดภาษี มีการระบุว่าไว้แต่ไม่ได้รับประกันว่าจะมีการนำเข้าสินค้าจริง เพราะข้อตกลงหลังการเจรจารอบโดฮา เป็น Preferential Trade Arrangement ไม่ใช่การเปิดเสรี แต่เป็นเรื่องการต่อรองกัน
- เรื่องทรัพย์สินทางปัญญา ถูกบิดเบือนให้กลายเป็นเครื่องมือทางการค้า ก่อให้เกิดผลกระทบต่อโอกาสในการพัฒนา เพราะเป็น Haunted Economy ที่เจ้าของเศรษฐกิจคือ ผีที่เข้าสิงอยู่ โดยจะไล่ออกไปไม่ได้ แต่สามารถย้ายฐานไปที่ไหนก็ได้
- สิทธิที่ประเทศได้รับประโยชน์จากวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีถูกจำกัด ใน TRIMS ซึ่งเป็น illustrative list และบังคับใช้กับทุกคน แต่ JTEPA มีข้อห้ามอยู่ใน Annex
- กฎหมายภายใน ปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปมาก ใน JTEPA ผูกพันกับเรื่องการคุ้มครองซึ่งเคยมีคดีขึ้นมาแล้ว ในกรณีของ National minimum Standard เข้าไปอยู่ใน state-investor dispute settlement ภายใต้การอนุญาโตตุลาการ
- คำนิยาม 'เขตการลงทุน' ที่ใช้คำว่า 'area' ใน JTEPA มาตราที่ 91 ของ ให้นิยามของคำว่า 'area' ว่าครอบคลุมถึงทุกอนุของอาณาเขตของคู่ภาคี รวมการเข้ามาทำสัมปทานลงทุนใน "investment area" ถึงแม้จะบอกว่าเป็นการเปิดเสรีแค่สาขาเดียว หากสัมปทานถูกยกเลิก ภายใต้กฎหมายสัมปทาน ต้องได้รับการชดเชย อำนาจในการบริหารปกครองฐานทรัพยากรถูกจำกัด การลงทุนในด้านทรัพยากรธรรมชาติ
- International taxation สามารถทำให้เกิดการนำเงินออกนอกประเทศได้โดยไม่จำกัด เป็น double taxation
- เรื่อง Compulsory Licensing โดยกฎหมายไทยสามารถบังคับใช้สิทธิได้ เพื่อให้ต้นทุนต่ำ แต่จะเข้าข่ายเวนคืน ยึดทรัพย์สิน เพราะญี่ปุ่นผลิตและนำเข้ามายาว กระทั่งต่อการลงทุน

- การเคลื่อนย้ายแรงงานฝ่ายเดียว จะพบว่า JTEPA ไม่ได้เปิดช่องไว้ บอกให้ทำตามกฎหมายภายใน
- การนำบทการลงทุนไปบังคับใช้ในการเปิดเสรีด้านการบริการ ปกติการเปิดเสรีด้านการบริการ ต้องเป็นแบบจากล่างขึ้นข้างบน (bottom up) สามารถสร้างข้อสงวนหรือเงื่อนไข (reservation) ได้ และการกำหนดระยะเวลาได้ พอมาปรับใช้กับการค้าบริการ พอเอาบทลงทุนมาซ้อนกัน เค้าจะได้สิทธิภายใต้การคุ้มครองการลงทุน ถ้า
- ไทยต้องเปิดและทำข้อตกลงมากขึ้น จะกลายเป็นประเทศที่ใช้แรงงานระดับกลางไปถึงระดับล่าง แม้จะเป็น TRIM-minus แต่สามารถเป็น TRIM plus เพราะสามารถเจรจาได้

อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและตอบข้อซักถาม

คุณหญิงกัลยา โสภณพนิช พรรคประชาธิปัตย์

1. หลังจากที่ รศ. ดร. สุรัชย์ หวันแก้ว สมาชิกสภานิติบัญญัติส่วนหนึ่งได้ร่วมลงนามและส่งถึงนายกรัฐมนตรี ได้รับคำตอบกลับมาอย่างไร
2. สมมติมีบริษัทของไทยที่ร่วมทุนกับบริษัทญี่ปุ่น จะได้รับสิทธิประโยชน์เท่ากับบริษัทญี่ปุ่นเพื่อหลีกเลี่ยงข้อจำกัดบางอย่างได้หรือไม่
3. ในเรื่องขยะของเสียอันตราย มีระบุถึงยูเรเนียมด้วยและของเสียจากกัมมันตภาพรังสีที่ประชาชนมีสิทธิที่จะรับรู้ และคำอธิบายที่ชัดเจนก่อนการไปลงนาม
4. มีโอกาสที่จะชะลอ และเปลี่ยนแปลงแก้ไขเนื้อหาได้หรือไม่

ดร. นิลสุวรรณ ลีลารัศมี สภาอุตสาหกรรม

ชี้แจงเรื่องของเสียอันตรายในฐานะที่เป็นผู้มีส่วนร่วมในการเจรจา JTEPA ตั้งแต่ต้น

- พิกัดอัตราศุลกากร ใช้ออกชนิดของสินค้า หากมีการค้าจริงจะมีพิกัด ของเสียอันตรายถูกแบ่งประเภทไว้ตามพิกัด ถ้าไม่ใช่ขยะดี ก็ไม่มีใครต้องการซื้อและส่งข้ามประเทศไม่ได้
- ข้อถกเถียงเกิดขึ้นจากการที่ไม่ได้ไปดูคำนิยามของคำว่าของเสียอันตรายใน JTEPA นอกจากจะบอกว่าเป็น waste and scrap แล้วก็มาตีความ ทำให้เกิดความเข้าใจผิด
- มีการซื้อ-ขายขยะจริง เพื่อนำ waste and scrap ที่มีประโยชน์ ที่พุดถึงจำนวน 300,000 ตันนั้นเป็นขยะชุมชน (municipal waste) ที่นำมาผลิตปุ๋ยชีวภาพ ขยะพิษจะมีพิกัดแยกต่างหาก
- ควรนำกฎหมายกําเนิดสินค้ามาใช้ เพื่อตรวจสอบได้ว่าใครนำขยะมาทิ้ง
- ข้อตกลงต่างๆ ที่ทำกันทั่วโลกก็มีเรื่องขยะ แต่ทำไมจึงเพิ่งมาคัดค้านกันใน JTEPA
- การคุ้มครองจุลินทรีย์ หมายถึงการมีสิทธิผูกขาดแต่เพียงผู้เดียว เราควรสนับสนุนการไม่คุ้มครอง

- สารที่เกิดจากถั่ว ที่เป็นอันตราย แต่ละประเทศก็ห้ามใช้ แต่ตอนนี้ ความรู้ของเรายังไม่ถึงขั้นความรู้ที่มีในปัจจุบันคือสามารถนำมาผลิตวัสดุก่อสร้าง เพราะฉะนั้นก็ยังปลอดภัยในตอนนี้ ถ้าสงสัยว่าไม่ปลอดภัยก็ต้องรอให้มีการพิสูจน์ก่อน แต่การเขียนกันไว้ก่อนจะเป็นการกลัวเกินเหตุ
- กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าระบุว่าใครเป็นเจ้าของ คนนั้นต้องจำกัด ไม่ใช่จะเปลี่ยนเจ้าของกันได้

รศ.ดร.ลาวัณย์ ณหัตถ์กุล

- ในข้อตกลงมีซีแร่ มีโลหะหนักที่เป็นอันตรายด้วย ถ้ามีคุณค่าทางเศรษฐกิจจึงทำไม่ญี่ปุ่นซึ่งเป็นประเทศที่มีความรู้ทางด้านเทคโนโลยีสูง ทำไมจึงไม่ทำตัวเอง ไม่จำเป็นต้องส่งมาประเทศไทย แปะนำมาข้ามแดน
- การมีกฎแหล่งกำเนิดสินค้านั้นดี แต่ต้องมีระบบการติดตามตรวจสอบ manifestation ที่ดีด้วย
- สารจากถั่วมีอันตราย เราควรใช้ หลัก precautionary approach

คุณบัณฑิต ดันเสถียร ผู้อำนวยการสำนักสนธิสัญญาและยุทธศาสตร์ กระทรวงอุตสาหกรรม

- ไทยมีกฎหมายโดยตรงในการจัดการของเสียอันตราย คือ พ.ร.บ.วัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ที่ครอบคลุมทั้งของดีและของเสีย สามารถใช้ได้ทุกภาคส่วน ทั้งโรงงานและไม่ใช้โรงงาน ร้างขึ้นมาโดยใช้หลัก precautionary ที่ระวังไว้ก่อน การที่เราต้องการใช้มาตรการใด ก็สามารถใช้ได้ทั้งเพื่อการป้องกันและแก้ไขได้

ท่านผู้หญิง ดร. สุรวัลย์ เสถียรไทย

- ทำให้ถึงต้องมีการยกร่าง พ.ร.บ.กากของเสียอันตรายที่จะควบคุมแบบครบวงจร ทราบว่ามีร่างของกรมโรงงานและกรมควบคุมมลพิษ

คุณบัณฑิต ดันเสถียร

- เพราะกรมควบคุมมลพิษ เป็น focal point ของอนุสัญญาบาเซล แต่กลับไม่เข้าใจว่าไทยมีกฎหมายและการนิยามเรื่องของเสียอันตราย แต่กรมโรงงานอุตสาหกรรมเป็น competent party เข้าใจ

- อนุสัญญาบาเซลก็จะเป็นเครื่องมือที่จะมาดูแลในเรื่องนี้ เพราะมีวัตถุประสงค์ให้มีการจัดการของเสียอันตราย ณ จุดกำเนิด รัฐใดๆ สามารถห้ามการนำเข้าวัตถุอันตรายได้

ไทยและญี่ปุ่นเป็นภาคี ต่างจากกรณีของสหรัฐและแคนาดาที่ฟ้องร้องกันได้เพราะทั้งคู่ไม่ได้เป็นภาคีบาเซล

- อนุสัญญาบาเซลยังระบุถึงการส่งเสริมการถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการของเสียอันตราย
- Ban Amendment ของบาเซลเป็นเพียงการแก้ไขพันธกรณีบางข้อ ที่ห้ามไม่ให้ประเทศที่พัฒนาแล้วส่งของเสียอันตรายตามทีอนุสัญญาบาเซลกำหนดมายังประเทศกำลังพัฒนา แต่ขณะนี้ยังห่างไกลที่จะมีผลบังคับใช้ ยังมีการถกเถียงเรื่องจำนวนภาคีที่จะให้สัตยาบันในการแก้ไขอนุสัญญานี้ ปัจจุบันมีประเทศภาคีทั้งหมด 163 ประเทศ สามในสี่ของจำนวนนี้ ต้องมีมากกว่า 60 ขณะนี้มีเพียง 62 ประเทศ ยังไม่มีความแน่นอนว่าถ้าไทยไปให้สัตยาบันเป็น 63 ประเทศ แล้วจะมีผลบังคับใช้ เพราะยังตก

ลงกันไม่ได้ในการประชุมใหญ่ครั้งที่ 8 ณ กรุงไนโรบี ทั้งประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา
ค่านเรื่อง Ban Amendment

- ขอให้มองว่าไทยกำลังจะเป็นประเทศพัฒนาแล้ว และของเสียอันตรายก็ไม่ใช่ของเสียทั้งหมด บางส่วนมีประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นเศรษฐกิจพอเพียง เพราะเราจะไม่ใช้ทรัพยากรจากภายในจนเกินความจำเป็น แต่รู้จักหมุนเวียนเอาทรัพยากรมาใช้ให้ได้มากที่สุด และต้องยอมรับว่าไทยต้องนำเข้าทรัพยากรธรรมชาติบางชนิด การนำเข้ามารูปของเสีย ทำให้เสียเงินน้อยกว่า ซึ่งก็ต้องมีภาระในการกำจัดของเสีย ตรงนี้จึงเป็นส่วนที่ไทยต้องมองถึงศักยภาพในการจัดการ สิ่งใดที่เรามีศักยภาพ เราจึงอนุญาตให้นำเข้ามาได้

ดร. วิลาวรรณ มังคละธนะกุล

- ต่อความกังวลที่ว่าการใช้มาตรการทางสิ่งแวดล้อมจะถูกตีความว่าเป็นการเวนคืนที่เข้าข่าย indirect expropriation การที่จะเข้าข่ายต้องถึงขนาดที่กิจการนั้นจะดำเนินต่อไปไม่ได้ โดยรัฐเวนคืนมาเป็นของรัฐ ไทยมี พ.ร.บ. เวนคืน พ.ศ. 2530 ที่คุ้มครองอยู่แล้ว

- กรณี NAFTA ที่เกิดข้อพิพาทจากการใช้มาตรการทางสิ่งแวดล้อม มีอยู่ 4 คดี กรณีของ SD Myers นั้น ก็ยังไม่ถึงที่สิ้นสุด และไม่ใช่ว่าเป็นการเวนคืนเสียทีเดียว กรณีที่ถึงที่สุดคือระหว่าง Metalclad Corp กับเม็กซิโก ที่รัฐบาลท้องถิ่นไม่ยอมให้เข้าไปตั้งโรงงานมีการตีความมาตรการที่เทียบเท่าการเวนคืนแคบมาก และหน่วยงานท้องถิ่นมีเจตนาไม่สุจริต จึงถูกตีความว่าเป็นการเวนคืน และใน NAFTA ไม่มีข้อยกเว้นในการใช้มาตรการเพื่อสาธารณะประโยชน์เหมือน JTEPA ซึ่งเป็นแนวทางตาม WTO ดังนั้น ถ้าไม่ถึงขนาดที่ต้องปิดกิจการไม่น่าจะถูกฟ้องว่าเป็น indirect expropriation แน่นนอน

- การคุ้มครองจุลินทรีย์ใน JTEPA ไม่น่าเป็นห่วง เนื่องจากกฎหมายของไทยไม่ให้การคุ้มครองจุลินทรีย์ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ และใน JTEPA ก็ยังคงตรงนั้นอยู่
- เรื่องทรัพย์สินทางปัญญา ในกรณีที่มีโครงการวิจัยร่วมกัน ถ้าเป็นเอกชนก็ต้องมีสัญญาที่ต้องมีข้อบทเรื่องการแบ่งปันผลประโยชน์ ใน JTEPA พยายามช่วยเหลือโครงการระหว่างรัฐต่อรัฐ ให้สิทธิในการเป็นเจ้าของงานวิจัยร่วมกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับการลงทุน ซึ่งตรงนี้จะอยู่ในบทความร่วมมือ
- ตอบประเด็นของ อ.ลาวัลย์ เรื่องการเปิดเสรีแบบไม่มีข้อจำกัด ขอชี้แจงว่าเราเปิดเสรีแบบมีการควบคุมดูแล การเจรจาเปิดเสรีมาโดยตลอด ใน WTO mode 3 ของบริการ เป็นการมาตั้งกิจการแต่ธุรกิจที่ทำเป็นธุรกิจบริการ ไม่ใช่ธุรกิจป่าไม้ ประมงที่อยู่ในบทความลงทุน ยกตัวอย่าง Treaty of Rome ของสหภาพยุโรป มีเรื่องการเปิดเสรีการลงทุนเป็นหัวใจสำคัญ มาตั้งแต่ปี 1960 แล้ว
- FTA และ JTEPA ไม่ได้ไปยุ่งเกี่ยวในส่วนของอริปไตยเหนือทรัพยากร JTEPA ไม่ได้ยุ่งเกี่ยวกับส่วนนั้น มีกฎหมายสัมปทานที่เป็นกฎหมายของไทยดูแล
- คำว่า “area” ภายใต้บทความลงทุน ที่มีการนิยามอย่างชัดเจนว่าเขตของการลงทุนครอบคลุมถึงแค่ไหน แต่การจะเข้าไปลงทุนในเขตไหนที่วืบนั้น เราไม่ได้เปิดเสรีในด้านนี้ การเขียนให้ครอบคลุมเพราะต้องเขียนถึงอาณาเขตของประเทศตามหลักการเขียนข้อตกลงในยุคปัจจุบัน ไม่เกี่ยวกับเรื่องทรัพยากรธรรมชาติโครงการในประเทศไทย เป็นลักษณะที่ไทยใช้วิธีให้สัมปทาน

และมีกฎหมายควบคุม การที่พูดถึง investment in the area เป็นการพูดถึงโครงการที่ให้สัมปทานไปแล้ว เท่าที่เขียนไว้ในสัญญา

- มองว่าการเจรจาในประเด็นภายใต้รอบโตฮายังมีการเจรจากันต่อไป เช่น เรื่องทรัพย์สินทางปัญญา เพียงแต่เรื่องการบริการและการลงทุนไม่มีความคืบหน้า เพราะการเปิดเสรีอยู่ในกรอบอยู่แล้ว ซึ่งตอนนี้เป็นการเน้นเรื่องสินค้า
- การทำ FTA หรือ EPA เป็นการให้ Preferential trade agreements กับคู่เจรจาที่เราเลือกแล้ว ที่ให้เหนือกว่าประเทศใน WTO โดยขึ้นอยู่กับการเจรจา ที่ให้ก็เนื่องจากญี่ปุ่นเป็นนักลงทุนอันดับหนึ่งของประเทศไทย
- ต่อความเห็นที่ว่าเปิดไปแล้วก็ต้องเปิดต่อไปนั้น ที่จริง ไม่จำเป็นต้องเปิดมากขึ้น สามารถทบทวนได้ อาจปิดมากขึ้น
- ความลับของเอกสารในการเจรจา ตัวบทถูกจัดอยู่ในชั้นความลับ ตาม พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2540 ที่บอกว่าหน่วยงานราชการไม่ได้รับตัวบท ก็ต้องดูว่าหน่วยงานหากหน่วยงานใดต้องเป็นหน่วยงานที่มีความรับผิดชอบในเรื่องนั้นๆ มีกฎหมายรับผิดชอบ จริงๆ แล้วหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดูตัวบทแล้วแน่นอน ถ้าหน่วยงานใดนำเอกสารมาเปิดเผย ถือว่าเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย
- ในขณะนี้สถานะของการเจรจา JTEPA ในการเจรจา เสร็จสิ้นในระดับของเจ้าหน้าที่ ขึ้นอยู่กับรัฐบาล

ท่านผู้หญิง ดร. สุธาวลัย เสถียรไทย

- กรณีป้อนอก-หินกรูด จะถูกตีความว่าเข้าข่ายการจลาจลหรือไม่

ดร. วิลาวรรณ มังคละธนะกุล

- หากเป็นการประท้วงไม่ให้โครงการนี้เกิด ยังไม่มีการจลาจลเกิดขึ้นก็ไม่มีปัญหาใดๆ แต่ถ้าเป็นกรณีที่โรงไฟฟ้าเปิดดำเนินการอยู่แล้ว และเกิดสถานการณ์ทางการเมือง ปฏิวัติ เกิดจลาจลแล้วกระทบกระเทือนทรัพย์สิน หรือมีการเวนคืนมาเป็นของรัฐก็ต้องมีการชดเชยในลักษณะที่พอเพียง
- ตอบเรื่องการร่วมทุนที่มีการร่วมทุนมาตลอดอยู่แล้ว ตาม พ.ร.บ. ประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 ซึ่งไทยเปิดเสรีอยู่แล้ว ชี้ดเส้นสัดส่วนการถือหุ้นที่ 49 : 51 หากนักลงทุนต่างด้าวลงทุนกับบริษัทไทยโดยถือหุ้นต่ำกว่า 50% ถือว่าบริษัทนั้นเป็นบริษัทไทย ดังนั้นก็ไม่ได้สิทธิตามความตกลงกรอบการเปิดเสรีการลงทุนนั้นน้อยมาก เพื่อจะไม่ให้มีทุนที่เข้ามาแสวงหาประโยชน์แบบที่ระบุว่า เป็น Haunted Economy ในตอนนี้ ก็กำลังมีการแก้ไขพ.ร.บ. ประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวอยู่ ซึ่งก็ไม่มีผลกระทบใดๆ กับ JTEPA

คุณประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์ พรรคชาติไทย

- แสดงความห่วงใยเรื่องความพร้อมของไทยเรื่องการนำเข้าของเสียอันตราย ก่อนหน้านี้ได้คุยกับอธิบดีกรมควบคุมมลพิษ ปรากฏว่าอธิบดีไม่มีข้อมูลเลย ไม่มีรายละเอียดทางวิชาการ จึงเห็นว่าไทยยังขาดความพร้อม ต้องปรับปรุงในเรื่องกฎหมายและการบังคับใช้ ควรมีองค์กรเป็น third party ที่ทำหน้าที่ในการตรวจสอบด้วย

- สำหรับ JTEPA ถ้าเป็นนักการเมืองก็ ไม่คิดว่าการนำเรื่องเข้าที่ประชุมสภาปกติจะผ่านได้เร็วขนาดนี้ เรื่องนี้เป็นเรื่องใหญ่เกินกว่าความรับผิดชอบของคนไม่กี่คน เป็นเรื่องของคนกว่า 60 ล้านคน แม้คนที่รับผิดชอบจะบอกว่ายินดีจะชดเชยให้หากมีข้อผิดพลาดอันใดเกิดขึ้น ควรมีกระบวนการเตรียมความพร้อมให้คนไทยมากกว่านี้ หากไทยยังไม่ลงนามใน JTEPA จะถูกปรับหรือไม่ จะมีผลอย่างไร

คุณธีราพร วิวิธภูมิกร สำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย กรมควบคุมมลพิษ

- เรื่อง JTEPA ขอลาม ดร. วิลาวรรณ เรื่องความคืบหน้าในการเจรจา ว่าในขณะนี้กำลังมีการแก้ไขตัวบทในบางส่วนก่อนที่จะนำเสนอ ครม. หรือไม่

- กรณีที่ได้หยิบยกเรื่อง SD Myers ต้องขอให้ข้อมูลว่า ที่คุณบัณฑิต จากกรมโรงงาน บอกว่า สหรัฐและแคนาดาไม่ได้เป็นภาคีนั้น ที่จริงแล้วแคนาดาเป็นภาคีถึงได้มีประเด็นปัญหา และมีกรณีที่ภาคีรัฐน่าจะต้องมีการนำเรื่องมาพิจารณา คือ กรณีของ Fuji Xerox

- มติ ครม. เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2550 ได้มีมติเพิ่มเติมนอกเหนือจากเรื่อง JTEPA ว่าให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำเรื่องกากของเสียไปพิจารณาเกี่ยวกับกลไกในการควบคุม ในขณะนี้ทางกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกำลังคุยกับกระทรวงอุตสาหกรรม ในการตั้งคณะทำงานร่วม เพื่อดูแลเรื่องนี้โดยเฉพาะ จะมีการปรับปรุงองค์ประกอบให้คณะอนุกรรมการที่ดูแล เข้าไปอยู่ภายใต้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

- เรื่อง พ.ร.บ. วัตถุอันตราย ดูแลครอบคลุมถึงวัตถุอันตรายด้วยก็ถูก แต่ทางกระทรวงทรัพยากรฯ และกระทรวงอุตสาหกรรมเข้าใจในเรื่องนี้ดีกว่า พ.ร.บ. วัตถุอันตราย ไม่สามารถนำมาตรากฎทางเศรษฐกิจเข้ามาเพิ่มเติมได้ จึงมีการร่างกฎหมายในสมัยรัฐบาลที่แล้ว โดยเห็นว่าต้องให้ทางกระทรวงทรัพยากรฯ รับไปดำเนินการ ซึ่งก็ได้เสนอร่างเข้าไปแล้ว ในขณะนี้ทางสำนักเลขาธิการ ครม. กำลังเวียนเรื่องนี้ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อนส่งเข้าสู่การพิจารณา กระทรวงทรัพยากรฯ กำลังดำเนินการและได้รวบรวมข้อเสนอเรื่องการแก้ไขเรื่องกองทุน ซึ่งเรื่องนี้น่าจะได้รับความเห็นชอบจากทางกระทรวงอุตสาหกรรมก็เสนอร่างกฎหมายเข้าไปคู่กันกับทางกระทรวงทรัพยากรฯ ในท้ายที่สุดทาง ครม. ให้กระทรวงทรัพยากรฯ เป็นผู้ดำเนินการ

คุณปริญญ์ ศิริสารการ สมาชิกสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ/สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ

- เป็นห่วงและเห็นปัญหาว่าเราไม่รู้เท่าทันญี่ปุ่น ทั้งก่อน ระหว่างและหลังการเจรจา
- มีคนบริษัทที่เป็น nominee ให้กับบริษัทในเครือญี่ปุ่นมากมาย และญี่ปุ่นมีการติดตามความเคลื่อนไหวในเรื่องกฎหมายของไทยตลอด เช่น มีประมวลกฎหมายที่แปลเป็นภาษาญี่ปุ่น สามารถรู้ช่องว่างทางกฎหมายว่าทำอะไรจึงจะเสียภาษีให้น้อยที่สุด
- ไทยมีกฎหมายป้องกันเรื่องสารพิษ แต่กลับมีวิธีเลี่ยงมากมาย ไม่สามารถบังคับใช้ได้
- มีการนำของเสียอันตรายที่เข้ามามากมาย โดยใช้พิกัดอื่น

คุณกรรณิการ์ กิจติเวชกุล คณะทำงานโลกาภิวัตน์

- กรณีที่ ดร.วิลาวรรณเอ่ยถึง Metalclad Corp ว่ามีเรื่องไม่สุจริต หากคนในเม็กซิโกมาได้ยื่นคงเสียใจมาก การที่องค์กรท้องถิ่นไม่ยอมออกใบอนุญาตให้ไปตั้งโรงงาน เพราะพื้นที่ตรงนั้นเป็นพื้นที่ต้นน้ำ และพบว่าคนที่อาศัยอยู่ใกล้ๆ เป็นโรคมะเร็ง ทำให้เห็นว่าอนุญาตคำนึงถึงกฎหมาย ไม่ใช่ชีวิตคน
- งานศึกษาของ TDR ก็ระบุว่า เรื่องคำนิยามของ indirect expropriation จะก่อให้เกิดปัญหาต่อไป แล้วใครจะรับผิดชอบ

คุณบัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์ โครงการยุทธศาสตร์นโยบายฐานทรัพยากร

- เรื่องมาตรการทางสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ใน NAFTA Article 1110 และ 1114 ไม่ต่างจากใน JTEPA
- ชี้แจงว่าทำไมถึงมีความเป็นห่วงในเรื่องขยะของเสียอันตราย เพราะหากเทียบกับ FTA ไทย-ออสเตรเลีย ในบทที่ 401 ภายใต้ certificate of origin การกำหนดนิยามเกี่ยวกับ scrap และ waste ขีดกลางนี้ยอมรับเพื่อการเอามาใช้ใหม่ Recycle แต่ใน Article ที่ 28 ของ JTEPA ไม่ใช่เฉพาะเรื่องการ recycle แต่เป็นเพื่อการกำจัด disposal จึงมีความห่วงใยเกิดขึ้น เรื่องนี้เกี่ยวข้องกับการลงทุน เพราะถ้าบริษัทญี่ปุ่นมาตั้ง Recycle Plant ในเมืองไทยแล้วต้องการขยายการลงทุนแต่ทำไม่ได้ ถือว่าทำได้หรือไม่ จะเป็น indirect expropriation

รศ.ดร.ลาวัณย์ ณหัตถ์ศิลปกุล

เรื่อง “area” ไม่ใช่ treaty coverage ขอให้มีการแก้ไขอย่างแท้จริง ถ้าต้องการให้คำนี้เป็นไปตามหลัก treaty coverage จริงๆ

ญี่ปุ่นถือเป็น investment area

การบังคับใช้ตามกฎหมายสัมปทาน

คำว่า จลาจล ควรใช้คำว่า strife

เรื่องทรัพย์สินทางปัญญาใช้แบบจาก WIPO ที่ริเริ่มโดยสหรัฐ จึงมีความโน้มเอียงไปในแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศที่พัฒนาแล้ว ยืนยันว่าเรื่องการทรัพย์สินทางอ้อม จะเป็นไปต่อไป ไม่มีบทที่พูดถึง conflict บทการลงทุน บทบริการ และอื่นๆ

ดร. วิลาวรรณ มังคละธนะกุล

กระบวนการเจรจา ในส่วนของคณะทำงานเสร็จสิ้นแล้ว ครม. ให้ไปทำความเข้าใจกับส่วนต่างๆ ก็ทำแล้ว

เวทีสัมมนาครั้งที่ 8

เรื่อง “รัฐธรรมนูญ: กับการรับมือโลกาภิวัตน์”

วันศุกร์ที่ 27 เมษายน 2550 เวลา 09.00 – 12.00 นาฬิกา

ณ ห้องประชุม 501 ชั้น 5 สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

จัดโดย: โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์

ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม

การเสวนาโต๊ะกลมนักวิชาการพบสื่อมวลชน เรื่อง “รัฐธรรมนูญ: กับการรับมือโลกาภิวัตน์” จัดขึ้นโดยโครงการศึกษาและพัฒนาองค์ความรู้ด้านความตกลงพหุภาคีด้านสิ่งแวดล้อม (สกว.) ร่วมกับโครงการยุทธศาสตร์นโยบายฐานทรัพยากร ในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

สภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.) กำลังเปิดรับฟังความคิดเห็นในร่างรัฐธรรมนูญ ทางเครือข่ายนักวิชาการที่มาร่วมเสวนาได้เสนอความเห็นและทางเลือกต่อร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ทั้งในภาพรวมและเป็นรายมาตรา โดยเน้นถึงแนวคิดในการปฏิรูปการเมืองในยุคโลกาภิวัตน์ เนื่องด้วยประเทศไทยกำลังเผชิญหน้ากับกระแสโลกาภิวัตน์ในมิติต่างๆ ทั้ง ด้านการค้าเสรี การค้าการลงทุน การขยายระบบสิทธิบัตร ซึ่งควรนำมาเป็นโจทย์ใหญ่ในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ประเด็นหลักของการเสวนาได้เน้นถึงมาตราที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการทำสนธิสัญญาระหว่างประเทศและเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา โดยเสนอทางเลือกที่ควรนำไปแก้ไขและปรับปรุงร่างรัฐธรรมนูญเพื่อให้เกิดเป็นรัฐธรรมนูญที่มีกรอบคิดที่รู้เท่าทันกระแสโลกาภิวัตน์ มีการถ่วงดุลย์อำนาจ ให้สิทธิและความเป็นธรรมแก่ประชาชนในการปกป้อง ดูแลและพัฒนาองค์ความรู้จากฐานทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เป็นที่ไปตามหลักของการพัฒนาที่ยั่งยืน และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินนโยบายในการบริหารประเทศได้อย่างเป็นรูปธรรม

โดยมีวิทยากรร่วมเสวนาประกอบด้วย 1) ศาสตราจารย์เสน่ห์ จามริก ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ 2) รศ.ดร.จิราพร ลิ้มปานานนท์ หัวหน้าหน่วยปฏิบัติการวิจัยเภสัชศาสตร์สังคม คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 3) อาจารย์เจริญ คัมภีรภาพ รองอธิการบดีฝ่ายทรัพย์สินทางปัญญา มหาวิทยาลัยศิลปากร 4) คุณนันทน อินทนนท์ ผู้พิพากษาประจำศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง 5) คุณวิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ กลุ่มศึกษาข้อตกลงเขตการค้าเสรีภาคประชาชน 6) คุณบัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์ โครงการศึกษาและพัฒนาองค์ความรู้ด้านความตกลงพหุภาคีด้านสิ่งแวดล้อม (สกว.) ร่วมกับสื่อมวลชนทั้งด้านวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และสื่อออนไลน์

สรุปการเสวนาโต๊ะกลมนักวิชาการพบสื่อมวลชน เรื่อง “รัฐธรรมนูญ: กับการรับมือโลกาภิวัตน์” ได้ดังนี้

ศาสตราจารย์เสน่ห์ จามริก ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คำว่า “โลกาภิวัตน์” เป็นศัพท์ที่ราชบัณฑิตยสถานบัญญัติขึ้นเมื่อ 15 ปีที่ผ่านมา ซึ่งหมายถึงการแผ่อำนาจไปทั่วโลก ส่วนคำว่า “โลกาภิวัตน์” แปลว่าการประพุดิตตามโลก เช่น ประเทศไทยต้องประพุดิตตามโลก

“โลกาภิวัตน์” เป็นตัวหลอมและบ่งบอกถึงสถานะทางเศรษฐกิจและการเมืองของไทยและชี้ว่าเศรษฐกิจและการเมืองของไทยจะดำเนินไปในทิศทางใด ซึ่งเริ่มต้นจากการขยายอำนาจของทางตะวันตกผ่านระบบการค้าเสรีออกไปทั่วโลก เพื่อเปิดตลาดและเข้าถึงแหล่งวัตถุดิบ ตั้งแต่มีการทำสนธิสัญญาบาวริงมาถึงสมัยรัชกาลที่ 5 จนกระทั่งการปฏิรูปการเมืองใน พ.ศ. 2475 จะสังเกตได้ว่าผู้ปกครองประเทศพยายามใช้นโยบายเศรษฐกิจแบบชาตินิยมด้านโลกาภิวัตน์ แต่ใน พ.ศ. 2500 ที่จอมพลสฤษดิ์ ทำการปฏิวัติรัฐประหาร เป็นจุดที่โลกาภิวัตน์กำลังเข้าสู่ยุคใหม่ที่สหรัฐอเมริกาขึ้นมาเป็นมหาอำนาจและผลักดันให้ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแนวในการปราบปรามลัทธิคอมมิวนิสต์ โดยใช้ยุทธศาสตร์ใหม่ที่ไม่ใช่การใช้กำลังทางการทหาร แต่เป็นการผลักดันให้ประเทศต่างๆ เข้าสู่การพัฒนาอุตสาหกรรมแบบทุนนิยมเพื่อเป็นการรองรับการขยายตัวของโลกาภิวัตน์ ให้นโยบายเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและการค้าเสรี ทำให้ไทย “โลกาภิวัตน์” เต็มที่ ในกระบวนการนี้ก็ได้สร้างคนรุ่นใหม่ ผ่านระบบการศึกษา ระบบราชการ ที่หลอมคนเข้าไปสู่กระแสเสรีนิยม โดยเฉพาะนักเศรษฐศาสตร์ที่เป็นด่านแรกของการเข้ามาของเสรีนิยม เสมือนเป็นปัญญาชนนายหน้าซึ่งเป็นชนชั้นนำของสังคมสร้างชนชั้นนายทุนขึ้นมา แต่ปัญหาอยู่ที่ทุนนิยมไทยเป็นระบบทุนนิยมเทียม ซึ่งเป็นเป็นทุนนิยมแบบพึ่งพาที่ยังอาศัยศูนย์อำนาจของโลก เป็นบริวารของทุนนิยมโลกในเรื่องการตลาดและเทคโนโลยี จึงไม่น่าแปลกใจที่จะมีนักวิชาการและนักการเมืองสนับสนุนและรองรับเรื่องของการทำข้อตกลงเขตการค้าเสรี (FTA)

ในสมัยรัฐบาลพลเอกเปรม มีการตั้งคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชน (กรอ.) ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มของหอการค้า สมาอุตสาหกรรมและสมาคมธนาคาร มาประกอบเป็นกลุ่มที่ให้แนวทางในการดำเนินนโยบายของรัฐบาล ทำให้คนส่วนใหญ่ตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบและเกิดโครงการพัฒนาที่เข้าไปช่วงชิงทรัพยากรในท้องถิ่น ความยากจนและการสูญเสียทรัพยากรของคนในท้องถิ่นเป็นตัวจุดกระแสการต่อต้านโลกาภิวัตน์จากท้องถิ่นขึ้นมา อย่างไรก็ดี ภาคเอกชนไทยก็ได้เติบโตมาถึงจุดที่สูงสุดมาเป็นระบอบทักษิณ ซึ่งเป็นระบอบทุนนิยมที่เป็นอิสระจากราชการ สามารถครอบงำระบบราชการได้ ความขัดแย้งทางการเมืองไทยในขณะนี้เกิดจากการนำอำนาจจากส่วนกลางลงไปครอบ จนทำให้เกิดปฏิกิริยาต่อต้านจากส่วนต่างๆ

รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 สนับสนุนให้เกิดระบบทุนนิยมเต็มตัวขึ้น เพราะมีพัฒนาการมาจากการปฏิรูปการเมืองสมัยพฤษภาทมิฬ พ.ศ. 2535 ที่นำโดยกลุ่มชนชั้นกลาง แม้มีการระบุถึง “สิทธิเสรีภาพ” แต่เป็นสิทธิเสรีภาพของการค้าเสรีที่ไปรุกรานสิทธิเสรีภาพของคนส่วนใหญ่ที่อยู่ในภาคแรงงานและในชนบท จึงเกิดกระแส “สิทธิชุมชน” ขึ้นมา ที่มารับมือกับกระแสการระรานของโลกาภิวัตน์จากอำนาจส่วนกลางของไทย ผลที่เกิดขึ้น คือ ทำให้สังคมไทยเกิดการแบ่งแยกอย่างชัดเจน ระหว่างกลุ่มที่บริหารของอำนาจภายนอกกับกลุ่มที่พยายามแสวงหาความอิสระ

การล้มรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 เป็นเสมือนการปลดปล่อยอำนาจของทุนทักษิณ ที่เชื่อมกับทุนข้ามชาติ ซึ่งนำมาสู่คำถามว่ารัฐธรรมนูญและการปฏิรูปการเมืองในขณะนี้ ควรจะมีทิศทางและการตีความอย่างไร มองได้ว่ามี 2 นัยยะ ควรเป็นไปเพื่อ

1. ตีกรอบควบคุมทุนนิยม

2. การสนับสนุนให้เกิดการกระจายอำนาจ ส่งเสริมสิทธิชุมชนให้เกิดการปกป้องทรัพยากร ที่เป็นต้นทุนของคนทั้งประเทศ ที่เป็นที่มาของความมั่นคงทางอาหาร

และควรสอดคล้องกับนโยบายในการพัฒนา ที่ต้องมุ่งให้เกิดการสร้างความเข้มแข็ง เพิ่มขีดความสามารถท้องถิ่น เพราะจะทำให้เกิดระบบการถ่วงดุลย์อำนาจระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติ บริหารและตุลาการ ซึ่งหากมองระหว่างบรรทัดจะเห็นทฤษฎีของมองเตสกีเออร์ ที่กล่าวถึงการถ่วงดุลย์ของท้องถิ่นที่มีธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมที่เข้มแข็ง จึงจะมีประชาธิปไตย

ดังนั้น ในรัฐธรรมนูญใหม่ ควรรับมือกระแสโลกาภิวัตน์ โดย

1. หาทางให้ทุนนิยมไทยและเทคโนโลยีมีความเป็นอิสระขึ้น

ในรัฐธรรมนูญควรมีความชัดเจนว่าจะทำอะไรกับทุนนิยมไทย ไม่ใช่จะให้คุณกับนายทุนเท่านั้น แต่จะให้คุณกับสถาบันการศึกษาที่จะพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการพึ่งพาตัวเองอย่างไร

2. การกระจายอำนาจ สร้างสังคมที่เข้มแข็ง เมื่อมีบทเรื่องสิทธิเสรีภาพแล้วจะต้องมีกฎเฉพาะที่ว่าด้วยการพัฒนาขีดความสามารถของท้องถิ่น หากมองจากความล้มเหลวของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 จะเห็นว่าเจ้าของสิทธิเสรีภาพไม่มีกำลังพอที่จะทำให้บทบัญญัติที่รองรับสิทธิเสรีภาพมีผลบังคับใช้จริง

อาจารย์เจริญ คัมภีรภาพ : รองอธิการบดีฝ่ายทรัพยากรสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศิลปากร

เสนอว่าการปฏิรูปการเมืองในการร่างรัฐธรรมนูญ เป็นโอกาสสุดท้ายที่พลเมืองจะรักษาผลประโยชน์ได้เสียของชาติ ที่จะรอดจากการตกเป็นเชลยจากการไล่ล่าทางเศรษฐกิจและการลงทุนในกระบวนการโลกาภิวัตน์ โลกาภิวัตน์เข้ามาปฏิสัมพันธ์ในไทยด้วยรูปแบบที่หลากหลาย อาทิ การบังคับใช้เรื่องทรัพย์สินทางปัญญา การทำเขตการค้าเสรีผ่านหลายต่อหลายสนธิสัญญา ผ่านทางรัฐบาล นายทุน ฝ่ายข้าราชการประจำ ความร่วมมือระหว่างประเทศ องค์กรภาคเอกชน รวมทั้ง เอกชนที่มีอำนาจเหนือรัฐ (non-state actors) อย่างบรรษัทข้ามชาติที่หลุดออกจากระบบการควบคุมของสังคมที่ต้องการแสวงหากำไรสูงสุด

ในการร่างรัฐธรรมนูญในครั้งนี้ เราหวังว่าผู้ร่างมองเห็นภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้น พยายามสร้างหลักเกณฑ์ต่างๆ เพื่อที่จะคุ้มครองและสร้างหลักประกันให้กับคนไทยในการมีปฏิสัมพันธ์กับโลกาภิวัตน์ แต่เป็นที่น่าเสียดายเป็นอย่างยิ่งที่ความหวังของเราไม่ได้รับการสนองตอบโดยคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ จึงมีความน่าห่วงใยเป็นอย่างยิ่งต่ออนาคตของไทย

รัฐธรรมนูญเป็นเงื่อนไข กติกาในการใช้อำนาจและการตัดสินใจในนามของประเทศ กระบวนการที่นำประเทศเข้าไปผูกมัดระหว่างประเทศ เป็นข้อผูกมัดของคน 60 ล้านคน เพราะฉะนั้น สังคมต้องการกติกาที่ยุติธรรม คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญกลับละเลย

หลักกฎหมายในการทำสนธิสัญญาระหว่างประเทศ

1. หลักการแบ่งแยกอำนาจและตรวจสอบถ่วงดุลย์
2. หลักความชอบด้วยกฎหมาย
3. หลักการยอมรับข้อตกลงระหว่างประเทศ มีอยู่ 2 ทฤษฎี

- 1) เอกนิยม ที่ถือว่าความตกลงระหว่างประเทศเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับกฎหมายภายใน
- 2) ทวินิยม (Dualism) ที่มองว่าข้อความตกลงระหว่างประเทศ ไม่สามารถมาใช้ในประเทศได้ทันที แต่ต้องมีตัวกรอง คือรัฐสภา ที่ต้องออกกฎหมายอนุวัติการ
4. หลักอธิปไตยแห่งรัฐ ที่แต่ละรัฐมีสิทธิที่จะกำหนดนโยบายตามสภาพสังคมเศรษฐกิจของตนเอง
5. ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ในเรื่องข้อตกลงที่เป็นสิ่งที่ร่วมกัน (common issues)
6. หลักที่ระบุว่าสัญญาที่ได้มีการตกลงกันจะต้องมีการปฏิบัติตาม
7. เขตอำนาจแห่งรัฐ

แต่ในร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา 186 ไม่ได้สะท้อนถึงหลักข้างต้น

ปัญหาที่เกิดขึ้นในอดีต จากกระบวนการโลกาภิวัตน์

1. ฝ่ายบริหารมักไปลงนามในความตกลงระหว่างประเทศก่อน แล้วจึงจะมาขอความเห็นชอบในภายหลัง
2. ฝ่ายบริหารเข้าใจเอาเองว่าอำนาจในการทำข้อตกลงระหว่างประเทศเป็นอำนาจอิสระของฝ่ายบริหาร
3. การปกปิดการทำข้อตกลง ไม่ให้ฝ่ายอื่นๆ เข้ามาตรวจสอบ
4. มีการแก้ไขกฎหมายภายใน ให้สอดคล้องกับข้อตกลงระหว่างประเทศเสียก่อน เพื่อหลีกเลี่ยงการนำเรื่องเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภา

ในประเด็นนี้ มีปัญหาในการตีความหมายคำว่า “เขตอำนาจแห่งรัฐ” ว่าจำกัดเฉพาะพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ หรือ geographical area แต่ไม่ได้ดูว่าเขตอำนาจแห่งรัฐนั้นหมายถึงอำนาจของรัฐในการออกกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมายตามนโยบาย ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้วางหลักเรื่องนี้ไว้ (จากกรณีอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ , คำวินิจฉัยที่ 33 /2543) แต่เจ้าหน้าที่ในกระทรวงการต่างประเทศมักตีความว่า “เขตอำนาจแห่งรัฐ” เป็น ดินแดนที่รัฐใช้อำนาจ

5. กระบวนการเจรจาทำข้อตกลงไม่โปร่งใส ไม่มีการมีส่วนร่วมและผู้ดำเนินการไม่ต้องรับผิดชอบในผลกระทบจากการก่อภาระผูกพันกับโลกาภิวัตน์

หากต้องการแก้ไขปัญหา กระบวนการปฏิรูปการเมืองต้องมี 2 ระดับ

1. รัฐธรรมนูญต้องสร้างหลักประกันของสาธารณะชน ที่รวมถึงหลักประกันที่ต้องใช้ความรู้ การหาฉันทามติ ความโปร่งใส และการมีส่วนร่วมของสาธารณะ
2. รัฐธรรมนูญต้องสร้างความเชื่อมโยงเข้าไปสู่กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ที่จะวางกติกาให้ฝ่ายบริหารดำเนินการตามหลักประกันของสาธารณะ

แต่ทว่าใน มาตรา 186 ไม่มีหลักประกันข้างต้น ถึงมี ก็อ่อนมาก

กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ที่จะสามารถมากรองกระแสนโลกาภิวัตน์ได้ ต้องมีหลักประกันอย่างน้อย 5 ประการ

1. ความโปร่งใส
2. การมีส่วนร่วม ตั้งแต่ต้นทาง-ปลายทางผ่านเวทีที่แน่นอน

3. การแบ่งแยกอำนาจถ่วงดุลย์
4. ความรับผิดชอบ
5. หลักการตัดสินใจที่ต้องทำบนขององค์ความรู้ มีงานวิจัยแบบการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและต้องเปิดเผยถึงวิธีการวิจัย
6. ต้องมีความเชื่อมโยง ระหว่างกลุ่มต่างๆ ทั้งภายนอกและในรัฐสภา

ในมาตรา 186 ไม่เอื้อให้ต่อกรกับโลกาภิวัตน์ ด้วยเหตุผล 3 ประการ

1. เขียนขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญมาตราที่ 3 ที่ว่าด้วย “อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล...” ในวรรคที่สอง เพิ่ม “การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐ ต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม” แต่ในมาตรา 186 ไม่ได้ฟ้องถ่ายอำนาจในการเจรจา ไม่มีกฎหมายลูกรองรับ แล้วจะกระทำตามหลักนิติธรรมได้อย่างไร ฝ่ายบริหารใช้อำนาจใด
2. มาตรา 186 เป็นการพยายามทำตามความคิดของฝ่ายข้าราชการประจำ ที่คิดว่าอำนาจในการทำข้อตกลงระหว่างประเทศเป็นอำนาจอิสระของฝ่ายบริหาร เป็นการวางกรอบรัฐธรรมนูญที่เป็น การสถาปนาอำนาจให้ฝ่ายบริหารมาก โดยไม่คำนึงถึงหลักการแบ่งแยกและถ่วงดุลย์อำนาจ โดยสังคมไม่มีอำนาจในการตรวจสอบ
3. ผู้ร่างรัฐธรรมนูญ ยังติดกับดัก ในวิธีการทำข้อตกลงที่ให้อำนาจฝ่ายบริหารเป็นฝ่ายเจรจา ฝ่ายนิติบัญญัติมีอำนาจเพียงให้ความเห็นชอบ ไม่สามารถแก้ไขอะไรได้ ร่างรัฐธรรมนูญมาตรา 186 จึงเป็นการปิดเบือนอำนาจรัฐ

ข้อเสนอในการแก้ไข ในประเด็นที่เป็นข้อต่อกรกับโลกาภิวัตน์ในมาตรา 186

1. ต้องปรับปรุงมาตรา 186 ทั้งหมด โดยนำเอาหลักประกันต่างๆ ใส่เข้าไป
2. การทำหน้าที่ของฝ่ายต่างๆ ต้องทำโดยหลักนิติธรรม ให้สอดคล้องกับมาตราที่ 3 โดยต้องมีฐานทางกฎหมาย โปร่งใสและเปิดให้มีการมีส่วนร่วม
3. ต้องมีกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ มาขยายความ

ความบกพร่องอยู่ที่ร่างรัฐธรรมนูญ หากไม่ได้รับการแก้ไข จะไม่มีหลักประกันใดๆ ที่จะปกป้องระบบเสรีนิยมใหม่ที่กำลังรุกไล่ประเทศไทย บวกกับการกระทำที่ฉ้อฉล มีผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้อง

คุณบัญญัติ เศรษฐศิริโรตม์ :

โครงการศึกษาและพัฒนาองค์ความรู้ด้านความตกลงพหุภาคีด้านสิ่งแวดล้อม (สกว.)

มาตรา 186 เป็นการแก้ไขเพิ่มเติม จาก มาตรา 224 ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น ในการลงนามใน JTEPA รัฐบาลอ้างว่าถึงวรรค 2 ใน มาตรา 224 ว่าไม่เข้าข่ายกับเงื่อนไขที่มีการเปลี่ยนแปลงอาณาเขต ไม่มีการเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจรัฐ หรือการแก้ไขกฎหมาย บางกรณีมีการแก้ไข

กฎหมายก่อนการลงนาม เช่น ในสมัยรัฐบาลทักษิณ มีการออกพระราชกฤษฎีกาที่ให้อำนาจรัฐมนตรีคลัง ในการแก้ไขพิกัดศุลกากรได้โดยไม่ต้องขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี การทำ FTA ที่มีการแก้ไข เรื่องอัตราภาษีจึงไม่เข้าเงื่อนไขข้อที่ 3 อีกตัวอย่าง เช่น กำลังจะมีการเสนอให้ไทยเป็นภาคีอนุสัญญา ความร่วมมือสิทธิบัตร หรือ PCT โดยกำลังมีการแก้ไข พ.ร.บ. สิทธิบัตร เสียก่อนจะได้ไม่ต้องเข้ารัฐสภา หลบเลี่ยงเงื่อนไขในรัฐธรรมนูญ เป็นต้น

ในมาตรา 186 มีการเพิ่มเติมในวรรคที่สี่ ว่าเมื่อมีการลงนามแล้ว จึงจะเปิดเผยรายละเอียด ซึ่งจะ เป็นปัญหาใหญ่เรื่องความโปร่งใสและการถ่วงดุลอำนาจก่อนการลงนาม ในกรณีของ JTEPA เป็น ตัวอย่างรูปธรรมของปัญหา การไม่ได้เห็น ไม่ได้เปิดเผยเอกสารก่อนลงนาม

คุณนันท อินทนนท์:

ผู้พิพากษาประจำศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง

ตั้งข้อสังเกตว่า

- 1) เป็นครั้งแรกที่มีการบรรจุเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาในร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา 85
- 2) ในระยะเวลาที่ผ่านมามีปัญหาเอกนิยมขัดกับทวินิยม

ตามหลักความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายระหว่างประเทศกับกฎหมายภายใน ซึ่งมี 2 ระบบ คือ ระบบเอกนิยม เมื่อไปตกลงในความตกลงระหว่างประเทศ สามารถนำมาบังคับใช้ได้ทันที เช่น ในกรณี ของประเทศที่ใช้ระบบกำหนดอายุประมวล อย่างเยอรมนีและฝรั่งเศส ส่วนระบบทวินิยม คือ หลังจากตกลง ในความตกลงระหว่างประเทศ ต้องออกกฎหมายภายในอนุวัติการอีกที แม้ประเทศไทยจะใช้กำหนดอายุ ประมวล แต่ทฤษฎีทางกฎหมายไทยเป็นแบบทวินิยม ซึ่งเป็นคณูปการของบูรพาจารย์ทางด้านกฎหมาย ของไทย

3) การทำสนธิสัญญาระหว่างประเทศ เป็นอำนาจของฝ่ายบริหาร แต่ไม่ใช่ในทุกกรณี ที่จะเป็นอำนาจของฝ่ายบริหารอย่างเดียว ต้องมีข้อจำกัดอยู่บ้าง เพราะในกรณีที่ต้องมีความผูกพันต่อ กฎหมายภายใน หากเป็นอำนาจฝ่ายบริหารฝ่ายเดียวก็เสมือนว่าฝ่ายบริหารเป็นฝ่ายนิติบัญญัติเอง จึง ต้องมีการแก้ไขกฎหมายว่าบางเรื่องต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของฝ่ายนิติบัญญัติ โดยภาคประชาชน ต้องมีส่วนร่วมในการรับรู้และให้ความเห็น

ในมาตรา 186 ที่ปรับปรุงมาจาก มาตรา 224 ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 มี 7 ประเด็นที่ยังต้อง ปรับเปลี่ยน

- วรรคแรก เห็นด้วยว่าถูกต้องที่มีการเปลี่ยน ใช้คำว่า “สนธิสัญญา” แทนคำว่า “หนังสือ สัญญา”
- วรรคสอง มีปัญหาตรงที่ที่ระบุว่า “สนธิสัญญาใดมีผลกระทบต่อความมั่นคงทาง เศรษฐกิจหรือสังคมของประเทศอย่างร้ายแรง” ไม่ทราบเหตุผลในการระบุเช่นนั้น ดังนั้น ควรตัดคำว่า “อย่างร้ายแรงออกไป” เพราะเพียงมี “ผลกระทบต่อความมั่นคงทาง เศรษฐกิจหรือสังคมของประเทศ” ก็ควรที่จะต้องนำเข้าไปให้รัฐสภาพิจารณา และถ้า กระทบร้ายแรงก็ไม่ควรทำ

- พรรคสาม ต้องให้ความชัดเจนถึง
 - คำว่า “ก่อนการดำเนินการ” ควรแก้เป็น “ก่อนการดำเนินการลงนามตามวรรคสอง คณะรัฐมนตรีต้องเปิดเผยสาระสำคัญของสนธิสัญญา” อาจไม่ต้องเปิดเผยเอกสารทั้งหมด แต่ต้องเปิดเผยสาระสำคัญว่าจะไปตกลงนามในเรื่องอะไรบ้าง
 - ควรเพิ่มเติมไปว่า ต้องมีการรับฟังความเห็นของประชาชน “อย่างรอบด้าน”
 - ในส่วนของกระบวนการ อยากที่จะเห็นว่าก่อนการนำเข้ามาสู่รัฐสภา
 1. คณะเจรจาจัดทำและเสนอรายงานศึกษาผลกระทบต่อรัฐสภา
 2. การเปิดเผยสาระสำคัญ ต้องมีระยะเวลาชัดเจนพอสมควร ก่อนที่จะไปลงนาม อย่างน้อย 3-6 เดือน เพื่อทำการศึกษา ไม่ใช่เหมือนในกรณี JTEPA ที่ใช้เวลาเจรจา 4 ปี แต่เปิดให้ดูเอกสารในเวลา 2 วัน หรือ 2 เดือน ก่อนลงนาม
 3. ต้องมีการจัดทำการศึกษาผลกระทบเป็นรายงาน
 4. การเปิดเผยรายงานการศึกษาผลกระทบต่อรัฐสภา ต้องมีเวลาให้สมาชิกรัฐสภาได้ศึกษาข้อมูลอย่างพอเพียง
 5. ถ้าปรากฏว่ามีผลกระทบจากรายงานการศึกษา รัฐบาลต้องนำเสนอมาตรการในการเยียวยาแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรมพร้อมรายงานผลกระทบด้วย
 6. ต้องมีเงื่อนไขที่ชัดเจน ถ้าเกิดผลกระทบอย่างร้ายแรง รัฐสภาต้องลงมติไม่ให้การเห็นชอบ
 7. ผู้ได้รับผลกระทบต้องมีสิทธิที่จะฟ้องร้องรัฐบาล หากรัฐบาลไม่ทำตามมาตรการในการเยียวยาและแก้ไขผลกระทบ
 8. การทำสนธิสัญญาทางการค้าระหว่างประเทศ ควรมี พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญในเรื่องการเจรจาการค้าระหว่างประเทศ น่าจะต้องเขียนให้ชัดเจนว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้จะต้องมีกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญในเรื่องนี้
 9. กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญต้องมีหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่เข้มงวด ไม่ต่ำไปกว่ามาตรา 186

คุณวิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ : กลุ่มศึกษาข้อตกลงเขตการค้าเสรีภาคประชาชน

รัฐธรรมนูญเป็นเรื่องของประชาชนทั้งประเทศ แต่อำนาจตัดสินใจกลับเป็นของคนเพียงหยิบมือเดียว ตัวอย่างเช่น ก่อนหน้าที่จะมีการเจรจา สหรัฐอเมริกามีเงื่อนไขให้ไทยเปลี่ยนแปลงกฎหมายมากมาย แม้มีเจ้าหน้าที่หลายคนไม่เห็นด้วย แต่ไม่ได้พูดหรือพูดไม่ได้โดยเฉพาะกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิบัตร

ข้อเสนอทางออกเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ

1. บทบาทของรัฐสภา ต้องมีความชัดเจน โดยต้องมีส่วนร่วมในการเจรจาในข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศ ในทุกขั้นตอน อย่างมีคุณภาพ
2. ต้องมีการวางกรอบกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ให้มีหลักประกันและเชื่อมโยงกับทั้งภาคประชาชนและภาคธุรกิจ ในกรณีของสหรัฐฯ รัฐสภาเป็นผู้ให้ทิศทางในการเจรจาต่อฝ่ายบริหาร

มีการออกกฎหมาย TPA (Trade Promotion Authority) หรือ Fast Track ให้อำนาจฝ่ายบริหารไปเจรจาในกรอบที่รัฐสภาหรือกฎหมายกำหนดไว้

3. ลดช่องว่างระหว่างอำนาจศาลและอำนาจบริหาร เช่น ในกรณีที่ FTA WATCH ไปยื่นศาลปกครองกลางและศาลปกครองสูงสุด ทางศาลบอกว่าไม่ใช่อำนาจศาล เป็นอำนาจในการบริหารประเทศ ทาง FTA WATCH จึงไปศาลหลักเมือง เพื่อแสดงถึงนัยยะถึงการหาหลักยึดของประเทศ

ขณะที่เรื่องยังอยู่ในชั้นศาลปกครองกลาง มีนักข่าวโทรมาว่ารู้ผลการตัดสินแล้ว เพราะกำลังอยู่กับหัวหน้าคณะเจรจา เมื่อเรื่องไปสู่ชั้นศาลปกครองสูงสุด มีเจ้าหน้าที่จากกรมทรัพย์สินทางปัญญาโทรมาให้ตรวจสอบว่าหนึ่งในศาลมีนามสกุลนี้หรือไม่ เพราะเป็นบิดาของหนึ่งในคณะเจรจา จึงเห็นได้ว่ามีช่องว่างระหว่างอำนาจศาลและอำนาจบริหารส่วนจะส่งเรื่องไปศาลรัฐธรรมนูญได้ก็ต่อเมื่อลงนามแล้ว

4. การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม ภาควิชาการและสถาบันการเมือง ต้องทำให้กระบวนการนี้สอดคล้องกับภาคประชาสังคม ในการเจรจา JTEPA มีสถาบันการเมืองน้อยมากที่เข้าไปมีบทบาทในเรื่องนี้ กระบวนการภาคประชาชนต้องเข้มแข็งและต้องมีบทบาทมากขึ้น เพราะรัฐสภาในยุค พ.ต.ท. ทักษิณ และ สนช. ในยุค พล.อ. สุรยุทธ์ ไม่มีประสิทธิภาพในการตรวจสอบฝ่ายบริหาร TDRI เป็นสถาบันในภาคประชาสังคม แต่มีปัญหาที่เข้าไปเป็นตัวแทนภาควิชาการที่เข้าไปช่วยประเมินเรื่องการเจรจา เข้าไปเป็นที่ปรึกษาและได้รับทุนจากกระทรวงการต่างประเทศ

คุณบัญชา เศรษฐศิริโรตม์:

เสริมว่าควรมีขั้นตอนที่ให้ภาคประชาชนมากำหนดโจทย์ในการศึกษาผลกระทบ ที่เรียกว่า public scoping เพื่อให้การศึกษาผลกระทบ ได้ตอบคำถามที่ประชาชนเป็นห่วงกังวล ได้อย่างรอบด้าน ในมิติ ไม่ใช่ตอบคำถามเฉพาะที่รัฐบาลกำหนดใน TOR

ศ. เสน่ห์ จามริก:

- อยากให้มองถึงบริบทและปัญหาเชื่อมโยงแบบมหภาค ถ้ามองรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ไม่ควรมองรายมาตรา ถ้ามองรายมาตรา เรากำลังตกหลุม เพราะเราถูกขู่ ว่าถ้าร่างนี้ไม่ผ่านประชามติบ้านเมืองจะวุ่นวาย โดยเฉพาะในฝ่ายตุลาการเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา ต้องดูในระดับมหภาค เพราะการรับรองสิทธิบัตรสิ่งมีชีวิตนั้นขัดกับ WIPO แต่จากการที่สหรัฐฯ ขาดดุลการค้า จึงใช้เรื่องทรัพย์สินทางปัญญาเป็นเครื่องมือ ซึ่งมีผลกระทบระยะยาวถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น มีนัยยะว่าจะถูกนำเข้าสู่ระบบทรัพย์สินทางปัญญา ศักยภาพในการพัฒนา การพูดถึงเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา ต้องโยงถึงปัญหาในการพัฒนา ศักยภาพทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทางชีวภาพที่ไม่ได้รับการตอบสนองอย่างเป็นรูปธรรม

- ในคำนำของร่างรัฐธรรมนูญ บอกว่าร่างรัฐธรรมนูญนี้ผ่านกระบวนการรับฟังความคิดเห็นทุกขั้นตอน ซึ่งไม่จริง ที่จริงแล้ว ควรถามความเห็นของประชาชนว่าคิดว่าการปฏิรูปการเมืองควรจะเป็นอย่างไร แล้วจึงนำมาร่าง กลับกลายเป็นว่าแต่ละคนมีวาระทางการเมือง แล้วโยนลงไปให้ประชาชนแสดงความเห็น

- เท่าที่ผ่านมามีมติไม่แตก トラバิดที่อำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจไม่มีการถ่วงดุลอย่างแท้จริง การบอกว่ามีการรับฟังความเห็นก็ไม่มีผลอะไร หมดยุคที่จะพูดคำว่า “ประชาชน” ที่เป็นนามธรรมแล้ว เพราะประชาชนในยุคนี้เป็นกลุ่มต่างๆ

- รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ไม่ใช่ไม่ดี แต่ไม่มีพลังที่จะทำให้ ตัวหนังสือ มีผลบังคับใช้

รศ.ดร.จิราพร ลิ้มปานานนท์ หัวหน้าหน่วยปฏิบัติการวิจัยเภสัชศาสตร์สังคม คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิเคราะห์การแก้ไขในมาตรา 186 จาก มาตรา 224 ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 เป็นการยอมรับว่าไม่ได้รวมถึงสนธิสัญญาระหว่างประเทศชัดเจน เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงแล้ว เกิดการตีความใหม่ขึ้นอีกว่า สนธิสัญญาที่มีผลกระทบร้ายแรงต้องผ่านรัฐสภา แต่ที่ไม่มีผลกระทบร้ายแรงต้องฟังความคิดเห็น แต่ไม่ต้องผ่านรัฐสภา จึงไม่เห็นด้วยที่กรอบของรัฐธรรมนูญทำให้เกิดการตีความ แต่มองว่ารัฐธรรมนูญต้องมีหลักการที่ชัดเจน แล้วค่อยลงรายละเอียดในกฎหมายลูก ข้อสัญญาหรือสนธิสัญญาระหว่างประเทศมีผลกระทบทั้งนั้นและไม่ควรเป็นอำนาจของฝ่ายบริหาร

ข้อเสนอ

1. ไม่ควรแก้ไข ย่อหน้า 2, 3 และ 4 แต่ควรเขียนให้เป็นย่อหน้าเดียวว่า “สนธิสัญญากับนานาประเทศ หรือองค์การระหว่างประเทศ ต้องผ่านการเห็นชอบของรัฐสภา”
2. โดยต้องมี พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญมาตรานี้ออกมาในระยะเวลาที่กำหนดไว้
3. และใน พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญรองรับต้องมีหลักการ ดังนี้
 - กำหนดช่วงเวลา ในขั้นตอนในการให้รัฐสภาพิจารณา อย่างน้อย 6 เดือน ก่อนที่ฝ่ายบริหารจะไปลงนาม
 - ก่อนการเจรจา ต้องมีการศึกษาผลกระทบจากองค์กรที่มีความเป็นอิสระ อย่างน้อย 2 องค์กร
 - ต้องมีการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมอย่างแท้จริง
4. ร่างรัฐธรรมนูญใหม่ มีส่วนที่เพิ่มเติมขึ้นมาก และส่งผลเสียมากกว่า โดยเฉพาะในเรื่องนโยบายทางเศรษฐกิจ ที่มาตรา 82 คำนึงกับมาตรา 83 เพราะในมาตรา 82 ว่าด้วยการที่ “ดำเนินการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ในขณะที่มาตรา 83 ระบุถึงการ “สนับสนุนระบบเศรษฐกิจแบบเสรี โดยอาศัยกลไกตลาด” และที่น่าจะเป็นปัญหา คือที่ระบุว่า “ต้องยกเลิกและละเว้นการตรากฎหมายและกฎเกณฑ์ที่ควบคุมธุรกิจที่ไม่สอดคล้องกับความจำเป็นทางเศรษฐกิจ” แปลว่าเป็นการปล่อยให้ธุรกิจอยู่เหนือการบริหารประเทศ ต่างชาติเข้ามาทำการประกอบธุรกิจอย่างเสรี ดังนั้น ควรตัดทิ้งมาตรา 83
5. มาตรา 85 ที่เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา มีแนวคิดที่ผิด สิ่งที่เขาไปคือการถ่ายทอดเทคโนโลยี ควรเน้นเรื่องการถ่ายทอดเทคโนโลยี เพราะจะเป็นส่วนที่ทำให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยีในประเทศ

คำถาม

1. มีความเห็นอย่างไร ต่อการที่มีการบรรจุเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาในรัฐธรรมนูญเป็นครั้งแรก

คุณนนทน อินทนนท์:

- มีความสงสัยและตั้งคำถามว่าทำไมทรัพย์สินทางปัญญาไปอยู่ในเรื่องของวิทยาศาสตร์และพลังงาน ทั้งที่มีความเชื่อมโยงอยู่ แต่ไม่ใช่ทั้งหมด

- ในอนุมาตรา (๒) “ส่งเสริมการประดิษฐ์ หรือการคิดค้นสิ่งใหม่...” เข้าใจว่าผู้ร่างได้นำเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาไปโยงกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ยังต้องตั้งคำถามในเรื่องทฤษฎีพื้นฐาน จากถ้อยคำ “รักษาและพัฒนา” เห็นได้ชัดว่าไม่ได้คุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างชัดเจน สิ่งที่ขาดคือประเด็นเรื่อง “การปกป้อง คุ้มครอง การเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น”

- การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา เป็นเครื่องมือไปสู่จุดมุ่งหมาย เป็น a means to an end แต่ในแบบนี้เป็น end to itself ที่ระบุเพียงว่าเราต้องคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อประโยชน์อะไรก็แล้วแต่ เช่น ในรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาให้การคุ้มครองสิ่งประดิษฐ์และงานวรรณกรรมเพื่อความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และกำกับไว้ว่าต้องเป็นการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในช่วงเวลาอันจำกัด

- ถ้าเป็นผู้ยกร่าง จะเขียนว่า เราจะ “ต้องให้การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการในสาขาต่าง ๆ เพื่อประโยชน์และความผาสุกของประชาชน” และต้องถูกกำกับด้วย “การพัฒนาที่ยั่งยืน”

คุณวิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ:

เสริมว่าที่เวเนซุเอลา รัฐธรรมนูญเขียนว่าทรัพยากรพันธุกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นมรดกร่วมของสาธารณะชน จะนำไปจดสิทธิบัตรมิได้

อาจารย์เจริญ คัมภีรภาพ :

สังเกตว่าในร่างรัฐธรรมนูญมีความขัดแย้งกันอยู่มาก ประเด็นต่างๆ ที่กล่าวถึงในการเสวนา

- ในมาตรา 81 เรื่องนโยบายต่างประเทศ “...ต้องปฏิบัติตามพันธกรณีที่ได้กระทำไว้กับนานาประเทศและองค์การระหว่างประเทศ...” ถือเป็นการบังคับใช้หลักเอกราช

- ในส่วนที่ 9 ที่ต้องบังคับเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา แสดงให้เห็นว่าผู้ร่างไม่เข้าใจบริบทเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา ไม่มีแนวนโยบายว่าประเทศไทยจะอยู่ในบริบทโลกอย่างไร

- ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ขัดกับสิ่งที่พูดกันในวันนี้ เพราะเมื่อนำแนวนโยบายมาพิจารณาจะเห็นว่า เป็นเครื่องมือให้ประเทศไทยกลายเป็นเชลยต่อการไล่ล่าของโลกาภิวัตน์ ทำให้ไทยไม่สามารถสร้างแนวนโยบายที่เป็นอิสระทางเศรษฐกิจได้

- มาตรา 186 การเขียนโดยใช้สนธิสัญญาเป็นตัวตั้ง ทำให้ไม่ครอบคลุมถึงการประกาศฝ่ายเดียวของรัฐ เช่น การทำสงคราม หรือการเขียน Letter of Intent เพราะฉะนั้น สิ่งที่รัฐประกาศฝ่ายเดียวไม่ต้องผ่านการพิจารณาของรัฐสภา การบรรจุคำว่า “สนธิสัญญา” จึงไม่พอ เดิมใช้คำว่า “หนังสือสัญญาใด” ก็ยังไม่พอสำหรับ Letter of Intent

สรุป การหยิบยกเรื่องโลกาภิวัตน์กับรัฐธรรมนูญ มีนัยยะที่กว้าง ผลจากการประชุมจะนำไปเสนอต่อการแปรญัตติในมาตราที่เกี่ยวข้อง การเสวนาได้สะท้อนถึงภาพรวมของร่างรัฐธรรมนูญ โดยวงเสวนามีความเห็นว่ารัฐธรรมนูญควรสะท้อนกรอบคิดของรัฐ ในส่วนที่เพิ่มเติมมาจาก รัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 เป็นข้อผูกมัดที่ไม่จำเป็น และกลับขัดแย้งกันเอง จึงเห็นควรว่า

1. ต้องเตือนสังคม ให้มองรัฐธรรมนูญอย่างมีทางเลือก
2. เสนอทางเลือก เช่น การเสนอแนวคิดเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อสังคม
3. ผลักดันให้ สสร. 10 คน ลงนาม เพื่อให้มีการแก้ไขแปรญัตติ
4. เสนอให้รัฐธรรมนูญเกิดขึ้นเพื่อการปฏิรูปการเมือง

เวทีสัมมนาครั้งที่ 9

เรื่อง	อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (Convention on Biological Diversity) : เอกสารแสดงแหล่งกำเนิด/ แหล่งที่มา/ การปฏิบัติตามกฎหมาย วันที่ 26 กรกฎาคม 2550 เวลา 08.30 – 12.30 นาฬิกา ณ ห้องประชุม 1 ชั้น 14 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
จัดโดย :	โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม

1. การนำเสนอของ รศ.ดร.สมชาย รัตนเชื้อสกุล

ความคืบหน้าล่าสุดการประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิคเกี่ยวกับการยอมรับรองถิ่น/ แหล่งกำเนิด/การปฏิบัติตามกฎหมายในระดับระหว่างประเทศ (Meeting of the group of technical experts on an Internationally recognized certificate of Origin/source/Legal Provenance) ระหว่างวันที่ 22-25 มกราคม 2550 ณ เมืองลิมา ประเทศเปรู

ประเด็นสำคัญจากการประชุม

- ปัจจัยสำคัญของเอกสารรับรอง
 - สถานะแน่นอนทางกฎหมาย ความโปร่งใส สนับสนุนการแบ่งปันผลประโยชน์ ป้องกันการใช้ทรัพยากรพันธุกรรมโดยมิชอบ ปกป้องภูมิปัญญาของท้องถิ่น ฯลฯ
- หน้าที่พื้นฐานของเอกสารรับรอง “แสดงการปฏิบัติตามกฎหมายภายใน” (Certificate of compliance with national law)
- ถือเป็นเอกสารราชการที่ออกโดยหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ที่หน่วยงานของประเทศผู้ใช้ทรัพยากรพันธุกรรมจะต้องตรวจสอบ
- เอกสารควรครอบคลุมทรัพยากรพันธุกรรมทุกชนิดตามที่ได้กำหนดในกฎหมายภายใน กรณีเป็นการออกเอกสารรับรองภาคบังคับ (Mandatory issuance) ควรครอบคลุมทรัพยากรพันธุกรรมตามที่กำหนดใน CBD แต่หากเป็นการออกเอกสารรับรองภาคสมัครใจ (Voluntary issuance) ให้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของแต่ละประเทศ ซึ่งอาจมากกว่าที่กำหนดใน CBD ก็ได้
- ประเทศภาคีมีสิทธิกำหนดข้อยกเว้นในการออกเอกสารรับรองได้
- ทรัพยากรพันธุกรรมพืชเพื่ออาหารและเกษตรที่อยู่ภายใต้ ITPGR ควรปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ใน ITPGr เพื่อมิให้เกิดการซ้ำซ้อน
- กรณีทรัพยากรพันธุกรรมที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเทศที่เป็นแหล่งกำเนิดควรพิจารณาระบบภูมิปัญญาฯ ในเอกสาร

- กรณีทรัพยากรพันธุกรรมที่ใช้ในการค้นคว้าวิจัย อาจกำหนดมาตรการพิเศษเพื่อป้องกันผลกระทบในการค้นคว้าวิจัยก็ได้ เช่นกำหนดกระบวนการพิจารณาออกเอกสารรับรองกรณีทรัพยากรพันธุกรรมที่ใช้ในการวิจัยให้ง่ายกว่าการใช้ในทางการค้า เป็นต้น
- สารสำคัญของเอกสารรับรอง : ชื่อหน่วยงานผู้ออกเอกสาร, เลขทะเบียนเอกสาร, นที่ออกเอกสาร, รายละเอียดผู้จัดหา ผู้ใช้ทรัพยากรพันธุกรรม หรือผู้ทรงสิทธิในภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง, ทรัพยากรพันธุกรรม หรือภูมิปัญญาฯ ที่รับรอง , สถานที่ที่อนุญาตให้เข้าถึง, การอ้างอิงถึงข้อตกลงร่วมกัน, ขอบเขตของการอนุญาต หรือข้อจำกัดในการใช้ทรัพยากรพันธุกรรม, เงื่อนไขการโอนสิทธิแก่บุคคลอื่น

เป้าหมายและวัตถุประสงค์

- เป็นเอกสารที่ออกเพื่อเป็นหลักฐานว่าได้รับความยินยอมล่วงหน้า (PIC) ในการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรม เพื่อแสดงแหล่งกำเนิดของพันธุกรรมในคำขอสิทธิบัตร
- เป็นระบบมาตรฐานสากลเพื่อติดตามการเคลื่อนย้ายทรัพยากรพันธุกรรม

รูปแบบเอกสารรับรองประเภทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรพันธุกรรม

- เอกสารรับรองแหล่งกำเนิด (Certificate of Origin, certificate of Geographical Origin)
- เอกสารรับรองแหล่งที่มา (Certificate of Source)
- เอกสารรับรองการปฏิบัติตามกฎหมาย (Certificate of Legal Provenance)
- เอกสารห้ามใช้เป็นทรัพยากรพันธุกรรม (Negative Certificate)

เอกสารรับรองแหล่งกำเนิด (Certificate of Origin)

- สื่อถึงแหล่งในสภาพธรรมชาติที่เป็นแหล่งกำเนิดของทรัพยากรพันธุกรรม (actual origin of genetic resources)
- การทับซ้อนของประเทศที่เป็นแหล่งกำเนิด กับประเทศที่เป็นผู้จัดหาทรัพยากรพันธุกรรม (country providing the resources)
- เอกสารแสดงแหล่งกำเนิดอาจแสดงนัยว่าการเข้าถึงนั้นได้รับความยินยอมล่วงหน้า (PIC) และการทำข้อตกลงแบ่งปันผลประโยชน์ (ABS) แล้ว
- ความยุ่งยากในการกำหนดแหล่งกำเนิด

เอกสารรับรองแหล่งที่มา (Certificate of Source)

- สื่อถึงแหล่งที่ผู้ใช้ (user) ได้รับทรัพยากรพันธุกรรมมา
- อาจแสดงนัยว่าสิทธิเหนือทรัพยากรพันธุกรรมเป็นของประเทศที่เป็นแหล่งที่มา (Source) มากกว่าประเทศที่เป็นแหล่งกำเนิด (origin)

เอกสารรับรองการปฏิบัติตามกฎหมาย (Certificate of Legal Provenance)

- เอกสารที่แสดงหลักฐานว่า ได้มีการปฏิบัติตามกฎหมายของประเทศที่เป็นแหล่งกำเนิดอย่างครบถ้วน
- เอกสารสื่อว่าเงื่อนไขการได้รับความยินยอมล่วงหน้า (PIC) และการทำข้อตกลงแบ่งปันผลประโยชน์ (ABS) ตามกฎหมายของประเทศนั้นๆ ได้รับการปฏิบัติตาม
- ลดภาระการตรวจสอบของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานสิทธิบัตร หรือศุลกากร
- ใช้ทดแทนกรณีไม่อาจระบุประเทศที่เป็นแหล่งกำเนิดได้
- สร้างความเชื่อมั่นแก่ฝ่ายผู้ใช้ (Legal certainty on user side)

เอกสารห้ามใช้เป็นทรัพยากรพันธุกรรม (Negative Certificate)

- เอกสารแสดงว่าไม่อนุญาตให้ให้นำผลิตภัณฑ์นั้นไปใช้ในลักษณะพันธุกรรม (use of this products as a genetic resource is not authorized)
- เป็นเอกสารใช้ประกอบการนำเข้าหรือส่งออก

ปัญหาเอกสารรับรองที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

- ปัญหาจากความไม่ชัดเจน CBD, Article 8 Each Contracting Party shall, as far as possible and as appropriate (j) Subject to its national legislation
- ปัญหาจากธรรมชาติ (Nature) ของภูมิปัญญาท้องถิ่น

สถานะทางกฎหมายของเอกสารรับรองในระบบทรัพย์สินทางปัญญา

- เอกสารรับรองไม่มีผลใดๆ ต่อการขอรับทรัพย์สินทางปัญญา (Freestanding requirement)
- เอกสารรับรองเป็นเงื่อนไขการขอรับทรัพย์สินทางปัญญา แต่สภาพบังคับทางกฎหมายอยู่นอกขอบเขตของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา (self-standing requirement)
- เอกสารรับรองเป็นเงื่อนไขการขอรับทรัพย์สินทางปัญญา (Formal- prerequisite of patentability)

บทบาทของเอกสารรับรองในระบบทรัพย์สินทางปัญญา

- พัฒนาระบบตรวจสอบคำขอสิทธิบัตร ลดปริมาณการออกสิทธิบัตรโดยมิชอบ (Bad patent)
- ลดภาระเจ้าหน้าที่ตรวจคำขอสิทธิบัตร และศาลในการวินิจฉัยประเด็น “การประดิษฐ์” (Inventorship)

มาตรการสำหรับผู้ใช้ทรัพยากรพันธุกรรม (User Measures)

- หมายถึง มาตรการทางกฎหมาย หรือนโยบายที่กำหนดขึ้นเพื่อส่งเสริมให้ผู้ใช้ทรัพยากรพันธุกรรมขอความยินยอมล่วงหน้า (PIC) และทำข้อตกลงแบ่งปันผลประโยชน์ (ABS)
- มาตรการนี้อาจเป็นมาตรการภาคสมัครใจ หรือภาคบังคับก็ได้

- มาตรการนี้จะช่วยเสริมการควบคุมการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์ (ABS) ของประเทศเจ้าของทรัพยากรพันธุกรรม

ประเด็นรับฟังความคิดเห็นในการสร้างระบบเอกสารรับรองในประเทศไทย

- ควรเป็นมาตรา การบังคับ หรือมาตรการสมัครใจ
- สิ่งที่ต้องนำมาขอเอกสารรับรองคืออะไร มีขอบเขตแค่ไหน ; ทรัพยากรพันธุกรรม, ผลิตภัณฑ์ต่อเนื่อง , ข้อมูล, ผลการวิจัย
- รับรองในแง่ภูมิใด: รับรองแหล่งกำเนิด , แหล่งที่มา, การปฏิบัติตามกฎหมาย
- รูปแบบเอกสารรับรอง: เอกสาร, รหัสประจำตัว , ข้อมูล online
- หน่วยงานที่ออกเอกสารรับรอง : หน่วยงานราชการ, วิชาการพันธุกรรม
- หน่วยงานที่ต้องตรวจสอบเอกสารรับรอง ; กรมศุลกากร, กรมทรัพย์สินทางปัญญา, คณะกรรมการอาหารและยา , มหาวิทยาลัย
- สภาพบังคับต่อการขอสิทธิบัตร ; ไม่มีผลใดๆ , มีผลบังคับตามกฎหมายอื่นที่มีใช้กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา, มีผลต่อการขอรับทรัพย์สินทางปัญญา

2. การอภิปราย/ แสดงความเห็น/ คำถามจากผู้เข้าร่วมประชุม

กรมทรัพย์สินทางปัญญา

ในกรณีของ TK (Traditional Knowledge) จากการประชุมของ WIPO เองก็จะทราบว่า ยังไม่แน่ แม้แต่ความหมายของ TK ก็ยังไม่มีที่แน่ชัด เนื่องจากประเทศกำลังพัฒนาและประเทศพัฒนาแล้วมีมุมมองที่ต่างกันอย่างชัดเจนมาก ในการกำหนดเอกสารรับรอง หากต้องมีการระบุแหล่งที่มา อาจจะต้อยี้ระยะเวลาในการทำเอกสารรับรองไปอีก เพื่อรอให้ TK หนึ่งจริงๆ ตอนนี้ก็มีปัญหาว่า TK ไม่สามารถระบุได้จริงๆ ประเทศใดเป็นเจ้าของทรัพยากรนั้นๆ หรือแม้แต่เรื่องสิทธิจะเป็นของชุมชนหรือเป็นของประเทศเองนั้นก็ยังไม่แน่นอน

ถ้ามีการกำหนดแหล่งที่มาลงในเอกสารรับรองได้ ก็จะเป็นประโยชน์กับประเทศกำลังพัฒนาจริงๆ เพราะหากไม่มีการกำหนด ประเทศพัฒนาแล้วก็อาจจะสามารถใช้เป็นช่องทางเอาเปรียบประเทศกำลังพัฒนาได้ต่อไป

ประเด็นคำถาม ในกรณีมีสิทธิบัตรแล้ว ต้องการขอเอกสารรับรอง จำเป็นต้องมาตรวจสอบอีกหรือไม่ เพราะการตรวจสอบค่อนข้างซ้ำซ้อนกัน ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ บุคลากรในการตรวจสอบมีจำกัด ใช้เวลาในการตรวจสอบนานมากกว่าจะสามารถออกสิทธิบัตรได้ เพราะฉะนั้นอาจจะเกิดปัญหาเดียวกันได้ เนื่องจากหากต้องให้เอกสารรับรองก็ต้องมีการตรวจสอบ ถ้า 2 หน่วยงานต่างคนต่างตรวจสอบ ก็จะเสียทั้งเวลาและบุคลากรโดยใช้เหตุ แนวทางแก้ไข หากมีการวางมาตรฐานในการตรวจสอบร่วมกันทั้งหน่วยงานที่ออกสิทธิบัตรและเอกสารรับรอง ก็จะสามารถเชื่อมโยงให้การออกเอกสารรับรองสามารถนำไปสู่การขอสิทธิบัตรได้

มหาวิทยาลัยมหิดล

เกี่ยวเนื่องกับเรื่องของ TK ซึ่งมี 3 ส่วนซ้อนกัน

ส่วนที่ 1 เป็นเรื่องขององค์ความรู้ที่ยังไม่ได้ถ่ายทอดออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร

ส่วนที่ 2 เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องของพันธกรรมพืช

ส่วนที่ 3 เป็นเรื่องของ Brand

TK เหมือนเป็นการพูด 3 อย่างในเวลาเดียวกัน จึงทำให้เกิดความสับสน ในต่างประเทศมีการพัฒนาองค์ความรู้ ซึ่งเรียกว่า Gene Bank บางส่วนเปิดเผย บางส่วนก็ปิด และเป็นแค่ในส่วนของ Knowledge ในส่วนของประเทศไทย มีแต่การบอกเล่า ไม่มีการสะสม ไม่มีการรวบรวมและบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร จึงไม่มีสิ่งที่จะใช้อ้างอิงได้

ในประเทศอินเดีย มีหน่วยงานที่เรียกว่า TK Digital Library เก็บข้อมูลพืช สมุนไพร ประสิทธิภาพจากอินเดียบอกว่า อย่าเอาเงินต่างประเทศมาใช้ในงานนี้โดยเด็ดขาด และต้องมีชั้นของความลับเป็นระดับต่างๆ เปิดเผยข้อมูลได้อย่างกว้างๆ หากต้องการข้อมูลลึกกว่านั้นต้องจ่ายเงินซื้อ การจะทำอนุสัญญาหรือไม่นั้น ควรพิจารณาเรื่องความพร้อมด้วย ซึ่งประเทศเราไม่มีความพร้อมอยู่ 2 เรื่อง คือ เรื่องแรก ประชาชนไม่เคยรู้ว่าคืออะไร มีความสำคัญอย่างไร ไม่รู้ว่าจะปกป้องอย่างไร เรื่องที่สอง ถ้าเราไม่มีการเก็บรวบรวมองค์ความรู้ไว้เลย ก็เป็นเรื่องอันตรายเพราะเราจะไม่มียะอะไรที่สามารถนำไปใช้ต่อรองได้เลย

ผู้ร่วมประชุม

ประเด็นที่เราต้องพิจารณา คือ การเป็นประเทศกำลังพัฒนากับกฎหมายที่กำลังจะเกิดขึ้น เราอยู่ในฐานะอะไร เราเป็นผู้จะใช้ทรัพยากรพันธุกรรมนั้นหรือผู้ที่ต้องปกป้อง ประเด็นสำคัญคือ เราน่าจะอยู่ในฐานะของการต้องปกป้องมากกว่า ท่ามกลางทรัพยากรชีวภาพที่มีอยู่สูงมากแต่ศักยภาพของเราในการเก็บรวบรวมองค์ความรู้ยังไม่ได้รับการส่งเสริมและความรู้ของเราเองก็ยังไม่มากพอ

อีกส่วนหนึ่งเป็นความแตกต่างของระบบคิดของตะวันออกและตะวันตก คือ สมบัติสาธารณะกับสมบัติส่วนตัว แนวคิดการจดสิทธิบัตรเป็นเรื่องของการเป็นสมบัติส่วนตัว

ประเด็นที่สอง คือ เรื่องของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการขอเอกสารรับรอง ประเทศไทยอาจจะต้องมองว่าเรามีปัญหาในหลายๆเรื่อง โดยเฉพาะการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งการมีหน่วยงานมากมายที่เกี่ยวข้องแต่ยังขาดประสิทธิภาพในการสื่อสาร จะทำอย่างไรให้เกิดการปฏิบัติได้และไม่เกิดการซ้ำซ้อนกัน

ประเด็นที่เป็นปัญหาสำคัญที่สุด คือ เรื่องของระบบฐานข้อมูลและเรื่องของการจัดการองค์ความรู้แต่ยังไม่เห็นภาพรวม ซึ่งสภาพพัฒนาเองก็พยายามทำอยู่

คุณบัญชา เศรษฐศิริโรตม์

ประเทศไทยมีปัญหาหลายแบบ ซึ่งหลายหน่วยงานรู้ดีว่าเป็นปัญหา แต่ปัญหาหนึ่งก็คือ เราเข้าข้อเสนอคือ ทำอย่างไรเราจะมีความร่วมมือระหว่างองค์กรและสามารถพัฒนากลไกเพื่อนำไปสู่ความ

ร่วมมือกันได้ และต้องมีความร่วมมือในระดับภูมิภาคด้วยเพื่อใช้แก้ปัญหาทรัพยากรที่เป็นของกลางในระดับภูมิภาค เป็นทรัพยากรที่พบในหลายประเทศ

ระบบเอกสารรับรอง ข้อมูลจากกรมทรัพยากรสินบอกกว่า สามารถทำได้เลย โดยการออกเป็นกฎกระทรวง ระบบเอกสารรับรองแยกเป็น พืช สัตว์ จุลินทรีย์ เฉพาะจุลินทรีย์เท่านั้นที่เข้าสู่ระบบจดสิทธิบัตรได้ หน่วยงานใดในประเทศไทยที่จะรับผิดชอบการดำเนินการในเรื่องนี้ ?

ในเรื่องของกฎหมายสิทธิบัตรตอนนี้อยู่ระหว่างการพิจารณาของกฤษฎีกา มีเรื่องการปรับปรุงกฎหมายเพื่อเตรียมเข้าสู่การเป็นสมาชิกอนุสัญญาความร่วมมือสิทธิบัตร (PCT) และการแก้ไขในหลายเรื่อง แต่ยังไม่มีการปรับปรุงในเรื่องระบบเอกสารรับรองแหล่งที่มาของพันธุกรรมที่ใช้ในการประดิษฐ์

สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย

ทางภาคธุรกิจ ในการส่งออกจะต้องมี Certificate of Origin เพื่อแสดงต้นว่าสินค้ามาจากไหน และเพื่อใช้เป็นสิทธิพิเศษในการใช้เป็นส่วนลดภายใต้กรอบ FTA โดยกรมการค้าต่างประเทศเป็นผู้ออกให้ ไม่ว่าจะเป็นเพื่อวัตถุประสงค์ใดก็จำเป็นต้องมี แต่เกรงว่ามันจะขัดกัน

อาจารย์สมชาย รัตนเชื้อสกุล

CO (Certificate of Origin) มีความแตกต่างกันได้ ประเทศที่เป็นเจ้าของพันธุกรรมตั้งต้นจะออก CO ซึ่งจะติดตามตัวพันธุกรรมนี้ตลอด เมื่อประเทศอื่นนำมาใช้เพื่อผลิตภัณฑ์ ระบบต้องระบุที่มา

ประเด็นตัวอย่างเรื่องการใช้เอกสารรับรอง

CBD เป็นตัวที่จะพูดถึงการแบ่งปันผลประโยชน์ แต่การจะรู้ว่าจะต้องแบ่งปันผลประโยชน์ให้ใครได้ก็ต้องรู้แหล่งที่มาว่าใครเป็นเจ้าของ ขณะนี้ CBD ออกมาใช้แล้ว มีปัญหาเรื่องทรัพยากรพันธุกรรมที่กระจายตัวแลกเปลี่ยนกันโดยเสรีในอดีต เยอะมาก พันธุกรรมที่อยู่ในประเทศใดก่อนที่ CBD จะประกาศใช้ถือว่าประเทศนั้นเป็นเจ้าของพันธุกรรมนั้นด้วยเช่นกัน

อาจารย์สมชาย รัตนเชื้อสกุล

CBD เป็นกรอบใหญ่ เหมือนเป็นธรรมนูญแต่ในหลายเรื่องจะไม่ลงรายละเอียด แต่จะบอกว่าให้ขึ้นอยู่กับกฎหมายภายในของประเทศนั้นๆ หรือว่าประเทศนั้นเห็นสมควร ดังนั้นก็จะขึ้นอยู่กับแต่ละประเทศ แต่ละประเทศก็จะดูของประเทศอื่นๆ แล้วก็มาเขียนของตัวเอง บางประเทศก็ยังไม่ มี ซึ่งทำให้ไม่เป็นระบบ ในวงใหญ่เริ่มมีการคิดว่า น่าจะมีมาตรฐานบางอย่าง เริ่มมีความคิดว่า ไม่ใช่เฉพาะประเทศเจ้าของทรัพยากรพันธุกรรม โดยเฉพาะในประเทศผู้ใช้ประโยชน์ควรมีอะไรที่เชื่อมถึงกันด้วย มีการพูดถึงเยอะขึ้น เช่น ประเทศคอซอวาร์กา เป็นประเทศที่มีสัญญาแบ่งปันผลประโยชน์เยอะมาก ซึ่งเราสามารถเรียนรู้ได้จากประสบการณ์ของประเทศอื่นๆ แต่ตอนนี้ประเทศเราเห็นว่าเหมาะสมอย่างไรก็เขียนของเราอย่างนั้น

ขณะนี้ CBD ได้มีการประกาศใช้ออกมาแล้ว แต่มีพันธกรรมบางตัวที่ในอดีตมีการกระจายตัว แลกเปลี่ยนกันโดยเสรี ซึ่งมีจำนวนเยอะมาก ตัวอย่างเช่น ยางพารา จึงได้มีการระบุไว้ใน CBD ว่า พันธุกรรมที่อยู่ในประเทศใดก่อนที่ CBD จะประกาศใช้ พันธุกรรมนั้นก็ถือว่าเป็นของประเทศนั้น ก่อนที่จะเข้าถึงพันธกรรมในประเทศใด ต้องขออนุญาตประเทศเจ้าของพันธกรรมนั้นและต้องทำสัญญาแบ่งปันผลประโยชน์ให้กับประเทศนั้น ซึ่ง CER จะเป็นตัวระบุว่าต้องแบ่งปันผลประโยชน์ให้ใคร อาจจะต้องมีหน่วยงานกลางที่ดูแล

ผู้ร่วมประชุม

- ประโยชน์ของงานวิจัย คือ ช่วยให้เราเห็นสถานการณ์รวมถึงปัญหาและเราจะเตรียมตัวรับมือกับสถานการณ์นั้นอย่างไร เรามีฐานอยู่แค่ไหนและเรารู้รึเปล่าว่ามีพันธกรรมใดบ้างอยู่ในประเทศไทย บางเรื่องมันไม่ใช่ของประเทศไทยอย่างเดียว การทำกฎหมายเฉพาะแค่ของประเทศไทยอาจจะไม่เพียงพอ ภายใต้สถานการณ์ที่เป็นอยู่เราคงไม่ได้ถามอยู่เลยว่าว่า หนังสือรับรองจะออกมาหน้าตาเป็นอย่างไร แต่เราจะมีมาตรการปกป้องคุ้มครองพันธกรรมของเราอย่างไร อาจจะต้องมีการระดมประสบการณ์จากประเทศอื่นๆเพื่อเรียนรู้จากประสบการณ์ ก่อนที่จะไปถึงสิทธิบัตรเป็นเรื่องที่สำคัญมากกว่า
- หากเราสามารถเชิญบุคคลที่มีความรู้ทั้งจาก WTO หรือประเทศที่มีประสบการณ์ในการปกป้องผลประโยชน์ เช่น เปรู หรือ อินเดีย มาพูดให้ฟังเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ก็คิดว่าน่าจะมีประโยชน์
- ฐานข้อมูลเรื่องสมุนไพร ดร.ยິงยงค์ เทาประเสริฐ เก็บข้อมูลสมุนไพรได้ประมาณ 4,000 ตัว แต่ยังขาดงบประมาณสนับสนุนในการดำเนินการต่อ
- การปกป้องคุ้มครองทางด้านวัฒนธรรม พูดถึง Culture Industry เช่น เกมออนไลน์ เอาเนื้อหาจากที่ใดก็ได้ แต่เมื่อออกสู่สาธารณชนแล้ว ใครเอาไปใช้โดยไม่ขออนุญาตถือว่าผิดกฎหมายต่างๆเหล่านี้ เมื่อแยกกันพิจารณาก็จะรู้สึกว่าคุณเอาเปรียบแต่หามาพิจารณาาร่วมกันจะเห็นว่าเรากำลังถูกเอาเปรียบกฎหมาย ตัวอย่าง ดังเช่น เกมญี่ปุ่นบางเกมเอาเพลงไทยไปใส่ โดยที่ประเทศไทยไม่ได้รับผลประโยชน์อะไรเลย จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ความรู้เราต้องตามทันกัน

เวทีสัมมนาครั้งที่ 10

เรื่อง อนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้าย
 และการกำจัดของเสียอันตรายข้ามแดน
 วันศุกร์ที่ 5 ตุลาคม พ.ศ. 2550 เวลา 13:00 – 16:30 นาฬิกา
 ณ ห้องประชุม 1 ชั้น 14 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
จัดโดย : โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์
 ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม

ช่วงที่ 1 : การนำเสนอรายงานวิจัย โดย ดร. สุจิตรา วาสนาดำรงดี นักวิจัย

หัวข้อการนำเสนอ

การใช้ประโยชน์จากอนุสัญญาบาเซลเพื่อการเจรจาการค้า: กรณีศึกษาความตกลงหุ้นส่วน
เศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น (JTEPA)

ประเด็นข้อขัดแย้งระหว่าง JTEPA กับพันธกรณีในอนุสัญญาบาเซล

- แรงจูงใจของประเทศญี่ปุ่น
- ข้อเสนอแนะต่อการใช้ประโยชน์จากอนุสัญญาบาเซลในการเจรจาการค้า
- การใช้ประโยชน์จากอนุสัญญาบาเซลเพื่อการจัดการของเสียอันตราย
- สถานการณ์การเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายข้ามแดน
- อนุสัญญาบาเซลกับการจัดการของเสียอันตรายข้ามแดน
- อนุสัญญาบาเซลกับการจัดการของเสียอันตรายภายในประเทศ

- ข้อเสนอแนะต่อการใช้ประโยชน์จากอนุสัญญาบาเซลในการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามแดน
และการจัดการของเสียอันตรายในประเทศ

ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับอนุสัญญาบาเซล

- ปัญหาการลักลอบทิ้ง HW ในประเทศด้อย/กำลังพัฒนา โดยเฉพาะเหตุการณ์
ลักลอบทิ้งกากกัมมันตภาพรังสีและของเสียปนเปื้อนสาร PCB กว่า 3,800 ตันที่
เมืองโคโค ประเทศไนจีเรีย ปี 2531
- อนุสัญญาบาเซลเริ่มยกร่างในปี 2532 และเปิดให้ประเทศต่างๆ ลงนามตั้งแต่วันที่
22 มีนาคม 2533 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2535
- ปัจจุบันมีประเทศภาคีให้สัตยาบัน 168 ประเทศ (ข้อมูล ณ เดือนมิถุนายน
2549)
- ไทยให้สัตยาบัน 24 พฤศจิกายน 2540 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่ 22 กุมภาพันธ์ 2541
- HW ตามอนุสัญญาบาเซล ได้แก่ HW ในภาคผนวก 1 (แหล่งกำเนิด Y1-Y18)
และต้องมีลักษณะที่เป็นอันตรายตามภาคผนวก 3 (บัญชีรายชื่อ HW ที่ควบคุม
ในภาคผนวก 8) 61 รายการ

O HW ที่ประเทศภาคีกำหนดว่าเป็น HW

1. อนุสัญญาบาเซลเพื่อการเจรจาการค้า: กรณีศึกษาความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น (JTEPA)

O ความเป็นมาของ JTEPA

O JTEPA เริ่มต้นในเดือนกุมภาพันธ์ 2547 สมัยรัฐบาลทักษิณ

1. เสร็จร่างมา 7 ครั้ง แล้วเสร็จสิงหาคม 2548 กำหนดลงนาม 3 เมษายน 2549 แต่ถูกเลื่อนเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง รัฐบาลสุรยุทธ์สานต่อโดยจัดให้มี “ประชาพิจารณ์” 22 ธันวาคม 2549 และให้สนช. แสดงความคิดเห็นโดยไม่มีการลงมติ 15 กุมภาพันธ์ 2550 และได้มีการลงนามเมื่อวันที่ 3 เมษายน 2550
2. ประเด็น HW ในความตกลงเริ่มตั้งแต่ความเคลื่อนไหวต่อต้าน JTEPA ของ NGO ในฟิลิปปินส์ตั้งแต่กลางปี 2549 ความเคลื่อนไหวในไทยเริ่มเมื่อรัฐบาลสุรยุทธ์เริ่มการสานต่อกระบวนการลงนาม (ปลายปี 2549) และกลายเป็นประเด็นร้อนในช่วงต้นปี 2550

1.1 วิเคราะห์ข้อขัดแย้งระหว่าง JTEPA และอนุสัญญาบาเซล (ประเด็นคำถาม-ข้อถกเถียง)

- เนื้อหาใน JTEPA เปิดช่องให้มีการนำเข้า HW จากญี่ปุ่นหรือไม่
- การรวม HW ใน JTEPA ขัดกับอนุสัญญาบาเซลหรือไม่
- JTEPA จะบั่นทอนการบังคับใช้กฎหมายของไทยและการปฏิบัติตามพันธกรณี

ของอนุสัญญาบาเซลหรือไม่

- หากเกิดข้อขัดแย้ง/ข้อพิพาทระหว่าง JTEPA และอนุสัญญาบาเซล กฎหมายใดมีสถานะทางกฎหมายเหนือกว่า

คำถามที่ 1: เนื้อหาใน JTEPA เปิดช่องให้มีการนำเข้า HW จากญี่ปุ่นหรือไม่

คำนิยามสินค้าที่ได้ Wholly Obtained (WO) ในข้อ 28 สินค้าที่ได้แหล่งกำเนิด

(i) articles collected in the Party which can no longer perform their original purpose in the Party nor are capable of being restored or repaired and which are fit only for disposal or for the recovery of parts or raw materials;

(j) scrap and waste derived from manufacturing or processing operations or from consumption in the Party and fit only for disposal or for the recovery of raw materials

(k) part or raw materials recovered in the Party from articles which can no longer perform their original purpose nor are capable of being restored or repaired

(l) goods obtained or produced in the Party exclusively from the goods referred to in subparagraphs (a) through (k) above.

1. คำนิยามเหล่านี้ปรากฏในร่างกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าที่ประสานกัน (Harmonized Rules of Origin) จัดทำโดย Technical Committee on Rules of Origin: TCRO)

ประเด็นข้อสังเกตต่อร่างกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าที่ประสานกัน

- ยังมิได้มีการประกาศใช้อย่างเป็นทางการ เนื่องจากมีจำนวนสินค้าจำนวนมาก
- ข้อชี้แจงเพิ่มเติมในส่วนการคืนสภาพของชิ้นส่วน/วัตถุดิบ (WCO/TCRO, 1998, p.7/4)

“...อาจมีข้อคำนึงด้านสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้น ในกรณีที่เป็นการคืนสภาพของชิ้นส่วนหรือวัตถุดิบจากของที่เป็นของเสียอันตรายและมีสารกัมมันตภาพรังสี ซึ่งในกรณีเช่นนี้ กฎข้อนี้ (หมายถึงนิยาม WO) จะไม่ละเมิดสิทธิของภาคีที่จะใช้มาตรการที่สอดคล้องกับ WTO เพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อม”

- ไม่มีข้อบังคับให้ประเทศต่างๆ ต้องใช้คำนิยามดังกล่าวของ WCO
- FTA ฉบับอื่นๆ* ระบุเพียง “...are fit only for the recovery of raw materials” ไม่มี “...are fit only for disposal”
- *FTA ไทย-ออสเตรเลีย ไทย-นิวซีแลนด์ สหรัฐฯ-สิงคโปร์ สหรัฐฯ-ชิลี แคนาดา-คอซตาริกา และCEPT ของอาเซียน ยกเว้นอาเซียน-จีน แบบเดียวกับ JTEPA
- ข้อสังเกตต่อกระบวนการเจรจา JTEPA:
- คณะผู้เจรจาฝ่ายไทยได้ใช้สิทธิขอยกเว้นรายการที่เข้าข่ายเป็น HW ออกจากข้อผูกพันการลด/ยกเลิกภาษีหรือไม่ (โดยใส่ x ในสินค้าที่ต้องการขอยกเว้น)

2. ในกรณี JTEPA ข้าราชการระดับสูงของ DENR เคยทักท้วงคณะเจรจาเกี่ยวกับการบรรจุ HW ไว้ใน JTEPA เนื่องจากขัดกับอนุสัญญาบาเซลและกฎหมายภายในของฟิลิปปินส์ แต่คำตอบที่ได้รับจากคณะผู้เจรจา คือ

“รายการเหล่านี้เป็นสิ่งที่ถูกกำหนดโดยฝ่ายญี่ปุ่น และหากไม่เห็นด้วยกับรายการสินค้าที่เสนอ แม้เพียงหนึ่งหรือสองรายการ ฝ่ายญี่ปุ่นก็จะไม่เจรจาความตกลงอีกต่อไป”

- ข้อห่วงกังวล:

- แม้ไทยสามารถอ้างสิทธิตามกฎหมายภายในและอนุสัญญาบาเซลที่จะไม่นำเข้า HW ได้ ในขณะนี้ รวมทั้งได้รับการยืนยันโดยหนังสือแลกเปลี่ยนระหว่างรมต.ว่าการกระทรวงต่างประเทศของทั้งสอง
- อย่างไรก็ดี ภายใต้สภาพการณ์ปัจจุบันที่กระบวนการเจรจายังคงมีลักษณะปิดและระบบกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายของไทยที่อนุญาต ติดตามและตรวจสอบการนำเข้าของเสียอันตรายยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพดังเช่นปัจจุบัน
- ไม่มีหลักประกันในอนาคตว่า ไทยจะใช้สิทธิตามกฎหมายภายในและอนุสัญญาบาเซลและหนังสือแลกเปลี่ยนฯ หากญี่ปุ่นใช้สิทธิตามข้อ 18 ใน JTEPA ข้อย่อยที่ 2 เพื่อขอปรับปรุงเงื่อนไขการเข้าสู่ตลาดที่ใช้กับสินค้าที่ได้ถิ่นกำเนิดที่กำหนดไว้

คำถามที่ 2: การรวม HW ใน JTEPA ขัดกับอนุสัญญาบาเซลหรือไม่

มีความเห็นที่ว่า “การที่ระบบพิกัดศุลกากรของ WCO รวมรายการที่เป็นขยะ/ของเสียอันตราย ด้วยแสดงว่า ของเสียเหล่านี้มีมูลค่าทางเศรษฐกิจมากจนทำให้ WCO สร้างพิกัดมารองรับ”

- ความจริง คือ ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้มีพิกัดของเสียอันตรายนี้มาจากการประสานความร่วมมือระหว่าง WCO และอนุสัญญาบาเซลเพื่อปรับปรุงระบบการติดตามตรวจสอบการค้าพิกัดที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมได้ ดูจากคำอธิบายของ WCO ต่อการทบทวนแก้ไขระบบฮาร์โมนไนซ์ ฉบับปีค.ศ. 2002 ที่ผ่านมา

- คำอธิบายของ WCO ต่อการทบทวนแก้ไขระบบฮาร์โมนไนซ์ ฉบับปีค.ศ. 2002

1. The HS amendments adopted to date for implementation in 2002 fall into three categories: (i) the separate identification of goods of environmental and social concern, (ii) amendments to reflect new technology and trade patterns, (iii) editorial amendments to clarify texts. The basis adopted for creating new HS codes is a minimum trade volume of 20 million US dollars. However, exceptions are made for goods of environmental or social importance...

2. ...The bulk of the amendments relate to new codes to facilitate the monitoring of goods of environmental or social concern, controlled by various international Conventions (e.g., hazardous wastes of the Basel Convention, endangered species of the CITES Convention, ozone depleting substances of the Montreal Protocol)."

คณะเจรจาฝ่ายไทยได้ตีความข้อ 11 วรรค 1 ของ JTEPA ที่ระบุว่า คู่ภาคียืนยันสิทธิและพันธกรณีของตนภายใต้ความตกลง WTO หรือความตกลงอื่นใดซึ่งภาคีทั้งสองฝ่ายเป็นภาคีอยู่" จะเป็นการส่งของเสียอันตรายจากญี่ปุ่นมาไทยต้องเป็นไปตามเงื่อนไขภายใต้อนุสัญญาบาเซลที่ไทยและญี่ปุ่นต่างเป็นภาคีอยู่"

เงื่อนไขเรื่องการส่งออกนำเข้าของเสียอันตรายนั้นเป็นส่วนหนึ่งของพันธกรณีของอนุสัญญาบาเซล สิ่งที่มีได้มีการพูดถึงคือ เจตนารมณ์และพันธกรณีอื่นๆ ของอนุสัญญาที่อาจจะถูกบันทึกโดย JTEPA ประเด็นสำคัญได้แก่

การให้ประเทศภาคียึดหลัก "การพึ่งพาตนเอง" (national self-sufficiency) ในการจัดการ HW (ประเทศที่ก่อให้เกิด HW ก็ต้องกำจัด HW นั้นในประเทศของตนเอง) (preamble และข้อ 4.2.b)

ประเทศภาคีต้องพยายามลดการเคลื่อนย้าย HW ข้ามแดนให้เหลือน้อยที่สุด (preamble และข้อ 4.2.d)

ในเวทีการเจรจา WTO เองก็มีการคัดค้านการนำรายการที่จัดเป็น HW ไว้ในรายการสินค้าที่จะเปิดให้มีการค้าอย่างเสรี

ที่ประชุมวาระพิเศษของคณะกรรมการการค้าและสิ่งแวดล้อม (CTE) เมื่อเดือนพฤษภาคม 2549 อียิปต์ได้จัดทำเอกสารแสดงข้อคิดเห็นต่อข้อเสนอของภาคีบางประเทศที่เสนอให้ลดภาษีนำเข้าขยะและเศษซากบางรายการ ว่า อาจขัดกับวัตถุประสงค์ของอนุสัญญาบาเซลในส่วนที่เป็น HW และเสนอให้ตัดรายการเหล่านี้ออกจากการพิจารณา และเรียกร้องให้อนุสัญญาบาเซลยืนยันขอบเขตอำนาจของอนุสัญญาเหนือการค้า HW ดังกล่าว (ICTSD, 2006)

คำถามที่ 3: JTEPA จะบันทึกการบังคับใช้กฎหมายและการปฏิบัติตามพันธกรณีที่ไทยมีต่ออนุสัญญาบาเซลหรือไม่

เนื้อหาข้อ 21 ใน JTEPA เรื่อง “มาตรการที่มีใช้ภายใต้ศุลกากร” ทำให้เกิดคำถาม:

- 1) ในกรณีที่ไทยต้องการใช้สิทธิตามอนุสัญญาบาเซลหรือตามกฎหมายไทยเพื่อควบคุมหรือห้ามการนำเข้าสินค้าเพิ่มเติมสำหรับรายการที่ผูกพันไว้ใน JTEPA ซึ่งเป็น NTB จะทำได้หรือไม่
- 2) หากไทยออกมาตรการกำหนดให้โรงงานรีไซเคิลในประเทศ (ส่วนหนึ่งเป็นผู้ประกอบการญี่ปุ่น) ห้ามนำเข้า HW จากต่างประเทศหรือกำหนดให้เพิ่มสัดส่วน HW ที่ใช้เป็นวัตถุดิบให้มาจากการเก็บรวบรวมภายในประเทศ เพื่อส่งเสริมให้มีการพัฒนาระบบรีไซเคิล HW ภายในประเทศขึ้น (สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของอนุสัญญาบาเซล) จะเสี่ยงต่อการถูกฟ้องว่าเป็นการละเมิดหลักการของ WTO หรือไม่ และขัดกับข้อบทว่าด้วยการลงทุนภายใต้ JTEPA หรือไม่

กรณีศึกษาข้อพิพาทเรื่อง *Retreaded tyres (Brazil vs EU)*

บราซิลออกข้อห้ามนำเข้า Retreaded tyres แต่ยกเว้นให้กับกลุ่มประเทศเมอร์โคซัวร์ (MERCOSUR) (อาร์เจนตินา บราซิล ปารากวัยและอุรุกวัย) ตามคำสั่งของคณะอนุญาโตตุลาการของกลุ่มฯ เป็นเหตุให้บราซิลถูกฟ้องโดย EU ยื่นฟ้องต่อ WTO ว่า ข้อห้ามของบราซิลขัดกับหลักการ “การไม่เลือกปฏิบัติ” (non-discrimination)

คณะผู้พิจารณาข้อพิพาทของ WTO มีคำตัดสินเมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2550 ให้บราซิลแพ้คดี โดยให้เหตุผลว่า ข้อห้ามนี้ส่งผลให้เกิดการเลือกปฏิบัติโดยเป็นการช่วยเหลืออุตสาหกรรม retreaded tyres ในประเทศที่ยังสามารถนำเข้าจากประเทศในกลุ่ม MERCOSUR ได้

ต่อประเด็นข้อกังวลเรื่องการไม่สามารถใช้ NTB ได้นั้น คณะผู้เจรจาและหน่วยงานภาครัฐเห็นว่า ข้อ 10 ของ JTEPA เปิดให้ภาคีสามารถนำข้อ 20 ของ GATT มาใช้เพื่อคุ้มครองสุขภาพและสิ่งแวดล้อมมาบังคับใช้โดยอนุโลม แต่ข้อ 20 ดังกล่าวนั้นมีข้อจำกัดอยู่มาก โดยเฉพาะเงื่อนไขที่ต้องเป็นผลกระทบที่พิสูจน์ได้ทางวิทยาศาสตร์ ในขณะที่อนุสัญญาบาเซล (รวมทั้ง MEAs อื่นๆ) ก่อให้เกิดขึ้นบนพื้นฐานของหลัก “การระวังไว้ก่อน” (precautionary principle)

มีการอ้างถึงมาตรการปกป้องสองฝ่าย (Bilateral Safeguard Measures) ที่กำหนดไว้ในข้อ 22 ข้อย่อยที่ 1 ของ JTEPA แต่ข้อนี้ใช้ได้ก็ต่อเมื่อมี “ความเสียหายรุนแรง” เกิดขึ้น ซึ่งในบทนิยาม (ข้อ 15 (g)) ไม่ได้รวมถึงความเสียหายด้านสิ่งแวดล้อม ดังนั้น หากมีปัญหามลพิษจากการนำเข้าของเสียอันตรายก็จะไม่อยู่ในเงื่อนไขตามข้อ 22 ที่จะใช้มาตรการปกป้องได้

คำถามที่ 4: หากเกิดข้อขัดแย้งหรือข้อพิพาทระหว่าง JTEPA และอนุสัญญาบาเซล กฎหมายใดจะมีสถานะทางกฎหมายเหนือกว่า

วัตถุประสงค์ในข้อ 1 ของ JTEPA ไม่มีการระบุถึงการพัฒนาที่ยั่งยืนที่สนับสนุนการเกื้อกูลระหว่างการค้าและสิ่งแวดล้อม หากเกิดปัญหาข้อพิพาทระหว่างสิ่งแวดล้อม ไทยจะไม่สามารถอ้างถึงวัตถุประสงค์ใน JTEPA เพื่อใช้สิทธิในการดำเนินมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมได้

ข้อ 11 ของ JTEPA ยืนยันสิทธิของไทยและญี่ปุ่นภายใต้ WTO และความตกลงอื่นๆ ที่ไทยและญี่ปุ่นเป็นภาคี เติกรอบที่จะไม่ครอบคลุมถึงความตกลงอื่นๆ ที่ไทยเป็นแต่ญี่ปุ่นไม่ได้เป็นภาคี

กรณี Ban Amendment นั้น หากประเทศภาคีเห็นพ้องให้มีผลบังคับใช้ ทั้งไทยและญี่ปุ่นก็ต้องปฏิบัติตามเนื่องจากข้อแก้ไขเป็นส่วนหนึ่งของอนุสัญญาบาเซล (มาตรา 4A)

แต่หากยังไม่มีผลบังคับใช้ทั่วไปแต่ไทยได้ให้สัตยาบัน การปฏิบัติตามพันธกรณีของไทยต่อ Ban Amendment (ห้ามประเทศในภาคผนวก 7 ซึ่งรวมทั้งญี่ปุ่นส่งออก HW มายังไทย) จะอยู่นอกขอบเขตการรับรองสิทธิตามข้อ 11 ของ JTEPA และอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งกับ JTEPA โดยนักลงทุนญี่ปุ่นอาจนำข้อบทเรื่องการเวนคืนยึดทรัพย์สินที่ครอบคลุมถึงการยึดทรัพย์สินทางอ้อมเป็นช่องในการฟ้องเรียกค่าเสียหายจากรัฐบาลไทยได้

- กรณีเกิดข้อขัดแย้งระหว่าง JTEPA และอนุสัญญาบาเซล
- ข้อ 11 ข้อย่อยที่ 2 ของ JTEPA ระบุเพียงว่า ในกรณี มีความไม่สอดคล้องกันระหว่าง JTEPA กับ WTO WTO จะมีผลเหนือกว่าในส่วนที่ไม่สอดคล้องกัน แต่ไม่ได้ระบุถึงกรณีที่เกิดความไม่สอดคล้องกันระหว่าง JTEPA กับความตกลงอื่นๆ

1. หลักกฎหมายระหว่างประเทศ (Vienna Convention on the Law of Treaties) ระบุว่า หากเป็นกฎหมายเรื่องเดียวกัน ให้ถือว่า กฎหมายที่มีการตกลงล่าสุดมีผลบังคับ ปัญหาคือ MEAs ซึ่งมีใช้มาตรการทางการค้ากับข้อตกลงการค้าเสรีเป็นกฎหมายเรื่องเดียวกันหรือไม่ หากถือเป็นเรื่องเดียวกัน JTEPA ซึ่งมีการตกลงกันล่าสุดจะเหนือกว่าอนุสัญญาบาเซล

หากไม่ถือว่าเป็นเรื่องเดียวกัน หลักกฎหมายทั่วไประบุว่า กฎหมายเฉพาะเรื่องจะอยู่เหนือกฎหมายที่เกี่ยวกับเรื่องทั่วไป

2. CTE เคยตีความไว้ว่า มาตรการทางการค้าใน MEA ถือเป็นกฎหมายเฉพาะเรื่อง (เฉพาะปัญหาสิ่งแวดล้อม) ในขณะที่ข้อตกลงว่าด้วยการค้าเสรีน่าจะเป็นกฎหมายที่กว้างกว่าเรื่องทั่วไปเกี่ยวกับการค้า บทบัญญัติใน MEAs จึงอยู่เหนือกว่าบทบัญญัติของ WTO อย่างไรก็ดี CTE ยังยอมรับว่า การตีความดังกล่าวยังไม่ได้เป็นข้อสรุปสุดท้ายและยังมีความไม่แน่นอนอยู่อีกมาก

3. การที่ JTEPA มิได้ระบุว่า MEAs จะอยู่เหนือกว่า JTEPA ในกรณีที่ไม่สอดคล้องกัน เท่ากับการเปิดช่องในการแก้ไขข้อพิพาทผ่านกลไกของ MEAs โดยภาคีมีทางเลือกเดียวคือ ต้องเป็นไปตามกลไกที่กำหนดไว้ใน JTEPA

1.2 วิเคราะห์แรงจูงใจของญี่ปุ่นในการบรรจุ HW ใน JTEPA

- รัฐบาลญี่ปุ่นคาดการณ์ว่า ชีตความสามารถของพื้นที่ฝั่งกลบขยะชุมชนจะรองรับขยะได้ไม่เกิน 15 ปีในขณะที่พื้นที่ฝั่งกลบขยะอุตสาหกรรมรองรับได้อีก 7.2 ปีเท่านั้น

- หันมาเผาควบคู่กับรีไซเคิล แต่เผาทำให้เกิดปัญหามลพิษจากการสะสมของสารไดออกซินและถูกฟ้องเรียกค่าเสียหาย ประชาชนเริ่มต่อต้านการสร้างโรงเผาขยะ รัฐบาลหันมารีไซเคิลออกกฎหมาย

มากมายแต่เกิดปัญหาการรีไซเคิลไม่ทันกับของเสียที่เก็บรวบรวมได้ การออกกฎหมายรีไซเคิลจึงเหมือนเป็นแรงผลักดันให้ญี่ปุ่นส่งออกของเสียที่ล้นเหลือจากการรีไซเคิลไปยังประเทศต่างๆ ดังที่นักวิชาการญี่ปุ่นซึ่งอยู่ในคณะทำงานส่งเสริมการรีไซเคิลระหว่างประเทศ (Kojima et al., 2005) กล่าวว่า “กฎหมายเกี่ยวกับการรีไซเคิลขยะที่ออกมาในช่วงแรกๆ นั้นถูกกำหนดขึ้นภายใต้กรอบความคิดที่ว่า ขยะหรือของเสียที่จัดเก็บได้ภายในประเทศจะเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิลภายในประเทศทั้งหมด โดยผู้ร่างกฎหมายมิได้คาดคิดว่าจะเกิดปรากฏการณ์การส่งออกของเสียเหล่านี้ไปยังประเทศจีนหรือประเทศอื่นๆ แทน”

ข้อมูลทิศทางนโยบายของญี่ปุ่นต่อการค้าของเสียอันตราย

การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อส่งเสริมการรีไซเคิลระหว่างประเทศ (Working group on Enhancing International Recycling) และการจัดทำรายงาน “Toward a Sustainable Asia based on the 3Rs” และ “International Trade of Recyclable Resources in Asia”

1. การผลักดันโครงการ 3R Initiative โดยเป้าหมายประการหนึ่ง คือ เพื่อที่จะลดกำแพงขวางกั้นการเคลื่อนย้ายสินค้าและวัตถุดิบระหว่างประเทศสำหรับการรีไซเคิล และมีข้อเสนอให้มีการจัดตั้งตลาดภูมิภาคสำหรับขยะรีไซเคิล รวมทั้งขยะอันตราย ... สนับสนุนความร่วมมือที่เกี่ยวข้อง รวมถึงความตกลงเขตการค้าเสรี (FTAs) โดยใช้ประโยชน์จากความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบระหว่างประเทศ/ชุมชน

2. เอกสารเชิงนโยบาย “Networking International Recycling Zones in Asia” ของ IGES โดยระบุถึงแผนการขยายตลาดขยะรีไซเคิลและการเปิดเสรีขยะอันตรายในเอเชีย โดยขั้นแรกจะเป็นการกำกวมทางการค้าและการจัดทำ FTA ระหว่างญี่ปุ่นกับประเทศในเอเชีย แต่แผนต่อไป คือ การขจัดกำแพง NTB นั่นคือ กฎระเบียบที่ว่าด้วยการควบคุม HW ภายใต้อนุสัญญาบาเซลและกฎหมายภายในของประเทศ

3. เอกสารเชื้อเชิญทำสัญญา (public solicitation notice) โครงการวิจัยสถานการณ์ปัจจุบันและประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำความตกลงพหุภาคีและทวิภาคีเพื่อการค้าวัตถุดิบที่สามารถรีไซเคิลได้ ของกระทรวง METI (สิงหาคม 2549) เพื่อว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษาวิเคราะห์การจัดทำความตกลงฯ ที่ผ่านมายุติข้อ 11 ของอนุสัญญาบาเซล

4. การปรับปรุงกฎหมายให้เอื้อต่อการค้าของเสียระหว่างประเทศ ดังที่รัฐบาลญี่ปุ่นได้ผ่านกฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเพื่อการส่งเสริมการรวบรวม คัดแยกและรีไซเคิลหีบห่อและบรรจุภัณฑ์ ซึ่งรวมถึงการแก้ไขกฎหมายเพื่อเอื้อต่อการส่งออกเศษขวดพลาสติกไปรีไซเคิลนอกประเทศ

5. ทำที่และจุดยืนของญี่ปุ่นต่อการคัดค้านการบังคับใช้ Ban Amendment ในที่ประชุมใหญ่ภาคีอนุสัญญาบาเซล ในที่ประชุม COP8 ญี่ปุ่นแสดงจุดยืนที่จะให้มีการส่งออก HW ไปยังประเทศกำลังพัฒนาได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย โดยให้เหตุผลถึงข้อจำกัดด้านทรัพยากรในประเทศญี่ปุ่นที่เป็นเกาะซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการดำรงการเป็นสังคมรีไซเคิล

1.3 ข้อเสนอแนะต่อการใช้ประโยชน์จากอนุสัญญาบาเซลในการเจรจาการค้า

- ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบการเจรจา
- คณะผู้เจรจาไม่ควรยินยอมหรือใช้คำนิยามสินค้าที่ได้แหล่งกำเนิดตามเกณฑ์ WO ที่ใช้ใน JTEPA ในการเจรจา FTA กับประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะอาเซียน-ญี่ปุ่นที่ดำเนินการเจรจาอยู่ในขณะนี้
- อ้างถึงนโยบายและกฎหมายไทยที่ไม่อนุญาตให้มีการนำเข้า HW เพื่อการกำจัด สำหรับการเจรจาตัดคำว่า “fit only for disposal” ออกจากคำนิยามลักษณะสินค้าที่ได้แหล่งกำเนิด
- อ้างถึงกฎหมายภายในและพันธกรณีตามอนุสัญญาบาเซลเพื่อยกเว้นการบรรจุพิกัดรายการที่เข้าข่ายเป็น HW ออกจากร่างความตกลงฯ
- ควรนำข้อเสนอของนักวิชาการและเครือข่ายของภาคประชาชนในการแก้ไขเนื้อหาข้อบทใน JTEPA และเนื้อหาในหนังสือแลกเปลี่ยนฯ มาประกอบการยกร่างความตกลงฉบับอื่นๆ เพื่อให้ข้อบทต่างๆ มีความรัดกุมมากขึ้นในเรื่องสิ่งแวดล้อมและสถานะทางกฎหมายของ MEAs
- ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับอนุสัญญาบาเซล
- กรมควบคุมมลพิษควรประสานกับกรมศุลกากรในการปรับปรุงรายชื่อพิกัดศุลกากรย่อยที่เป็น HW โดยพิจารณา
- เอกสารรายชื่อพิกัดของเสียอันตรายและของเสียอื่นในเอกสารพิกัดระบบฮาร์โมนไนซ์ฉบับปี ค.ศ. 2002 ที่รวมของเสียและของเสียอันตราย (2002 Harmonized System Nomenclature including wastes and hazardous wastes)
- เอกสารตารางขององค์การศุลกากรโลกเพื่อสร้างความเชื่อมโยงระหว่างระบบฮาร์โมนไนซ์และอนุสัญญาระหว่างประเทศบางฉบับ (the WCO Table Establishing an Interconnection between the Harmonized System and Selected International Conventions)
- ติดตามความเคลื่อนไหวของ WCO และสำนักเลขาธิการอนุสัญญาบาเซลในการทบทวน WCO Table

ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับอนุสัญญาบาเซล

- กรมควบคุมมลพิษโดยความเห็นชอบจากคณะอนุกรรมการอนุสัญญาบาเซลควรเสนอเรื่องต่อสำนักเลขาธิการอนุสัญญาบาเซลถึงข้อห่วงกังวลของประเทศไทยเกี่ยวกับเนื้อหาในร่างกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าที่ประสานกัน (Harmonized Rules of Origin) ที่อาจขัดกับเจตนารมณ์ของอนุสัญญาบาเซล ทั้งนี้ อาจเสนอให้มีการแก้ไขโดยเพิ่มเติมสาระว่า ในกรณีที่เป็นการจัดหรือการนำกลับมาคืนสภาพชิ้นส่วนหรือวัตถุติดจากของเสียอันตรายและของเสียอื่น กฎข้อนี้จะไม่ละเมิดสิทธิของภาคีที่เป็นสมาชิกอนุสัญญาบาเซล นอกเหนือจากสิทธิภายใต้ WTO
- กรมควบคุมมลพิษควรปรึกษากับสำนักเลขาธิการอนุสัญญาบาเซลและคณะกรรมการด้านการค้าและสิ่งแวดล้อมขององค์การการค้าโลกในประเด็นปัญหาที่อาจเป็นข้อขัดแย้งระหว่าง FTA และพันธกรณีของอนุสัญญาบาเซล

- หน่วยงานหรือผู้แทนไทยที่จะไปเข้าร่วมประชุม CTE ควรเสนอให้ที่ประชุมมีข้อสรุปที่ชัดเจนเกี่ยวกับสถานะของความตกลงพหุภาคีด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อประโยชน์ต่อการเจรจาความตกลงทางการค้าของประเทศ
- คณะอนุกรรมการอนุสัญญาบาเซล ควรมีการศึกษาช่องทางการใช้ประโยชน์จากอนุกรรมการว่าด้วยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีพลังงานและสิ่งแวดล้อม ที่จัดตั้งขึ้นภายใต้ JTEPA เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบและกลไกการติดตาม ควบคุมและจัดการของเสียอันตรายและพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการของเสียอย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของประเทศ
- หากประเทศไทยกำหนดจุดยืนที่จะไม่สนับสนุนอุตสาหกรรมรีไซเคิลที่นำเข้าของเสียอันตรายจากต่างประเทศ คณะอนุกรรมการอนุสัญญาบาเซลควรพิจารณาการให้สัตยาบัน Ban Amendment และให้มีผลบังคับใช้กับประเทศโดยเร็ว เพื่อป้องกันการอ้างสิทธิตาม JTEPA ในการนำเข้าของเสียอันตรายจากญี่ปุ่น

2. การใช้ประโยชน์จากอนุสัญญาบาเซลเพื่อการจัดการของเสียอันตราย

2.1 สถานการณ์การเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายข้ามแดน

- หากนำข้อมูลสถิติการนำเข้าและส่งออกของกรมศุลกากรโดยดูเฉพาะรายชื่อพิกัดระบบฮาร์โมนิซ์ ปีค.ศ. 2002 ที่ครอบคลุมของเสียอันตรายและของเสียอื่นตามอนุสัญญาบาเซล (2002 Harmonized System Nomenclature including wastes and hazardous wastes) พบว่า ของเสียอันตรายที่นำเข้าจริงมีจำนวนและประเภทพิกัดมากกว่าที่แจ้งขออนุญาตนำเข้ากับกรมโรงงานอุตสาหกรรม
- จากข้อมูลการนำเข้าในปี 2549 พบว่า มีพิกัดย่อย 10 รายการ (จากพิกัดย่อยทั้งหมด 44 รายการ) ที่มีการนำเข้าโดยมีปริมาณการนำเข้ารวมทั้งสิ้น 492,761 ตัน คิดเป็นมูลค่า 1.23 พันล้านบาท เป็นที่น่าสังเกตว่ารายการของเสียที่มีการนำเข้าส่วนใหญ่มักจะปรากฏในพิกัดย่อย “อื่นๆ”
- จากข้อมูลการนำเข้าและส่งออกของกรมศุลกากร พบว่า มีการนำเข้าของเสียอันตรายที่ห้ามหรือควบคุมการนำเข้าตามกฎหมายภายในของไทย อาทิ เศษยาง ยางรถยนต์ใช้แล้ว และแบตเตอรี่ใช้แล้ว ในปี 2549 มีปริมาณการนำเข้ารวม 9,967 ตัน คิดเป็นมูลค่ารวม 4.2 พันล้านบาท
- จากข้อมูลสถิติการนำเข้าเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้แล้วที่มีการแจ้งขออนุญาตนำเข้ากับกรมโรงงานตามประกาศกรมฯ ในปี 2549 พบว่า มีการนำเข้าเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์รวมทั้งอุปกรณ์ใช้แล้วรวม 2.37 ล้านชิ้น เพิ่มขึ้นจากปี 2548 ร้อยละ 15.2 โดยสินค้าใช้แล้วที่ได้ขออนุญาตนำเข้ามากที่สุด ได้แก่ ตลับหมึก (ร้อยละ 74.3) รองลงมา ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ต่อพ่วง (ร้อยละ 24.5) และเครื่องถ่ายเอกสาร (ร้อยละ 0.9)

ปัญหาด้านกฎหมาย

- การไม่มีกฎหมายเฉพาะเพื่อควบคุมดูแลการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายข้ามแดน
- กฎหมายและระเบียบที่มีอยู่จึงไม่มีการให้คำนิยามคำว่า illegal traffic
- กฎหมายว่าด้วยวัตถุอันตรายไม่ครอบคลุมการกระทำความผิดในการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายอย่างผิดกฎหมายในกรณีที่ไม่มีการรับสินค้าที่นำเข้ามา จึงไม่สามารถหาผู้กระทำความผิดมาลงโทษและชดใช้ความเสียหายได้
- การที่ไม่มีกฎหมายเฉพาะทำให้กระทรวงอุตสาหกรรมต้องออกประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม/กรมโรงงานอุตสาหกรรมมากมายหลายฉบับ เพื่อรองรับข้อกำหนดเกี่ยวกับพันธกรณีของอนุสัญญาบาเซล
- ปัญหาด้านการดำเนินงานและการบังคับใช้กฎหมาย
- ระบบการขออนุญาตนำเข้าไม่สามารถตรวจสอบและเชื่อมโยงกันกับระบบการขออนุญาตขนถ่ายขึ้นท่าเรือ การสกัดกั้นการลักลอบขนถ่ายขึ้นท่าเรือจึงไม่สามารถทำได้ โดยเฉพาะการขนถ่ายผ่านท่าเรือเอกชนซึ่งไม่มีการควบคุมบังคับอย่างเข้มงวด
- เจ้าหน้าที่ท่าเรือและศุลกากรมีข้อจำกัดในการตรวจค้นตู้คอนเทนเนอร์ซึ่งอาจมีของเสียอันตรายซุกซ่อนหรือปะปนกับสินค้าอื่นๆ นอกจากนี้ ขีดความสามารถของเจ้าหน้าที่และอุปกรณ์ไม่เพียงพอที่จะวิเคราะห์ของเสียอันตรายอย่างถูกต้องได้
- ปัญหาความคลุมเครือระหว่างสินค้าใช้แล้วและของเสียอันตราย
- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชนยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับระบบและขั้นตอนการดำเนินงานตามอนุสัญญาบาเซล
- ปัญหาในการบริหารจัดการเกี่ยวกับการขนส่งของเสียอันตรายตามอนุสัญญาบาเซลซึ่งยังขาดการแจ้งแนวทางการดำเนินงานของผู้ขนส่งและผู้ที่เกี่ยวข้อง การสืบเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ดูแล ทำให้การดำเนินงานไม่ต่อเนื่อง
- การขาดการติดตามตรวจสอบความสามารถในการจัดการของเสียอันตรายของโรงงานภายหลังจากที่ได้มีการขออนุญาตนำเข้าของเสียอันตราย

2.2 อนุสัญญาบาเซลกับการจัดการของเสียอันตรายข้ามแดน

- การจำแนกพิกัดของเสียอันตรายตามอนุสัญญาบาเซลในระบบฮาร์โมนไนซ์ขององค์การศุลกากรโลก
- ที่ประชุม Review Sub-Committee (RSC) ของ WCO มีมติเห็นชอบให้มีการเพิ่มคำอธิบายและคำจำกัดความเกี่ยวกับของเสียในคำอธิบายพิกัดศุลกากร (Explanatory Note) ในหมายเหตุของหมวดที่...ตอนที่... เพื่อแก้ปัญหาความล่าช้าในการแก้ไขหรือเพิ่มเติมพิกัดของเสียอันตรายในระบบฮาร์โมนไนซ์ ฉบับปีค.ศ. 2012

1. เพิ่มข้อกำหนดเรื่องเถ้าลอยจากโรงงานผลิตกระแสไฟฟ้าจากถ่านหิน และของเสียyipซึมจาก Flue Gas Desulphurization (FGD) ในหมายเหตุของคำอธิบายพิกัตศุลกากรประเภทที่ 26.21 และ 38.25 ตามลำดับ

สำหรับจำแนกประเภทพิกัต E-waste ยังไม่สามารถตัดสินใจได้เนื่องจากมีความยากลำบากในการแยกแยะระหว่างของใหม่ ของใช้แล้วแต่ยังใช้ได้ และของเสีย WCO จึงเสนอทางออกโดยให้เพิ่มข้อความในคำอธิบายทั่วไป (General Explanatory Note) ในหมายเหตุของหมวด (Sections) ที่เกี่ยวข้องนั้นๆ โดยรวมถึงวัตถุและชิ้นส่วนที่ไม่สามารถใช้งานได้

2. WCO และ Basel Convention จะร่วมกันศึกษาความเป็นไปได้ในการเพิ่มเติมรายชื่อของเสียตามอนุสัญญาบาเซลใน “ตารางขององค์การศุลกากรโลกเพื่อสร้างความเชื่อมโยงระหว่างระบบฮาร์โมนไนซ์และอนุสัญญาระหว่างประเทศบางฉบับ” (WCO Table Establishing an Interconnection between the Harmonized System and Selected International Conventions)

- การเสริมสร้างขีดความสามารถของประเทศภาคีในการติดตามและตรวจสอบการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายโดยผิดกฎหมาย
- เป็นกิจกรรมหนึ่งของแผนกลยุทธ์เพื่อการอนุวัติการตามอนุสัญญาบาเซล (Strategic Plan for the Implementation of the Basel Convention) ในช่วงระยะเวลา 10 ปี (พ.ศ. 2546-2553)
- โครงการนำร่องเพื่อการติดตามตรวจสอบและควบคุมการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายข้ามแดนในภูมิภาคเอเชีย เมื่อปี 2545
- เอกสารแนวทางพื้นฐานเพื่อการสำรวจ การป้องกัน และการควบคุมการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย
- จัดทำคู่มือฝึกอบรมเพื่อการบังคับใช้กฎหมายที่อนุวัติตามอนุสัญญาบาเซล: แนวทางเพื่อการสำรวจ สืบสวน และการดำเนินคดีการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายและของเสียอื่นข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย
- ที่ประชุมภาคีอนุสัญญาบาเซล สมัยที่ 8 (COP 8) ในปี พ.ศ. 2549 ได้เห็นชอบให้มีการจัดทำคู่มือสำหรับนักกฎหมายเกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายโดยผิดกฎหมาย
- การจัดทำข้อแก้ไขอนุสัญญาบาเซล (Ban Amendment) (COP 3, 2538)
- แก้ไขเพิ่มเติมเพื่อเพิ่มความเข้มงวดในการควบคุมการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายข้ามแดน

3. ที่ประชุม COP 3 ในปี พ.ศ. 2538 มีมติเป็นเอกฉันท์ให้จัดทำ “ข้อแก้ไขอนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการห้ามส่งออกของเสียอันตราย” โดยจะห้ามประเทศที่กำหนดในภาคผนวก 7 ได้แก่ ประเทศในกลุ่ม OECD European Commission (EC) และลิกเตนสไตน์ ส่งออกของเสียอันตรายไปยังประเทศที่ไม่ได้ระบุในภาคผนวก 7 เพื่อกำจัดขั้นสุดท้ายโดยทันที และการห้ามเพื่อการนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่

4. ปัจจุบันนี้ มีจำนวนสัตยาบันสารต่อข้อแก้ไขอนุสัญญาในช่วงที่มีการประชุมนั้น (ธันวาคม 2549) 63 ฉบับแล้วแต่ด้วยปัญหาข้อถกเถียงเกี่ยวกับการตีความ “ภาคีที่ยอมรับข้อแก้ไข” ตามมาตรา

17 วรรค 5 ของอนุสัญญา ทำให้ที่ประชุมยังไม่สามารถตัดสินใจให้ข้อแก้ไขอนุสัญญาฯ มีผลบังคับใช้ได้ โดยเร็ว ในกรณีนี้ ที่ประชุมฯ ได้มอบหมายให้คณะทำงาน open-ended หาข้อยุติในประเด็นดังกล่าวและบรรจุเป็นแผนงานของคณะทำงานสำหรับปี 2550-2551 ต่อไป

- การจัดทำพิธีสารบาเซลว่าด้วยความรับผิดชอบและการชดเชยค่าเสียหายจากการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายและการกำจัด (COP5, 2542)
- บังคับใช้กับความเสียหายเนื่องมาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างการเคลื่อนย้ายและการกำจัดของเสียอันตรายข้ามแดน รวมทั้งการขนส่งที่ผิดกฎหมายและบังคับเฉพาะประเทศภาคีสมาชิกอนุสัญญาบาเซลที่ให้สัตยาบันต่อพิธีสารเท่านั้น ทั้งนี้ ภาคีต้องรับเอามาตรการด้านกฎหมายโดยแจ้งต่อสำนักเลขาธิการเกี่ยวกับมาตรการในการปฏิบัติตามพิธีสารและขีดจำกัดด้านการเงินสำหรับความรับผิดชอบเด็ดขาด (strict liability) ซึ่งต้องไม่น้อยกว่า 1 ล้าน SDR (ประมาณ 1.48 ล้านเหรียญสหรัฐ)

5. พิธีสารบาเซลจะมีผลบังคับใช้ในวันที่เก้าสิบหลังจากวันที่มีการมอบสัตยาบันสารฉบับที่ 20 ปัจจุบันมีประเทศที่ให้สัตยาบันพิธีสาร 8 ประเทศ (ข้อมูล ณ วันที่ 22 พฤษภาคม 2549)

6. ปัญหาความล่าช้าในการให้สัตยาบันต่อพิธีสารบาเซลทำให้ที่ประชุมภาคีอนุสัญญาฯ สมัยที่ 8 มีมติขอให้สำนักเลขาธิการอนุสัญญาบาเซลจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อรวบรวมความเห็นและอุปสรรคต่อการให้สัตยาบันพิธีสารบาเซลฯ

2.3 อนุสัญญาบาเซลกับการจัดการของเสียอันตรายในประเทศ

- ปฏิญญาบาเซลว่าด้วยการจัดการของเสียอันตรายอย่างเป็นทางการเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Basel Declaration on Environmentally Sound Management) (COP6, 2542) และแผนกลยุทธ์เพื่อการอนุรักษ์ตามอนุสัญญาบาเซล (10 ปี 2543-2553)
- การจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างเป็นทางการเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม: World Forum on E-Waste, Nairobi Declaration on Environmentally Sound Management of Electronic and Electrical Waste (COP 8, 2549)
- หันส่วนความร่วมมือในการจัดการของเสียอันตรายอย่างเป็นทางการเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
- Mobile Phone Partnership Initiative (MPPI) (COP6, 2545)
- Global Partnership on Used and End-of-Life Computing Equipment (COP 8, 2549)
- Partnership on Environmentally Sound Management of Electrical and Electronic Waste in Asia and the Pacific (COP 8, 2549)

2.4 ข้อเสนอแนะต่อการใช้ประโยชน์จากอนุสัญญาบาเซลในการควบคุมการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายข้ามแดน

- ข้อเสนอแนะต่อคณะอนุกรรมการอนุสัญญาบาเซล
- พิจารณาและผลักดันการออกกฎหมายเฉพาะด้านเพื่อจัดการของเสียอันตราย หรือกฎหมายอนุรักษ์ตามอนุสัญญาบาเซล

- พิจารณาออกระเบียบข้อบังคับให้มีการปิดฉลากแสดงสินค้าที่เป็นเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ใช้แล้วหรือขยะอิเล็กทรอนิกส์บนบรรจุภัณฑ์และตู้คอนเทนเนอร์และเพิ่มความถี่ในการสุ่มตรวจตู้คอนเทนเนอร์และบรรจุภัณฑ์ที่มีฉลากแสดงสินค้าใช้แล้ว

กำหนดจุดขึ้นของประเทศไทยต่อการสนับสนุนให้ข้อแก้ไขอนุสัญญาฯ มีผลบังคับใช้ ซึ่งขณะนี้ภาคีอนุสัญญายพยายามหาข้อสรุปและอาจจัดให้มีการออกเสียงลงคะแนนเพื่อหาข้อยุติใน COP9 เดือนกันยายน/ตุลาคม 2551

จัดทำระบบการประกันภัยที่ให้ความคุ้มครองความเสียหายจากการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายข้ามแดน โดยให้ครอบคลุมค่าใช้จ่ายการนำกลับของเสียจากไทย

กำหนดมาตรการควบคุมและตรวจสอบการขนย้ายของเสียอันตรายที่ส่งออกจากประเทศไทยที่มีความเข้มงวดและรัดกุมยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะต่อกรมควบคุมมลพิษ

- ติดตามความเคลื่อนไหวของอนุสัญญาบาเซลในการทบทวน/ปรับปรุงบัญชีรายการของเสียในภาคผนวก 8 และ 9 ของอนุสัญญา รวมทั้งติดตามความคืบหน้าของการทำงานระหว่างสำนักเลขาธิการอนุสัญญาบาเซลและองค์การศุลกากรโลกในการจำแนกพิกัดอัตราศุลกากรรายการที่เป็น HW
- สอบถามข้อคิดเห็นของประเทศที่ได้ให้สัตยาบันแล้ว โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้าน เช่น จีน มาเลเซีย และบรูไนที่ได้ให้สัตยาบันข้อแก้ไขอนุสัญญาบาเซลแล้วเพื่อนำมาเป็นข้อมูลประกอบการดำเนินงานของคณะทำงานเพื่อศึกษาวิเคราะห์ความพร้อมในการให้สัตยาบันต่อข้อแก้ไขอนุสัญญาบาเซลฯ
- ควรพิจารณาเพิ่มเติมหรือประยุกต์เนื้อหาสาระในคู่มือเพื่อการอนุวัติตามอนุสัญญาบาเซล (The Manual for the Implementation of the Basel Convention) ในร่างคู่มือปฏิบัติการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายตามอนุสัญญาบาเซลที่กรมควบคุมมลพิษกำลังยกร่างอยู่ในขณะนี้
- กรมควบคุมมลพิษควรพัฒนาคู่มือการปฏิบัติงานเฉพาะของหน่วยงาน (Code of Practice: CoP) สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- ฝึกอบรมสร้างวิทยากรประจำหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (training the trainer) เพื่อยกระดับขีดความสามารถของหน่วยงานในการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ได้รับให้กับเจ้าหน้าที่อื่นๆ และแบ่งเบาภาระของกรมควบคุมมลพิษ
- พิจารณาเพิ่มเติมเนื้อหาเกี่ยวกับวิธีการจำแนกขยะอิเล็กทรอนิกส์ออกจากสินค้าใช้แล้วในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยศึกษาเนื้อหาในคู่มือของสหภาพยุโรป “The Revised Correspondents’ Guidelines No.1., Shipments of Waste Electrical and Electronic Equipment (WEEE)”

- เป็นเจ้าภาพในการพัฒนาระบบเครือข่ายการประสานงานและเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง โดยอาจพิจารณาจัดตั้งคณะทำงานขึ้นมารับผิดชอบดำเนินการจัดทำเว็บไซต์เพื่อเชื่อมโยงฐานข้อมูลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะต่อกรมโรงงานอุตสาหกรรม

- ติดตามตรวจสอบข้อมูลการขออนุญาตที่ผู้ประกอบการแจ้งต่อกรมโรงงานอุตสาหกรรมกับข้อมูลการนำเข้าและส่งออกจริงที่ปรากฏอยู่ในฐานข้อมูลของกรมศุลกากร
- เพิ่มความเข้มงวดในการตรวจสอบแหล่งที่มาของวัตถุดิบที่เป็นของเสียอันตรายว่าเป็นไปตามที่แจ้งไว้หรือไม่และกระบวนการรีไซเคิลและการจัดการซากของเสียที่เกิดจากกระบวนการรีไซเคิลของโรงงานอุตสาหกรรมว่าดำเนินการอย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมหรือไม่
- ควรมีการพัฒนาฐานข้อมูลเกี่ยวกับขีดความสามารถในการจัดการของเสียอันตรายทั้งที่เก็บรวบรวมในประเทศและนำเข้าจากต่างประเทศของโรงงานอุตสาหกรรมประเภท 101 105 และ 106 ที่มีอยู่ทั้งหมด
- ผลักดันให้มีพัฒนาและบังคับใช้ระบบกำกับการณ์ (Manifest System) ของเสียอันตรายอย่างครบวงจรตั้งแต่ต้นทาง (ท่าเรือ) ไปยังโรงงานผู้รับตามที่แจ้งไว้โดยใช้ระบบ GPS
- เพิ่มเติมหลักสูตรฝึกอบรมบุคลากรด้านสิ่งแวดล้อมประจำโรงงานในเรื่องการควบคุมการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายข้ามแดนภายใต้อนุสัญญาบาเซลและกฎหมายภายใน
- ข้อเสนอแนะต่อกรมศุลกากรและหน่วยงานปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง
- ติดตาม ตรวจสอบการนำเข้าและส่งออกรายการพิกัดที่ปรากฏในตาราง WCO Table Establishing an Interconnection between the Harmonized System and Selected International Conventions และเผยแพร่สถิติข้อมูลการนำเข้าและส่งออกดังกล่าวต่อสาธารณะ
- เพิ่มความเข้มงวดในการควบคุมตรวจสอบการนำเข้าของเสียอันตรายที่ควบคุมตามกฎหมายภายในของไทยโดยควรตั้งระบบปฏิเสธการนำเข้าโดยอัตโนมัติและการอายัดสำหรับรายการที่ถูกกำหนดให้เป็นของเสียที่ห้ามนำเข้าโดยเด็ดขาด
- เพิ่มข้อกำหนดให้รายการพิกัดย่อยที่ระบุ “อื่นๆ” ต้องให้รายละเอียดเกี่ยวกับตัวสินค้า และต้องได้รับการตรวจสอบเป็นพิเศษ เช่น ต้องมีการสุ่มตรวจหรือเปิดค้นตู้คอนเทนเนอร์บ่อยครั้งขึ้น
- พัฒนาระบบและกลไกการตรวจสอบการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายอย่างผิดกฎหมายรวมทั้งพัฒนาเครือข่ายของเจ้าหน้าที่ศุลกากรในประเทศภาคีจากการเข้าร่วมโครงการ Sky-Hole Patching Phase II: Hazardous Wastes
- ประยุกต์ใช้คู่มือของสหภาพยุโรป “The Revised Correspondents’ Guidelines No.1., Shipments of Waste Electrical and Electronic Equipment (WEEE)”

2.5 ข้อเสนอแนะต่อการใช้ประโยชน์จากอนุสัญญาบาเซลในการจัดการของเสียอันตรายภายในประเทศ

- ข้อเสนอแนะต่อกรมควบคุมมลพิษ
- ผลักดันให้ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดการของเสียอันตรายจากผลิตภัณฑ์ที่ใช้แล้วและร่างยุทธศาสตร์การจัดการเศษเหลือทิ้งผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งได้ดำเนินการยกเว้นมาตั้งแต่ปี 2546
- หาช่องทางเข้าร่วมโครงการภายใต้แผนกลยุทธ์ อย่างเข้มข้น โดยเฉพาะโครงการหุ้นส่วนฯ และเตรียมการจัดทำโครงการนำร่องเพื่อเสนอขอรับการสนับสนุนจากอนุสัญญาบาเซลและประเทศภาคีที่มีความพร้อมในการสนับสนุน
- ประยุกต์ใช้แนวทางวิชาการต่างๆ เพื่อนำมาเสริมสร้างขีดความสามารถของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนในการจัดการขยะอันตรายจากแหล่งชุมชน
- ร่วมมือกับกรมโรงงานอุตสาหกรรมในการดำเนินโครงการสร้างความตระหนักของภาคอุตสาหกรรมและภาคประชาชนเกี่ยวกับการจัดการของเสียอันตรายจากอุตสาหกรรมและชุมชนอย่างต่อเนื่องผ่านการอบรมสัมมนา หลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ในโรงเรียน
- ติดตามการจัดทำแนวทางวิชาการในการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งมีแหล่งกำเนิดจากครัวเรือน ซึ่งอนุสัญญาบาเซลกำลังให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาอยู่ในขณะนี้

ข้อเสนอแนะต่อกรมโรงงานอุตสาหกรรม

- ใช้ประโยชน์จากคู่มือการปฏิบัติ เช่น การจัดทำระบบบัญชีของเสียอันตราย (Inventory) การตรวจสอบกากอุตสาหกรรม (Waste Audit) และแนวทางวิชาการในการจัดการของเสียอันตรายประเภทต่างๆ ในการเพิ่มเติมหรือปรับปรุงแผนปฏิบัติการการจัดการ HW ที่ยกเว้นขึ้นและผลักดันให้มีการดำเนินการอย่างจริงจัง
- เผยแพร่แนวทางวิชาการด้านการจัดการของเสียอันตรายอย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมให้ผู้ประกอบการได้ทราบและนำไปประยุกต์ใช้
- กรมโรงงานอุตสาหกรรม, สถาบันไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ และ MTEC ควรริเริ่มโครงการขยายขอบเขตการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของผู้ประกอบการที่ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขของระเบียบ RoHS ของสหภาพยุโรปให้มีการผลิตสินค้าที่ปลอดสารอันตรายเพื่อจำหน่ายในประเทศด้วย รวมทั้งหามาตรการจูงใจให้ผู้ประกอบการถ่ายทอดประสบการณ์และเทคโนโลยีในการลดการใช้สารอันตรายให้กับผู้ประกอบการรายอื่น

ช่วงที่ 2 : ข้อเสนอแนะจากผู้วิจารณ์ร่างงานวิจัย

- 1) คุณธีราพร วิวิฐภูมิ (รักษาการผู้อำนวยการส่วนของเสียอันตราย สำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย กรมควบคุมมลพิษ)

1. เนื้อหา

- 1.1 ในบางประเด็นที่เป็นการคาดเดา ตรงที่ใช้คำว่า “น่าจะ” หรือ “อาจจะ” ทำให้งานวิจัยอ่อนลง หากมีการไปสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง และหาข้อมูลในเรื่องของการตีความในแง่กฎหมาย แล้วตั้งเป็นประเด็นคำถาม จะทำให้มีน้ำหนักมากขึ้น
- 1.2 ในประเด็นที่ยังไม่เกิดขึ้นในประเทศไทย หากสามารถอ้างอิงกรณีตัวอย่างจากต่างประเทศได้ จะทำให้มีน้ำหนักมากขึ้น
- 1.3 เนื้อหาบางตอนยังใช้ภาษาที่คลุมเครือ อาจทำให้ผู้ที่มาอ่านงานวิจัยที่ไม่คุ้นเคยกับประเด็นนี้ เกิดการเข้าใจผิดได้ ในฐานะหน่วยงานภาครัฐ ไม่เห็นด้วยกับประเด็นที่มองว่าไทยต้องเป็นฝ่ายยอมให้มีการนำเข้า Hazardous Waste (HS) หากญี่ปุ่นบังคับตาม JTEPA โดยการอ้างถึงกรณีตัวอย่างของบราซิล เพราะเนื้อหาของ JTEPA ไม่ได้เปิดช่องให้ยอมให้มีการนำเข้า และไทยยังมีศักดิ์และสิทธิ์ตามกฎหมายบาเซลที่จะห้ามการนำเข้า HW ทางกรมฯ ได้รับการยืนยันจากทางกรมสนธิสัญญา กระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งมีอำนาจในการตีความตามพระราชกฤษฎีกาในการแบ่งส่วนราชการ ได้ทำหนังสือชี้แจงถึงกระทรวงทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในการตีความนี้ ซึ่งถือเป็นที่สุด หากเกิดปัญหาขึ้น ทางกรมสนธิสัญญาจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบ ดังนั้น จึงยืนยันว่าไทยมีสิทธิห้ามการนำเข้า คงเป็นไปได้ว่าไทยจะห้ามและยกเว้นให้กับบางประเทศ จึงไม่น่าจะเกิดปัญหาเหมือนกรณีของบราซิล
- 1.4 ประโยชน์ที่ได้จากโครงการวิจัยนำร่อง illegal traffic เป็นผลที่เกิดหลังจากการดำเนินงาน ไม่ได้เกิดขึ้นตั้งแต่ตอนที่เริ่มโครงการใน พ.ศ. 2544 ซึ่งดำเนินงานมาจนถึง 2545 ทำให้เกิดการเรียนรู้และผลที่ตามมาใน พ.ศ. 2546 ที่มีการนำแบบฟอร์มมาใช้ ทำให้เกิดการติดตามและประสานงานกับ Competent Authority ของประเทศเนเธอร์แลนด์ที่ได้ดำเนินการเอาสินค้าที่ส่งมากลับไป

2. การนำผลงานวิจัยและข้อเสนอแนะไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- ในเรื่องของกระบวนการเจรจา JTEPA ทำอย่างไรที่จะทำให้การมีส่วนร่วมและการสื่อสารต่อสาธารณะให้มากขึ้นกว่าที่ผ่านมา แต่ต้องไม่ใช่เป็นการเปิดเผยข้อมูลมากเกินไปที่จะทำให้เกิดผลกระทบต่อ การเจรจา ทั้งนี้ กระบวนการมีส่วนร่วมควรจะเกิดขึ้นก่อนการลงนามสักกระยะหนึ่ง ไม่ใช่มาทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในช่วงที่ใกล้จะลงนาม

3. ข้อเสนอแนะ

- 3.1 ข้อเสนอแนะต่อกรมควบคุมมลพิษ มีประโยชน์มาก จะรับไว้พิจารณาเพื่อดำเนินงานต่อไป แต่เรื่องของอนุสัญญาบาเซลต้องนำไปปรึกษาคณะกรรมการอนุสัญญาบาเซล
- 3.2 เรื่องที่เกี่ยวกับคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมและการค้า (CTE) ต้องประสานงานกับกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งรับผิดชอบการเจรจาในเวที WTO ด้วย

3.3 เรื่องที่เกี่ยวกับระบบพิกัดภาษี Harmonized ทางกรมฯ ต้องประสานกับกรมศุลกากร ซึ่งต้องเป็นผู้มีบทบาทในการเจรจาต่อรองกับ World Customs Organization (WCO) เพื่อให้อนุสัญญาบาเซลและ MEAs อื่นๆ ให้เป็นประโยชน์ในฐานะที่ไทยได้เป็นภาคีแล้ว ในการปกป้องคุ้มครองสิ่งแวดล้อมต้องมีการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานด้านการค้าและด้านสิ่งแวดล้อม

2) คุณเพ็ญโฉม แซ่ตั้ง (กลุ่มศึกษาและรณรงค์ปัญหามลพิษอุตสาหกรรม)

- การตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การตั้งประเด็นข้อขัดแย้งระหว่าง JTEPA กับพันธกรณีในอนุสัญญาบาเซล หรือ MEAs ว่าอะไรเหนือกว่ากัน อาจยากในการหาคำตอบในตอนี้ แต่เป็นเรื่องจำเป็นและสำคัญ เพราะเมื่อเกิดข้อพิพาทจะนำไปสู่ปัญหาใหญ่จึงขอเสนอว่าควรมีการตั้งคณะกรรมการร่วมขึ้นมา อาจอยู่ภายใต้คณะอนุกรรมการอนุสัญญาบาเซล เพื่อประสานงานและติดตามในเรื่องนี้ โดยใช้ข้อมูลและข้อเสนอแนะจากงานวิจัยนี้เป็นตัวตั้ง รวมทั้งควรให้ทางกระทรวงพาณิชย์และกรมศุลกากรเข้ามามีส่วนร่วมเพราะปัจจุบันได้มีการยกระดับของเสียอันตรายให้เป็นสินค้าแล้ว

คณะกรรมการร่วมดังกล่าวควร ดำเนินการ ดังนี้

- 1.1 ควรปรับปรุงพิกัดศุลกากรย่อยที่เป็น HW และเพิ่มเติมโดยเฉพาะสินค้าใช้แล้วที่มีการนำเข้ามาแต่ยังไม่มีพิกัดศุลกากร หากต้องการควบคุม HW อย่างแท้จริงและเห็นความสำคัญว่าจะก่อให้เกิดปัญหาต่อไป
- 1.2 ควรเสนอว่าการติดฉลากเครื่องใช้ไฟฟ้า ต้องครอบคลุมสินค้าอื่นๆ เช่น ของเสียอันตราย และสินค้ามือสองด้วย

2. การออกกฎหมายเฉพาะเฉพาะด้านเพื่อจัดการของเสียอันตราย หรือกฎหมายอนุวัติการตาม

อนุสัญญาบาเซลเป็นเรื่องใหญ่ แต่ยังไม่มีความชัดเจน หรือ ทางคณะอนุกรรมการอนุสัญญาบาเซลควรมีบทบาทและอำนาจหน้าที่เพิ่มเติมในด้านการเป็นเจ้าภาพเสนอแนะร่างกฎหมายนี้

3. การเสนอผลงานวิจัยและข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 3.1 ควรขอเสนอประเด็นคำถามเกี่ยวกับข้อพิพาทซึ่งเป็นแง่มุมทางกฎหมายต่อหน่วยงานด้านกฎหมายระหว่างประเทศ เพราะหน่วยงานและนักกฎหมายในประเทศไทยต้องเตรียมตั้งรับข้อขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นด้วย
- 3.2 ควรเสนอต่อคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ด้วย เพราะ JTEPA เป็นการเปิดช่องให้เกิดการลงทุนจากต่างประเทศในอุตสาหกรรมรีไซเคิล ซึ่งเป็นที่รู้กันว่าญี่ปุ่นและสิงคโปร์มีเทคโนโลยีและศักยภาพมากกว่าผู้ลงทุนไทย และควรมีมาตรการในการดูแลผู้ลงทุนไทยด้วย

ข้อเสนอแนะผู้เข้าร่วมประชุม

คุณศรีสุวรรณ จรรยา (นายกสมาคมต่อต้านภาวะโลกร้อน)

- การออกกฎหมายเฉพาะด้านเป็นเรื่องยาก แต่การออกกฎกระทรวงน่าจะเป็นเรื่องที่สามารถทำได้ง่ายและเร็วกว่า

คุณบัญชา เศรษฐศิริโรตม์

งานวิจัยที่ชวนให้ร่วมกันมองในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ทำอย่างไร จึงจะใช้ประโยชน์จากอนุสัญญาบาเซลให้ได้มากที่สุด
2. JTEPA ให้บทเรียนอะไรบ้าง ที่จะเป็นประโยชน์ในการเจรจาต่อไป บางเรื่องน่าจะยังสามารถนำไปสู่การแก้ไขได้
3. ความสัมพันธ์ระหว่างข้อตกลงในระดับต่างๆ เช่น JTEPA, WTO, และ MEAs ซึ่งกรณีนี้คืออนุสัญญาบาเซล

หากมีข้อขัดแย้งเกิดขึ้น ในกรณีนี้มีข้อตกลง 3 คู่ ที่ต้องพิจารณา

1. มีการระบุว่าหากมีข้อขัดแย้งระหว่าง JTEPA กับ WTO ให้ WTO มีผลบังคับใช้เหนือกว่า
2. แต่ยังไม่มีการกำหนดให้ชัดเจนว่า ระหว่าง JTEPA กับ MEAs ว่าอะไรมีผลบังคับใช้เหนือกว่ากัน
3. ข้อขัดแย้งระหว่าง WTO กับ MEAs จากกรณีพิพาทที่ผ่านมา ทำให้เห็นแนวโน้มว่า WTO มีผลเหนือกว่า MEAs

คุณทินกร ไม้แก้ว (ผู้อำนวยการกองนิติกร กรมโรงงานอุตสาหกรรม)

1. เสนอแนะให้เปลี่ยนหัวข้อในบทที่ 2 และบทที่ 3

- สำหรับบทที่ 2 เป็น “การใช้ประโยชน์จากอนุสัญญาบาเซลเพื่อการเจรจาด้านการค้า : กรณีศึกษาความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น”
- สำหรับบทที่ 3 เป็น “การใช้ประโยชน์จากอนุสัญญาบาเซลเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อม : กรณีศึกษาการจัดการของเสียอันตรายข้ามแดน”

2. ให้ข้อมูลเพิ่มเติม ในหน้า 50 ในช่องของกฎหมาย

ขณะนี้ประกาศกรมโรงงานอุตสาหกรรม เรื่อง เงื่อนไขในการอนุญาตให้นำเข้าเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้แล้ว ฯ ได้ออกมาเป็นพระราชกฤษฎีกาเบกษา ลงวันที่ 28 กันยายน 2550 สามารถดูในเว็บไซต์ของกฤษฎีกาได้

คุณสุกรานต์ ไรจนไพรวงศ์ (กลุ่มศึกษาและรณรงค์ปัญหามลพิษอุตสาหกรรม)

1. ข้อเสนอแนะในงานวิจัยนี้เป็นข้อเสนอเชิงระบบ แต่เมื่อแยกเสนอไปยังแต่ละหน่วยงานโดยตรง ทำให้ข้อเสนอถูกลดความสำคัญ

2. ควรมีการจัดประเภทโรงงานรีไซเคิล ควรมีมาตรการควบคุม ดูแลภายในที่เข้มแข็ง เพราะอุตสาหกรรมนี้มีมูลค่าสูง ผู้ลงทุนจากต่างประเทศมุ่งที่จะแยกวัตถุดิบค่าออกจากขยะ และอาจทิ้งส่วนที่เป็นขยะจริงๆ ไว้ในพื้นที่

รศ. ดร. วราพรรณ ตำนนอุตรา (หัวหน้าประเด็นสนเทศวัตถุอันตรายและความปลอดภัย)

ศูนย์ด้านความเป็นเลิศด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและของเสียอันตราย)

1. ข้อเสนอต่อกรมศุลกากร อีกวิธีที่น่าจะทำได้เร็วที่สุด คือ ทางกรมศุลกากรสามารถเปลี่ยนรหัสสถิติ 3 หลักได้ทางกรมศุลกากรสามารถเป็นเจ้าภาพถามหน่วยงานต่างๆ ว่าหน่วยงานใดต้องการแยกพิภักดิ์ของเสียอันตราย

ทั้งนี้ มีความพยายามในการเสนอให้มีการปรับปรุงพิภักดิ์ศุลกากรมากกว่า 10 ปี แล้ว แต่ไม่มีความคืบหน้าใดๆ แม้จะมีการอธิบายเพิ่มเติมใน WCO ก็ยังเป็น 6 หลักอยู่ ส่วนพิภักดิ์ 11 หลักตาม HS 2007 ก็ยังมีปัญหา

2. ข้อเสนอต่อกระทรวงพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์สามารถออกประกาศให้มีการตรวจสินค้าได้

คุณสุปรานี จงคดีไพศาล (ผู้อำนวยการฝ่ายสวัสดิการสาธารณะ สกว.)

- ต้องหากลไกในเชิงนโยบายการทำให้เกิดการสมดุลระหว่างการค้าและมาตรการทางสิ่งแวดล้อม ทางสหภาพยุโรปใช้มาตรการทางสิ่งแวดล้อมมาใช้ในการค้า ทำให้เกิดผลเปลี่ยนแปลงต่อตลาด สำหรับประเทศไทยจะมีจุดยืนอย่างไร ในกรณีนี้ เป็นการเสนอให้ใช้มาตรการทางสิ่งแวดล้อม คือ อนุสัญญาบาเซลเป็นตัวตั้งรับ JTEPA ซึ่งเป็นมาตรการทางการค้า

รศ. สุชาติา ชินะจิตร (ผู้ช่วยผู้อำนวยการ สกว.)

- กลไกที่สามารถทำให้เกิดขึ้นได้เลย คือการแยกพิภักดิ์ศุลกากร เคยมีการการเปรียบเทียบพิภักดิ์ของ HW ในอนุสัญญาบาเซล ตอนที่กระทรวงพาณิชย์เข้ามาตรวจสอบสารปนเปื้อนในก๊ว

ดร. จิรพัฒน์ โพธิ์พ่วง (ผู้อำนวยการฝ่ายสารสนเทศและวิชาการ สถาบันไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์)

1. เครื่องไฟฟ้าใช้แล้ว มีพิภักดิ์ศุลกากร 6 หลักอยู่แล้ว

2. การจำแนกสินค้าด้วยคุณภาพ

2.1 เพิ่มเติมข้อมูลว่า สถาบันไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์เคยมีการจำแนกสินค้าด้วยคุณภาพโดยการวิเคราะห์มูลค่าต่อชิ้น เช่น มูลค่าในการนำเข้าเท่าไร ส่งมาจำนวนเท่าไร จากตารางที่นำเสนอมีข้อมูลจากกรมโรงงานว่ามีการนำเข้าประมาณ 2.7 ล้านชิ้น ทางสถาบันไฟฟ้าฯ มีข้อมูลการนำเข้า pc clad ประมาณ 50,000 ชิ้น ทางกรมศุลกากรน่าจะมีข้อมูลอยู่

2.2 มีแนวโน้มว่าจะการนำเข้าสินค้าเหล่านี้มากขึ้นเรื่อยๆ ควรมีการตรวจสอบที่ชัดเจน

2.3 ในข้อเสนอที่เกี่ยวกับทางสถาบันไฟฟ้าฯ ขอแจ้งว่าทาง สมอ. กำลังประสานกับภาคีที่เกี่ยวข้องในการร่างเกณฑ์ในการควบคุมสารอันตรายและการใช้สินค้าที่ปลอดภัยอันตรายในประเทศ

2.4 โครงการที่สถาบันไฟฟ้าฯ ร่วมกับสมาคมฯ สินค้า eco-compressor ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ แต่ยังไม่สามารถขยายขอบเขตไปถึงเอกชนกว้างพอ แต่ทางเอกชนก็มีการผลิตอยู่แล้ว เพราะอุตสาหกรรมนี้เป็นการผลิตเพื่อส่งออก

ดร.ปิยาณี ตั้งทองทวี (กรมโรงงานอุตสาหกรรม)

- กฎของ EU เรื่อง Restriction of Hazardous Substance ทาง สมอ. ได้ตั้งคณะกรรมการวิชาการที่ 1800 และมีการร่าง Thai RoHs และกำลังเวียนร่างให้หน่วยงานต่างๆ ให้ความเห็นในการควบคุมการผลิตอุปกรณ์ที่ปราศจากสารต้องห้าม

คุณโรจน์ชน วรณดิลก (บริษัทเครื่องเจริญโภคภัณฑ์)

1. ภาคเอกชนอยากเห็นงานวิจัยออกมาในรูปของการเสนอโครงสร้างเชิงระบบอย่างเป็นรูปธรรม เช่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง, แผนปฏิบัติการ, กฎหมายและการบังคับใช้, และการกำหนดค่าใช้จ่าย
2. JTEPA น่าจะยังมีโอกาสปรับแก้ไขได้ เพราะยังมีหลายประเด็นที่ยังไม่ชัดเจน
3. การจัดทำฐานข้อมูลสำคัญมาก ต้องมีการปรับปรุงให้สามารถตรวจสอบได้จริง เพื่อจะได้เห็นว่าไทยมีศักยภาพเท่าใดในการจำกัดของเสียอันตราย และหากทางญี่ปุ่นเข้ามาลงทุนในอุตสาหกรรมนี้ ผู้ลงทุนไทยควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาอุตสาหกรรมนี้ด้วย

ข้อซักถาม

นักวิจัย

กรณีที่เกิดข้อพิพาทระหว่างบราซิลกับสหภาพยุโรป ที่บราซิลออกข้อห้ามนำเข้า Retreaded tyres แต่ยกเว้นให้กับกลุ่มประเทศเม็กซิโก ตามคำสั่งของคณะอนุญาโตตุลาการของกลุ่มฯ เป็นเหตุให้บราซิลถูกฟ้องโดยสหภาพยุโรป ยื่นฟ้องต่อ WTO สำหรับประเทศไทย จะมีหลักประกันอย่างไร

คุณธีราพร วิริวุฒิก

เป็นเรื่องที่ต้องถามทางกรมสนธิสัญญา และขอให้ทางนักวิจัยเสนอเป็นข้อเสนอแนะด้วย เนื่องจากเรื่องนี้มีปัญหาในเชิงการตีความ เป็นประเด็นที่สังคมมีการตั้งคำถาม ดังนั้น ต้องพิจารณาว่ากระบวนการที่ทำให้เกิดการสื่อสารต่อสาธารณะในการจัดทำ JTEPA มีเพียงพอหรือยัง การปรึกษาหารือกับหน่วยงานราชการอื่นๆ ควรเป็นแบบเป็นทางการหรือไม่ และควรเกิดขึ้นก่อนที่จะได้มาซึ่งข้อบทสุดท้ายหรือไม่

ที่ผ่านมา ประเด็นสิ่งแวดล้อมเป็นเพียงประเด็นเล็กๆ การเจรจาขึ้นอยู่กับหน่วยงานที่นำในการเจรจา เรื่องการค้าบริการ การค้าสินค้า และการลงทุน ทำอย่างไรจึงจะไม่เกิดกรณีที่เมื่อมีปัญหา ถึงมีการมาหารือ

คุณบัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์

ตั้งข้อสังเกตว่า ถ้าทางญี่ปุ่นเห็นว่าไทยจะสามารถออกกฎหมายห้ามนำเข้าได้ หากทางญี่ปุ่นอ้างสิทธิ์ตาม JTEPA ทั้งการค้าสินค้า, กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าและการคุ้มครองการลงทุน ญี่ปุ่นจะเสียเวลาในการเจรจาเป็นเวลานานทำไม

คุณธีราพร วิริวฒิกร

ทางคณะเจรจาได้ส่งหนังสือแลกเปลี่ยน (Letter of Exchange) มาที่กรมควบคุมมลพิษ และมีการหารืออย่างไม่เป็นทางการ ไม่ก่อให้เกิดภาระผูกพัน คงไม่ยอมญี่ปุ่นแน่ๆ แต่ประเด็นสำคัญก็คือ ไม่ควรให้เกิดหนังสือแลกเปลี่ยนนี้ขึ้น ถ้ามีประเด็นเรื่องของเสีย ควรมีการประกาศตั้งแต่แรก

รศ. ดร. วราพรรณ ต่านอุตรา

การออกประกาศห้ามนำเข้า ตาม พรบ. วัตถุอันตราย ต้องมีการตีกรอบแลกำหนดหลักเกณฑ์ให้ชัด อาจต้องพึ่งพากรมโรงงานอุตสาหกรรม หรือกระทรวงพาณิชย์สามารถออกประกาศไปก่อนได้หรือไม่

ดร. ปิยาณี ตั้งทองทวี

การประกาศตาม พรบ. วัตถุอันตราย ต้องผ่านหลายขั้นตอน คือ อนุกรรมการพิจารณาทางด้านวิชาการ และต่อมาต้องผ่านอนุกรรมการพิจารณาร่างและประกาศกฎกระทรวง แล้วจึงเข้าสู่การพิจารณาของกรรมการวัตถุอันตราย ซึ่งกรมโรงงานเป็นเลขานุการที่จะนำเรื่องเข้าที่ประชุม

คุณเพ็ญโฉม แซ่ตั้ง

1. ควรติดตามกรณีของ JEPEPA เพราะขณะนี้ทางสมาชิกวุฒิสภาฟิลิปปินส์ส่วนหนึ่งกำลังดำเนินการที่จะไม่รับร่างความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจ ญี่ปุ่น-ฟิลิปปินส์

2. สามารถทำบันทึกอย่างเป็นทางการโดยอ้างถึงงานวิจัยชิ้นนี้ โดยสรุปข้อคิดเห็น ข้อห่วงใยและข้อท้วงติง ไปถึงรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หากเกิดข้อพิพาท จะสามารถย้อนมาดูเป็นหลักฐานได้ว่าเคยมีการเรียกร้องให้ทบทวนเนื้อหาใน JTEPA

ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงเนื้อหา ไม่ว่าจะตั้งแต่ ข้อ i-k หรือ i-l ขึ้นอยู่กับจุดยืนของไทย หากเราดำเนินการเข้าไป โดยปล่อยให้ให้นักลงทุนญี่ปุ่นเข้ามาลงทุนตามแผนการลงทุน ซึ่งการลงทุนน่าจะมีมูลค่าสูงเป็น 1,000 ถึง 10,000 ล้านบาท นักลงทุนญี่ปุ่นคงไม่ยอมแพ้ง่าย ไทยจะเป็นฝ่ายสูญเสียมากกว่า

3. ในเรื่องการมีส่วนร่วม คณะอนุกรรมการอนุสัญญาบาเซลน่าจะมีอำนาจในการขอเรียกดูข้อบทในการเจรจา FTA อื่นๆ ได้เช่น EU-ASEAN

คุณสุภรนต์ ไรจนไพรวงศ์

1. กรณีของไทย แม้จะมีรัฐธรรมนูญใหม่ที่มีมาตราเกี่ยวกับการทำสนธิสัญญาแล้ว แต่จุดยืนของไทย คือ “รับไป”

2. จำเป็นต้องมีกระบวนการเจรจาที่เปิดเผย ให้มีภาคส่วนต่างๆ มีส่วนร่วมโดยไม่น่าจะต้องหวังถึงการเปิดเผยเรื่องสิ่งแวดล้อม เพราะมิติทางสิ่งแวดล้อมไม่ใช่เรื่องการค้า ที่ผ่านมามีการเลือกปฏิบัติทางภาคประชาชนขอความเห็นในข้อบทไม่ได้ แต่เหตุใดทางสมาคมทางการค้าใหญ่ 3 สมาคมสามารถเข้าร่วมได้ ในการเจรจา

3. สนใจที่จะรับทราบถึงผลงานวิจัยของทางกรมควบคุมมลพิษ ที่เริ่มทำตั้งแต่ พ.ศ. 2548 ที่ชี้ว่าระบบกฎหมายภายในของไทยยังไม่สอดคล้องกับอนุสัญญาบาเซล และการนิยามเรื่องของเสียอันตราย ยัง

ไม่ครอบคลุมตามมาตรฐานของอนุสัญญาบาเซล ทำให้เกิดอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมาย หรือการหลีกเลี่ยงไม่ทำตาม

คุณภัณฑุร เศรษฐศิโรตม์

1. มีปัญหาหลายชั้น จากบทเรียนที่เราได้จาก JTEPA ทำให้เราต้องสำรวจปัญหาภายในอย่างเร่งด่วนและจริงจัง งานวิจัยนี้ได้ตรวจสอบและตั้งคำถามกับประเด็นที่ควรทำการศึกษาตั้งแต่ก่อนการเจรจา ซึ่งไม่ควรเกิดปัญหาแบบนี้ขึ้นอีกในการเจรจาต่อไป

2. ขอดึงข้อสังเกต ว่าการเปิดเผยข้อบทใน JTEPA เกิดขึ้นหลังมีการลงนามในวันที่ 3 เมษายน 2550 และจากนั้นภาคส่วนต่างๆ ถึงจะมีโอกาสในการศึกษาในตัวบทและศึกษาแบบข้ามบท

3. ขณะนี้ทางภาคประชาชน คือ FTA WATCH ได้มีการรณรงค์เรื่องพระราชบัญญัติการเจรจาความตกลงระหว่างประเทศ ตามมาตรา 190 รัฐธรรมนูญ 2550 ในขณะที่ได้มีการร่างกฎหมายว่าด้วยการเจรจาความตกลงระหว่างประเทศเข้าสู่การพิจารณาของ สนช. โดยทาง สนช. ได้รับหลักการแล้ว เมื่อวันที่ 4 ตุลาคม 2550

4. ขอเสนอให้มีการจัดหมวดหมู่ข้อเสนอจากงานวิจัย แบ่งเป็น “ข้อเสนอเร่งด่วน” ที่เป็นรูปธรรมในเรื่อง

- 1) การปรับปรุงและกำหนดพิกัดศุลกากร
- 2) การออกกฎหมายเฉพาะ
- 3) การให้สัตยาบัน Ban Amendment
- 4) การจัดทำและปรับปรุงฐานข้อมูล

ซึ่งข้อเสนอเร่งด่วนนี้จะเหมือนการทดสอบ JTEPA ถ้าทางญี่ปุ่นมีการเคลื่อนไหวคัดค้านการดำเนินงานของไทย ก็จะทำให้เห็นเจตนารมณ์ที่แท้จริงและรู้ว่าเนื้อหาใน JTEPA มีผลกระทบอย่างไร

รศ.สุชาติ ชินะจิตร

เสนอให้จัดกลุ่ม เช่น “ข้อเสนอแนะต่อการเจรจา”, “ข้อเสนอแนะต่อการติดตามหรือจัดการติดตามข้อมูลของเสีย” และมีการแนะนำสองระดับ คือ

- 1) ด้านนโยบาย ซึ่งเป็นเรื่องระยะยาว
- 2) ด้านปฏิบัติ ซึ่งเป็นข้อเสนอแนะเชิงรูปธรรมที่สามารถเริ่มดำเนินการได้เลย

สามารถเสนอต่อคณะกรรมการอนุสัญญาบาเซล และอนุกรรมการความตกลงระหว่างประเทศที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อม ภายใต้สำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม (สผ.)

คุณธีรพร วิวิธศิริ

ทั้งสองคณะมีประธานคือ ท่านผู้หญิงสุชาวัลย์ เสถียรไทย แต่ในเรื่องนี้น่าจะส่งไปยังคณะกรรมการความตกลงระหว่างประเทศที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อม ภายใต้สำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม แต่ในคณะกรรมการอนุสัญญาบาเซล มีผู้แทนจากกรมศุลกากร กรมการค้าระหว่าง

ประเทศ และผู้ประกอบการเข้ามามีส่วนร่วมด้วย โดยสามารถตั้งคณะทำงานย่อยตามที่ทางคุณเพ็ญโฉมได้เสนอไว้ได้

ขณะนี้ ทางกรมควบคุมมลพิษได้ดำเนินการแล้ว คือ

1. ฐานข้อมูลของเสียอันตรายตามมาตรฐานอนุสัญญาบาเซลแล้ว ซึ่งกำลังทำจอทย์และขอบเขตวิจัย (TOR)
2. ยุทธศาสตร์การจัดการเครื่องใช้ไฟฟ้าอิเล็กทรอนิกส์ เพิ่งผ่าน ครม. ไปเมื่อ 24 กันยายน 2550
3. คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติได้ตั้งคณะอนุกรรมการที่จะมาขับเคลื่อนยุทธศาสตร์นี้ โดยจะครอบคลุมประเด็นในการส่งเสริมการลงทุน เพื่อให้ได้ทรัพยากรมาใช้ แต่ต้องมาพิจารณาว่าจะทำให้เป็นการส่งเสริมการนำเข้าด้วยหรือไม่
4. แนวทางการจัดการขยะตามอนุสัญญาบาเซล ทางกรมร่วมกับสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สวทช.) ในการร่างคู่มือการจัดการขยะรายผลิตภัณฑ์ โดยในวันที่ 10 ตุลาคม 2550 ทางกรมจะมีการรับฟังความคิดเห็นจากผู้ประกอบการและร้านรับซื้อของเก่า

เวทีสัมมนาครั้งที่ 11

เรื่อง “การแสดงเจตนาผูกพันความตกลง JTEPA: นิตริรัฐภายใต้รัฐบาลสุรยุทธ์”
วันอังคารที่ 9 ตุลาคม 2550 เวลา 13.00-16.30 นาฬิกา
ณ ห้องประชุมชั้น 2 สมาคมศิษย์เก่าคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
จัดโดย : โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์
ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม ร่วมกับ
คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
โครงการศึกษาและปฏิบัติการงานพัฒนา (FOCUS)
สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. การกล่าวเปิดการสัมมนา โดย ศาสตราจารย์เสน่ห์ จามริก ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

เรื่องของการค้าเสรีดูเหมือนเป็นเรื่องของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เชิงการค้า ซึ่งอาจฟังดูแล้วเป็นเรื่องที่ไม่มีปัญหาอะไรในแง่ธุรกิจ และในส่วนของผู้ดำเนินการเจรจา มีทักษะที่ดี มีฝีมือในการเจรจาเพื่อไม่ให้ฝ่ายเสียเปรียบ

แต่ในการค้าและการแข่งขันในยุคโลกาภิวัตน์ กิจกรรมทางเศรษฐกิจเป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ จะดำเนินการแบบลอยๆ ไม่ได้อีกต่อไป เพราะเป็นกิจกรรมก่อให้เกิดผลกระทบที่มีความเชื่อมโยง เกี่ยวข้องกัน ซึ่งหมายถึงผลกระทบต่อกลุ่มคนต่างๆ ทั้งในภาคธุรกิจ การเมือง อุตสาหกรรม และเกษตรกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาคเกษตรกรรมในประเทศไทย ที่ไม่ใช่เพียงการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ธรรมดา แต่เป็นการดำรงชีวิตและการปกป้องรักษาฐานทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพในภูมิภาคป่าเขตร้อนที่สำคัญของโลก อันเป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจในอุตสาหกรรมอื่นๆ ที่นำไปสู่การแข่งขันในเวทีโลก

ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับระบบทุนและกลุ่มคนในแวดวงธุรกิจว่าจะมองอนาคตของการแข่งขันในเวทีเศรษฐกิจโลกอย่างไร ขณะนี้เรามองในแง่การได้เปรียบ เสียเปรียบ ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของการพึ่งพาปัจจัยจากภายนอกอยู่ตลอดเวลา

ภาคเกษตรและฐานทรัพยากรธรรมชาติของไทยมีศักยภาพสูง เป็นต้นทุนของชาติในการพัฒนาระบบทุนและการทำธุรกิจที่มีความเป็นอิสระ ที่สอดคล้องกับสิ่งที่ในทางเศรษฐศาสตร์เรียกว่า “การได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ” เพราะความหลากหลายทางชีวภาพนั้นหมายถึงวัตถุดิบทางด้านอาหารและยา หากมองในระยะยาวจะเห็นว่าทรัพยากรเหล่านี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง

เวลาพูดถึงความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น (JTEPA) หรือข้อตกลงเขตการค้าเสรีอื่นๆ เรามักคำนึงถึงการได้เปรียบ เสียเปรียบ การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในเชิงรายได้และปริมาณ ซึ่งไม่เพียงพอ จึงเป็นเหตุให้ทางคณะนักวิชาการและภาคประชาสังคมได้ทำการศึกษาและทบทวนในหลายๆ เรื่อง เพื่อให้การพิจารณาในเรื่องการทำการค้าเสรีเป็นไปอย่างรอบด้านจริงๆ ไม่ใช่เป็นการค้าเสรีที่มอง

เพียงอนาคตเฉพาะหน้าในระยะสั้นๆ ไม่อยากจะเห็นการค้าเสรีที่เป็นการบั่นทอนทำลายต้นทุนของชาติทั้งในด้านคนและทรัพยากรธรรมชาติ

ประเด็นดังกล่าวได้นำมาสู่การที่ภาคประชาชนได้พยายามผลักดันให้การเจรจาเขตการค้าเสรีเป็นไปอย่างมีขั้นตอน ให้มีการรับรู้ของประชาชนในวงกว้าง จนได้รับการบรรจุในรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2550 สิ่งที่เกิดขึ้นเป็นผลสืบเนื่องจากประสบการณ์ของประเทศไทย ที่ข้อตกลงเขตการค้าเสรีได้ส่งผลกระทบต่อกลุ่มคนต่างๆ และทรัพยากร ดังนั้น จากประสบการณ์นี้ บทมาตราต่างๆ ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ควรคำนึงถึงการพิจารณาแก้ไขในสิ่งที่ทำไปแล้ว ไม่ใช่คำนึงถึงแต่ว่าควรมีการใช้บังคับเมื่อไหร่ เช่น เรื่องของ JTEPA

การเสวนาในวันนี้ในหัวข้อ คือ “นิติรัฐภายใต้รัฐบาลสุรยุทธ์” ทำให้เกิดความไม่สบายใจที่เห็นว่าในปัจจุบันคนไทยมักพูดถึงความชอบธรรม ไม่ชอบธรรมทางกฎหมายนิติรัฐ แต่เท่าที่เคยศึกษามา ไม่เคยมีการแปลคำว่า “Rule of Law” ว่า “นิติรัฐ” แต่แปลว่า “นิติธรรม” ซึ่งหมายถึงระบบกฎหมายที่จะต้องมีความยุติธรรม เหมาะสมกับสังคม การต่อสู้ ถกเถียงโดยยึดตัวบทกฎหมายทำให้เราหลงเข้าไปในข้อบัญญัติต่างๆ เชิงของกฎหมาย ในความเป็นจริงแล้ว กฎหมายที่มีความเป็นธรรมและการใช้กฎหมายนั้น จะต้องขึ้นอยู่กับสิ่งที่เรียกว่า “คุณธรรมของผู้นำ” ซึ่งมีการอ้างถึงกันมากในช่วงนี้ แต่เป็นเรื่องที่น่าเสียดายว่าภายใต้รัฐบาลที่มาจากรัฐประหารเมื่อวันที่ 19 กันยายน 2549 ที่มีการประกาศเจตนารมณ์ว่าเป็นการทำไปเพื่อปฏิรูปการเมือง ไม่ได้ปฏิบัติตามที่ประกาศไว้ มิติของการปฏิรูปการเมืองกลับขาดหายไป

ประเด็นปัญหาเรื่อง JTEPA ไม่ใช่เรื่องใหม่ เพราะก่อนหน้านี้จะมีการเดินทางไปลงนามทางองค์กรต่างๆ รวมทั้งภาคประชาชนได้เข้าพบกับนายกสุรยุทธ์ เพื่อนำข้อศึกษาและข้อท้วงติงต่างๆ ไปไปหารือ ซึ่งนายกฯ ได้รับปากว่าจะใช้เวลา 3 เดือนในการศึกษาร่วมกัน แต่เพียงไม่ถึง 7 วัน นายกก็เดินทางไปญี่ปุ่นเพื่อลงนาม

ขอตั้งข้อสังเกตว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องของคุณธรรม จริยธรรมที่ต้องพูดกัน ณ ที่นี้ด้วย เพราะหากพูดกันถึงเรื่องของกฎหมายเพียงมิติเดียว กฎหมายนั้นเป็นเรื่องของอำนาจ ซึ่งอำนาจไม่ใช่ทุกสิ่งทุกอย่าง แต่จะต้องมีมิติความเป็นธรรม โดยหลักความเป็นธรรม ก็คือการรับรู้ การยินยอม เห็นชอบของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย เป็นมิติของความยุติธรรมและการพัฒนาที่ยั่งยืน

คาดหวังว่าการสัมมนาในครั้งนี้จะเป็นการมองปัญหาอย่างรอบด้าน ไม่อยากเห็นการค้าเสรีเป็นสิ่งที่มาซ้ำเติมความยุติธรรมที่ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับจากผลของการพัฒนาในหลายสิบปีที่ผ่านมา ขอให้ร่วมกันผลักดันให้การดำเนินงานของรัฐบาลเป็นไปในทางที่ชอบ

สุดท้าย ขอชี้แจงว่าการคัดค้านการทำเขตการค้าเสรี หรือโครงการต่างๆ นั้น ไม่ใช่มีเจตนาที่จะต่อต้านการค้า หรือนายทุน แต่อยากที่จะเห็นการค้า นายทุน ระบบทุนและอุตสาหกรรมต่างๆ เป็นสิ่งที่เอื้อประโยชน์ต่อประชาชนส่วนใหญ่จริงๆ และน่าจะนำมาซึ่งความสามัคคี ประองตอง ของคนทุกกลุ่มภายในชาติ และนั่นหมายถึงความมั่นคงของภาคธุรกิจการค้าในอนาคตด้วย

2. การอภิปรายเรื่อง “การแสดงเจตนาผูกพันความตกลง JTEPA โดยไม่ผ่านรัฐสภาขัดรัฐธรรมนูญหรือไม่?”

คุณจักรชัย โฉมทองดี (โครงการศึกษาและปฏิบัติการงานพัฒนา) ผู้ดำเนินการอภิปราย อภิปรายนำถึงที่มาของมาตรา 190 ในรัฐธรรมนูญฉบับ 2550

การสัมมนาในวันนี้มีประเด็นหลัก 2 ประเด็นที่เชื่อมโยงกัน คือ 1) ความตกลง JTEPA ที่ได้มีการริเริ่มมาตั้งแต่สมัยรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร และ 2) รัฐธรรมนูญฉบับ 2550 ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดทำเขตการค้าเสรี โดยหลังจากการทำรัฐประหารเมื่อวันที่ 19 กันยายน 2549 ได้มีการยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 และมีกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญใหม่ขึ้นมาที่ได้มีความพยายามในการแก้ไขปัญหาที่เคยเกิดขึ้นในอดีต หนึ่งในมาตราที่จะกล่าวถึงในวันนี้ คือ มาตรา 190 ที่ว่าด้วยการจัดทำหนังสือสัญญาระหว่างประเทศ ซึ่งกลุ่มที่ได้ติดตามเรื่องนี้ได้ให้การยอมรับว่ามาตรานี้ได้สะท้อนถึงเจตนารมณ์ของการมีส่วนร่วมและความโปร่งใสเท่าที่จะเป็นไปได้

ทั้งสองประเด็นนี้มีความเชื่อมโยงกัน โดยสามารถพิจารณาได้จากเหตุการณ์สำคัญๆ ที่เกิดขึ้นภายใต้กระบวนการจัดทำ JTEPA ในสมัยรัฐบาล พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ ดังนี้

- มติคณะรัฐมนตรี

1) มติ ครม. วันที่ 19 ธันวาคม 2549 ที่ระบุว่า จะให้มีการทำประชาพิจารณ์ก่อนที่จะมีการดำเนินการต่อ

2) มติ ครม. วันที่ ที่ระบุว่าให้มีการส่งเรื่อง JTEPA เข้าขอรับฟังความคิดเห็นจากสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.)

ถือว่า มติ ครม. ทั้ง 2 เรื่องนี้ เป็นมติที่ดีและเป็นก้าว่างที่ต่างจากรัฐบาลที่แล้ว ที่เคยพูดว่าฝ่ายนิติบัญญัติไม่น่าที่จะมีความรู้ ความสามารถพอที่จะพิจารณาเรื่องนี้

- การทำประชาพิจารณ์ : วันที่ 22 ธันวาคม 2549 ในช่วงเช้ามีการเรียกกันว่าเป็น “การทำประชาพิจารณ์” ที่ทางกระทรวงการต่างประเทศได้ว่าจ้างให้คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นผู้ดำเนินการ แต่ในช่วงบ่ายมีการเปลี่ยนไปเรียกว่าเป็น “การรับฟังความคิดเห็น” ซึ่งทาง ดร. เจริญศักดิ์ ปิ่นทอง ในฐานะผู้ดำเนินรายการ ได้ให้ความเห็นว่า “สิ่งที่เกิดขึ้นเป็นกระบวนการที่ดีในการรับฟังความคิดเห็น แต่ไม่ใช้การทำประชาพิจารณ์ เพราะในกระบวนการนั้น ยังขาดการมีส่วนร่วม และข้อมูลที่ครบถ้วน”

- การรับฟังความคิดเห็นของ สนช. : วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2550 ทางรัฐบาลได้นำ JTEPA เข้าสู่กระบวนการรับฟังความคิดเห็นจาก สนช. โดยสมาชิกส่วนใหญ่ได้หยิบยก 2 เรื่องสำคัญขึ้นมาอภิปราย คือ ผลกระทบจากเรื่องขยะของเสียข้ามแดน และการจัดสิทธิบัตรจุลชีพ ส่งผลให้เกิดการจัดทำหนังสือแลกเปลี่ยนระดับรัฐมนตรีระหว่างไทยและญี่ปุ่นขึ้นมา โดยระบุถึง 2 ประเด็นที่มีความห่วงใยดังกล่าว

- การลงนาม JTEPA: วันที่ 3 เมษายน 2550 นายกรัฐมนตรีเดินทางไปลงนาม JTEPA ที่ประเทศญี่ปุ่น โดยมีการแลกเปลี่ยนหนังสือระดับรัฐมนตรีระหว่างกันเพื่อทำความเข้าใจร่วมใน 2 ประเด็นที่ สนช. ห่วงใย ซึ่งหลังจากการลงนาม ทั้งสองประเทศก็ต่างมาปรับกระบวนการภายในเพื่อที่จะรองรับ

JTEPA โดยตั้งเป้าหมายไว้ว่าจะมีการบังคับใช้ในวันที่ 1 พฤศจิกายน 2550 ตามที่ระบุในข้อ 172 ว่า ความตกลงฉบับนี้ จะมีผลใช้บังคับในวันที่สามสิบหลังจากวันที่รัฐบาลของคู่ภาคีได้แลกเปลี่ยนหนังสือทางการทูต ซึ่งถ้านับย้อนขึ้นมาจากวันที่ 1 พฤศจิกายน ก็จะเป็นวันที่ 2 ตุลาคม ที่มีการแลกเปลี่ยนหนังสือทางการทูต

- JTEPA หลังจากที่รัฐธรรมนูญ 2550 มีผลบังคับใช้: เป็นจุดเชื่อมโยงเรื่องของ JTEPA กับรัฐธรรมนูญ เพราะในระหว่างที่มีการดำเนินการตั้งที่กล่าวข้างต้น ก็ได้มีกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญเกิดขึ้น มีการลงประชามติเมื่อวันที่ 19 สิงหาคม และประกาศใช้รัฐธรรมนูญเมื่อวันที่ 24 สิงหาคม

ในวันที่ 17 กันยายน 2550 ทางกระทรวงการต่างประเทศได้มีหนังสือลงถึงเลขาธิการคณะรัฐมนตรี หนึ่งวันก่อนการประชุม ครม. โดยได้อธิบายและให้ข้อคิดเห็นถึงการที่รัฐบาลควรพิจารณา นำเรื่อง JTEPA เข้าสู่ สนช. เพื่อขอความเห็นชอบจาก สนช. ตามมาตรา 190 ของรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โดยให้เหตุผลทางด้านกฎหมาย ทางด้านการเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ แต่หลังจากนั้น ไม่ถึง 24 ชั่วโมง คือ ในวันที่ 18 กันยายน ทางกระทรวงการต่างประเทศก็ได้มีหนังสือด่วนถึงเลขาธิการคณะรัฐมนตรีอีกฉบับที่แจ้งถึงการยกเลิกหนังสือที่ลงวันที่ 17 กันยายน โดยชี้แจงว่ารัฐบาลสามารถดำเนินการแลกเปลี่ยนหนังสือสัญญาทางการทูตได้เลย โดยไม่ต้องนำเรื่องเข้าสู่การพิจารณาของ สนช. ซึ่งก็ไม่มีคำอธิบายถึงเหตุผลที่ต้องยกเลิกข้อเสนอในก่อนหน้านั้น

- การแลกเปลี่ยนหนังสือทางการทูต: วันที่ 2 ตุลาคม 2550 มีการแลกเปลี่ยนหนังสือทางการทูตที่ประเทศญี่ปุ่น เพื่อแสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ถึงข้อผูกพันใน JTEPA ที่จะมีผลบังคับใช้หลังจากนั้นอีก 30 วัน

ประเด็นดังกล่าว จะเป็นหนึ่งในประเด็นที่เป็นปัญหาหรือไม่ สำหรับกระแสการเมืองที่กำลังร้อนแรงในวันนี้ เพราะนายกได้กล่าวว่า “ผมจะขอรับผิดชอบด้วยการลาออกจากตำแหน่ง หากศาลรัฐธรรมนูญชี้ว่า การไม่นำ JTEPA เข้าสู่การพิจารณาเห็นชอบจาก สนช. เป็นการขัดรัฐธรรมนูญ”

ดังนั้น ในการเสวนา จะเน้นถึงประเด็น ดังนี้

1. การที่รัฐบาลไม่นำ JTEPA เข้าสู่การพิจารณาเห็นชอบ สนช. ขัดรัฐธรรมนูญหรือไม่
2. สังคมได้รับบทเรียนที่ได้จากเรื่องนี้อย่างไรและจะร่วมกันหาทางออกได้อย่างไร

อาจารย์คมสัน โพธิ์คง (อดีตสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญปี 2550)

- กรอบคิดและที่มาของมาตรา 190 เป็นสิ่งที่ได้มาจากผลสรุปของคณะทำงานที่ประกอบไปด้วย กรรมการการร่างฯ, สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ, กระทรวงการต่างประเทศ, กระทรวงพาณิชย์ โดยมีกลุ่ม FTA WATCH ที่ได้เข้าไปเสนอความคิดเห็น

- รัฐธรรมนูญกับข้อตกลงทางการค้า: ที่ผ่านมาในแง่ของการปฏิบัติในการทำข้อตกลงระหว่างประเทศ โดยเฉพาะด้านการค้า ซึ่งมีปัญหาค่อนข้างเยอะ ทั้งกับนิวซีแลนด์และออสเตรเลีย โดยปัญหาก็กำลังจะเกิดขึ้นกับ JTEPA

ทางสภาร่างรัฐธรรมนูญเห็นถึงข้อบกพร่องหลายประการในกระบวนการจัดทำ JTEPA ตาม มาตรา 224 ในรัฐธรรมนูญฉบับ 2540 เหตุเพราะมาตรา 224 เขียนไว้ในกรอบที่กว้างและถูกต้องความ โดยนัยยะของฝ่ายบริหารว่าอำนาจในการทำข้อตกลงระหว่างประเทศเป็นอำนาจของฝ่ายบริหารโดยแท้ ไม่ใช่เรื่องของรัฐสภา

จากการศึกษากรอบแนวคิดในต่างประเทศ เช่น ฝรั่งเศส และนิวซีแลนด์ พบว่ากฎหมายใน ต่างประเทศที่เกี่ยวกับเรื่องความตกลงทางการค้าที่เกิดขึ้นจากกระบวนการขององค์การการค้าโลก (WTO) ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปมากแล้ว ขณะที่วิธีคิดของไทยยังติดย้อนหลังไปก่อน 2475 เสียอีก นิวซีแลนด์ วางหลักการ 9 เรื่อง รวมทั้งข้อตกลงทางการค้า ว่าต้องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของรัฐสภา ฝรั่งเศสก็ได้วางหลักการไว้ในลักษณะเช่นเดียวกัน ทางสภาร่างรัฐธรรมนูญจึงได้นำหลักการเหล่านั้นมา เป็นแนวทางในการบัญญัติมาตรา 190

- หลักการสำคัญประเด็นข้อถกเถียงและช่องว่างของมาตรา 190

ปัญหาในการตีความในทางกฎหมายและการนำไปปฏิบัติ: ในวรรคแรกก็ยังมีข้อถกเถียงอยู่ เพราะที่ผ่านมาไม่เคยมีการปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญปี 2540 มาตรา 224 วรรคแรกเลย ในระหว่างการร่างรัฐธรรมนูญ ได้ตามผู้แทนกระทรวงการต่างประเทศที่อยู่ในคณะกรรมการร่างฯ ว่าได้เคยทูลเกล้าถวายเพื่อ ขอให้ทรงมีพระราชวินิจฉัยหรือไม่ ตามที่ระบุไว้ว่า “พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการทำ หนังสือสัญญาสันติภาพ สัญญาสงบศึก และสัญญาอื่นกับนานาประเทศหรือกับองค์การระหว่างประเทศ” และได้รับคำตอบว่ายังไม่เคย เพราะยังไม่เคยมีการทำสัญญาสงบศึกกับประเทศใดๆ จึงได้สอบถามถึง กรณีที่มีการระบุถึง “สัญญาอื่นๆ” แต่ก็ไม่ได้รับคำตอบ ส่วนการตีความคำว่า “หนังสือสัญญา” ที่มีบท เปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทยหรือเขตพื้นที่นอกอาณาเขตซึ่งประเทศไทย ก็ถูกต้องความเป็นเรื่องของอาณา เขต

หลักการสำคัญ 5 ประการของมาตรา 190

1) อำนาจในการริเริ่มการจัดทำข้อตกลงระหว่างประเทศเป็นอำนาจของฝ่ายบริหารโดยแท้ สามารถดูจากมาตรา 190 วรรคแรก แต่การทำให้สัญญาที่ฝ่ายบริหารได้ริเริ่มทำไว้มีผลใช้บังคับกับ ประเทศ กับรัฐและประชาชน จะต้องได้รับการเห็นชอบจากผู้แทนปวงชน คือรัฐสภา

2) หนังสือสัญญาที่ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา ต้องเป็นหนังสือสัญญาที่จะกระทบต่อ ความมั่นคงของรัฐ ซึ่งจะส่งผลถึงประชาชน 5 เรื่อง แต่มีการเขียนออกมาเพียง 4 เรื่อง คือ

1. มีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทยหรือเขตพื้นที่นอกอาณาเขตซึ่งประเทศไทย มีสิทธิอธิปไตยหรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญาหรือตามกฎหมายระหว่าง ประเทศ
2. ต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือสัญญา
3. มีผลกระทบ ต่อ ความ มั่น คง ทาง เศรษฐกิจ หรือ สัง คม ของ ประเทศ อย่างกว้างขวาง
4. มีผลผูกพันด้านการค้า การลงทุน หรืองบประมาณของประเทศอย่างมีนัยสำคัญ

3) การตราพระราชบัญญัติ

ขอให้ติดตามในประเด็นนี้ ว่าเมื่อใดมีการเปลี่ยนแปลงอำนาจอธิปไตย เช่น ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงอำนาจศาล จะต้องออกพระราชบัญญัติ

4) ปัญหาของ JTEPA: เรื่องของ JTEPA เป็นข้อผูกพันทางการค้า การลงทุน และงบประมาณอย่างมีนัยยะสำคัญ รวมถึงความมั่นคงของรัฐ จึงต้องเป็นเรื่องที่ต้องผ่านรัฐสภา เพราะเข้าเงื่อนไขของมาตรา 190 วรรคสอง แต่กลับถูกตีความว่าไม่ต้องเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภา ซึ่งความเห็นนี้ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

5) ในมาตรา 305 วลีให้ ระบุว่า “การใดที่เกี่ยวกับการจัดทำหรือดำเนินการตามหนังสือสัญญาที่ได้ดำเนินการไปแล้วก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ให้เป็นอันใช้ได้ และมีให้นำบทบัญญัติมาตรา 190 วรรคสามมาใช้บังคับ แต่ให้นำบทบัญญัติมาตรา 190 วรรคสาม มาใช้บังคับกับการดำเนินการที่ยังคงค้างอยู่และต้องดำเนินการต่อไป” ซึ่งการที่ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภานั้น อยู่ในวรรคสอง ส่วนในวรรคสามเป็นเรื่องของการรับฟังความคิดเห็นที่ระบุว่า “ก่อนการดำเนินการเพื่อทำหนังสือสัญญากับนานาประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศตามวรรคสอง คณะรัฐมนตรีต้องให้ข้อมูลและจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และต้องชี้แจงต่อรัฐสภาเกี่ยวกับหนังสือสัญญานั้น ในกรณีนี้ ให้คณะรัฐมนตรีเสนอกรอบการเจรจาต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบด้วย”

ดังนั้น ในการทำ JTEPA ที่ยังไม่มีผลใช้บังคับถึงแม้จะลงนามไปแล้ว แต่กระบวนการตามขั้นตอนต่างๆ ยังไม่แล้วเสร็จ ต้องนำกลับไปสู่กระบวนการของรัฐสภาตามมาตรา 190 ซึ่งเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่ไม่ทราบว่ามีรัฐบาลได้รับฟังความเห็น และการตีความทางกฎหมายจากใคร

สรุปว่า เพราะ JTEPA ยังไม่มีผลบังคับใช้ จึงต้องนำเข้าสู่การพิจารณาของ สนช. ตามมาตรา 190 วรรคสอง จะยกเว้นได้เพียงการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนตามวรรคสามเท่านั้น แต่ต้องดำเนินการตามวรรคอื่นๆ ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

อาจารย์เจริญ คัมภีรภาพ (นักวิชาการด้านกฎหมาย)

- การทักท้วงการลงนามใน JTEPA เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2550 เพราะเห็นว่าการลงนามไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เพราะรัฐบาลนี้เป็นรัฐบาลชั่วคราว ภายใต้รัฐธรรมนูญชั่วคราว และรัฐธรรมนูญชั่วคราวไม่ได้มีเจตนาให้รัฐบาลชั่วคราวไปก่อนนิติสัมพันธ์ใดๆ แต่รัฐบาลนี้ก็ทำได้ เพราะตีความว่าถ้ารัฐธรรมนูญไม่เขียนไว้ ก็สามารถทำได้ เหมือนการตีความตามแบบกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงได้ทำหนังสือประท้วง

- การที่นายกรัฐมนตรีได้อ้างว่าการแลกเปลี่ยนหนังสือทางการทูต ไม่ต้องผ่าน สนช. และความเห็นของกระทรวงการต่างประเทศในหนังสือถึง กรม. เป็นสิ่งที่สังคมต้องร่วมกันหาคำตอบ

หนังสือแสดงเจตนาผูกพันในข้อตกลงระหว่างประเทศมีสถานะทางกฎหมายระหว่างประเทศเป็นหนังสือที่สร้างภาระผูกพันให้แก่รัฐ หรือประเทศไทย เกิดหลักข้อผูกมัดระหว่างประเทศ (international obligation) ที่มีผู้แทนประเทศเป็นผู้ทำ ซึ่งถือเป็นการกระทำโดยรัฐ (state action) เป็นการกระทำในลักษณะของการบริหาร จึงมีความสำคัญมาก

ในขั้นตอนการร่างรัฐธรรมนูญ ตอนแรกไม่ได้ใช้คำว่า “หนังสือสัญญา” จึงได้ท้วงไปยัง อ.คมสันต์ว่าไม่เช่นนั้นจะถือเป็นการกระทำฝ่ายเดียว จึงกลับมาใช้คำว่า “หนังสือสัญญา” ตามอนุสัญญาเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. 1969 (Vienna Convention)

ในข้อตกลง JTEPA ข้อ 1725 ที่ระบุว่า “ความตกลงฉบับนี้จะมีผลใช้บังคับในวันที่สามสิบหลังจากวันที่รัฐบาลของคู่ภาคีได้แลกเปลี่ยนหนังสือทางการทูต” จึงสอดคล้องกับมาตรา 190 ในรัฐธรรมนูญ ที่วางหลักไว้ว่าจะต้องมีการขอความเห็นชอบจากรัฐสภา และขอยืนยันเช่นเดียวกับ อ.คมสันต์ ว่ามาตรา 190 วรรคหนึ่ง ยังมีผลใช้บังคับ

ปัญหาจากการไม่ดำเนินการตามมาตรา 190 มีดังนี้

- การที่รัฐบาล พล.อ.สุรยุทธ์ หลีกเลียงไม่ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ ด้วยถ้อยแถลงที่บอกว่า คณะรัฐมนตรีมีมติให้หนังสือแลกเปลี่ยนทางการทูตเพื่อแสดงเจตนารมณ์ผูกพันต่อ JTEPA โดยไม่ต้องผ่านรัฐสภา ก็แสดงว่ารัฐบาลกำลังออกใบอนุญาตพักใช้รัฐธรรมนูญมาตรา 190 ตรงนี้คือการเหยียบย่ำหลักรัฐธรรมนูญ หลักประชาธิปไตยเรื่องการแบ่งแยก ตรวจสอบ ถ่วงดุลย์อำนาจ เพราะในรัฐธรรมนูญยังมีหลักการตามหลักประชาธิปไตยอยู่ถึง 8 หลักการ หนึ่งในนั้น คือ หลักการแบ่งแยก ตรวจสอบ ถ่วงดุลย์ ที่ระบุในรัฐธรรมนูญมาตรา 3 วรรคหนึ่งว่า “อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุข ทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ และในวรรคสองระบุว่า “การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ ต้องเป็นไปตามหลัก ‘นิติธรรม’”

- รัฐบาลกำลังเปลี่ยนวิธีการใช้กฎหมายระหว่างประเทศกับกฎหมายภายใน เพราะการที่รัฐบาลนี้บอกว่าสามารถลงนามไปได้โดยไม่ทำตามรัฐธรรมนูญ สะท้อนว่ารัฐบาลกำลังเปลี่ยนระบบกฎหมายสู่ทฤษฎีแบบเอกนิยม ตั้งแต่มีกฎหมายมาในประเทศไทย เราถือว่ากฎหมายระหว่างประเทศไม่ใช่กฎหมายภายใน การที่รัฐจะปฏิบัติตามกฎหมายระหว่างประเทศจะต้องให้รัฐสภาออกกฎหมายอนุวัติการมาตรา 190 เกิดขึ้นมาเพื่อรองรับสิ่งที่มาจากกฎหมายระหว่างประเทศออกก่อนที่จะผ่านเข้ามาเป็นกฎหมายภายใน และการไม่นำเข้ารัฐสภาก่อให้เกิดผลทางกฎหมาย เมื่อเกิดข้อพิพาทระหว่างประเทศ คู่กรณีสามารถฟ้องร้องประเทศไทยได้ตามหลักปฏิบัติของรัฐ (state practice) ในทางระหว่างประเทศ กรณีนี้จะทำให้ไทยเผชิญกับปัญหาด้านกฎหมายต่อไป หากรัฐคู่กรณีรู้จักใช้กฎหมาย

สรุปว่า “หนังสือแสดงความจำนงผูกพันกับข้อตกลงระหว่างประเทศ” กับ “หนังสือสัญญา” ตามมาตรา 190 เป็นสิ่งเดียวกัน จึงอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญอย่างไม่ต้องสงสัย ดังนั้นต้องตั้งคำถามว่านายกอานาจมาจากที่ใดที่จะพักใช้รัฐธรรมนูญ ใช้หลักใดมาอธิบาย ในขณะที่ไปแถลงในต่างประเทศว่าเรากำลังจะมีการเลือกตั้งและการกลับคืนสู่ประชาธิปไตย แต่เหตุใดจึงละทิ้งหลักประชาธิปไตยทั้งปวง ทั้ง

5 ข้อ 172 การมีผลใช้บังคับ

ความตกลงฉบับนี้จะมีผลใช้บังคับในวันที่สามสิบหลังจากวันที่รัฐบาลของคู่ภาคีได้แลกเปลี่ยนหนังสือทางการทูตบอกล่าวซึ่งกันและกันว่ากระบวนการทางกฎหมายที่จำเป็นสำหรับการมีผลใช้บังคับของความตกลงฉบับนี้ได้เสร็จสิ้นแล้ว ความตกลงฉบับนี้จะมีผลใช้บังคับ เว้นแต่จะถูกยกเลิกตามที่กำหนดไว้ในข้อ 173

การแบ่งแยก ตรวจสอบ ถ่วงดุลย์ นี่คือการทำร้ายหลักนิติธรรม และจะทำให้ประเทศไทยถูกปกครองด้วย
กติการระหว่างประเทศ การออกนโยบายหรือบัญญัติกฎหมายของรัฐสภาต้องมาดูว่าขัดกับ JTEPA
หรือไม่ หากศาลไทยต้องการตัดสินคดี แต่ขัดกับ JTEPA ที่ระบุว่าต้องตัดสินโดยอนุญาโตตุลาการที่กรุง
เจนีวา ขอชี้แจงว่าการทักท้วงของนักวิชาการและภาคประชาชนไม่ใช่การทักท้วงระบบเศรษฐกิจ ไม่ใช่
การปฏิเสธการลงทุน แต่ต้องการบอกว่าการลงทุนจะต้องทำด้วยสติปัญญา

อาจารย์คมสัน โพธิ์คง

- ต่อคำถามถึงกรณี FTA ไทย-สหรัฐ เนื่องจากสหรัฐเป็นผู้ประกาศว่าจะไม่ทำ FTA กับไทย หาก
จะมี กระบวนการเจรจาจะต้องเริ่มใหม่ตั้งแต่ต้น คือ 1) ต้องมีการเสนอกรอบต่อรัฐสภาในการเจรจา
เหมือนกับที่รัฐบาลสหรัฐเสนอต่อรัฐสภาสหรัฐ 2) จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ภายใต้
เงื่อนไขของมาตรา 190 วรรคสาม 3) การเจรจาสามารถดำเนินการตามแนวปฏิบัติ หรือตามกฎหมายว่า
ด้วยการจัดทำหนังสือสัญญาระหว่างประเทศที่กำลังจะมีขึ้น

- กรณีของ JTEPA ต้องผ่านกระบวนการตามรัฐธรรมนูญ เพราะกระบวนการก็ยังไม่สิ้นสุด
เนื่องจากใน JTEPA มีเงื่อนไขว่ามีผลบังคับใช้หลังจากแลกเปลี่ยนหนังสือทางการทูต 30 วัน คือวันที่ 1
พฤศจิกายน และแม้แต่การแลกเปลี่ยนหนังสือทางการทูต ก็ต้องผ่านการเห็นชอบของรัฐสภา ตามมาตรา
190 วรรคสอง

- การเสนอให้ศาลรัฐธรรมนูญตีความเป็นหน้าที่ของ สนช. ตามที่ระบุในมาตรา 190 วรรคท้าย
ในกรณีที่มีปัญหาตามวรรคสอง ให้เป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่จะวินิจฉัยชี้ขาด โดยให้นำ
บทบัญญัติตามมาตรา 154 (1) มาใช้บังคับกับการเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยอนุโลม ในมาตรา
154 (1) ก็คือให้ทางสมาชิกรัฐสภาเสนอความเห็นต่อประธานสภาไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย และ
แจ้งให้นายกรัฐมนตรีทราบโดยไม่ชักช้า

- ถึงแม้ยังไม่มีความหมายผูกเกี่ยวกับการเจรจา แต่รัฐธรรมนูญใช้ผูกพันแล้ว เพราะในมาตรา 190
วรรคห้า ที่เป็นการกำหนดวิธีขั้นตอนการเจรจา กรณี JTEPA นั้น พ้นขั้นตอนการเจรจาตามกระบวนการ
ในรัฐธรรมนูญเดิมไปแล้ว เหลือแต่ขั้นตอนตามรัฐธรรมนูญใหม่ที่ว่าด้วยเรื่องขอความเห็นชอบจาก
รัฐสภา เป็นหน้าที่ของทางกระทรวงการต่างประเทศที่จะเป็นผู้เสนอกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดขั้นตอน
ในการเจรจา ไม่เช่นนั้น การเจรจาหลังจากนี้จะมีปัญหากับมาตรา 190 วรรคสามและมาตรา 304

- ประเด็นว่าสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ เห็นปัญหาร่วมกันในมาตรา 224 ในรัฐธรรมนูญฉบับ
เดิมและการไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขของรัฐธรรมนูญโดยการตีความของรัฐบาลชุดที่ผ่านมา ดังนั้น มาตรา
190 ได้มาจากบทเรียนและเป็นแนวทางแก้ปัญหาที่เคยเกิดขึ้นในอดีต กรณีของ JTEPA ที่เลยพ้น
ขั้นตอนต่างๆ ไปแล้ว แต่กระบวนการใดๆ หลังจากนั้นต้องดำเนินการตามมาตรา 190 ทั้งหมด ยกเว้น
ในวรรคสามในเรื่องการเสนอกรอบ

รศ.ดร.ลาวัณย์ ณหัตถ์กุล (ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายระหว่างประเทศ)

- ผลต่างของความผูกพันจากการลงนามในสนธิสัญญากับการแลกเปลี่ยนหนังสือทางการทูต:

ที่จริงขั้นตอนของการลงนามหรือการแสดงเจตนารมณ์อาจเป็นขั้นตอนเดียวกันหรือคนละขั้นตอนก็ได้ โดยหลักๆ มีขั้นตอนดังนี้

1. การแต่งตั้งผู้มีอำนาจดำเนินการโดยรัฐ ผู้แทนของรัฐบางประเภทอาจไม่ต้องมีหนังสือมอบอำนาจเต็ม ซึ่งได้แก่ ประมุขของรัฐ ประมุขของรัฐบาล รัฐมนตรี หรือเอกอัครราชทูต ซึ่งแต่ละประเภทมีอำนาจในการเจรจาต่างกัน
2. การเจรจา: คนที่ไปเจรจาต้องเป็นผู้ที่มีอำนาจ หากไม่มีอำนาจการเจรจาและผลที่ออกมาก็ไม่มีผล
3. การยอมรับในกรอบของการเจรจา
4. การรับรองตัวข้อบท หรือ ร่างสนธิสัญญา
5. การผูกพันรัฐ: การแสดงเจตนารมณ์ผูกพันจะเกิดขึ้นทันทีเลยหรือไม่ขึ้นอยู่กับการตีความ เช่น (1) มีการกำหนดไว้ในสนธิสัญญา หรือ หนังสือมอบอำนาจ หรือโดยภาคีสมาชิก (2) การแสดงเจตนารมณ์ด้วยการให้สัตยาบัน ถ้าเป็นกรณีที่สอง การลงนามอย่างเดียวยังไม่ผูกพันกับประเทศ
6. การอนุมัติ การยอมรับ หรือวิธีการอื่นใด ตามที่สนธิสัญญากำหนดไว้: ใน JTEPA ได้มีการระบุไว้ในข้อ 172 “ความตกลงฉบับนี้จะมีผลใช้บังคับในวันที่สามสิบหลังจากวันที่รัฐบาลของคู่ภาคีได้แลกเปลี่ยนหนังสือทางการทูต” ที่น่าสนใจ คือตรงที่ระบุว่า “บอกกล่าวซึ่งกันและกันว่า กระบวนการทางกฎหมายที่จำเป็นสำหรับการมีผลใช้บังคับของความตกลงฉบับนี้ได้เสร็จสิ้นแล้ว”

ในกรณีนี้แสดงว่าการลงนามในตอนแรกยังไม่ผูกพันรัฐ แต่ตามหลักของอนุสัญญาเวียนนา ค.ศ. 1969 ก็ต้องปฏิบัติตามเจตจำนงของสนธิสัญญาที่กระทำระหว่างกันไว้

- กระบวนการในการทำสนธิสัญญาระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญ: เหตุที่สนธิสัญญาระหว่างประเทศบางฉบับต้องมีกระบวนการให้สัตยาบันหรือการแลกเปลี่ยนหนังสือทางการทูต มีดังนี้

1. เพื่อให้การดำเนินการที่เป็นไปตามกระบวนการของกฎหมายภายในเสร็จสิ้นและถูกต้องเสียก่อน
2. เพื่อกลับมาทบทวน เพราะในการทำความตกลงที่มีลักษณะที่เป็นความลับแบบนี้ โดยเฉพาะก่อนรัฐธรรมนูญฉบับ 2550 ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วม รู้เห็นในสิ่งที่รัฐบาลทำไป ได้รับรู้ต่อเมื่อมีการลงนามแล้ว จึงเป็นโอกาสให้ประชาชนและรัฐได้กลับมาทบทวน ปัญหาที่พบมีดังนี้

- การพบว่ามีเอกสารแนบท้ายที่จะเอื้อให้มีการขยายเขตพิพาทแดน
- ปัญหาเรื่องกฎหมายสิทธิบัตร
- บทนิยามเรื่องการลงทุน: พบปัญหาของการตีความที่บิดเบือนนิยามของ “กรอบของการบังคับใช้สนธิสัญญา” (territorial coverage of treaty) ซึ่งในอนุสัญญากรุงเวียนนาบอกว่าครอบคลุมทุกอนุของประเทศ แต่ใน JTEPA ได้ถูกบิดให้มาประสานกับบทนิยามของคำว่า “เขต” หรือ “พื้นที่การ

ลงทุน” และมีการชี้แจงว่าในสนธิสัญญาทุกฉบับต้องครอบคลุมทั้งประเทศ แต่จากการศึกษาสนธิสัญญา ระหว่างประเทศมาตลอด พบว่าคำนิยามนี้ต้องแยกจากกัน แสดงว่าการนิยามให้ผนวกกันเช่นนี้ เป็นสิ่งที่ คู่ภาคีมีเจตนาจ้างให้เป็นเช่นนั้น แสดงว่า investment area สามารถจำกัดได้ว่าเป็นเขตไหนบ้าง ประเด็นนี้จะนำมาสู่ปัญหาอย่างมากที่จำเป็นต้องแก้ไข แม้ของสหรัฐ ยังมีการเขียนจำกัดในเนื้อหาว่า ไม่ให้บังคับใช้ในระดับมลรัฐเป็นต้น

3. การออกกฎหมายอนุวัติการ: หลังจากการถกเถียงกัน เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องออกกฎหมาย อนุวัติการตามสนธิสัญญา ถ้าไม่ทำ ผลต่อมาจะทำให้เกิดความรับผิดชอบของรัฐ (state responsibility) ที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เช่น หากมีการส่งขยะมีพิษมา แล้วประเทศไทยห้ามนำเข้า แต่เอกชนที่ขนเข้ามาเกิดค่าใช้จ่าย รัฐก็ต้องเป็นผู้รับผิดชอบ เพราะเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติตามสนธิสัญญา

- ประเด็นสำคัญเรื่องนี้เป็นคือ รัฐบาลไทยและญี่ปุ่นได้ทำหนังสือแลกเปลี่ยน แต่ไม่ได้ ยกเลิกเรื่องของขยะมีพิษออกจากภาคผนวกเลย หากมีเจตนาอันบริสุทธิ์ควรจะต้องตัดออกไปเลย

- การรณรงค์ของภาคประชาชนและนักวิชาการ จึงเป็นที่มาของข้อ 172 ใน JTEPA ที่ ทำให้ใน JTEPA ต้องมีกระบวนการหลังจากการลงนาม ต่างจาก FTA ฉบับอื่นๆ ที่ลงนามแล้วมีการ ผูกพันทันที

- ย้อนกลับมาดูมาตรา 190 วรรคสองในรัฐธรรมนูญ ไม่ได้เขียนไว้ว่าชัดเจน เพราะฉะนั้นถ้ากระบวนการของ JTEPA ยังไม่ถึงที่สิ้นสุด การลงนามยังไม่ผูกพันรัฐ ในทางกฎหมาย ระหว่างประเทศนั้นถือหลักของเจตนา

- เรื่องของการแบ่งแยกอำนาจ บริหาร นิติบัญญัติและตุลาการ เป็นการแบ่งเพื่อไป ปฏิบัติหน้าที่ แต่ไม่ใช่อำนาจเบ็ดเสร็จ องค์ประกอบของความเป็นรัฐไม่สามารถแยกจากกันได้ทั้งในเรื่อง ของประชาชน เอกราชและอธิปไตยในตัวเอง มาตรา 190 เขียนไว้อย่างชัดเจนว่าสนธิสัญญาชนิดนี้ต้อง กลับมาถามถึงเจตจำนงของแผ่นดินเสียก่อน จึงไม่ใช่อำนาจเบ็ดเสร็จของฝ่ายบริหารที่จะทำไปได้โดย พลการ และอยู่ในรัฐธรรมนูญที่ผ่านประชามติมาแล้ว ดังนั้น ควรนำเรื่องนี้มาพิจารณาให้รอบคอบ ต้อง ศึกษากระบวนการทางกฎหมายทั้งระหว่างประเทศและรัฐธรรมนูญในประเด็นที่มีความสอดคล้องกันอยู่ อย่างเรื่องของตัวแทนของรัฐที่มีอำนาจไปทำข้อตกลง ตามอนุสัญญากรุงเวียนนาระบุว่ารัฐที่ไปแสดง เจตนารมณ์ผูกพันตามสัญญาแล้ว จะมาปฏิเสธไม่ปฏิบัติตามสนธิสัญญาไม่ได้แม้จะขัดกับกฎหมาย ภายใน แต่ถ้าสิ่งที่ขัดเป็นสิ่งที่ประจักษ์แจ้ง หรือเป็นกฎหมายที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะฉะนั้นไม่มีกฎหมาย ใดที่จะสำคัญเท่ากับรัฐธรรมนูญ เมื่อกระบวนการขัดกับรัฐธรรมนูญ สามารถอ้างได้ว่าขั้นตอนที่ไปทำและ การแสดงเจตนารมณ์ไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ

4) สมชาย แสวงการ (สมาชิก สนช.)

- ไม่แน่ใจว่าเหตุใดนายกถึงตีความว่าไม่ต้องนำเข้า สนช.

- ในการรับฟังความคิดเห็นเมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2550 ทาง สนช. ซึ่งมาจากการแต่งตั้งโดย ไม่ได้เป็นสภาผู้แทนราษฎรโดยตรง ก็ได้รับข้อมูลเพียงเอกสารฉบับย่อ เป็นภาษาอังกฤษ ไม่ได้มีโอกาส

ได้เห็นเอกสารฉบับเต็มที่มี 900 หน้า จึงทำให้การอภิปรายเป็นไปอย่างไม่กว้างขวาง การมีส่วนร่วมของ สนช. เป็นเพียงในมุมแคบ มีการยกประเด็นเรื่องการเคลื่อนย้ายขยะพิษและสิทธิบัตรจุลชีพ แต่ก็ไม่ได้ อภิปรายมากเพราะได้รับข้อมูลล่วงหน้าเพียงสองสามวัน และความเห็นของสมาชิก สนช. 250 คน ก็มีความหลากหลายพอสมควร

- เมื่อมีรัฐธรรมนูญที่ผ่านประชามติแล้ว ในมาตรา 190 ก็เห็นปัญหาของรัฐธรรมนูญฉบับ 2540 จึงมีการเขียนถึงกระบวนการไว้ชัดเจน การนำเรื่อง JTEPA เข้ามาใน สนช. เมื่อ 15 กุมภาพันธ์เป็นการ รับฟังความคิดเห็น แต่การนำเข้ามารอบหลัง น่าจะเพื่อการพิจารณาขอความเห็นชอบ ดังนั้น การตีความ ว่าไม่ต้องนำเข้ามาอีกน่าจะเป็นการขัดรัฐธรรมนูญ นายกตุจะรีบเร่งในเรื่องนี้ อาจเป็นเพราะมีการไป รับปากกับรัฐบาลญี่ปุ่น เช่น ในเรื่องของการลงทุน แต่ในมาตรา 190 ก็ได้ระบุไว้ว่ารัฐสภาต้องพิจารณา ให้แล้วเสร็จภายใน 60 วัน ถ้านับจากต้นเดือนตุลาคมก็น่าจะทันการเลือกตั้งพอดี ถึงจะนับจากวันนี้ไปก็ น่าจะทันใช้ในช่วงมกราคม 2551 จึงคิดว่าควรมีการพิจารณาทบทวน โดยทาง สนช. มิฉะนั้นอาจเป็น การละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 154 (1) ซึ่งคงจะต้องเป็นการที่หนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิก สนช. ที่มีอยู่ คือ 25 คน ร่วมกันยื่นเรื่องต่อประธาน สนช. เพื่อส่งให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้วินิจฉัย ขณะนี้ยังอยู่ในขั้นตอนของการหารือ

- ได้เตรียมกระทู้สด 10 ตุลาคม 2550 เพื่อถามนายกฯ ว่า เหตุใดจึงไม่ทำตามมาตรา 190 และ 305

- สมาชิก สนช. ส่วนหนึ่งได้ร่าง พ.ร.บ. ว่าด้วยการจัดทำหนังสือสัญญาระหว่างประเทศ และส่ง ให้รัฐบาลในวันที่ 26 กันยายน 2550 รัฐบาลใช้เวลา 30 วัน ที่จะให้กฤษฎีกาเป็นผู้พิจารณาและจะส่งกลับ มายัง สนช. ในวันที่ 26 ตุลาคม 2550 ซึ่งตรงนี้ก็มีความว่าในช่วงแรกของรัฐบาลก็มีการส่งร่าง กฎหมายกลับมาพร้อมกับร่างของรัฐบาล ซึ่งก็หวังว่าจะได้รับร่างของกระทรวงการต่างประเทศ และตั้ง กรรมการร่วมเพื่อพิจารณาร่วมกัน แต่ก็ไม่ความไม่แน่ใจ เพราะในช่วงสองเดือนที่ผ่านมา มีกฎหมาย หลายฉบับที่เป็นกฎหมายสำคัญๆ และน่าสนใจมาก แต่ไม่ได้อยู่ในบัญชีหลักของรัฐบาล ปรากฏว่าถูก ส่งกลับมาและรัฐบาลใช้คำว่า “ชะลอไว้ก่อน” ซึ่งการชะลอ ก็คือการไม่รับ หรือ เพื่อรอรัฐบาลใหม่ แต่ เรื่องนี้ไม่ควรถูกชะลอไว้เพราะรัฐธรรมนูญมีการบังคับใช้แล้ว

ดร. คุณหญิงกัลยา โสภณพนิช (ตัวแทนจากพรรคประชาธิปัตย์)

- ปัญหาของการเร่งรีบทำ FTA กับประเทศต่างๆ เกิดขึ้นตั้งแต่ในสมัยรัฐบาลที่แล้ว เป็นการ ดำเนินการที่อิงกับการตีความว่าอำนาจนั้นเป็นของฝ่ายบริหาร ในสมัยนั้นจึงได้ยื่นญัตติในวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2547 ขอตัดคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาข้อตกลงเขตการค้าเสรี ในขณะที่เดียวกันก็ได้ เตรียมร่าง พ.ร.บ. การเจรจาการค้าระหว่างประเทศเพื่อเป็นกรอบในการเจรจาทางการค้ากับประเทศ ต่างๆ แต่ก็ถูกชะลอไว้ ไม่ได้รับการพิจารณา

- ในสมัยของรัฐบาลชั่วคราวซึ่งพยายามเน้นถึงแนวคิดการบริหารที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของ เศรษฐกิจพอเพียง จริยธรรม คุณธรรม และนิติธรรม กลับทำตรงกันข้ามกับแนวคิดนั้น เมื่อมีการบังคับ ใช้รัฐธรรมนูญแล้ว ฝ่ายบริหารต้องปฏิบัติตาม มาตรา 190

- ไม่เห็นด้วยกับการที่นายกนำตำแหน่งมาเดิมพัน เหมือนการจับประเทศไทยเป็นตัวประกัน ถ้าศาลรัฐธรรมนูญชี้ว่ากระบวนการของ JTEPA ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เพราะสำหรับนายกเป็นเพียงการลาออกจากตำแหน่ง แต่ปัญหาคงอยู่กับประเทศไทย

- ในกระบวนการทำ FTA ควรมีการแปลร่างข้อตกลงเป็นภาษาไทย เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงเนื้อหาได้ง่ายในขั้นตอนของการรับฟังความคิดเห็น

- เรื่องนี้ทำให้คิดว่าประเทศไทยมีทางเลือกในการพัฒนาในแบบอื่นหรือไม่ นอกจากการพึ่งการส่งออกและข้อตกลงการค้าเสรี สังเกตได้ว่าไทยละทิ้งเวทีพหุภาคี การทำข้อตกลงแบบทวิภาคีเป็นทางเลือกที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทยแล้วหรือไม่ มีหนทางเยียวยาประชาชนที่ได้รับผลกระทบอย่างไร ทำอย่างไรจึงจะเป็นการพัฒนาที่ไม่เป็นการทำลายฐานทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นต้นทุนของชาติ

การถาม - ตอบ

1. กระบวนการทำ JTEPA เสร็จสิ้นหรือยัง ยังสามารถนำเข้าสู่กระบวนการตามมาตรา 190 ได้หรือไม่

- อาจารย์ลาวัณย์ ชี้แจงว่าในแง่ของกรอบเวลา กระบวนการ JTEPA ยังไม่เสร็จสิ้น ขั้นที่ 1 คือตามที่ JTEPA ได้กำหนดไว้ในข้อ 172 ของ ว่าให้รัฐบาลแต่ละฝ่ายไปดำเนินการแก้ไขกฎหมายภายในให้ครบถ้วน ประเด็นก็คือรัฐไทยได้แก้ไขแล้วหรือยัง แต่พิจารณาดูแล้วยังไม่ผ่านข้อ 172 ของ JTEPA หรือถ้ามีการแลกเปลี่ยนหนังสือทางการทูตก่อนมาตรา 190 ในรัฐธรรมนูญจะมีผลบังคับใช้ก็ถือว่าเสร็จสิ้นไปแล้ว แต่ปรากฏว่ายังไม่ใช่ ก็ยังไม่เสร็จสิ้น

ขั้นที่ 2 ในขณะที่กระบวนการยังไม่เสร็จสิ้นสมบูรณ์สามารถอ้างถึงอนุสัญญากรุงเวียนนาได้ ว่าข้อตกลงระหว่างประเทศขัดกับกฎหมายภายในอย่างขัดแย้งและเป็นกฎหมายในระดับสูง สามารถยกเว้นการปฏิบัติตามที่รัฐได้แสดงเจตนารมณ์ไปได้

- อาจารย์เจริญ ให้ความเห็นว่าทางญี่ปุ่นอาจหยิบยกข้ออ้างว่าไม่ได้เป็นการขัดกับกฎหมายภายในประจักษ์แจ้งและประเด็นตำแหน่งของผู้ที่ไปทำการลงนาม ซึ่งอาจารย์ลาวัณย์ชี้แจงว่าโดยตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสามารถเป็นผู้กระทำข้อตกลงได้โดยไม่ต้องมีหนังสือมอบอำนาจ แต่ตามข้อ 172 ใน JTEPA ระบุว่า การไปลงนามไม่ใช่เป็นการผูกพันทันที ยังให้มีขั้นตอนที่ต้องกลับมาพิจารณาแก้ไขกฎหมายภายใน อย่างไรก็ตามก็ถือว่าอนุสัญญากรุงเวียนนากับรัฐธรรมนูญไม่ได้ขัดแย้งกัน

2. กระบวนการ JTEPA ขัดกับรัฐธรรมนูญอย่างประจักษ์แจ้งหรือไม่

- อาจารย์ลาวัณย์ ชี้ว่าขัดอย่างประจักษ์แจ้ง ตามมุมมองของทั้งนักกฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายระหว่างประเทศ โดยดูจากกระบวนการทำสนธิสัญญากับมาตรา 190 ในรัฐธรรมนูญ จะเห็นได้ว่าในมาตรา 190 วรรคสองไม่ได้พูดถึงกระบวนการ ดังนั้นไม่ว่าจะอยู่ในขั้นตอนใด ตราบใดถ้าไม่ตกอยู่ในข่ายของมาตรา 305

3. นายกรัฐมนตรีมีอำนาจเบ็ดเสร็จในการไปทำข้อตกลงหรือไม่?

-อาจารย์ลาวัณย์ วิเคราะห์ว่าอำนาจอธิปไตยไม่ได้อยู่ที่ฝ่ายบริหารโดยเบ็ดเสร็จ มีการแบ่งให้ฝ่ายบริหาร ตุลาการและนิติบัญญัติ โดยรัฐธรรมนูญก็ได้ตั้งข้อสงวนไว้แล้ว ถ้าไม่มีมาตรา 190 ที่ตั้งข้อสงวนไว้ก็ถือว่าเป็นหน้าที่ ฝ่ายบริหารเป็น functional power ไม่ใช่ absolute power และจากการศึกษาสนธิสัญญาระหว่างประเทศมามาก เห็นว่าถ้าเป็นสนธิสัญญาระหว่างประเทศมหาอำนาจด้วยกัน จะไม่มีการใช้วิธีนี้เด็ดขาด มีเพียง FTA ที่สหรัฐทำกับยุโรปตะวันออกก่อนที่จะเข้าเป็นสมาชิกของสหภาพยุโรปจะใช้ model แบบนี้ แต่เมื่อประเทศเหล่านั้นเข้าเป็นภาคีของสหภาพยุโรปก็เกิดสถานะใหม่เป็นกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา สหรัฐฯ ต้องเปลี่ยนวิธีทำ FTA ในหลายส่วนไม่ให้ National Treatment และ Most-Favored Nation (MFN) บางส่วนทำด้วย Negative List จึงมองว่าคนที่ทำ JTEPA ไม่ได้ศึกษาอย่างรอบด้าน ซึ่งจำเป็นต้องให้ความเห็นนี้ บนพื้นฐานของการเห็นแก่ผลประโยชน์ของชาติ

4. การดำเนินการทำ พ.ร.บ. การจัดทำหนังสือสัญญาระหว่างประเทศจะทันการเลือกตั้งที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในวันที่ 23 ธันวาคมนี้ หรือไม่?

- คุณสมชาย ให้ความเห็นว่าเนื่องจากกฎหมาย นี้ไม่ใช่ พ.ร.บ. การเงิน ภายใน 30 วันรัฐบาลอาจส่งกลับมาโดยบอกว่าไม่รับพิจารณาก็ได้ สนช. ก็มีหน้าที่พิจารณาต่อว่าจะลงมติรับหรือไม่ มีกรณีเช่นนี้เกิดขึ้นกับสภาองค์กรชุมชน

5. ในทางกฎหมาย จะยังสามารถขอเจรจาแก้ไขในประเด็นที่ไทยเสียเปรียบได้หรือไม่?

- อาจารย์เจริญ ให้ความเห็นว่าตามข้อ 172 ของ JTEPA เราสามารถบอกได้ว่ากระบวนการยังไม่ถึงที่สิ้นสุด เพราะยังไม่มีมีการแก้ไขกฎหมายภายใน ทางญี่ปุ่นอาจแย้งว่าไม่สิ้นสุดได้อย่างไร ในเมื่อผู้ไปกระทำการคือนายกรัฐมนตรีและได้ใช้ตำแหน่งนี้เป็นประกัน จึงเห็นว่าเรื่องนี้จะต้องวินิจฉัยว่าเป็นการกระทำของ state actor ยังสามารถทบทวนได้แต่ต้องมีขั้นตอนที่เป็นลำดับ เช่น ที่อาจารย์ลาวัณย์ได้ชี้ช่องให้ แต่รัฐบาลนี้ไม่มีทางมองในมุมนี้ ขนาดที่มีผู้ทักท้วงมากมายว่าอย่าเพิ่งไปลงนาม ก็ไม่เป็นผล จึงถือเป็นเรื่องยากในทางปฏิบัติ

- อาจารย์ลาวัณย์ ชี้แจงว่าการแก้ไขเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนมาก มี 2 ขั้นตอนด้วยกัน

1) ในกรณีข้อผูกพันบังเกิดผลแล้ว ก็มีวิธีที่จะไปปรับเปลี่ยน (modify), บัญญัติ (amend) หรือทำให้เป็นโมฆะ (terminate) เพราะในสนธิสัญญาได้ระบุไว้ว่าสามารถทำให้เป็นโมฆะได้ โดยแสดงเจตนารมณ์เป็นลายลักษณ์อักษร

2) ในกรณีที่กระบวนการยังไม่เสร็จสิ้นตามข้อ 172 ใน JTEPA จะถือว่าข้อตกลงนี้เป็นแค่ร่างที่อยู่ในระดับของร่างที่จะปฏิบัติตามนั้น (authentic text) ในกรณีนี้จะเป็นการแก้ไขเพื่อมาเป็นเจตนารมณ์ในข้อผูกพันไม่ได้ ทางออกก็ต้องเจรจาใหม่ ซึ่งดูเหมือนว่าทางญี่ปุ่นมีจุดยืนที่จะไม่ยอมเปลี่ยนแปลงหลังจากที่บรรลุ authentic text แล้ว แม้ไทยต้องการนำสินค้าเพียงหนึ่งชนิดออกจากภาคผนวก ก็ต้องเปิดเจรจาใหม่

6. ก่อนถึงวันที่ 2 พฤศจิกายนนี้ ถ้ามีการยื่นเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญจะเกิดประโยชน์อย่างไร?

-อาจารย์ลาวัณย์ ให้ความเห็นว่าโจทย์ก็คือมีการพบว่า JTEPA มีประเด็นปัญหาที่น่าห่วงใย เช่นในเรื่องของขยะของเสียอันตรายมีการเขียนในหนังสือแลกเปลี่ยนว่าจะปฏิบัติตามกฎหมายภายใน แต่ไม่ได้บอกว่าจะมีการยกเว้นการปฏิบัติตาม JTEPA ดังนั้น การยื่นให้ศาลรัฐธรรมนูญตีความเป็นดาบสองคม เพราะมีผลออกมาในสองแนวทาง 1) ถ้าศาลตีความว่าไม่ขัดรัฐธรรมนูญ แสดงว่ากระบวนการแก้ไขกฎหมายภายในเสร็จสิ้นสมบูรณ์ ก็ไม่มีข้อโต้แย้งใดๆ แม้แต่อนุสัญญากรุงเวียนาก็ไม่สามารถปกป้องคนไทยได้ 2) ถ้าศาลตีความว่าขัดรัฐธรรมนูญ ก็จะเป็นการตีความที่ประเด็นข้อ 172 ใน JTEPA

- อำนาจในการชี้ขาดว่าขัดหรือไม่ขัดรัฐธรรมนูญอยู่ที่ศาลรัฐธรรมนูญเท่านั้น ตามที่ระบุรัฐธรรมนูญฉบับนี้

- แม้จะมีการเปลี่ยนนายกก่อนวันที่ 1 พฤศจิกายน ก็ไม่มีผล เพราะเป็นความผูกพันที่กระทำโดยผู้ที่มีตำแหน่งนายกและได้รับการยอมรับจากทางญี่ปุ่นแล้ว และตั้งข้อสังเกตว่าญี่ปุ่นร้ายกว่าสหรัฐฯ เพราะสามารถช้อนวาระที่เป็นผลประโยชน์ได้ในตัวเนื้อหา ถ้าอ่านตรงๆ จะไม่เห็น ต้องรื้อลงไปถึงจะเห็นว่าไม่ใช่เรื่องบังเอิญ

- อาจารย์เจริญ ให้ความเห็นว่ามียช่องทางที่จะให้การตีความออกมาว่าไม่ขัดรัฐธรรมนูญ คือ เมื่อศาลตีความว่าเป็นอำนาจอธิปไตยทางเศรษฐกิจ

7. ทางกระทรวงการต่างประเทศมีเหตุผลอะไร ที่เปลี่ยนท่าทีอย่างฉับพลันตามที่ระบุในหนังสือถึง ครม. ในวันที่ 17 และ 18 กันยายน?

- ผู้แทนจากกรมเอเชียตะวันออก กระทรวงการต่างประเทศ ชี้แจงว่ามาในฐานะผู้เข้าร่วมสัมมนา จึงไม่อยู่ในฐานะที่จะวิเคราะห์ หรือวิจารณ์ เรื่องของการเปลี่ยนแปลงท่าทีในหนังสือถึง ครม. เป็นเรื่องในระดับนโยบาย ที่มองว่าต้องเดินหน้าในเรื่องของ JTEPA เพื่อยืนยันเรื่องการแลกเปลี่ยนหนังสือ และไม่ทราบว่ายานุกได้รับคำแนะนำเรื่องประเด็นกฎหมายในเรื่องนี้จากใคร

- ผู้แทนจากกระทรวงพาณิชย์ ให้ความเห็นส่วนตัวว่าเมื่อเป็นการตัดสินใจของฝ่ายผู้กำหนดนโยบาย ก็แสดงว่ามีความเชื่อมั่นว่าเรื่องนี้สามารถทำได้โดยไม่ขัดกับรัฐธรรมนูญ ข้อมูลในการสัมมนานี้เป็นประโยชน์ที่เป็นการศึกษามุมมองอีกด้านหนึ่ง แต่ขอให้อภิปรายเรื่องนี้ด้วยเนื้อหาของกฎหมายอย่างแท้จริง

8. นอกจากจะเป็นการดำเนินการของ สนช. ในรัฐธรรมนูญฉบับ 2550 ได้เปิดช่องทางอื่นไว้หรือไม่ให้ประชาชนไทยมีสิทธิและช่องทางที่จะไม่ยอมรับในข้อตกลงนี้?

-อาจารย์ลาวัณย์ ให้ความเห็นว่าถ้าศาลรัฐธรรมนูญตีความว่าไม่ขัดรัฐธรรมนูญก็จะทำให้เกิดความผูกพันตาม JTEPA ซึ่งรวมถึงกระบวนการในการแก้ไขและการขอยกเลิกด้วย เพราะฉะนั้น ก็ไม่ถึงกับหมดหนทาง แต่ก็ขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐบาลใหม่ว่าจะตระหนักถึงการบังคับใช้ JTEPA มากน้อยเพียงใด การแก้ไขสามารถทำได้ผ่านการเจรจากับคู่ภาคี คือญี่ปุ่น

ข้อเสนอแนะ

- ศาสตราจารย์เสน่ห์ ให้ความเห็นว่าการทำความเข้าใจการทำความเข้าใจเป็นความพยายามที่จะหลีกเลี่ยงเวทีพหุภาคีซึ่งมีความเป็นประชาธิปไตย และนี่คือสาระของโลกาภิวัตน์เป็นวิธีที่ฝ่ายหนึ่งเอาเปรียบอีกฝ่าย เห็นด้วยว่าข้อตกลงมีได้-มีเสีย ถึงเวลาแล้วที่จะตั้งคำถามว่าใครได้ ใครเสีย ประเทศไทยไม่ใช่มีแค่เพียงกลุ่มเดียว การนำเอาต้นทุนของประเทศและวิถีชีวิตและของคนส่วนใหญ่เป็นเดิมพัน เป็นสิ่งที่ไม่เป็นธรรมอย่างยิ่งและยังบ่อนทำลาย รัฐธรรมนูญ กฎหมาย หรือนโยบายของรัฐไม่ใช่ทุกสิ่งทุกอย่าง แต่สิ่งที่อยู่เหนือกว่าคือประชาชนและอธิปไตยของประชาชน จึงขอเสนอให้กลุ่มที่ศึกษาปัญหานี้มาร่วมกันรณรงค์ โดยศึกษาหาช่องทางแก้ไขและเปิดเวทีประชาชน เพียงการขอความเห็นคงไม่พอ แต่ต้องนำเสนอประเด็นปัญหาและข้อที่สมควรจะแก้ไขต่อประชาชนให้เห็นว่ามีทางเลือกอย่างไรบ้าง และขอตั้งข้อสังเกตว่ากระทรวงการต่างประเทศคงเห็นถึงช่องทางที่ขัดรัฐธรรมนูญจึงได้เสนอให้ กรม. นำเรื่อง JTEPA เข้าสู่ สนช. ก่อนที่จะเปลี่ยนทำที่

- อาจารย์เจริญ เสนอแนวทางในการต่อสู้ในทางกฎหมาย ดังนี้

1) ยื่นเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญ แต่ไม่ควรผ่านทางประธาน สนช. ในประเด็นของมาตรา 190 และมาตรา 3 เพราะการกระทำนี้เป็นการกระทำต่อ “อธิปไตย” ที่ในรัฐธรรมนูญมาตรา 3 และในมาตรา 3 ววรรคสองก็ได้ระบุว่า “การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐ ต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม” ซึ่งได้ปรากฏแจ้งแล้วว่าการกระทำนี้เป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ

2) ต้องทำให้หนังสือแลกเปลี่ยนทางการทูตเป็นโมฆะ แล้วจึงใช้ความเป็นโมฆะไปเริ่มกระบวนการใหม่ในการแก้ไขข้อบกพร่อง ตามข้อ 172 ใน JTEPA เนื่องจากการกำหนดวันบังคับใช้ให้เป็นวันที่ 2 พฤศจิกายน เป็นการกำหนดเองโดยรัฐบาล แต่ในเมื่อกระบวนการแก้ไขกฎหมายภายในยังไม่เสร็จสิ้นสมบูรณ์ตามมาตรา 172 ไม่สามารถใช้บังคับได้

- อาจารย์ลาวัณย์ มองว่าประเทศไทยจะพัฒนาได้อย่างยั่งยืนได้ต้องขึ้นอยู่กับศักยภาพของคนไทยกับการจัดการทรัพยากรที่ดี ผู้ที่มีหน้าที่ทำข้อตกลงระหว่างประเทศจำเป็นต้องศึกษาถึงความเป็นชาติรัฐและชีวิตจิตใจของคนชาติด้วย รวมทั้งกฎหมายและสนธิสัญญาที่มีอยู่ประเทศคู่เจรจาอย่างรอบด้าน ทั้งบริบทในการทำความเข้าใจและกฎหมายลูก

- เรื่องของอำนาจอธิปไตย ในประชาคมระหว่างประเทศไม่มีใครสามารถลดอธิปไตยของรัฐใดได้นอกจากเสียจากรัฐนั้นลดอำนาจอธิปไตยของตนเองลงไปผูกพันกับความตกลงในระดับทวิภาคี หรือพหุภาคี ถ้าอำนาจอธิปไตยถูกบั่นทอนลงไม่ใช่ด้วยความสมัครใจของคนชาติ ความเป็นชาติก็ไม่เหลือ จึงควรพัฒนาเรื่ององค์ความรู้ให้คนในชาติเข้าใจในเรื่องเหล่านี้ ที่อาจคิดว่าเป็นเรื่องไกลตัว มาตรา 190 เกิดขึ้นจากภาคประชาชนได้ช่วยกันผลักดันและศึกษาจากบทเรียนที่เกิดขึ้น

- ใน JTEPA ได้ผูกมัดไว้ว่าถ้าเกิดการประท้วงใดๆ รัฐบาลไทยต้องเป็นผู้รับผิดชอบ จึงต้องรับมือกับเรื่องนี้อย่างนุ่มนวลและมีสติ

- คุณสมชาย มองว่าในหลายกรณีผู้ที่ให้ความเห็นทางด้านกฎหมายแก่รัฐบาลอย่างถูกวิธีกา ได้ทำให้เกิดปัญหาและความล่าช้าในกฎหมายหลายฉบับ

- ตั้งข้อสังเกตว่าทางฝ่ายญี่ปุ่นให้สัมภาษณ์ว่า JTEPA นั้น ไม่กระทบทางญี่ปุ่น มีเพียงเรื่องการลดภาษีน้ำตาลและไก่ จึงอยากทราบว่าใครเป็นผู้ได้ประโยชน์และทำไมต้องเร่งรีบ

- คุณหญิงกัลยา กล่าวว่าในการกำหนดนโยบายควรให้เกิดความสมดุลระหว่างสามส่วน คือ ภาคการเมืองที่เป็นผู้กำหนดนโยบาย ภาคธุรกิจ และภาคประชาสังคม ต่อไปนี้ก็ต้องคำนึงถึงเรื่องของสิ่งแวดล้อมที่มีความสำคัญอย่างสูง

โดยถ้าพรรคประชาธิปัตย์เป็นรัฐบาลจะทำตามขั้นตอนของรัฐธรรมนูญ โดยจะต้องรับผิดชอบต่อรัฐสภาและดำเนินการให้คนไทยได้รับประโยชน์สูงสุด

เวทีสัมมนาครั้งที่ 12

เรื่อง “อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (CBD)
: ระบบเอกสารรับรองในกระบวนการแบ่งปันผลประโยชน์”
วันพฤหัสบดีที่ 11 ตุลาคม 2550 เวลา 08.30-12.30 นาฬิกา
ณ ห้องประชุม 1 ชั้น 14 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
จัดโดย : โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์
ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม

1. นำเสนอผลการศึกษาโดย ผศ. ดร. สมชาย รัตนเชื้อสกุล

แนวคิดหลักของระบบเอกสารรับรอง กลไกเสริมมาตรการควบคุมการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ (ABS) ภายใต้ CBD

ความหมาย และชนิดของเอกสารรับรอง

- เอกสารรับรองแหล่งกำเนิด (Certificate of Origin)
- เอกสารรับรองแหล่งที่มา (Certificate of Sources)
- เอกสารรับรองการปฏิบัติตามกฎหมาย (Certificate of Legal Provenance)
- เอกสารห้ามใช้ในฐานะทรัพยากรพันธุกรรม (Negative Certificate)
- ข้อเสนอแนะ เอกสารรับรอง ควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. เป็นเอกสารทางกฎหมายที่ออกโดยหน่วยงาน หรือสถาบันของรัฐ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเชื่อถือในเอกสารอย่างใดก็ได้ กรณีของธนาคารพันธุกรรมที่ไม่มีหน่วยงานหรือสถาบันของรัฐอาจเป็นปัญหาที่ไม่สามารถออกเอกสารรับรองได้เอง และหากจะผลักดันให้หน่วยงาน หรือสถาบันของรัฐเป็นผู้ออกเอกสารรับรองแทนก็อาจจะเป็นภาระแก่หน่วยงาน หรือสถาบันของรัฐได้ ในกรณีนี้อาจใช้วิธีให้รัฐรับรองธนาคารพันธุกรรมที่ได้มาตรฐานให้สามารถออกเอกสารรับรองเองได้ ซึ่งจะทำให้เอกสารรับรองที่ออกไปนั้นมีความน่าเชื่อถือในระดับหนึ่ง และยังช่วยลดภาระของหน่วยงานของรัฐได้อีกทางหนึ่งด้วย

2. เอกสารนี้ไม่จำเป็นต้องมีรูปแบบเป็นมาตรฐานเดียวกันในทุกประเทศ(Standardized) แต่ต้องเป็นเอกสารที่ได้รับการยอมรับในระดับระหว่างประเทศ ดังได้กล่าวแล้วว่าการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรพันธุกรรมนั้นมักจะใช้นอกประเทศของผู้จัดหาทรัพยากรพันธุกรรมดังกล่าว ดังนั้นเอกสารรับรองจึงควรมีมาตรฐานในระดับที่ได้รับการยอมรับในระหว่างประเทศ เช่น กรณีเอกสารรับรองภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์(Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora-CITES) ลักษณะเช่นนี้ทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าการพัฒนาระบบสากลว่าด้วยการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ (International Regime on ABS) ไม่ว่าจะเป็นระบบเอกสารรับรองแบบใดก็ตามเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นเร่งด่วน เพื่อให้เกิดมาตรฐานที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล อันจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของมาตรการควบคุมการเข้าถึงและแบ่งปัน

ผลประโยชน์ ดังนั้นจึงควรกำหนดรายละเอียดหลักที่สำคัญที่ควรระบุในเอกสารรับรอง เพื่อให้ข้อมูลในเอกสารมีความเป็นสากล ส่วนรายละเอียดอื่นๆ ให้เป็นไปตามดุลพินิจของแต่ละประเทศที่จะออกแบบระบบเอกสารที่สอดคล้องกับความต้องการของตนเอง

3. เป็นเอกสารที่รับรองว่าผู้ขอได้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขในการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ ซึ่งรวมถึง การได้รับความยินยอมล่วงหน้า (PIC) การทำข้อตกลงแบ่งปันผลประโยชน์ (Benefit Sharing) และเป็นข้อตกลงที่เห็นชอบร่วมกัน (Mutually Agreed Terms) ตามกฎหมายภายในของประเทศผู้จัดหาทรัพยากรพันธุกรรมนั้นครบถ้วนแล้ว ลักษณะในข้อนี้เป็นลักษณะสำคัญที่ทำให้เอกสารนี้แตกต่างจากเอกสารรับรองประเภทอื่นดังกล่าวแล้วข้างต้น⁴. กรณีทรัพยากรพันธุกรรมตั้งต้นถูกแยกย่อยเพื่อใช้ในกิจกรรมที่ต่างกันไป ระบบเอกสารรับรองจึงควรมีระบบเอกสารรับรองที่แยกย่อยเพื่อรองรับการใช้ทรัพยากรพันธุกรรมที่แตกแขนงออกจากทรัพยากรพันธุกรรมเดิม โดยสามารถเชื่อมโยงกับเอกสารรับรองทรัพยากรพันธุกรรมตั้งต้น

บทบาทของเอกสารรับรอง

- กำกับกับการเคลื่อนย้ายทรัพยากรพันธุกรรม
- กำกับกับการนำเข้า หรือส่งออก
- เอกสารประกอบการขออนุญาตที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรพันธุกรรม
 - เอกสารประกอบการขอรับสิทธิบัตร
 - เอกสารประกอบการขออนุญาตวางจำหน่ายสินค้า

ระบบเอกสารรับรองในการวิจัยทางวิทยาศาสตร์

- รูปแบบการใช้ทรัพยากรพันธุกรรมในการวิจัยทางวิทยาศาสตร์
- ผลกระทบจากระบบเอกสารรับรองต่อการวิจัยทางวิทยาศาสตร์
- ข้อเสนอแนะ

กำหนดให้การเคลื่อนย้ายแลกเปลี่ยนทรัพยากรพันธุกรรมในการวิจัยทางวิทยาศาสตร์เป็นไปโดยอิสระ โดยใช้สัญญาถ่ายโอนวัสดุพันธุกรรม (Material transfer agreement) กำกับกับการเคลื่อนย้ายไม่ต้องอยู่ภายใต้ระบบเอกสารรับรองแต่สัญญาถ่ายโอนวัสดุดังกล่าวจะต้องระบุชัดเจนถึงขอบเขตการใช้และห้ามการใช้ในเชิงพาณิชย์โดยเด็ดขาดไม่ว่าโดยทางตรง หรือทางอ้อม หากเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ในภายหลังเป็นต้องการใช้ในเชิงพาณิชย์ จะต้องแจ้งให้ทราบเพื่อขอรับความยินยอมล่วงหน้า (PIC) และทำข้อตกลงแบ่งปันผลประโยชน์ก่อน ซึ่ง ผู้วิจัยเห็นว่า ในสัญญาถ่ายโอนวัสดุพันธุกรรม ควรระบุเงื่อนไขให้ผู้รับโอนวัสดุพันธุกรรมต่อไปต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขในสัญญาถ่ายโอนวัสดุพันธุกรรมด้วย โดยอาจใช้สัญญาในรูปแบบที่ถือว่าตกลงด้วยเมื่อเปิดหีบห่อ หรือเมื่อทำลายผนึกที่ปิดไว้ (Bag tag agreement/ Shrink wrap agreement) แต่สำหรับแนวทางนี้ปัญหาสำคัญที่ต้องพิจารณา คือ ขอบเขตที่ชัดเจนว่ากรณีใดคือการวิจัยพื้นฐาน เพื่อมิให้ข้อยกเว้นนี้กลายเป็นช่องว่างของกฎหมาย โดยเฉพาะกรณีการวิจัยที่มีได้

มีวัตถุประสงค์ในเชิงพาณิชย์ในตอนแรกแต่เปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ในภายหลัง หรือกรณีโอนทรัพย์สินการพันธุกรรมนั้นให้นักวิจัยอื่นไปใช้วิจัย หรือใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์

2. กำหนดให้การวิจัยพื้นฐานยังต้องอยู่ภายใต้ระบบเอกสารรับรอง แต่มีมาตรการพิเศษสำหรับการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ โดยลดขั้นตอนและความซับซ้อนของระบบเอกสารรับรองให้มากที่สุด เช่น การอำนวยความสะดวกในการแจ้งเพื่อให้หน่วยงานออกเอกสารทราบถึงการใช้ทรัพยากรพันธุกรรมผ่านทางระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Internet-based System) และมีข้อกำหนดที่ชัดเจนให้นักวิจัยต้องแจ้งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบทันทีเมื่อเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์การใช้เป็นการใช้ในเชิงพาณิชย์ ในกรณีส่งต่อทรัพยากรพันธุกรรมให้นักวิจัยอื่นใช้ก็อาจใช้ข้อตกลงแบบที่ถือนักวิจัยที่ได้รับทรัพยากรพันธุกรรมต่อมาได้ตกลงด้วยเมื่อเปิดหีบห่อหรือเมื่อทำลายผนึกที่ปิดไว้ (Bag tag agreement/ Shrink wrap agreement) รวมทั้งกรณีที่นักวิจัยเลิกใช้ทรัพยากรพันธุกรรมก็ควรต้องแจ้งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบด้วย

มาตรการของประเทศผู้ใช้ทรัพยากรพันธุกรรม

- ระบบเอกสารรับรองภาคสมัครใจ (Voluntary Certificate System)
- การควบคุมการนำเข้า หรือส่งออก
- การเปิดเผยข้อมูลแหล่งที่มาในคำขอสิทธิบัตร
- มาตรการบังคับต่อผู้ใช้ทรัพยากรพันธุกรรมที่ฝ่าฝืน

ปัญหาทางกฎหมายของระบบเอกสารรับรองกับข้อตกลงระหว่างประเทศ

- ข้อตกลงแกตต์ (GATT): การจำกัดการนำเข้าและส่งออกสินค้า
 - หลักความจำเป็นในการปกป้องชีวิต และสุขภาพมนุษย์ สัตว์ หรือพืช ตามมาตรา 20(b)
 - หลักอนุรักษทรัพยากรธรรมชาติที่สูญสิ้นไปได้ ตามมาตรา 20(g)
- ข้อตกลง TBT: กฎเกณฑ์ว่าด้วยการขนส่ง หรือเคลื่อนย้ายสินค้า
 - กรณีระบบเอกสารรับรองเป็นมาตรฐานภายในประเทศ
 - กรณีระบบเอกสารรับรองเป็นมาตรฐานระหว่างประเทศ
- ข้อตกลงทริปส์: กรณีสิทธิบัตร
 - ปัญหาการใช้เอกสารรับรองในการขอรับสิทธิบัตร
 - การเพิ่มเงื่อนไขให้ต่างไปจากที่ข้อตกลงทริปส์กำหนดไว้
 - การเลือกปฏิบัติในสาขาเทคโนโลยี
- ปัญหาสภาพบังคับของระบบเอกสารรับรองในระบบทรัพย์สินทางปัญญา
 - ไม่มีสภาพบังคับในระบบทรัพย์สินทางปัญญา
 - มีสภาพบังคับนอกกรอบทรัพย์สินทางปัญญา
 - มีสภาพบังคับในระบบทรัพย์สินทางปัญญา
 - เป็นเงื่อนไขในการบังคับตามสิทธิในสิทธิบัตร

ข้อเสนอแนะต่อการกำหนดนโยบาย และจุดยืนสำหรับประเทศไทยสำหรับระบบเอกสารรับรองทรัพยากรพันธุกรรม

1. รูปแบบของเอกสารรับรองการปฏิบัติตามกฎหมายน่าจะเป็นรูปแบบที่เหมาะสม มีประสิทธิภาพ และตรงกับวัตถุประสงค์ในการแบ่งปันผลประโยชน์มากที่สุด และเพื่อเลี่ยงปัญหาที่เอกสารรับรองการปฏิบัติตามกฎหมาย (Certificate of Legal Provenance) อาจแสดงนัยกรรมสิทธิ์ หรือความเป็นเจ้าของในทรัพยากรพันธุกรรม ตามความเห็นของประเทศออสเตรเลีย ผู้วิจัยจึงเห็นว่าอาจเลี่ยงมาใช้คำว่า Certificate of Compliance แทน ส่วนเนื้อหาของสาระของเอกสารรับรองแหล่งกำเนิด หรือแหล่งที่มาของทรัพยากรพันธุกรรมนั้น ผู้วิจัยเห็นว่ามิชอบเขตที่แคบเกินไป เนื่องจากเน้นเพียงแหล่งกำเนิด และแหล่งที่มาของทรัพยากรพันธุกรรมเท่านั้น อีกทั้งคำว่าเอกสารรับรองแหล่งกำเนิดยังอาจสร้างความสับสนกับคำว่าเอกสารรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า (Certificate of origin) นอกจากนี้แหล่งกำเนิด หรือแหล่งที่มาเป็นเนื้อหาสาระที่นำมาระบุในเอกสารรับรองการปฏิบัติตามกฎหมายได้อยู่แล้ว

2. ขอบเขตของระบบเอกสารรับรองระบบเอกสารรับรองจะครอบคลุมทรัพยากรพันธุกรรมทุกชนิด ทุกประเภทหรือไม่นั้นผู้วิจัยเห็นว่า หากพิจารณาในแง่ผลประโยชน์สูงสุดของการแบ่งปันผลประโยชน์ ระบบเอกสารรับรองควรมีขอบเขตครอบคลุมทรัพยากรพันธุกรรมให้มากที่สุดประเด็นข้อยุ่งยากที่อาจเกิดขึ้น คือ ทรัพยากรพันธุกรรมมีลักษณะ และสถานะที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะทรัพยากรพันธุกรรมที่อยู่ในบังคับ CBD และนอกขอบเขตบังคับ CBD ผู้วิจัยเห็นว่า ในกรณีทรัพยากรพันธุกรรมที่อยู่ภายใต้บังคับ CBD นั้นควรจะอยู่ในขอบเขตของระบบเอกสารรับรองทั้งหมด ส่วนทรัพยากรพันธุกรรมที่อยู่นอกขอบเขตของ CBD ควรให้เป็นไปตามความสมัครใจของประเทศสมาชิกอย่างไรก็ดีกรณีประเทศไทยนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า การใช้ระบบเอกสารรับรองอาจจะเริ่มต้นจากการใช้กับทรัพยากรพันธุกรรมพืชที่อยู่ในข่ายต้องแบ่งปันผลประโยชน์ตาม พ.ร.บ.คุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ.2542 โดยอาจทำเป็นโครงการนำร่องกับทรัพยากรพันธุกรรมบางชนิดก่อน เพื่อเป็นการเรียนรู้สภาพปัญหา และอุปสรรคของการใช้ระบบเอกสารรับรอง แต่ทั้งนี้องค์ประกอบหรือกลไกต่างๆ ของระบบแบ่งปันผลประโยชน์ของประเทศไทยยังไม่แล้วเสร็จ เช่น กรณีสัญญาแบ่งปันผลประโยชน์ หรือระบบการขออนุญาต และพิจารณาอนุญาตให้เข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรม เป็นต้น ประเทศไทยจึงควรเร่งกำหนดนโยบายที่ชัดเจนตลอดจนหลักเกณฑ์เงื่อนไขต่างๆ ของกระบวนการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์โดยเร็วในกรณีการใช้ทรัพยากรพันธุกรรมเพื่อการวิจัยทางวิทยาศาสตร์โดยไม่มีวัตถุประสงค์ในเชิงพาณิชย์ ควรแยก 3585 . ระบบเอกสารรับรองออกจากการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรพันธุกรรมในเชิงพาณิชย์ โดยควรลดขั้นตอนและรายละเอียดเพื่อสนับสนุนการวิจัยทางวิทยาศาสตร์อย่างไรก็ดี ควรมีข้อกำหนดผูกมัดอย่างชัดเจนว่าจะไม่นำการวิจัยนั้นไปใช้ในเชิงพาณิชย์ และหากให้บุคคลอื่นนำผลการวิจัยนั้นไปใช้ประโยชน์ บุคคลดังกล่าวจะต้องผูกมัดในการแบ่งปันผลประโยชน์ต่อไปด้วย

3. สภาพบังคับของเอกสารรับรองในระบบทรัพย์สินทางปัญญาผู้วิจัยเห็นว่า เอกสารรับรองเป็นกลไกสำคัญประการหนึ่งในการเปิดเผยข้อมูลแหล่งที่มาในคำขอสิทธิบัตร โดยจะช่วยเสริมกระบวนการควบคุมการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ และช่วยลดภาระการตรวจสอบความถูกต้องของแหล่งกำเนิด หรือแหล่งที่มาของทรัพยากรพันธุกรรมเมื่อพิจารณาเป้าหมายและบทบาทของเอกสารรับรองในระบบ

ทรัพย์สินทางปัญญาแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่า การกำหนดเป็นเงื่อนไขบังคับให้ผู้ขอสิทธิบัตรต้องเปิดเผยข้อมูลแหล่งที่มาของทรัพยากรพันธุกรรม ดังเช่นกฎหมายสิทธิบัตรของประเทศบราซิล คอสตาริกา หรืออินเดีย เป็นต้น เป็นมาตรการที่จะเสริมประสิทธิภาพการควบคุมการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ดีที่สุด แนวทางเช่นนี้ยังสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของประเทศไทยที่ร่วมกับประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ เสนอแก้ไขเพิ่มเติมข้อตกลงทริปส์ เพื่อให้การเปิดเผยแหล่งที่มาของทรัพยากรพันธุกรรมเป็นเงื่อนไขในการยื่นคำขอสิทธิบัตร 63 ผู้วิจัยเห็นว่า สภาพบังคับแบบอื่นแม้จะมีความเป็นไปได้เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะกรณีให้ระบบเอกสารรับรองมีสภาพบังคับนอกขอบเขตทรัพย์สินทางปัญญา (Self-standing requirement) แต่ผู้วิจัยเห็นว่า การที่สภาพบังคับเกิดขึ้นนอกขอบเขตของระบบทรัพย์สินทางปัญญาจะเป็นภาระแก่ผู้เกี่ยวข้องที่ต้องดำเนินการเพื่อบังคับภายใต้ขอบเขตของกฎหมายอื่นและไม่เป็นที่แน่ชัดว่าผลลัพธ์ที่ได้จะเป็นเช่นไร ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่า การที่ระบบเอกสารรับรองมีสภาพบังคับในตัวเองภายในระบบทรัพย์สินทางปัญญาที่ผู้ยื่นคำขอเรียกร้องสิทธิจะเป็นกลไกที่ตรงกับเหตุผลของเรื่อง (Nature of thing) มากที่สุด การดำเนินการในประเด็นนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า ในระยะแรกที่ระบบเอกสารรับรองยังไม่เรียบร้อย อาจสนับสนุนให้ผู้ขอสิทธิบัตรเปิดเผยข้อมูลแหล่งที่มาแบบสมัครใจ โดยอาจใช้การให้สิทธิประโยชน์เป็นเครื่องจูงใจ เช่น การลดหย่อนอัตราค่าธรรมเนียม หรือการได้รับการพิจารณาคำขอเป็นการด่วน เป็นต้น

4 จุดยืนของประเทศไทยในเวทีเจรจาระหว่างประเทศ ผู้วิจัยเห็นว่า ระบบเอกสารรับรองเป็นกลไกที่ประชาคมระหว่างประเทศส่วนใหญ่เห็นว่าจะเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้ระบบการแบ่งปันผลประโยชน์ภายใต้ CBD มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศไทยที่มีความสมบูรณ์ของทรัพยากรพันธุกรรมสูงมาก และเป็นประโยชน์ต่อกระบวนการอนุรักษ์ทรัพยากรพันธุกรรม ซึ่งจะมีผลต่อระบบนิเวศของโลกและเมื่อพิจารณาประกอบกับข้อเสนอของประเทศไทยที่ยืนยันมาตรการเปิดเผยข้อมูลแหล่งที่มาของทรัพยากรพันธุกรรมในคำขอสิทธิบัตร โดยขอให้เพิ่มเติมมาตรา 29bis ในข้อตกลงทริปส์แล้ว ประเทศไทยควรสนับสนุนการเจรจาเพื่อกำหนดแนวทาง และหลักเกณฑ์ของระบบเอกสารรับรอง เพื่อให้เป็นระบบที่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ รวมทั้งควรมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในการเจรจา หรือกำหนดแนวทางของระบบเอกสารรับรอง

2. การวิจารณ์ร่างรายงานการศึกษาวิจัย ประเด็นเรื่อง ระบบเอกสารรับรองในกระบวนการแบ่งปันผลประโยชน์ภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ โดย

1) คุณสุรเดช อัครวิทรางกูร	หัวหน้ากลุ่มงานเทคโนโลยีชีวภาพและเภสัชภัณฑ์
สำนักสิทธิบัตร กรมทรัพย์สินทางปัญญา
กระทรวงพาณิชย์
2) คุณวิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ	ผู้อำนวยการมูลนิธิชีววิถี

- เห็นด้วยกับการใช้เอกสารรับรองในระบบทรัพย์สินทางปัญญา โดยเฉพาะกรณีสิทธิบัตร
- การกำหนดให้มีเอกสารรับรองในการยื่นสิทธิบัตรน่าจะทำได้ เพราะ TRIPS ไม่ได้ลงระบุนำการยื่นคำขอจะต้องมีเอกสารอะไรบ้าง เพียงแต่บอกคุณสมบัติทั่วไปที่ทำให้การผลิตสูงขึ้น การระบุให้บอกยื่นเอกสารไม่ได้เป็นคุณสมบัติของสิ่งประดิษฐ์เพียงแต่ต้องมีหลักฐานประกอบเพิ่มเติมอะไรบ้าง
- ให้เจ้าตัวแสดงแหล่งที่มาของความรู้ที่ใช้ในการพื้นฐานในการวิจัย ซึ่งอันนี้ถ้าถามว่ามีการทำกันอยู่หรือไม่ เท่าที่ทราบก็มีสหรัฐทำ ไม่ใช่ระบบโดยตรงแต่ใกล้เคียง คือให้เจ้าตัว ผู้ประดิษฐ์ ผู้ขอรับจดสิทธิบัตร จะต้องระบุในเอกสารอ้างอิงหรือพื้นความรู้เก่าที่คำมีอยู่ว่าเป็นมาอย่างไร ดังนั้นการระบุให้มีเอกสารรับรองไม่น่าจะเป็นการ discriminate
- ถ้าเราบังคับให้แจ้ง แล้วผู้ประดิษฐ์ไม่แจ้ง จะเป็นการไม่รับจดสิทธิบัตรใช่หรือไม่ อันนี้ใช่เพราะถือว่าเอกสารไม่ครบ แต่จะเป็นการเพิกถอนสิทธิบัตรหรือไม่ ถ้าเราออกไปแล้วโดยที่เราพลาดตกหล่น หรือไม่จำเป็นที่จะต้องแจ้ง แต่ว่าพอมีบุคคลที่มีส่วนได้เสียยกขึ้นมาในทีหลังว่าอันนี้ควรจะต้องมีการแจ้ง จะถือว่าเป็นการเพิกถอนสิทธิบัตรได้หรือไม่ อันนั้นยังเป็นประเด็นอยู่
- ปัญหาหนึ่งของไทยคือจะกำหนดให้หน่วยงานใดจะเป็นผู้ออกใบรับรอง ยังไม่มีหน่วยงานที่ชัดเจน
- เอกสารประกอบมีความเห็นว่าควรเป็นมาตรฐานสากลใกล้เคียงกัน แต่ส่วนย่อยควรแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์
- การขออนุญาตเข้าถึงทรัพยากรชีวภาพหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นควรจะต้องขออนุญาต 1 ครั้ง ควรจะออกใบรับรองได้มากกว่า 1 ครั้ง อย่างเช่นใบรับรองที่ออกให้ครั้งแรกที่มีการรับรองว่าปฏิบัติตามกฎหมายที่มีการอนุญาตเข้าถึงมีการเจรจาแบ่งปันผลประโยชน์ มีการทำสัญญาเรียบร้อย แล้วก็ระบุว่าเป็นการแสดงเจตนาว่าเขาไปทำอะไร ทำอย่างไรเท่านั้น แต่การนำเข้าส่งออก ควรต้องมีใบรับรองอีกใบหนึ่ง การออกไปการไปยื่นขอสิทธิบัตร ก็ควรมีใบรับรองอีกใบหนึ่ง ระบุมูลฐานประสงค์ไว้โน้น หรือการวางตลาดสินค้าอย่างเช่น ไปยื่นทะเบียนขององค์การอาหารและยา (อย.) ก็ควรมีใบรับรองอีกใบหนึ่งต่างหาก เพราะว่าเป็นการแก้ไขปัญหาในเรื่องการทางวิทยาศาสตร์ไปโดยอัตโนมัติ ก็คือว่าถ้าคุณวิจัยที่คุณจะสร้างเป็นครั้งแรกแล้วคุณไม่คิดจะทำประโยชน์ทางในเชิงพาณิชย์ ก็มีระบุไว้ในโน้น แต่ถ้าคุณจะทำในเชิงพาณิชย์ ก็ต้องมาขอใหม่ ก็เท่ากับเป็นการควบคุมการใช้ทรัพยากรชีวภาพในทุกขั้นตอน ที่ในรูปแบบเอกสารนี้ เราคงต้องดูเหมือนกันว่าวัตถุประสงค์ของการทำอย่างนี้ตามระบบ CBD นี่เป็นวัตถุประสงค์เพื่อการอนุรักษ์ใช่หรือไม่ ถ้าใช่เราคงต้องกำหนดระบบ เพราะการใช้ประโยชน์ในเชิงอนุรักษ์เป็นหลัก ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์เป็นรอง การกำหนดหน่วยงานที่จะออกใบรับรอง กำหนดระบบการเข้าถึงซึ่งอาจจะต้องมีการพิจารณาอย่างรอบคอบถึงสิทธิและหน้าที่ของชุมชนที่เป็นผู้ดูแลทรัพยากรนั้นอยู่ คือเราต้องเคารพสิทธิ เคารพภูมิปัญญาชาวบ้าน
- ต้องมีหน่วยงานที่ดูแลต้นทาง และดูว่าเราจะใช้ส่วนไหนเป็นประโยชน์เชิงพาณิชย์
- การอนุรักษ์ตามระบบ CBD กับการพัฒนาทางการค้าของเราโดยใช้พื้นฐานความรู้ของเรา จากสิ่งที่เรามีอยู่

- การอ้างว่าเอกสารรับรองจะเป็นอุปสรรคต่อการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ นักวิทยาศาสตร์จะไม่เอางานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ ข้ออ้างดังกล่าวเป็นข้ออ้างของประเทศตะวันตก

- ควรมีระบบการเชื่อมต่อระหว่างผู้ให้กับผู้ใช้

- การทำผิดเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในเอกสารรับรอง จะใช้ศาลของผู้ให้ หรือศาลของผู้รับ เวลาเจรจาต้องกำหนดไว้ด้วย

- การวิจัยนี้เป็นการทำความเข้าใจ และการมีส่วนร่วมในกระบวนการเจรจา ทำให้เกิดความเข้าใจในเรื่องประเด็นการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ขยายขอบเขตออกไป

- การวิจัยนี้ทำให้เห็นเรื่องระบบเอกสารรับรอง บทบาท ประโยชน์ของเอกสารรับรองในหลายแง่มุม ระบบเอกสารรับรองสามารถถูกใช้โดยเชื่อมโยงกับประเด็นกฎหมายระหว่างประเทศ และกฎหมายภายใน โดยตัวของมันเอง สามารถเป็นเงื่อนไขในระบบทรัพย์สินทางปัญญาได้เลย ดังนั้นเราควรขับเคลื่อนผลักดันในเรื่องนี้

- กระบวนการรับรองจะสร้างความเข้มแข็งในหมู่ประเทศที่เป็นเจ้าของทรัพยากรพันธุกรรม ต้องทำให้การรับรองให้เป็นภาคบังคับในกฎหมายภายใน

- การขับเคลื่อนเรื่องระบบรับรอง จะทำให้จุดยืนของประเทศในเวทีระหว่างประเทศมีความชัดเจนมากขึ้น และทำให้กติการะหว่างประเทศที่ชัดเจนมากขึ้น

- สิ่งที่ต้องคำนึงในการพัฒนาระบบเอกสารรับรอง คือมองจากตัวกฎหมายภายใน ในปัจจุบันมีกฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืชแต่ระเบียบกระทรวงที่เกี่ยวข้องยังไม่ออกมา ต้องให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ รวมทั้งกฎหมายคุ้มครองและส่งเสริมแพทย์แผนไทยซึ่งเชื่อมโยงกับภูมิปัญญาท้องถิ่น น่าจะเป็นฐานในการศึกษาว่ารูปแบบของเอกสารรับรองควรจะเป็นอย่างไรได้บ้าง ต้องกำหนด MTA ให้ความคุ้มครองในเรื่องเหล่านี้ด้วย

- การที่มีการจัดตั้งองค์การมหาชนเรื่องการแพร่เผยความหลากหลายทางชีวภาพภายใต้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งบทบาทภารกิจหลักเกี่ยวข้องโดยตรงกับการบริหารจัดการ การใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพ หน่วยงานนี้ควรเข้ามาเกี่ยวข้องกับการรับรองโดยตรง กรมการแพทย์แผนไทยก็เกี่ยวข้องเช่นกัน ในเรื่องภูมิปัญญาแพทย์แผนไทย

- ควรนำกรณีศึกษาต่างๆ มาศึกษาเพื่อช่วยให้สามารถพัฒนาเอกสารรับรองได้ดี เช่นกรณีข้าวหอมมะลิ กวาวเครือ และมะละกอ

- ควรจะมีแบบรับรองของชุมชน รัฐธรรมนูญได้ให้สิทธิชุมชนแล้ว มีชุมชนประมาณ 5,000 ชุมชนที่ทำเรื่องนี้อยู่แล้วแต่ไม่กฎหมายรองรับ ควรให้ชุมชนสามารถทำระเบียบของการใช้ทรัพยากรได้เลย

- งานวิจัยนี้ ในภาคขององค์กรภาคประชาชนสามารถใช้ประโยชน์ได้หลายแง่มุม ถ้าตีความให้เป็นประโยชน์กับชุมชนในหลายๆ กลุ่ม ตั้งแต่ระดับท้องถิ่น การค้าท้องถิ่น ไปถึงการค้าระหว่างประเทศ

- บริษัทที่มีฐานอยู่ที่ญี่ปุ่นประมาณเกือบ 70% ที่มาจดสิทธิบัตรในทรัพยากรชีวภาพในประเทศไทย ดังนั้นเราควรทำเรื่องเอกสารรับรองของเราให้เป็นระบบ โปร่งใส และเปิดเผย

3. ข้อเสนอแนะ/ ความคิดเห็น/ คำถามจากที่ประชุม

- ข้อเสนอที่เสนอมาบางประเด็นสามารถดึงมาปฏิบัติได้ในส่วนของประเทศไทยก่อน เป็นการป้องกันตัวเอง แต่คงต้องคำนึงถึงข้อผูกพัน พันธกรณีที่เราผูกพันระหว่างประเทศที่เรามี ซึ่งหลักๆ ก็มี WTO (การค้าสินค้า); การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม, ความมั่นคงของประเทศ, WIPO, CBD
- Genetic resource ถือเป็นสินค้าหรือไม่ ต้องปฏิบัติตามกฎกติกาของ WTO หรือไม่
- เรายังขาดกฎหมายรองรับทรัพยากรพันธุกรรมที่ครอบคลุมพอ เพราะตอนนี้เรามีแค่กฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืช และกฎหมายแพทย์แผนไทย แต่ทรัพยากรพันธุกรรมมีมากกว่านั้น
- ควรมีการทูลเกล้าข้อมูลเรื่องทรัพยากรพันธุกรรมที่เรามีอยู่ทั้งหมด
- ทรัพยากรธรรมชาติเป็นของชาติ เป็นของประชาชนทุกคน แต่ทุกคนทั่วๆ ไป มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้น้อยเกินไป เรื่องความสำคัญในการที่จะปกป้องคุ้มครอง หรือรักษา
- ภูมิปัญญาพื้นบ้าน และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้ แต่ระบบที่คุ้มครองน่าจะใกล้เคียงกัน
- ใครจะเป็นหน่วยงานกลางที่จะดูแลเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรพิจารณาในเรื่องนี้ด้วย
- ควรมีการแก้ไข พ.ร.บ.สิทธิบัตรในส่วนที่รองรับ Doha Declaration ในส่วน Public Health
- ตอนนี้สิ่งที่ทำได้ในแง่ของสิทธิบัตร คือการขอเอกสารประกอบการขอรับสิทธิบัตร แต่ยังไม่สามารถกำหนดเป็นเงื่อนไขที่ต้องมีข้อมูลเหล่านี้เป็นเอกสารรับรองหลัก
- ร่างกฎกระทรวงตามกฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืชเรื่องการแบ่งปันผลประโยชน์ ยังไม่คืบแม้จะมีการทวงถามและผลักดันหลายครั้งแล้ว
- MTA ที่กรมการวิชาการทำ ยังมีระเบียบการแลกเปลี่ยนส่วนขยายพันธุ์ และมีการระบุในรายละเอียดมากมาย รวมทั้งผลการวิจัย ต้องส่งให้ทางกรมด้วย
- สำหรับพันธุกรรมพืชทั่วไป กฎหมายได้ระบุว่าการเข้าถึงต้องแจ้งตามระเบียบในการทำวิจัยเพื่อไม่ใช้การค้าเช่นกัน
- ยังมีการพิจารณาเรื่องความสัมพันธ์กับกฎหมายภายในประเทศน้อยเกินไป
- การรับรองเอกสารใครจะเป็นผู้รับผิดชอบ จะทำอะไรให้เป็นองค์รวม เพื่อปิดช่องว่าง และต้องเสริมศักยภาพเรา เพื่อให้มีอำนาจในการต่อรองมากขึ้น
- เราปฏิบัติต่อประเทศเพื่อนบ้านอย่างไร เราเองไปฉกฉวยของคนอื่นหรือเปล่า ต้องทำให้เท่าเทียม
- สนับสนุนให้โรงเรียนทำการอนุรักษ์ความหลากหลาย โดยมีการทำฐานข้อมูล
- การรวมตัวอย่างเหนียวแน่นของประเทศเจ้าของทรัพยากรในการต่อรองกับผู้ซื้อ
- การหาเจ้าของแท้ๆ ของทรัพยากรค่อนข้างลำบาก ทำให้การแบ่งปันผลประโยชน์ซับซ้อน และโดยส่วนมากเจ้าของแท้ๆ มักได้ผลประโยชน์เล็กน้อยเท่านั้น

- Agreement on Access and Benefit Sharing ในระดับ ASEAN ไทยยังไม่ได้ให้การยอมรับ น่าจะศึกษาเรื่องนี้ด้วย ประเทศไทยจะใช้เป็นแนวทางอย่างไร เราควรศึกษาจากฟิลิปปินส์ เพราะได้นำไปผนวกกับกฎหมายในประเทศไปแล้ว
- สมาชิกต้องเอื้อให้เข้าถึงทรัพยากร แต่ต้องมีการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม ต้องสร้างระบบควบคุม หรือมาตรฐานให้ดี เราควรศึกษากฎหมายหลายๆ ตัวที่มีความเชื่อมโยงในประเด็นนี้ด้วย
- ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องทรัพยากรชีวภาพ การอ้างว่าเป็นของเรา ต้องมีเอกสารรับรอง ซึ่งเป็นจุดอ่อนของไทย เพราะไม่ได้ทำเป็นลายลักษณ์อักษร ถ่ายทอดเฉพาะลูกหลาน ทำให้ข้อมูลเหล่านี้หายไป จะมีกระบวนการแก้ไขอย่างไร
- มีหลายหน่วยงาน เช่น โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชหายากที่จะบันทึกเพื่อที่จะสำรวจสถานะของตัวเอง
- การที่มีฐานข้อมูลนั้นยังไม่เพียงพอ เราควรที่จะปรับปรุงความทันสมัยของข้อมูลอยู่เสมอ และ มีระบบเชื่อมโยงว่าใครรับผิดชอบในส่วนตัว และควรที่จะ เชื่อมข้อมูลในแต่ละส่วนให้เกิดประโยชน์ได้อย่างไร
- การจะเริ่มในระดับบูรณาการต้องใช้ทั้งทรัพยากรบุคคล และงบประมาณ ไม่สามารถทำได้โดยคนเดียว จึงควรให้สกว.เป็นตัวขับเคลื่อนเพื่อทำงานอย่างเป็นพันธมิตร
- ในการวิเคราะห์ด้านกฎหมาย ระหว่างของสากลที่บังคับใช้แล้วและกำลังจะบังคับใช้ กับกฎหมายไทยว่ามันเชื่อมกัน หรือไม่เชื่อมกันอย่างไร จะมีผลกับเอกสารรับรองที่ไทยจะร่างขึ้น จึงอยากให้นักวิจัยครั้งต่อไปวิเคราะห์ออกมาด้วย
- เนื่องจากระบบนี้ไม่ใช่ระบบที่ไทยเคยมีมาก่อน ทั้งนี้ยังไม่มียานที่จะนำเข้าสู่ระบบระหว่างประเทศได้ และพันธุกรรมที่อยู่ในไทย อาจจะไม่ใช่ไทยที่เป็นเจ้าของโดยแท้จริง การจะแก้ปัญหา นี้ รวมถึงเปลี่ยนวิธีการคิดของชาวบ้านให้ยึดวิธีนี้เป็นแนวคิดหลักจะทำได้อย่างไร
- ในงานวิจัยทุกชิ้นน่าจะเป็นการส่งเสริมหรือสร้างระบบเพื่อคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ประเทศที่มีทรัพยากรใกล้เคียงกันควรร่วมกันออกกติกา หรือกฎเกณฑ์ที่คล้ายคลึงกันเพื่อไม่ให้เกิดการแข่งขัน เอาไรต์เอาเปรียบกันเอง

เวทีสัมมนาครั้งที่ 13

เรื่อง “ความพร้อมของไทยในการเข้าร่วมสนธิสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยทรัพยากรพันธุกรรมพืชเพื่ออาหารและการเกษตร”
วันพฤหัสบดี ที่ 11 ตุลาคม 2550 เวลา 13.00-16.30 นาฬิกา
ณ ห้องประชุม 1 ชั้น 14 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
จัดโดย: โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์
ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม

นำเสนอผลการศึกษาวิจัย ประเด็นเรื่อง “ความพร้อมของไทยในการเข้าร่วมสนธิสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยพันธุกรรมพืชเพื่ออาหารและการเกษตร” โดย รศ.ดร.ชยันต์ ดันดีวิธดาการ และ รศ.ดร.ปัทมาวดี โพชนุกูล ชูชุกิ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ความพร้อมของประเทศไทย

ด้านอุปสงค์

- ทิศทางและเป้าหมายการพัฒนาพันธุ์พืช ลำดับความสำคัญของพืช
- ความจำเป็นต้องพึ่งพาแหล่งพันธุกรรมพืชจากต่างประเทศ

ด้านอุปทาน

- ที่มาของแหล่งพันธุกรรมพืช
- ศักยภาพและปัญหาในการวิจัยปรับปรุงพันธุ์พืช

ITPGR จะช่วยตอบโจทย์ของเราได้หรือไม่ ทิศทางงานวิจัยและความจำเป็นของการพัฒนาพันธุ์พืช

- การพัฒนาพันธุ์พืชยังคงมีความสำคัญเนื่องจากประเทศไทยอยู่ในเขตร้อนมีโรคแมลงศัตรูพืชมาก
- การพัฒนาพันธุ์พืชมีความสำคัญในกรณีของข้าว (ปรับปรุงคุณภาพ)และมันสำปะหลัง (พืชพลังงาน)
- เป็นการปรับปรุงพันธุ์แบบดั้งเดิม ที่มาของแหล่งพันธุกรรมพืชจากต่างประเทศ
- จากความร่วมมือผ่านสถาบันวิจัยพืชระหว่างประเทศ เช่น การแลกเปลี่ยนพันธุ์ข้าวกับ IRRI
- จากความร่วมมือกับองค์กรเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ เช่น การรับพันธุ์สำคัญจาก อินโดนีเซียผ่าน FAO
- จากความร่วมมือระหว่างรัฐกับรัฐ (G to G)
- การนำเข้าของเอกชน เช่น พันธุ์ไม้ดอกไม้ผล

- งานวิจัยด้านพืชสวนไม่อยู่ในระบบวิจัยระหว่างประเทศ
- ศักยภาพทางด้านการวิจัยของประเทศไทย (ข้าว)
- งบประมาณ
- งบประมาณวิจัยต่อมูลค่าพืชต่ำ (0.05% ของราคาข้าวที่เกษตรกรได้รับ)
- งบประมาณวิจัยข้าวต่ำ (ประมาณ 3 ล้านบาท)
- กระบวนการงบประมาณ ความเข้าใจของผู้อนุมัติงบประมาณต่อการทำวิจัยด้านปรับปรุงพันธุ์ที่ต้องใช้เวลาต่อเนื่อง ยาวนาน

บทวิเคราะห์ผลดีผลเสียของการเข้าเป็นภาคี ประเทศไทยในฐานะผู้ให้วัสดุพันธุกรรม:

- ยอดขายที่จะนำมาใช้เป็นฐานการแบ่งปันผลประโยชน์มีขอบเขตที่แคบมาก
- ยอดขายที่จะนำมาใช้เป็นฐานการแบ่งปันผลประโยชน์มีขอบเขตที่แคบมาก
- เปิดช่องให้มีการฟ้องถ่ายผลประโยชน์ระหว่างทางได้
- มูลค่ารวมของการแบ่งปันผลประโยชน์มีขนาดเล็กมาก
- แบ่งให้กับประเทศสมาชิกที่พัฒนาน้อยที่สุดก่อน

ประเทศไทยในฐานะผู้รับวัสดุพันธุกรรม: ผลประโยชน์สุทธิในระดับปัจจัยการผลิต:

- มีการแลกเปลี่ยนพันธุกรรมพืช ทางตรงและอ้อมเป็นทางการอยู่แล้ว โดยมีต้นทุนที่ค่อนข้างต่ำ
- ระบบ ITPGR ปัจจุบัน ยอมให้ประเทศที่ไม่เป็นสมาชิกเข้าใช้วัสดุในระบบพหุภาคีได้
- การเข้าเป็นสมาชิก จะทำให้ต้นทุนวัสดุฯ สูงขึ้น

ผลประโยชน์สุทธิในระดับกระบวนการปรับปรุงพันธุ์:

- ต้นทุนที่สูงขึ้นอาจจะลดแรงจูงใจในการทำการวิจัย
- สัตว์ของแหล่งพันธุกรรมพืชมีขนาดใหญ่ขึ้น
- อาจกระตุ้นให้เกิดการปรับเปลี่ยนเทคนิคการวิจัย

กรณีประเทศไทย

- ได้มีแหล่งพันธุกรรมข้าวและมันสำปะหลังในประเทศ
- แต่แหล่งพันธุกรรมข้าวส่วนใหญ่อยู่ที่ IRRI

ผลประโยชน์สุทธิในระดับผลผลิตพันธุ์ใหม่:

- เงินที่ต้องจ่ายเพื่อ “เช่า” 1 สายพันธุ์จะสูงกว่าเงินที่ได้รับจากการเป็นผู้ “ให้เช่า” 1 สายพันธุ์

- แต่การจ่ายนั้น เกิดขึ้นในอนาคตเมื่อมีการใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์

สรุป:

- ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นแก่เจ้าของวัสดุทางพันธุกรรม มีมูลค่าที่น้อยมาก
- การกระจายผลประโยชน์จากระบบพหุภาคี มิได้ให้ประเทศที่เป็นเจ้าของหรือแหล่งวัสดุทางพันธุกรรมโดยตรง แต่จัดสรรให้ประเทศภาคีสมาชิกตามระดับการพัฒนาประเทศ
- มีการประกันการเข้าถึงวัสดุทางพันธุกรรมโดยผู้ใช้อื่นๆ ทั่วโลก ด้วยต้นทุนที่ต่ำที่สุด
- ประเทศไทยในฐานะผู้รับวัสดุก็นับว่ามีศักยภาพในการพัฒนาพันธุ์พืช โดยเฉพาะที่เป็นวิธีแบบดั้งเดิม
- แต่ขาดความพร้อมด้านเทคโนโลยีชีวภาพ ปัญหาสำคัญที่สุดคือ ปัญหาขาดแคลนนักวิทยาศาสตร์รุ่นใหม่

ข้อเสนอทางนโยบาย

- ปัจจุบันประเทศไทยยังสามารถเข้าถึงแหล่งวัสดุทางพันธุกรรมโดยไม่มีปัญหาและมีราคาถูก
 - ยังไม่สามารถที่จะใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่จากการให้สัตยาบันสนธิสัญญา ITPGR
 - การเข้าเป็นภาคี มีแนวโน้มจะเพิ่มต้นทุนการได้มาซึ่งวัสดุพันธุกรรม และมีพันธะที่ต้องผูกพันมากขึ้น แต่ผลประโยชน์ที่จะได้ยังไม่ชัดเจน ประเทศไทยจึงยังไม่ควรให้สัตยาบัน สนธิสัญญา ITPGR
 - ในอนาคต หาก ITPGR เปลี่ยนนโยบาย หันมาจำกัดการเข้าถึงแหล่งวัสดุทางพันธุกรรมให้เฉพาะแก่ภาคีสมาชิก ประเทศไทยก็อาจไม่สามารถหลีกเลี่ยงที่จะเป็นสมาชิก ITPGR
 - ควรเร่งเตรียมความพร้อมด้านเทคโนโลยีชีวภาพ และแก้ปัญหาขาดแคลนนักวิทยาศาสตร์รุ่นใหม่
2. วิจารณ์(ร่าง)รายงานการศึกษาวิจัย ประเด็นเรื่อง “ความพร้อมของไทยในการเข้าร่วมสนธิสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยพันธุกรรมพืชเพื่ออาหารและการเกษตร” โดย

1. ท่านผู้หญิง ดร.สุธาวัลย์ เสถียรไทย ประธานสถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคม และสิ่งแวดล้อม

2) รศ.ดร.สุรวิษ วรรณไกรโรจน์ ภาควิชาพืชสวน คณะเกษตร ม.เกษตรศาสตร์ บางเขน

- ไทยจะมีโอกาสถูกปัญหา bio-piracy ได้มากขึ้นด้วยหรือไม่อย่างไร ภายใต้ ITPGR ?
- การเข้าเป็นภาคีข้อตกลงระหว่างประเทศ โดยปกติจะเป็นการลด national policy space คือ ความสามารถที่รัฐจะออกนโยบายหรือกฎหมายในการพัฒนาดูแลภายในของตนเอง ซึ่งในที่นี้ ไทยควรจะมียุทธศาสตร์และกฎหมายในการคุ้มครองและพัฒนาพันธุ์พืชของตัวเองอย่างไร และระบบนี้ไปมีส่วนลดหรือขัดแย้งกับแนวทางดังกล่าวแค่ไหนอย่างไร โดยเฉพาะไทยก็มี พ.ร.บ. คุ้มครองพันธุ์พืช ปี 2542 อยู่แล้ว จะมีปัญหาขัดแย้งกันหรือไม่อย่างไร ?
- ถ้าเราหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องเข้าเป็นภาคี ITPGR ผู้ที่มีเทคโนโลยีสูงกว่า อาจจะได้รับประโยชน์จากระบบนี้มากขึ้น ดังนั้นในกรณีนี้ ไทยควรจะพัฒนาเทคโนโลยีในเรื่องใดจึงจะเป็นประโยชน์กับประเทศ ?
- ผู้ที่เป็นเจ้าของทรัพยากร กับผู้ใช้เทคโนโลยี กติกาที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดสิทธิที่จะแบ่งผลประโยชน์อย่างไรมันเป็นเรื่องสำคัญ
- พันธุกรรมพืชที่มีอยู่ในธรรมชาติ ส่วนใหญ่จะเป็นประเทศกำลังพัฒนา
- คนเข้าไป intervention เช่น กระบวนการปรับปรุงพันธุ์ เป็น pure intervention by human แต่ value ก็เพิ่มมากขึ้นด้วย
- กติกาที่มากำกับในป่าซึ่งเป็น common property มีเจ้าของคือรัฐ การเข้าถึงทำได้ง่าย พอเริ่มมี human intervention ก็จะมี private property เป็นพื้นที่ของคนหนึ่ง
- ส่วนที่เป็น pure technology เป็น private property ล้วน และใช้ระบบ IP ก่อนจะมี ITPGR พวกฝ่ายเจ้าของเทคโนโลยีหวัดตูดจากไหนยากง่ายอย่างไร เมื่อเทียบกับการมี ITPGR เข้ามา ซึ่งทำให้ politic economic เปลี่ยนไป ยังมี high technology มากเท่าไร ก็สามารถได้ผลประโยชน์จาก private property มากเท่านั้น
- ถ้าพวกที่มีเทคโนโลยีสูงกว่าได้ประโยชน์จาก ITPGR มากกว่า ไทยย่อยหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องเข้าในระบบ
- Climate Change มีผลกับทรัพยากรแน่นอน
- ไทยมี พ.ร.บ.พันธุ์พืช แล้วถ้าเข้า ITPGR จะขัดแย้งกับกฎหมายที่มีอยู่อย่างไรบ้าง
- ข้อดี ข้อเสียคงเปลี่ยนไปไม่มากนักนอกจากมุมมองที่แตกต่างระหว่างนักกฎหมาย เกษตรกร กับนักเศรษฐศาสตร์ และมีส่วนที่เพิ่มเติมคือการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ชัดเจนขึ้น คือแบ่งได้แค่ .77% ไม่มีทางที่จะกลับมาถึงไทย ซึ่งไม่สามารถหวังพึ่งได้ และยังมีผลกระทบต่อ พ.ร.บ.พันธุ์พืช ซึ่งกำหนดว่าถ้าใช้พันธุ์พืชแล้วต้องเข้ากองทุนประเทศไทย แต่ถ้า ITPGR จะต้องเข้ากองทุนพหุภาคี ก็จะไม่มียะไรกลับมาที่ไทย
- ในเรื่องความร่วมมือ ปี 47 ได้เสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้นให้เตรียมความพร้อม เพราะผู้ใหญ่ในกระทรวงเกษตรประมงก็ให้สัตยาบัน

- พวกศัพท์เทคนิค ควรจะมีการ define ให้ชัดเจน เข้าใจง่าย
- เรื่องขอบเขตทรัพยากร อยากให้ทำให้ชัดเจนกว่านี้ เพราะยังดูขัดแย้งกันเองอยู่
- การขยายพันธุ์ไม่ใช่หมายถึงเมล็ดพันธุ์อย่างเดียว อาจหมายถึงส่วนขยายพันธุ์ และ

Gene

- มีข้อยกเว้นเรื่องของ research extension อยู่แล้วซึ่งจะไม่มีเรื่อง availability for research and breeding มีกรณีเดียวที่จะต้องแบ่งปันผลประโยชน์ มาเข้ากองทุนกลางถ้าเอาไปจดสิทธิบัตร ซึ่งส่วนขยายพันธุ์ เมล็ดพันธุ์ก็ดี ส่วนใหญ่ไม่ค่อยได้สิทธิบัตร ดังนั้นคงไปที่ GENE มากกว่า พอไปที่ gene ก็จะโยงไปที่การแบ่งปันผลประโยชน์

- เรื่อง gene คงมีบทบาทมากขึ้นโดยเฉพาะกับพืชเศรษฐกิจ
- Open market น่าจะหมายถึง product available กับทุกคน ไม่น่าจะเอื้อให้เกิด transfer pricing เช่น CP มีบริษัทเมล็ดพันธุ์ ได้ gene แล้วขายแค่เมล็ดพันธุ์เฉพาะกลุ่มไม่ได้แต่ต้องเปิดให้ทุกคน ทำให้กลไกตลาดขึ้นกับ supply demand

- ศักยภาพงานวิจัยมีบุคลากร 1:4:3 (เอก โท ตรี) ขาดนักวิจัยรุ่นใหม่ ยืนยันว่าขาดในกรรมการข้าวคงไม่ใช่ เฉลี่ยไม่ต่างกันมาก 28, 33, 37 นอกจากว่ารวมต่ำกว่า 30 เป็นนักวิจัยรุ่นใหม่ งานวิจัยด้านข้าวได้เจาะเฉพาะกรรมการข้าว และทั้งบุคลากรอีกกลุ่มที่มีบทบาทในเรื่องนี้ คือนักปรับปรุงพันธุ์ข้าวของ ม.เกษตร ซึ่งได้ออกพันธุ์ข้าว รับเงินจากศูนย์ biotech ซึ่งเท่ากับเราใช้เทคโนโลยีชีวภาพในการปรับปรุงพันธุ์ ช่วยทำให้เลือกพันธุ์ข้าวได้เร็วขึ้นเป็นเท่าตัว ใช้ DNA เข้ามาช่วย แต่ไม่ใช่ GMO พอละเอียดคนกลุ่มนี้ทำให้ไป focus แค่งroup convention breeding จะทำให้ภาพคลาดเคลื่อน

- เราควรจะพัฒนาในทุกพืชที่เราผลิตในเชิงการเกษตร ไม่ว่าจะเป็นพืชไร่ หรือพืชสวน
- มุมมองนักวิจัยต่างกัน อ.จักรกฤษณ์ นักกฎหมาย เห็นว่า ITPGR เป็นนวัตกรรมทางกฎหมายเกี่ยวกับ farmer's rights ส่วนนักปรับปรุงพันธุ์มองว่า ITPGR มีมูลเหตุมาจาก 2 อย่างก็คือ CGIAR สภาที่ปรึกษานักการเกษตรมีปัญหาระง่อนทุนที่จะสนับสนุน IARC ดังนั้น IARC กำลังจะอยู่ไม่รอด ITPGR เป็นเครื่องมือที่จะช่วย CGIAR ช่วย IARC ต่อไป อีกประเด็นคือ ITPGR คือข้อยกเว้นของ CBD CBD เกิดจาก biopiracy ในการนำพืช ทรัพยากรชีวภาพไปใช้ทางด้านทรัพย์สินทางปัญญาเยอะ CBD include everything กระทั่ง food agriculture ทันที่ทำให้การทำงานของ breeder วุ่นวาย เหมือน พรบ.คุ้มครองพันธุ์พืชโดนว่าเรื่องเอาเรื่องสิทธิในพันธุ์ดั้งเดิมไปใส่ในคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ ที่อยู่ในพรบ.เดียวกัน

- Bio-piracy ส่วนใหญ่จะเป็น non food agriculture ส่วนประเด็นที่กรมวิชาการเกษตรเป็นจำเลยอยู่เรื่อง gene มะละกอ ที่เอาไปจดร่วมกับ cornell ถือว่าเป็นไวรัสระบบพหุภาคินั้น exclude ในการ ex situ เสนอแนะว่ารัฐควรส่งเสริมให้มี private ex situ ให้มากขึ้น

- ITPGR นั้น deal กับ ex situ เป็น package ที่ไปพร้อม knowledge ดังนั้นคนจึงพยายามที่จะมาเข้าพวกนี้เพราะ genetic material ที่อยู่ใน ex situ จะมีการประเมินมาก่อนแล้วนั่นเอง

3. ข้ออภิปราย/ ข้อเสนอแนะ/ คำถามจากผู้เข้าร่วมประชุม

- ในแง่การลด privacy เห็นด้วย เพราะไม่ได้เกี่ยวอยู่ใน ITPGR แต่อยู่ใน CBD มากกว่า และก็อยู่ในธนาคารพันธุกรรม (Gene Bank) อยู่แล้ว ในการใช้ต้องมีการ sign ก่อน ดังนั้นคงไม่มี privacy ส่วนเรื่องตลาดเปิด ถ้าเป็นตลาดแข่งขันสมบูรณ์ เห็นด้วยก็คือมีราคาเดียว แต่ในกรณีที่ตลาดไม่สมบูรณ์ เป็นเรื่องที่มีโอกาสจะมีหลายราคาได้มันก็คือตลาดธรรมดา แต่มี deal พิเศษ คือขายบาง lot ราคาหนึ่ง อีก lot ราคาหนึ่ง
- ประเด็นขาดแคลนนักวิจัย เราได้คุยกับทาง 2 กรม ก็ได้ข้อมูลว่าขาดนักวิจัยรุ่นใหม่ จึงคิดว่าคงมีนัยยะสำคัญอยู่เหมือนกัน เรื่องนักวิจัยที่อยู่ในมหาวิทยาลัยก็คำนึงถึงอยู่เหมือนกัน
- ITPGR ถ้าเพิ่มต้นทุนและต้องจ่ายเยอะ เมื่อต้องจ่ายเพิ่มก็ต้องหาทางได้ประโยชน์ให้เพิ่มขึ้น โดยทำวิจัยเพื่อให้โอกาสที่จะสำเร็จนั้นมีเพิ่มขึ้น ส่วนจะทำให้โอกาสเพิ่มขึ้นก็ยังมองไปที่เทคโนโลยีชีวภาพ ที่อาจช่วยลดระยะเวลา
- การเข้าถึงพันธุ์ที่อยู่ในระบบพหุภาคีนั้นเป็น minimum cost ของ provider อยู่แล้ว ดังนั้น cost ไม่ได้สูงเลย แต่สมมติฐานว่า cost เพิ่มขึ้น เพราะอาจมองไปถึง end of the pipeline ที่จะไปจดสิทธิบัตร
- การให้เข้าเป็น provider or recipient คุณค่าอยู่ที่พันธุ์ที่สร้างขึ้นมาได้ มองว่าเท่ากันไม่ได้ ขึ้นอยู่กับ skill ที่ breeder เอาไปใช้และตลาด เช่น ไทยอาจมีมูลค่ามากถ้านำข้าวมาใช้เพราะเราเป็นผู้นำในตลาดโลก แต่ส่วนที่เราให้ไม่ใช่พืชเศรษฐกิจของไทย แล้วผู้รับก็ได้ประโยชน์แต่ไทยก็ไม่ได้เสียอะไรมาก ดังนั้นมูลค่าของพันธุ์ไม่เท่ากัน แม้เป็นพืชเดียวกัน ลักษณะที่ปรับปรุงได้ที่แตกต่างกันก็ทำให้เกิดมูลค่าที่แตกต่างกันด้วย
- อาจจะมีมูลค่าไม่เท่ากัน โดยระบบเดิมที่เป็นการแลกพันธุ์ แต่ถ้าเทียบกับระบบใหม่ที่ต้องจ่ายเงิน ระบบเดิมอาจจะ fair กว่า ซึ่งต้นทุนมันไม่ได้เพิ่มในตัวเงินก็จริง แต่มันเพิ่มที่การบริหารจัดการ มีกฎระเบียบต่างๆ เข้ามา
- ต้นทุนที่เพิ่มขึ้นแน่ๆ คือ membership fee ของการเป็นภาคีสมาชิก ซึ่งขึ้นอยู่กับ GDP ของแต่ละประเทศ
- Climate change ทำให้เมล็ดข้าวเปลี่ยนไปดังนั้นวัตถุดิบประสมก็เปลี่ยนไป ก็ต้องใช้ geoplasm ใหม่เข้ามา ควรจะดูว่าถ้ามี geoplasm ใหม่เข้ามาหลัง post treaty เข้าไปอยู่ใน gene bank มากน้อยแค่ไหน
- การตั้งกติกาต่างๆ ตั้งจากสภารีเพล่า มี participation อย่างไร เมื่อเป็นภาคีจะมีโอกาสเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง
- ถ้าจะแก้ treaty ต้องเป็นเสียงเอกฉันท์ แต่ใน governance body ไม่ได้บอก
- มีความพยายามของประเทศพัฒนาแล้ว ที่จะให้แบ่ง benefit ที่ 3% เป็น 1.1%
- การเข้าเป็นภาคี ควรดูที่สายพันธุ์ต่างประเทศที่อยู่ใน list เป็นสายพันธุ์ที่เราจะนำมาใช้ในประเทศได้มากน้อยแค่ไหน

- พืชที่เราที่มีอยู่ที่มีสายพันธุ์พัฒนาแล้ว สูญหายไปเยอะ เราจะต้อง retrieve มันกลับมา เราควรถึงทรัพยากรที่มีมาใช้ให้เต็มศักยภาพ
- การเข้าเป็นภาคีต้องมี 2 กรณี: อยากได้ผลประโยชน์ และอยากเข้าถึงตัวพันธุกรรม
- อยากให้วิเคราะห์ว่าผลประโยชน์ควรเป็นเท่าไรในแง่เศรษฐศาสตร์ หรือว่าควรจ่ายก่อนหรือหลังเพื่อนำประโยชน์สู่ประเทศ
- จาก 64 รายการเราเป็นผู้ให้ หรือผู้รับมากกว่ากัน ในกรณีที่อนาคตมีการปรับปรุงพันธุ์ เราอาจจะได้ประโยชน์มากกว่าที่เราคาด ควรจะทำเปรียบเทียบไว้ด้วย
- ไทยแม้จะมี breeder ไม่มาก แต่เรามีความจำเป็นที่จะต้องไปฟังองค์การระหว่างประเทศจริงหรือต้องฟัง IRRI ขนาดนั้นหรือไม่ เพราะ พันธุ์ข้าวที่ IRRI ก็มาจากไทยเอง
- พันธุ์ข้าวที่ IRRI มีการเก็บประมาณแสนกว่าตัวอย่าง ที่เรา donate ให้เค้า 341 พันธุ์ เป็นพันธุ์พื้นเมือง ผลผลิตต่ำ
- ปัญหาของ IRRI คือไม่สามารถเรียกร้องกับบริษัทเอกชนที่มาขอพันธุ์แล้วเอาไปผลิตเป็น hybrid ขายได้ ในเรื่องกองทุนอนุรักษ์พันธุกรรมของ IRRI มีน้อยมาก
- ถ้าไม่เข้าเป็นภาคี เราจะเสียอะไรบ้าง ถ้าในอนาคตเปลี่ยนนโยบายไม่ให้คนที่ไม่ได้เป็นภาคีเข้าสู่แหล่ง อนุญาตให้เฉพาะภาคีเท่านั้น
- ถ้าปรับเปลี่ยนรายชื่อพันธุ์พืชที่มีอยู่ในภาคผนวก เพิ่มเติมพันธุ์ที่น่าจะมีประโยชน์กับไทยมากขึ้น เราจะเข้าเป็นภาคีหรือไม่
- ข้าวยังคงมี stock ใหญ่ใน IRRI ซึ่งเราไม่สามารถมองข้ามได้ ส่วนมันสำปะหลังถ้าเราได้จาก CIET (ธนาคารพันธุกรรม) เราก็ไม่จำเป็นต้องฟัง ITPGR มากนัก
- เรายังไม่อยากให้สายพันธุ์ติดกับคนอื่น ประเทศอื่นก็คงคิดเหมือนกัน ถ้าเราไม่เข้าเป็นภาคี เราต้องเพิ่มศักยภาพตัวเราเองให้มากกว่านี้
- เราควรเตรียมตัวเป็นภาคีที่เกิดผลกระทบน้อยที่สุด เพราะในเอเชียมีแต่ไทยที่ยังไม่เป็นสมาชิก
- นักวิจัยที่เกษียณแล้วมาเป็นทีปรีक्षाจะช่วยลดช่วงเวลาที่ขาดประสบการณ์ไป
- พืชน้ำมันนอกจากสบู่ดำ ยังมีปาล์มน้ำมัน และยางพารา ที่มีศักยภาพ
- กระบวนการแบ่งปันผลประโยชน์นั้น ITPGR จะพูดถึงเฉพาะพืชเพื่ออาหารและเกษตร ส่วน CBD เป็นกระบวนการแบ่งผลประโยชน์ระหว่างผู้ให้กับผู้ใช้ CBD จะกว้างกว่าและครอบคลุมพืชทุกชนิด ภายใต้รายการภาคผนวกของ ITPGR นั้นห้ามยุ่งกับการแบ่งผลประโยชน์แบบ CBD สำหรับ CBD เป็นการตกลงของ 2 ฝ่าย การแบ่งผลประโยชน์มีหลายแบบมาก แบ่งเป็นจำนวนเงิน กับไม่ใช่ตัวเงิน ประเทศส่วนใหญ่ชอบแบบไม่ใช่ตัวเงิน เช่น การถ่ายทอดเทคโนโลยี ดังนั้น ถ้าจะแบ่งผลประโยชน์ในรูปแบบเงิน วิธีการรอบการคิดควรจะเป็นแบบไหน เก็บเงินตั้งแต่ต้นเยอะๆ หรือให้เอาไปใช้ก่อน ถ้าได้เป็น product ค่อยมาคิดเงิน แต่มีปัญหาที่ว่าบางที่ไม่ออกมาเป็น product อาจใช้เวลา 15-20 ปี กว่าจะได้เป็น product

- เสนอแบบ hybrid เข้ามาตอนแรกเก็บนิดหน่อยก่อน พอทำไปเป็น product ค่อยคิด loyalty ในอัตราที่ถูกลง ในระหว่างนั้นก็เก็บรายปีไปด้วย ซึ่งควรจะใช้ด้านเศรษฐศาสตร์คิดวิธีคำนวณตัวเงินนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นก้อนแรก ทุกปี และ loyalty เมื่อมีผลผลิตออกมา

เวทีสัมมนาครั้งที่ 14

เรื่อง “พิธีสารคาร์ตาเฮน่าว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ
ภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ”
(Cartagena Protocol on Biosafety to the Convention on Biological Diversity)
วันศุกร์ที่ 12 ตุลาคม 2550 เวลา 08.30-12.30 นาฬิกา
ณ ห้องประชุม 1 ชั้น 14 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
จัดโดย: โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์
ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม

พิธีสารคาร์ตาเฮน่าว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ

1. การนำเสนอผลการศึกษาโดย ดร.เจษฎ์ โทณะวณิก

- ภายใต้พิธีสารว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ สามารถห้ามนำเข้าสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม ที่คิดว่าอาจก่อให้เกิดปัญหาได้ แม้ว่าจะยังไม่สามารถพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์
- ทั้ง 3 ข้อตกลง/สนธิสัญญา (Biosafety Protocol, SPS, TBT) มีข้อกำหนดในการประเมินความเสี่ยง
- ถ้าไม่มีใน SPS .ให้ใช้ใน TBT ซึ่งกำหนดกว้างๆ แต่ถ้าไม่มีทั้งสองความตกลง ให้ใช้ตามกรอบ ซึ่งประเทศต่างๆ ใช้อยู่
- ถ้าประเมินความเสี่ยงไม่ได้ ให้ใช้ระดับความระมัดระวัง ซึ่งก็แล้วแต่ละประเทศในการกำหนดแต่ไม่กระทบ / กีดกันต่อการค้ามากเกินไป
- การพิจารณาความขัดแย้งระหว่างองค์การการค้าโลกกับพิธีสารว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ

1. พิธีสารว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพไม่ได้ห้ามการค้าระหว่างประเทศที่เป็นภาคีสมาชิกกับประเทศที่ไม่ได้เป็นภาคีสมาชิก (non-parties)

2. พิธีสารฯ ไม่ได้กำหนดให้ประเทศที่เป็นภาคีสมาชิกห้ามการนำเข้าสินค้า หรือผลิตภัณฑ์ชนิดใดชนิดหนึ่ง แต่เมื่อพิจารณาตามกรอบของพิธีสารฯ แล้ว หากพบว่ามีสินค้า หรือผลิตภัณฑ์ใด ๆ ที่ไม่สมควรที่จะอนุญาตให้นำเข้ามายังประเทศของตน ภาคีสมาชิกก็ย่อมจะสามารถห้ามได้โดยสอดคล้องกับบทบัญญัติของพิธีสารฯ

3. พิธีสารฯ ไม่ได้กำหนดให้มีการพิจารณานอกเขตอำนาจโดยข้อคำนึงด้านสิ่งแวดล้อม (extra-jurisdictional environmental concerns) นั่นคือ ไม่ได้สนับสนุน หรือส่งเสริมให้ภาคีสมาชิกก้าวล่วงกิจการภายในซึ่งกันและกัน หรือไม่ได้กำหนดให้ภาคีสมาชิก หรือสำนักงานเลขาธิการของพิธีสารฯ

สามารถที่จะเข้าไปดำเนินการอันใดอันหนึ่งในประเทศภาคีสมาชิกอื่น หรือภาคีสมาชิกใดได้ หากแต่กำหนดให้ภาคีสมาชิกพิจารณาผลกระทบโดยตรงที่อาจเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม หรือระบบนิเวศของตนจากการนำเข้าสิ่งมีชีวิตดัดแปลงที่ยังมีชีวิตอยู่ (LMOs) เพื่อความปลอดภัยของประเทศนั้น ๆ เองเท่านั้น โดยมีการระบุมมาตรการในการให้ความร่วมมือระหว่างประเทศภาคีสมาชิกทั้งหลายเพื่อให้การทำงานของแต่ละประเทศมีประสิทธิภาพสูงที่สุดด้วย

4. พิธีสารฯ ไม่ได้มีวัตถุประสงค์ที่จะควบคุมผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมจากกระบวนการผลิตสิ่งมีชีวิตดัดแปลงที่ยังมีชีวิตอยู่ (LMOs) แต่มุ่งที่จะควบคุมผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมในประเทศผู้รับ (Receiving country) จากการนำเข้าสิ่งที่เป็นสิ่งมีชีวิตดัดแปลงที่ยังมีชีวิตอยู่ (LMOs) โดยตัวมันเอง

5. พิธีสารฯ กำหนดมาตรการต่าง ๆ ด้านการค้าขึ้นเพื่อจำกัด ลด หรือทำให้สิ้นไปซึ่งความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการนำเข้าสู่สิ่งแวดล้อม (คงไว้ซึ่งความหลากหลาย และยั่งยืน) ซึ่งสิ่งมีชีวิตดัดแปลงที่ยังมีชีวิตอยู่ (LMOs) โดยที่มาตรการเหล่านั้นไม่ได้ถูกนำมาใช้เพื่อเป็นมาตรการ หรือข้อจำกัดทางการค้าอันเป็นการบังคับทางอ้อมให้ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของพิธีสารฯ

- การพิจารณาตามกรอบกฎหมายระหว่างประเทศ โดยให้โอนสัญญาเวียนนา ซึ่งเป็นอนุสัญญาที่ได้รับการยอมรับเป็นหลักในการพิจารณากฎหมายระหว่างประเทศ หรือข้อตกลงระหว่างประเทศใด ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่มีความขัด หรือแย้งกันระหว่างกฎหมายระหว่างประเทศ หรือข้อตกลงระหว่างประเทศตั้งแต่ 2 ฉบับขึ้นไป
- อนุสัญญาเวียนนาฯ จะไม่ใช่บังคับในกรณีที่สนธิสัญญาใดมีข้อยกเว้น (clause) หรือบทบัญญัติ (provision) ที่กำหนดในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสนธิสัญญานั้นกับข้อตกลงระหว่างประเทศอื่น ๆ (2) อนุสัญญาเวียนนาฯ ไม่ได้ระบุถึงกรณีที่เกี่ยวข้องกับการที่คู่กรณีไม่ได้เป็นภาคีสมาชิกทั้ง 2 สนธิสัญญา หากแต่เป็นภาคีสมาชิกของสนธิสัญญาใดสนธิสัญญาหนึ่งเท่านั้น เช่น เป็นภาคีสมาชิกขององค์การการค้าโลก แต่ไม่ได้เป็นภาคีสมาชิกของพิธีสารฯ
- อนุสัญญาความหลากหลายทางชีวภาพ มาตรา 22 พบว่ามีกรณีหนึ่งที่อนุสัญญาฯ อาจจะทำให้ล่งสิทธิและหน้าที่ของภาคีสมาชิกที่มีอยู่ภายใต้ข้อตกลงระหว่างประเทศอื่น นั่นคือ ในกรณีที่เกิดการเคลื่อนไหวในสิทธิและหน้าที่เหล่านั้นจะยังก่อให้เกิดความเสียหาย หรือภัยคุกคามอย่างร้ายแรงต่อความหลากหลายทางชีวภาพ เพราะหากเกิดกรณีดังกล่าวขึ้นอนุสัญญาฯ ประสงค์ที่จะให้บทบัญญัติทั้งหลายของอนุสัญญาฯ หรือพิธีสารฯ ถูกนำมาใช้เท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนี้คำถามที่จะต้องหาคำตอบให้ได้คือ ผลกระทบที่เป็น หรือมาจากสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม (GMOs) หรือสิ่งมีชีวิตดัดแปลงที่ยังมีชีวิตอยู่ (LMOs) นั้นจะก่อให้เกิดความเสียหาย หรือภัยคุกคามอย่างร้ายแรงต่อความหลากหลายทางชีวภาพเป็นการทั่วไป หรือเฉพาะกรณีหรือไม่ เพื่อคลี่คลายว่าภายใต้หลักการแห่งอนุสัญญาเวียนนาฯ นั้นมาตรา 22 ของอนุสัญญาฯ รวมถึงวรรค 10 ในอารัมภบทของพิธีสารฯ จะถูกนำมาใช้อย่างไร
- การพิจารณาสถานะความเป็นภาคีสมาชิก: ประเทศภาคี สนับสนุนให้ประเทศที่ไม่ได้เป็นภาคีให้ปฏิบัติตามพิธีสาร

- ประเทศที่ไม่ได้เป็นภาคี อาจไม่ทำตามและจะใช้มาตรา 20 ใน GATT ซึ่งไม่อาจย้อนกลับมาใช้ข้อกำหนดพิธีสาร หรืออนุสัญญา
- ความตกลงว่าด้วยความสุขอนามัย (SPS) ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ เหมือนอย่างพิธีสารความปลอดภัยทางชีวภาพ เหตุแห่งการอนุรักษ์ที่ไม่ได้ปรากฏใน SPS ทำให้ภาคีในองค์การการค้าโลกไม่ยอมรับในประเด็นนี้ได้
- ตัวอย่าง ประเทศหนึ่งดำเนินการตามมาตรา 18 ของพิธีสารว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ โดยกำหนดให้มีการยื่นเอกสารพร้อมการนำเข้าสิ่งมีชีวิตดัดแปลงที่ยังมีชีวิตอยู่ (LMOs) ไม่ว่าจะเป็นสิ่งมีชีวิตดัดแปลงที่ยังมีชีวิตอยู่ที่เป็นอาหาร อาหารสัตว์ (LMOs-FFPs) สิ่งมีชีวิตดัดแปลงที่ยังมีชีวิตอยู่สำหรับการใช้ควบคุม (LMOs for contained use) หรือสิ่งมีชีวิตดัดแปลงที่ยังมีชีวิตอยู่สำหรับการปลดปล่อยสู่สิ่งแวดล้อมโดยเจตนา (LMOs for introduction into the environment) ซึ่งโดยรวมแล้วข้อมูลที่จะต้องเปิดเผยไว้ในเอกสารก็จะเป็นบรรดาข้อมูลทั้งหลายที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของพิธีสารฯ เช่น ธรรมชาติของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงที่ยังมีชีวิตอยู่ (LMOs) นั้น รวมถึงวิธีการดูแลอย่างปลอดภัย และการขนส่งก่อนที่จะถึงที่หมาย ไม่ว่าจะเป็น ตลาด โรงงานผลิต ห้องปฏิบัติการ เรือสวน ไร่นา หรือไร่ปศุสัตว์ ข้อกำหนดเหล่านี้อาจจะถือได้ว่าอยู่ภายใต้ขอบเขตของข้อตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้าที่ระบุนิยามของกฎระเบียบด้านเทคนิคว่าเป็น “บทบัญญัติด้านการจัดการ ซึ่งจะต้องปฏิบัติตาม” และสิ่งนั้น รวมถึงบทบัญญัติที่เกี่ยวกับข้อกำหนดด้านนิยาม การทำเครื่องหมาย (marking) และการติดฉลาก (labeling) ที่ใช้สำหรับผลิตภัณฑ์ด้วย เว้นแต่กรณีนี้ข้อกำหนดเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของมาตรการภายใต้ข้อตกลงว่าด้วยความสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช เราก็จะกลับไปประเด็นพิจารณา เช่นเดียวกับตัวอย่างที่ 1 และตัวอย่างที่ 2 อีก
- ถ้าประเทศคู่ค้าไม่ได้เป็นภาคี เช่นกัน ทั้งคู่(การค้าโลก และ พิธีสาร) ต่างฝ่ายก็จะยืนยันทนเอง จะทำให้เกิดการค้าไม่ได้เลย ดังนั้นการทำข้อตกลงโดยเฉพาะกับอเมริกา ซึ่งเป็นภาคีการค้าโลกอย่างเดียว ถ้าเราทำสอดคล้องกับอเมริกา เราอาจขัดต่อข้อกำหนดพิธีสาร แต่ถ้าเราซึ่งเป็นภาคีพิธีสารนำข้อกำหนดมาพิจารณา อเมริกาอาจไม่ยอมรับโดยอ้างว่าไม่ได้เป็นภาคี ดังนั้น เราอาจต้องนำ SPS และ TBT มาจัดการ และจะมีกรอบที่เล็กลงมา และแสดงให้เห็นว่าข้อตกลงจะไม่ล่วงละเมิดทั้งข้อกำหนดของการค้าโลก และพิธีสาร
- กรอบแนวทางปฏิบัติ หรือประเพณีระหว่างประเทศ ซึ่ง SPS และ TBT จะสามารถนำมาใช้ได้ เช่นประเพณีในการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ
- ในการเจรจาเราต้องพิจารณาทั้งข้อกำหนดของการค้าโลก และพิธีสาร ไม่สามารถละเว้นได้

2. การวิจารณ์(ร่าง)รายงานการศึกษาวิจัย เรื่อง พิธีสารคาร์ตาเฮน่าว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ

2.1 ดร.วิเทศ ศรีเนตร หัวหน้ากลุ่มงานความหลากหลายทางชีวภาพ สำนักความหลากหลายทางชีวภาพ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) ในส่วนภาพรวม

- อยากให้แสดงระเบียบการ / ขั้นตอนวิจัยที่ชัดเจน
- การศึกษายังไม่ได้ให้บทสรุปที่ชัดเจน
- สรุปสาระสำคัญของพิธีสารได้ชัดเจน (หน้า 1 – 20)
- การศึกษาประเด็นหลักมี 4 เรื่อง (หน้า 2) ยังไม่เห็นคำตอบของข้อ 2-4 มีเฉพาะข้อ 1 ที่มีผลการศึกษาชัดเจน

ในส่วนเนื้อหา

- ต้องค้นคว้าการประชุม เนื้อหาในประเด็นสำคัญๆ ที่ได้ตกลงกันระหว่างภาคี ต้องติดตามผลการเจรจา ซึ่งจะทำให้เสนอบทบาทของประเทศไทยได้ชัดเจนขึ้น
- ข้อเสนอต่อการจัดทำกฎหมาย กฎระเบียบของประเทศไทย อยากให้ชัดเจน ว่าต้องมีกฎหมายใหม่ หรือสามารถผนวก (merge) เข้ากับกฎหมายเดิมได้
- หลักวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างพิธีสาร กับ SPS และ TBT ยังขาดการสรุปสาระของ SPS และ TBT เฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับพิธีสาร จะทำให้เห็นภาพชัดเจนกับข้อสรุปที่นักวิจัยนำเสนอ
- หน้า 64 เป็นต้นไป การพิจารณาความขัดแย้งระหว่างข้อตกลงการค้าโลก และพิธีสาร ทำได้ดีมาก แต่อยากเห็นสิ่งที่สอดคล้องกันด้วย เพราะภาคีจะสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ ในบางส่วนของ overlapping อาจไม่ได้หมายถึงว่าจะขัดแย้งเสมอไป
- ควรชี้ประเด็น mutually support ด้วย
- พิธีสารได้ระบุถึงทางออกของประเทศที่ไม่ใช่ภาคี ซึ่งจะไม่ล่งละเมิด หรือต่ำกว่าข้อตกลงพิธีสาร
- อยากให้มีมุมมอง positive ของพิธีสารมากขึ้น นอกเหนือจากประเด็นความขัดแย้ง
- อยากให้มองบริบทไทยให้มากขึ้น เราจะมีสถานะใด เราจะได้ประโยชน์ เสียประโยชน์อะไรบ้าง ในประเทศคู่ค้าต่างๆ มองจากสินค้าที่เราจะต้องมีการจัดการ จะทำให้เรามีข้อพิจารณาในการพิจารณาได้ดีขึ้น เราคงหลีกเลี่ยงข้อตกลงของการค้าโลกด้วย

2.2 อาจารย์เจริญ คัมภีรภาพ รองอธิการบดีฝ่ายทรัพย์สินทางปัญญา มหาวิทยาลัยศิลปากร

งานวิจัยนี้เหมาะกับคนที่มีความรู้ระดับสูงสามารถนำไปสานต่องานนโยบายเป็นข้อมูลที่ครบถ้วน

- หลักสำคัญทางการค้า balance power ซึ่งเป็นข้อเสนอในงานวิจัยนี้ สามารถนำไปใช้ได้โดยผู้ที่เกี่ยวข้องที่เป็น policy maker

- ถ้าต้องการปกป้องสิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพในกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งที่นำเสนอในงานวิจัยนี้จะทำให้รู้ว่าจะรับมืออย่างไร จะนำไปสู่การสร้างนโยบาย กฎหมายอย่างไร
- ในแง่ของกฎหมาย สามารถนำไปขยายในส่วนของ Subject matter, Social procedure
- การประยุกต์ใช้พิธีสาร สิ่งที่มีหลายฝ่ายกังวลคือ Liability ที่ถูกใส่ในพิธีสาร การรับผิดชอบต่อความหลากหลายทางชีวภาพ จึงเป็น Subject matter ที่สำคัญ จึงอยากให้งานวิจัยพิจารณาประเด็นนี้เพิ่มเติม
- มีประเด็นที่ควรพิจารณาว่า ความเสียหายที่ก่อให้เกิดต่อบุคคล / ชุมชน จะสามารถนำไปเรียกร้องค่าเสียหายได้หรือไม่
- งานวิจัยนี้เสนอ ศูนย์กลางปัญหาคืออะไร ได้ความรู้อะไร จะนำไปสู่อะไร จะทำอะไรต่อไป

ข้อเสนอจากที่ประชุม

- การเจรจาการค้าของประเทศกำลังเจรจาเรื่องสิ่งแวดล้อม และ MEA ซึ่งสอดคล้องกับ WTO
- อยากให้ชี้ชัดว่าประเทศไทยจะได้รับประโยชน์ หรือเสียประโยชน์จากความสอดคล้อง / ขัดแย้งระหว่างข้อตกลงการค้า และพิธีสาร ทั้งในระยะสั้น และระยะยาว
- ในปัจจุบันมีกรณีอะไรบ้างที่เกิดขึ้น จากความสอดคล้อง / ขัดแย้งระหว่างข้อตกลงการค้า และพิธีสาร เพื่อที่นักปฏิบัติจะได้นำไปประเมินท่าทีในการเจรจา
- อยากให้มีบทสรุปที่ชัดเจน เพื่อผู้ที่นำไปใช้สามารถนำไปใช้ได้
- เสนอแนะให้ทำเป็นตารางในสิ่งที่สอดคล้อง / ขัดแย้งระหว่างข้อตกลงการค้า และพิธีสารฯ
- นำใช้กรณีศึกษาของการทำ FTA กับจีน และออสเตรเลีย
- แนวทางปฏิบัติจะต่างกัน ในกรณีที่เราเป็นผู้ผลิต หรือ ผู้ใช้
- ควรมีข้อเสนอเรื่องการทำ risk assessment
- ควรมีการจัดทำเป็น Guideline handbook / ข้อพิจารณา ที่หลอมรวมความคิด ทางการค้า สังคม ความหลากหลายทางชีวภาพ ฯลฯ สำหรับผู้เจรจา
- กรณีพิพาทใน WTO ที่เกี่ยวกับประเด็นนี้ ผลของคดี จะนำมาใช้ประโยชน์ได้ ผู้ชนะในทางหลักการอาจไม่ได้อะไร
- ควรมีมาตรการปกป้องผลกระทบทางสังคมอยู่ในเนื้อหาของกฎหมายความปลอดภัยทางชีวภาพด้วย

เวทีสัมมนาครั้งที่ 15

เรื่อง “พิธีสารเกียวโต”

วันที่ 24 ตุลาคม 2550 เวลา 13.30 – 16.30 นาฬิกา

ณ ห้องประชุม 2 ชั้น 14 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

จัดโดย : โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์

ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม

1. การนำเสนอผลการศึกษาเรื่องพิธีสารเกียวโต โดย รศ.ดร.นิรมล สุธรรมกิจ และ ดร.ชโลธร แก่นสันติสุขมงคล คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

1. การลดระดับ GHG ตามเป้าหมายใน UNFCCC และประเด็นในการเจรจาต่อรอง (โดย ดร.ชโลธร แก่นสันติสุขมงคล)

1.1 อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (United Nations Framework Convention on Climate Change - UNFCCC) มีเป้าหมาย เพื่อรักษาระดับความเข้มข้นของปริมาณก๊าซเรือนกระจกในชั้นบรรยากาศให้อยู่ในระดับที่ปลอดภัย เพื่อให้ธรรมชาติสามารถปรับตัวได้ และเพื่อเป็นการประกันว่าจะไม่มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางอาหาร และไม่ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

1.2 พิธีสารเกียวโต ภายใต้ UNFCCC มีเนื้อหาหลักดังนี้

- กำหนดเป้าหมายการลดก๊าซเรือนกระจก (GHGs) ของประเทศ Annex I
 - เฉลี่ย 5% ต่ำกว่าระดับปี 1990 ภายในช่วง 2008-2012
 - ลดไม่เท่ากัน EU -8%, US -7%, Russia 0%, Aus +8% ...
- ประเทศในกลุ่ม **Non-Annex I** ยังไม่ต้องลด แต่มีข้อผูกพัน
 - กลไกที่ยืดหยุ่น (Flexible Mechanisms) ที่ช่วยให้ประเทศ Annex I สามารถดำเนินการตามพันธกรณีที่กำหนดไว้ได้ กลไก 3 ชนิด ได้แก่
 - 1) Emission Trading (ET)
 - 2) Joint Implementation (JI)
 - 3) Clean Development Mechanism (CDM)

2. วัตถุประสงค์ในการศึกษา

- เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้าน MEAs เพื่อใช้ประโยชน์ทั้งในด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและด้านการค้าของไทย
- เพื่อติดตามสถานการณ์ ความเคลื่อนไหวและวิเคราะห์แนวโน้มของการกำหนดกฎกติกา ในส่วนที่เกี่ยวกับ UNFCCC และ Kyoto Protocol
- เพื่อสร้างเวทีการสังเคราะห์ความรู้และการกำหนดจุดยืนของไทยในการเจรจาการค้าและ

สิ่งแวดล้อม ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ UNFCCC และ Kyoto Protocol

- เพื่อสร้างความเข้าใจ การตื่นตัวแก่บุคคลที่เกี่ยวข้อง

3. ประเด็นศึกษาเฉพาะ

3.1 การศึกษามาตรการที่ใช้ในพิธีสารเกียวโต (IET, JI, CDM) ว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร และเป็นประโยชน์ต่อประเทศไทยหรือไม่

3.2 การศึกษาเกี่ยวกับโครงการ CDM

- สรุปประเด็นการเจรจาเรื่อง CDM ใน COP/MOP
- ตรวจสอบสถานะของโครงการ CDM ใน UNFCCC
- ตรวจสอบสถานะโครงการ CDM ในประเทศไทย

3.3 การกำหนดท่าทีของประเทศไทยในการเจรจา UNFCCC ในอนาคต

- การกำหนดเป้าหมายและพันธกรณีหลังปี 2012
- ข้อเสนอแนะแนวคิดเรื่อง Equity ในการลด GHGs

4. แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นธรรมในกรณี Climate Change การพิจารณาประเด็นความเป็นธรรมสามารถแบ่งออกได้เป็นสองด้าน

1) Procedural Justice: พิจารณาความเป็นธรรมในแง่ของกระบวนการของการตัดสินใจ

- 1) ประเด็นความเป็นธรรมของตัวกระบวนการเอง
- 2) ประเด็นประสิทธิภาพของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

2) Distributive Justice หรือ Consequential Justice: พิจารณาความเป็นธรรมในแง่ของผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

Thompson and Rayner (1998) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับหลักความเป็นธรรมที่มีการนำเสนอในกรณี Climate Change เป็น 13 แนวคิด ดังนี้

- 1) Egalitarian Principle: มนุษย์ทุกคนควรมีสิทธิเท่าเทียมกันในการปลดปล่อยก๊าซ และ/หรือ การได้รับการปกป้องจากผลกระทบของการปลดปล่อยก๊าซ
- 2) Sovereignty Principle หรือ Grandfathering Principle: ทุกประเทศมีเอกราช และเราควรยอมรับอัตราการผลิตปล่อยก๊าซในระดับปัจจุบันว่าเป็น status quo
- 3) Polluter Pays Principle: การจัดสรรภาระต่อต้นทุนต่างๆ ควรเป็นไปตามสัดส่วนของอัตราการผลิตปล่อยก๊าซ (และ/หรือ ปริมาณการผลิตปล่อยก๊าซสะสมในอดีตทั้งหมด)
- 4) Ability to Pay Principle: การจัดสรรภาระต่อต้นทุนต่างๆ ควรเป็นไปตามความสามารถที่จะจ่าย นั่นคือ ควรเป็นไปตามสัดส่วนของ GDP ของแต่ละประเทศ
- 5) Horizontal Principle: ประเทศที่มีปัจจัยต่างๆ ใกล้เคียงกัน ควรมีสิทธิและหน้าที่ความรับผิดชอบที่ใกล้เคียงกัน

- 6) Vertical Principle: ประเทศที่อยู่ในสถานะที่ดีกว่าควรแบกรับภาระต้นทุนที่มากกว่า และ ควรได้รับผลประโยชน์ในปริมาณที่ต่ำกว่า
- 7) Utilitarian Principle: ควรจัดสรรในลักษณะที่จะก่อให้เกิดผลประโยชน์ (อรรถประโยชน์รวม) สูงที่สุด
- 8) Compensation Principle: ควรมีการชดเชยต่อผู้ที่ได้รับความสูญเสีย จนไม่มีประเทศใดเลยที่ worse off
- 9) Rawl's Maximin Principle: ควรจัดสรรในลักษณะที่ maximize สวัสดิการของประเทศ และ/หรือ บุคคลที่มีระดับสวัสดิการต่ำที่สุด
- 10) Market Justice Principle: เชื้อมันในกลไกตลาด เช่น ควรให้สิทธิในการปล่อยก๊าซแก๊สที่เย็นดีจ่ายในราคาสูงสุด
- 11) Consensus Equity Principle: กระบวนการเจรจาต้องมีความเป็นธรรม
- 12) Convergence Principle: ทุกประเทศควรได้สิทธิในการปล่อยก๊าซต่อหัวของประชากรที่เท่าเทียมกัน
- 13) Environmental Principle: ควรให้ความสำคัญกับปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม และ/หรือ ควรจัดสรรในลักษณะที่ maximize environmental values

5. หลักการที่ใช้ในการวิเคราะห์งานวิจัยนี้ คือ หลัก **Distributive Fairness** ในกรณีของการกระจายภาระความรับผิดชอบในปัญหา **Climate Change** ซึ่ง Ringius et al. (2001) และ Berk and den Elzen (2001) เสนอ 3 หลักการ ที่สามารถใช้พิจารณาไปพร้อม ๆ กัน คือ

- 1) Responsibility: การจัดสรรภาระต่อต้นทุนควรเป็นไปตามสัดส่วนของความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายในการสร้างให้เกิดปัญหา ก็คือ Polluter Pays Principle
- 2) Capacity: การจัดสรรภาระต่อต้นทุนควรเป็นไปตามสัดส่วนของความสามารถที่จะจ่าย ก็คือ Ability to Pay Principle
- 3) Need: มนุษย์ทุกคนควรมีสิทธิขั้นต่ำที่เท่าเทียมกันในการปลดปล่อยก๊าซ ซึ่งเพียงพอแก่การดำรงมาตรฐานชีวิตในระดับที่สมควร ก็คือ Decent Standard of Living

หลักการทั้ง 3 ข้อผูกโยงอยู่กับหลักการของ **UNFCCC Article 3: Principles**

3.1 The Parties should protect the climate system for the benefit of present and future generations of humankind, on the basis of equity and in accordance with their common but differentiated responsibilities and respective capabilities.

3.2 The specific needs and special circumstances of developing country Parties, especially those that are particularly vulnerable ... should be given full consideration.

เนื่องจากเรื่องของ Climate Change เป็นเรื่องที่มีการเจรจาต่อรองมากเพื่อประโยชน์สูงสุดของแต่ละประเทศ ซึ่งวิธีนี้ไม่นำไปสู่ข้อสรุปที่สามารถแก้ไขวิกฤตการณ์ทางสิ่งแวดล้อมได้ ดังนั้น จึงเสนอให้แนวทางที่จะใช้หลักของความเป็นธรรมสำหรับกำหนดพันธกรณีหลังจากนี้ต่อไป

6. ข้อเสนอ

6.1 แนวทางในการจัดการสภาพภูมิอากาศ 6 แนวทาง

- Universal Participation Approach ทุกประเทศมีพันธกรณีร่วมกันในการลด emission โดยมีการแบ่งพันธกรณี
 1. Contraction and Convergence
 2. Contraction but Differentiated Convergence
- Incremental Participation Approach แนวคิดเหมือนพิธีสารเกียวโตที่บางประเทศเริ่มมีส่วนร่วมในการลด emission และจำนวนของประเทศที่เข้ามามีส่วนร่วมเพิ่มขึ้นตามกาลเวลา
 3. Viable Framework for Preventing Dangerous Climate Change
 4. South-North Dialogue on Equity in the Greenhouse
 5. Global Development Rights
- Universal Tax Approach
- 6. Fair Adaptation to Climate Change

6.2 แผนในการลด

กลุ่มที่ 1 Contraction & Convergence เป็นแผนที่มีการเสนอมาเป็นเวลานานนับสิบปีแล้ว

กลุ่มที่ 2 Contraction but Differentiated Convergence

กลุ่มที่ 3 Viable Global Framework for Preventing Dangerous Climate Change

- การรักษาการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิเฉลี่ย ในระดับไม่เกิน 2°C

- แบ่งประเทศต่างๆ ออกเป็นสองกลุ่ม คือ

- 1) กลุ่ม Kyoto Track: มีพันธกรณีในการลด Emissions

- 2) กลุ่ม Greening Track: ควรดำเนินการ Sustainable Development Policies and Measures (SD-PAMs)

Adaptation Track: สำหรับการช่วยเหลือประเทศที่ได้รับผลกระทบของ Climate Change

กลุ่มที่ 4. South-North Dialogue on Equity in the Greenhouse แบ่งประเทศต่างๆ ออกเป็นหกกลุ่ม คือ

- 1) กลุ่มประเทศ Annex II (OECD) มีพันธกรณีในการสนับสนุนประเทศอื่นๆ ในการลด emission

- 2) กลุ่มประเทศ Annex I ที่ไม่เป็น Annex II (EITs)

- 3) กลุ่ม Newly Industrialized Countries (NICs)

4) กลุ่ม Rapidly Industrializing Developing Countries (RIDCs) – ไทยและจีนจัดอยู่ในกลุ่มนี้ มีพันธกรณีที่จะต้องควบคุม emission ไม่ให้สูงเกินไป จะได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากกลุ่มประเทศ Annex II บางส่วน

5) กลุ่ม Other Developing Countries (ODCs) ไม่มีพันธกรณีที่จะต้องควบคุม emission แต่ควรต้องดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน และถ้าจะต้องลด emission ต้องได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากกลุ่มประเทศ Annex II ควรจะได้อย่างเต็มที่

6) กลุ่ม Least Developing Countries (LDCs) ไม่มีพันธกรณีใดๆ เลย แต่ควรต้องดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน

- Adaptation Fund สำหรับช่วยเหลือประเทศที่ได้รับผลกระทบจาก Climate Change โดยดูตัวเลขค่า emission ที่แต่ละประเทศปล่อย

- ข้อเสนอของ South-North Dialogue on Equity in the Greenhouse : ประเทศกำลังพัฒนาต้องลดประมาณ 40% ของค่าที่ปล่อยในปัจจุบัน

กลุ่มที่ 5. Greenhouse Development Rights

- 1) กำหนด Emissions Path ที่เข้มงวดอย่างมาก เพื่อรักษาเป้าหมาย 2°C
- 2) ใช้ดัชนี Responsibility and Capacity Index (RCI) เป็นตัวกำหนดขนาดพันธกรณีของแต่ละประเทศ โดยมีการนำข้อมูลเกี่ยวกับการกระจายรายได้ภายในประเทศมาใช้คำนวณ RCI ด้วย
- 3) เฉพาะประชากรที่มีรายได้ต่ำกว่าระดับ Mitigation Exemption จะไม่มีพันธกรณี
- 4) กำหนดให้ประเทศกำลังพัฒนาต้องลงทุนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามสัดส่วนของ Mitigation Exemption ที่ได้รับ
- 5) Adaptation Fund สำหรับช่วยเหลือประเทศที่ได้รับผลกระทบ

IPCC เสนอให้ประเทศอังกฤษใช้ international Mitigation Obligation ต้องเอาเงินไปชดเชยให้กับประเทศกำลังพัฒนาเพื่อให้ลดภาระแทน ข้อเสนอสิ้นสุดโต่งมากเพราะมีการจำกัดหลัง ค.ศ. 2020 อังกฤษไม่มีสิทธิปล่อย emission เลย

กลุ่มที่ 6 Fair Adaptation to Climate Change เป็นแนวคิดที่ต่างจาก emission trading ใช้ cap and trade

- 1) เป้าหมายอุณหภูมิไม่เกิน 2°C
- 2) ใช้ Uniform Global Carbon Tax (through National Legislation) โดยเริ่มต้นที่ระดับ \$20-50 per ton of CO_{2e}
- 3) Carbon Tax Deduction = 0.5 ton per capita (ในช่วงเริ่มต้น) ทำให้มีรายได้เข้าสู่ประเทศ
- 4) กำหนดให้ใช้ครึ่งหนึ่งของรายได้ภาษีสำหรับ Compensation and Assistance for Developing
- 5) countries โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่เป็น “Vulnerable Countries”

ตารางการเปรียบเทียบข้อเสนอข้างต้นทั้ง 6 ข้อ

Plan	Temperature	Stabilizing Conc.	Responsibility	Capacity	Need	Intra-national	Procedural
C&C	-	(450 ppm-CO ₂)	/	//	-	-	-
CDC	-	-	/	//	//	-	-
VF	2°C	450 ppm-CO ₂	//	//	//	-	-
SN	2°C	400-550 ppm-CO ₂ e	///	///	///	-	-
GDR	2°C	400 ppm-CO ₂ e	///*	///*	///*	//	-
FA	2°C	400-500 ppm-CO ₂	//	//	///	-	//

นอกจาก 2 แรก การกำหนดเป้าหมายอุณหภูมิเท่ากัน คือ 2°C มีการเสนอให้ระดับความเข้มข้นของคาร์บอนไดออกไซด์ในอากาศอยู่ที่ 450 ppm-CO₂ ซึ่งถือว่าต่ำมาก เพราะในปัจจุบัน การเจรจาอยู่ที่ 550 ppm-CO₂ ในเรื่อง Greenhouse Development Rights มีการพูดถึงการกระจายรายได้ และเรื่อง Fair Adaptation มีการพูดถึงกระบวนการเจรจาต่อรองที่ใช้หลักความเป็นธรรม

7. ความสัมพันธ์ระหว่างกลไกของพิธีสารเกียวโตที่มีผลต่อประเทศไทยและการประเมินสถานการณ์ของ CDM ใน UNFCCC (โดย รศ.ดร.นิรมล สุธรรมกิจ)

- เป็นการย้อนไปสำรวจความคิดเห็นของประเทศที่มาซื้อ CDM ของไทยและแรงจูงใจอื่นๆ โดยดูจากกลไกทั้ง 3 ชนิด ในประเทศพัฒนาแล้ว มีการศึกษาความเป็นไปได้และจำลองแบบออกมา เช่น ในเนเธอร์แลนด์

1. การซื้อก๊าซเรือนกระจกที่ได้รับจัดสรร (AAU)
 - Top-down
 2. การดำเนินโครงการลด GHG ร่วมกันภายในภาคผนวก 1/B (JI)
 - Bottom-up
 - Additionalities
 3. การดำเนินโครงการ CDM
 - Bottom-up
 - Additionalities
- กำหนดให้ AAU ERU และ CER เป็นสินค้า ที่มีการซื้อขายกัน 3 ชนิด คือ Assigned Amount Unit (สิทธิในการปล่อย), Emission Reduction Unit (ใช้ใน JI), Certified Emission Reduction คาร์บอนที่ลดลงและเป็นสินค้าที่จะนำไปขาย (ใช้ใน CDM)

- AAU & ERU/CER เป็นสินค้าประกอบกัน (complementary goods) และราคามีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกัน
 - เมื่อมีความต้องการ AAU เพิ่มขึ้น ราคาจะสูงขึ้น
 - แสดงว่าประเทศนั้น จะต้องซื้อ ERU/CER จากประเทศอื่นๆเพิ่มขึ้นเพื่อรักษาระดับ GHG ให้ลดลงตามพันธกรณี ผู้ซื้อมองทั้งสามชนิดประกอบกัน เช่น ถ้าประเทศ อย่างอังกฤษหรือเนเธอร์แลนด์ต้องการปล่อย emission ให้มากขึ้น โดยได้สิทธิ AAU มา 10 หน่วย แต่อยากปล่อย 12 จึงไปซื้อ ERU หรือ CER มาอีก 2 หน่วย ผลลัพธ์เพิ่ม 2 ปล่อยที่อื่น 2 สุทธิเป็น 0 กลายเป็นสามารถปล่อยได้ 12 แต่บัญชีคาร์บอนเป็น 10 เท่าเดิม
- ERU & CER เป็นสินค้าทดแทนกัน (substitute goods)
- ปัญหา : โครงการ CDM จะต้องพิสูจน์ว่าจะต้องใช้เงินไข หรือเทคโนโลยีเพิ่มเติมมี เช่นนั้นจะลดไม่ได้ เพราะฉะนั้นเราจึงต้องเอา CER ไปขายเป็นข้อเงื่อนไขในการหาทำไร เพื่อให้โครงการมีความเป็นไปได้ทางการเงิน ในฐานะผู้ขาย CER ต้องดูว่าต่างประเทศ ต้องการปล่อยเพิ่ม (AAU) หรือไม่ คู่แข่งของ CER คือ ERU ที่เป็นความร่วมมือระหว่างประเทศในกลุ่ม Annex I
 - CDM เปิดช่องไว้ 3 ทาง 1) ไทยสามารถลงทุนทำ CER แล้วไปขาย 2) การร่วมลงทุนจากต่างประเทศ ประเทศใน Annex I และ Annex b เข้ามาร่วม 3) World Bank หรือโครงการสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ เริ่มเข้ามาร่วมลงทุน
 - ERU จะเริ่มขึ้นใน ค.ศ. 2008
- กลุ่มสนับสนุน IET
 - มีต้นทุนต่ำกว่า
 - เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากกว่า เพราะโครงการ JI/CDM ไม่มีความแน่นอนเรื่อง CER ที่คำนวณได้
 - Baseline ของ CDM/JI มีแรงจูงใจให้เกิด CER/ERU มากเกินความจริง
 - เป็นที่ยอมรับมากกว่า โดยเฉพาะการจัดสรร AAU ตามระบบ Grandfathered system
- การตั้ง EU ETS
- กลุ่มสนับสนุน JI/CDM
 - Baseline สามารถปรับปรุงได้
 - ระบบ IET มีปัญหาเรื่อง “hot air”
 - ต้นทุนธุรกรรมจะลดลงตามกาลเวลา
 - มีความได้เปรียบ เพราะไม่มีการจำกัดจำนวน CER
 - Banking CERs (2000-2012)
 - การพัฒนาที่ยั่งยืนภายในประเทศนอกภาคผนวก

8. การประเมินสถานการณ์ของ CDM ใน UNFCCC

- สรุปประเด็นเรื่อง CDM

2005 เพิ่ม Small-scale CDM projects (Type 1-3)

2006 ปรับคำนิยาม Type 2 & Type 3

CDM มี 3 รูปแบบ (สองฝ่าย, ฝ่ายเดียว, หลายฝ่าย)

ผลักดันให้ใช้เครื่องมือด้านการช่วยเหลือทางการเงินสำหรับลดการปล่อย HCFC-23

แทนลงทุนผ่าน CDM ซึ่งเสมือนมีให้มีการขาย CERs จากโครงการประเภทนี้

9. การสำรวจสถานภาพของ CDM ในประเทศต่างๆ

- จาก 854 โครงการ ประมาณร้อยละ 34.5 ไม่มีการถ่ายทอดเทคโนโลยี (ซีเมนต์ การขนส่ง ถ่านหิน)

- ประเทศผู้รับการลงทุนรายใหญ่ คือ จีน อินเดีย บราซิล อินเดีย เป็นประเทศที่มีจำนวนโครงการมากที่สุด (141 โครงการจาก 472 โครงการ ในปี 2006)

- โครงการที่มีค่า Average Reduction มากที่สุด คือ โครงการประเภท 11, 5, และ 10 ซึ่งมาจากเพียงไม่กี่โครงการ (16 โครงการ ให้ 68% ของ Annual Reductions ทั้งหมด)

10. การประเมินสถานการณ์ของ CDM ในประเทศไทย ในปัจจุบันมี 15 โครงการ แบ่งตามประเภทได้ดังนี้

- ประเภทผลิตไฟฟ้าจากชีวมวล 7 โครงการ
- ประเภทผลิตไฟฟ้าและพลังงานความร้อนจากก๊าซชีวภาพ 7 โครงการ
- ประเภทผลิตไฟฟ้าจากขยะฝังกลบ 1 โครงการ
- ประเทศที่สนใจซื้อ CERs ได้แก่ อังกฤษ เดนมาร์ก เนเธอร์แลนด์ ญี่ปุ่น เยอรมนี แต่ในขณะนี้ยังไม่ทราบรายละเอียดจำนวนราคาขายจนกว่าจะถึงวันที่ขาย

โครงการ CER มี 2 ประเภท คือ spot market กับการซื้อขายล่วงหน้า

11. ข้อสังเกตและประเด็นที่ควรพิจารณา

- จีน และ อินเดีย ปล่อย GHG มากเหมือนกับประเทศภาคผนวก 1 แต่ถูกจัดให้อยู่นอกกลุ่ม
- จีน และ อินเดีย เสนอให้ใช้ตัวชี้วัดเป็น emission per capita แทน total emission
- มีข้อเสนอให้ใช้ Sectoral Responsibility แทนการใช้ระดับการพัฒนาประเทศเป็นเกณฑ์ (ภาคผนวก 1 และนอกภาคผนวก) ดังที่เป็นอยู่ในขณะนี้ Sector ไหนปล่อยมากก็ต้องลดมาก แต่ยังมีคำถามในเรื่องของ cap ว่าจะเป็นเรื่องของในประเทศหรือไม่และวิธีการนี้ดีกว่าในสายตาของนักเศรษฐศาสตร์หรือไม่

- ความสำเร็จของ UNFCCC ต้องอาศัยมาตรการภายในประเทศ (ทั้งในและนอกกลุ่มภาคผนวก 1) ซึ่งประเทศกำลังพัฒนา ยังไม่ยินดีหรือไม่มีความพร้อมที่จะมีมาตรการควบคุมภายในที่เข้มงวด

12. ข้อเสนอในการเจรจาในอนาคต

- ประเทศพัฒนาแล้ว ต้องลดการปล่อย GHG ให้มากกว่านี้ เช่น สหภาพยุโรปน่าจะมีวาระซ่อนเร้น ในขณะที่พยายามลดลง 20% คงจะพยายามซื้อ CER จากต่างประเทศ อาจเป็นไปได้ทั้งการขยายตลาด CER หรือไม่ใช้ก็ได้
- การเรียกร้องให้ประเทศพัฒนาแล้วให้ความช่วยเหลือทางการเงินให้มากกว่านี้ เพราะการพึ่ง JI/CDM อาจจะยังไม่เพียงพอหรือทันการณ์
- การผลักดันให้มีการใช้ Adaptation Fund ในประเทศที่อ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- การส่งเสริมความร่วมมือระหว่าง South-South เช่น การตั้งเป้าหมาย หรือการเจรจาคู่

2. การวิจารณ์ร่างรายงานการศึกษาวิจัย

1) ท่านผู้หญิง ดร.สุรวัลย์ เสถียรไทย (สถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม)

1. ความเชื่อมโยง/ผลกระทบต่อข้อตกลงการค้าเสรี : น่าจะมีการวิเคราะห์ไปถึงผลกระทบต่อเรื่องการค้าการลงทุนที่มีความเกี่ยวข้องกับข้อตกลงการค้าเสรีกับประเทศต่างๆ เช่น ในกรณีของสหรัฐฯ ซึ่งไม่ได้ลงนามในพิธีสารเกียวโต และถ้าสหรัฐฯ เข้ามาเสนอโครงการ carbon trading หรือ Clean Air Act จะมีผลต่อพันธกรณีของไทยในพิธีสารหรือไม่ หรือ หากเราต้องการขายเฉพาะสิทธิภายใต้ CDM เราจะสามารถปฏิเสธได้หรือไม่ โดยไม่ไปขัดกับ FTA

2. ท่าที/กลยุทธ์ในการขาย CER: ไทยควรมีการวางแผนและบทบาทอย่างไรบ้าง?

3. เรื่องความเป็นธรรม:

3.1 ไทยน่าจะทำที่และจุดยืนที่เข้มแข็งในเรื่อง historical responsibility ประเด็นนี้น่าคิดว่าความรับผิดชอบของการที่บางประเทศใช้ทรัพยากรและปล่อยมลพิษในกระบวนการพัฒนาประเทศมากกว่าประเทศอื่นจะมีความรับผิดชอบอย่างไร หรือจ่ายเงินชดเชยแก่ประเทศยากจนที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาอย่างไร เช่น กรณีของสหภาพยุโรปมีการเสนอว่าจะมีการถ่ายเทงบประมาณโดยตรง โดยไม่ผ่านโครงการ CDM หรือการขายเครดิต

3.2 ไทยจะมีจุดยืนอย่างไร ในประเด็นของ Off-shoring GHG ที่ประเทศพัฒนาแล้วไม่เป็นผู้ผลิตหรือทำอุตสาหกรรมเอง แต่ยกระดับเป็นผู้นำทางด้านบริการ แต่มาลงทุนสร้างฐานการผลิตที่ก่อให้เกิดปัญหามลพิษในประเทศกำลังพัฒนา นอกจากจะมีการถ่ายโอนมลพิษ และยังมีการถ่ายโอน GHG มายังประเทศกำลังพัฒนา น่าจะดูว่าคุ้มหรือไม่ที่ต้องรับภาระ และการเพิ่มของตัวเลขใน Inventory ทั้งๆ ที่อุตสาหกรรมเป็นของต่างประเทศ อาจจะยกประเด็นนี้มาเจรจากับประเทศ G77 ในการหาจุดยืนร่วมกัน สามารถอ่านเรื่อง Off-shoring GHG เพิ่มเติมได้ที่ A Climate of Injustice ของ MIT Press (<http://mitpress.mit.edu/catalog/item/default.asp?type=2&tid=11032>)

4. ประเด็นของ AAUs, ERUs และ CERs ในตารางที่ 3.2 หน้า 34 โดยปกติการพูดถึง emission trading ทางเศรษฐศาสตร์ จะมีการกำหนดเป้าหมายในการปล่อย ยังข้องใจว่า GHG ที่เกิดขึ้น

จริงของประเทศ Q จึงสูงกว่าเดิม อาจเป็นเพราะประเทศ Q ที่ไปซื้อ CER มานั้น ไม่ได้นำมาคิด และในตารางที่เขียนว่าประเทศ N ไปซื้อ CER จาก ประเทศ P แต่ CER มาอยู่ในช่องของประเทศ P

5. เรื่องที่มักมีการเข้าใจผิด (ในหน้า 33) ที่พูดถึงประเทศที่ขายเครดิตไปแล้ว เหมือนจะเสียเครดิตไป แต่ทาง สผ. ยืนยันว่าใน Inventory ของเราก็ได้เครดิตบวก

2) คุณอารีย์ วัฒนา ทูมมาเกิด (กลุ่มวิเคราะห์มาตรการ สนง.คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ)

1. รายงานนี้มีประโยชน์มาก โดยเฉพาะข้อมูลจำนวนโครงการ JI และ Emission trading ที่ในเว็บไซต์ข้อมูลของ UNFCCC ไม่มี

2. ข้อมูลบางส่วนยังไม่ชัดเจนสำหรับการนำไปใช้กำหนดทำที่

2.1 การร่วมมือ South-South (บทที่ 2 เรื่องความเป็นธรรม): เนื่องจากในแต่ละภูมิภาคมีผลกระทบไม่เท่ากัน บางทีที่มีอุณหภูมิขึ้นเพียง 0.7°C ก็มีความกระทบมากแล้ว น่าจะมองถึงว่าถ้าอุณหภูมิขึ้น 1°C แล้วเกิดผลกระทบต่อประเทศที่เป็นหมู่เกาะ แล้วจะมีมาตรการปรับตัวกันอย่างไร อาจต้องหารือแล้วไปฝากให้ทาง IPCC วิเคราะห์ ซึ่งได้กำหนดเป้าหมาย 2°C ออกมา

2.2 ความพร้อมเรื่องการลงทุนในประเทศไทย: ในฐานะผู้ใช้ข้อมูล ต้องการเห็นข้อมูลที่จะใช้ในการช่วยจูงใจให้มีการเข้ามาลงทุนในโครงการในประเทศไทย นอกจากการเปรียบเทียบระหว่างคนที่สนใจมาลงทุนใน JI หรือ ET เพราะก่อนหน้านี้มีคนเสนอเข้ามามาก แต่ทางไทยมีความล่าช้าในการอนุมัติโครงการ จึงทำให้บรรยากาศเปลี่ยนไป

2.3 ข้อมูลในตารางที่ 4.3 หน้า 53-54 เป็นข้อมูลของปี 2006 น่าจะใช้ข้อมูลปี 2007 ที่ไทยเริ่มเข้าโครงการ

2.4 เรื่อง การตัดสินใจทำโครงการ CDM แบบ unilateral (ในตารางที่ 4.4 หน้า 55-56) ขอชี้แจงว่าภาคเอกชนไทยเริ่มทำแบบ unilateral เนื่องจากมีความพร้อมในด้านทุนและสามารถรอราคาในตลาดได้ ภาครัฐยังไม่มีความพร้อมที่จะทำ เช่นทางกระทรวงคมนาคมและสนข. เริ่มสนใจเรื่องรถไฟฟ้าใต้ดิน ทางกระทรวงวิทยาศาสตร์ เริ่มสนใจเรื่องพลังงานแสงอาทิตย์ แต่ยังอยู่ในขั้นตอนของการศึกษา ทั้งนี้ พัฒนาการในประเทศไทยเริ่มจากการร่วมลงทุนแบบ bilateral ก่อน

2.5 การทำ CDM (หน้า 59) มีทั้งโครงการแบบ Sink และ Non- Sink ประเทศไทยกำหนดให้โครงการ CDM เป็นแบบ non-sink เท่านั้น เนื่องจากไทยเห็นปัญหาในภาคพลังงาน จึงให้ความสำคัญและให้ทำโครงการ CDM ภาคพลังงาน ในเรื่องพลังงานในการคมนาคมและการผลิตพลังงานจากขยะไทยไม่ได้นั่งนอนใจหรือปิดประตูในเรื่องป่าไม้ซึ่งเป็นโครงการแบบ sink แต่ถ้าจะทำแบบโครงการขนาดเล็ก หรือในแบบป่าชุมชน ซึ่ง พ.ร.บ. ป่าชุมชนก็ยังไม่พร้อม

2.6 การเจรจาและการเตรียมความพร้อม: อยากให้เพิ่มประเด็นที่เกี่ยวกับการค้า การติดตามโครงการที่ทาง สผ. มีเอกสาร

2.7 Ad-hoc Working Group on Further Commitments for Annex I Parties under Kyoto Protocol (http://unfccc.int/kyoto_protocol/items/3878.php) มีความสำคัญมาก ควรติดตามเพื่อดูแนวทางการกำหนดพันธกรณีในระยะที่สอง

3. ความเห็น/ ข้ออภิปราย/ คำถามจากผู้เข้าร่วมสัมมนา

1. การกำหนดท่าทีในการเจรจา

- เรื่องของพิธีสารเกียวโตมีมากกว่า CDM ในการเตรียมการเจรจาต้องดูในมิติอื่นๆ สิ่งที่ยังขาดข้อมูล คือ carbon market หาก สกว. มีทุนในการศึกษาเรื่องนี้จะเป็นประโยชน์มาก
- การเจรจาท่าทีโดยนักเศรษฐศาสตร์และนักกฎหมาย ที่แปรเรื่องต่างๆ ให้เป็นเรื่องของการค้าและผลประโยชน์ เรื่องของความเป็นธรรมจึงยากที่จะเกิดขึ้น จำเป็นจะต้องมีการศึกษาร่วมกัน หรือแลกเปลี่ยนข้อมูลกับนักวิจัยในสาขาวิทยาศาสตร์ของ สกว. ด้วยในการกำหนดท่าทีและศึกษา carbon market เพราะปัจจุบัน วิกฤตจากปัญหาโลกร้อนจะเกิดขึ้นเร็วกว่าที่คิดไว้ ทาง IPCC และสถาบันต่างๆ ได้สรุปว่าจะเกิดขึ้นเร็วกว่าที่คิด จากภายใน 50 ปีเป็น 30 ปี โดยมีปรากฏการณ์ที่เป็นตัวเร่ง เช่น ความผิดปกติของ permafrost (มีขนาดเท่ากับประเทศเยอรมนี) ที่เกิดขึ้นในเขตไซบีเรีย ซึ่งปกติจะมีช่วงที่อุณหภูมิสูงกว่า 0°C เป็นระยะ 4 เดือนในหนึ่งปี แต่ขณะนี้มีการเปลี่ยนแปลงของช่วงเวลาที่น้ำแข็งละลายนานขึ้น 2 เดือน ทำให้น้ำแข็งละลายไปถึงพื้นผิวดินที่มีซากพืช-สัตว์ ซึ่งเป็นแหล่งสะสมของก๊าซมีเทนเป็นครั้งแรก ส่งผลให้มีก๊าซมีเทนผุดขึ้นมาในทะเลสาบ และมีเมเทนนั้นมี GHGs มากกว่าคาร์บอนไดออกไซด์ 20 เท่า และที่กรีนแลนด์ที่เคยมีช่วงน้ำแข็งละลายเพียง 4 เดือน ในปัจจุบัน ช่วงน้ำแข็งละลายกลายเป็น 8 เดือน
- สิ่งที่จะเจรจาในเรื่องการกำหนดพันธกรณีของประเทศพัฒนาแล้ว จะมีการคุยใน Ad-hoc Working Group (AWG) ในหลายปัจจัย เรื่องเงินและอินเดีย ที่ต้องการให้ใช้สูตร emission per capita ประเทศพัฒนาแล้วก็ต้องระวังท่าที ประเทศไทยก็ต้องศึกษาว่าแบบใดจะดีที่สุด หากดู technical paper ของ UNFCCC ที่จะเสนอใน AWG ประกอบด้วยจะเป็นประโยชน์กับงานวิจัย เช่น การดู GDP Growth, emission trend ประกอบกัน การดูในระดับภูมิภาคก็ยังไม่ลึกพอ

2. โครงการ Unilateral :

- ควรมีการเจาะลึกมากกว่านี้แลกเปลี่ยนข้อมูล ว่าไทยมีช่องทางที่จะได้เครดิตได้อย่างไร ทางกระทรวงพลังงานมีนโยบายและการปฏิบัติงานส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทน รวมทั้งการเพิ่มประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นการใช้งบประมาณของรัฐ เป็นไปได้หรือไม่ที่จะให้โครงการเหล่านี้เป็น unilateral ของภาครัฐ
- นโยบายของกระทรวงพลังงานเป็นการส่งเสริมข้อมูลให้กับโครงการ CDM แต่เป็นการลงทุนของเอกชน ถ้ารัฐจะลงทุนเองจะไม่ง่าย เพราะมีระเบียบหลายขั้นตอน
- การทำให้โครงการของรัฐเป็น CDM ต้องกำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ตั้งแต่แรก สามารถเสนอสองทาง คือ CER เป็นของรัฐ สามารถขายหรือไม่ขายก็ได้ หากขายรัฐก็ต้องแบกรับความเสี่ยง แต่ถ้าไม่ขาย CER ที่เกิดขึ้นเป็นของรัฐ รายได้ส่งเข้ากระทรวงการคลัง กรณีของเงินและเกาหลีมีการตั้งหน่วยงานที่เรียกว่า private partnership ขึ้นมาบริหารจัดการโครงการให้กับรัฐ

- กรณีของการไฟฟ้าฝ่ายผลิต ก็มีความสนใจที่จะทำในฐานะรัฐวิสาหกิจ ทาง World Bank ก็เสนอโครงการเข้ามา

3. Sectoral Responsibility:

- มีการแบ่งเป็นภาคผลิตพลังงาน, ขนส่ง, อุตสาหกรรม, เกษตร และครัวเรือน
- ภาคที่ปล่อย emission ส่วนมากของโลกคือภาคการผลิตพลังงาน ถ้าหากมีการหยิบยกข้อเสนอ sectoral responsibility ขึ้นมาเจรจา จะเป็นการเปลี่ยนทิศทาง จึงต้องมองแยกแยะระหว่างการลด emission เพื่อการดำรงชีพกับเพื่อความฟุ่มเฟือย ควรมีการจัดลำดับความสำคัญในการลด emission เช่น ต้องเน้นการลด emission เพื่อความฟุ่มเฟือยก่อนเพื่อการดำรงชีพ

4. สหภาพยุโรปกับการประกาศลด GHG:

- เนื่องจากไม่มีประเทศใดในยุโรปตะวันตกสามารถลดได้ตามเป้า เยอรมนีเป็นประเทศเดียวที่ลดได้มากที่สุดแต่ก็ยังสูงกว่าเป้า 1% ตอนนี้จึงพยายามซื้อ carbon credit จากรัสเซีย รวมทั้ง CER ในขณะที่มีวาระซ่อนเร้น คือ การช่วงชิงความได้เปรียบ เพราะทางยุโรปมองว่ามีความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีการผลิตพลังงานทดแทน ยิ่งสามารถลดได้มาก ก็จะขายเทคโนโลยีได้มาก
- ควรตรวจสอบอีกครั้ง เพราะมีข่าวว่าสหภาพยุโรป ประกาศจะลด 30% ภายใน 2020 ไม่ใช่ 20%
- ในขณะที่การเจรจาพหุภาคีดำเนินไป ทางยุโรปออกมาตราการฝ่ายเดียวในหลายๆ เรื่อง ซึ่งเชื่อมโยงกับเรื่องของการค้า เช่น เรื่องข้อกำหนดเกี่ยวกับการบิน ซึ่งมีนัยยะที่จะกระทบต้นทุนของผู้ส่งออกสินค้าไทย เพราะทางยุโรปก็มีความห่วงใยเรื่องความปลอดภัยทางด้านอาหารด้วย เป็นการสร้างกฎที่ใช้ภายในและบังคับใช้ประเทศที่สามด้วย และก็ไปสร้างตลาด CDM ในเรื่องที่ยกข้อกำหนดใหม่ออกมา แต่กรณีของจีนใช้ประโยชน์จากพหุภาคีไปลดการเสียประโยชน์ใน unilateral ควรมองภาพทั้งสองไปพร้อมๆ กัน
- ในขณะที่เวที WTO ไม่เกิดความคืบหน้า ทั่วโลกจึงจะมาใช้เวทีของ climate change เพื่อการเจรจาที่แผ่ววาระทางการค้า น่าจะมีการศึกษาต่อในแง่ของการนำเรื่องสิ่งแวดล้อมมาเป็นข้อกีดกันทางการค้า

5. ความร่วมมือ South-South:

- ควรเน้นการเจรจาเรื่อง Adaptability ของประเทศไทย ว่าประเทศที่พัฒนาแล้วจะช่วยให้ได้อย่างไร

6. ทำที่และจุดยืนของไทยหลังพิธีสารเกียวโต

- ในการกำหนดพันธกรณีหลัง 2012 ควรให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานะโลกร้อนว่าในปัจจุบันมีการปล่อย emission CO₂ อยู่ที่ 35,000 ล้านตันรักษาระดับความเข้มข้น ถ้าต้องการรักษาระดับความเข้มข้นต้องลดลงในระดับ 10,000-15,000 ล้านตันต่อปี เพื่อเป็นการชี้ว่าการลดต้องเป็นการ

ลดอย่างรุนแรง ในขณะเดียวกัน CO₂ เพิ่มขึ้น 3 ppm ต่อปี จึงมีแนวโน้มประเทศกำลังพัฒนาจะต้องมีพันธกรณีในการลดในระยะหลังพิธีสารเกียวโต

- การปล่อย emission ของประเทศไทยน่าจะอยู่ในระดับ 20-25% ของโลก ยังไม่มีหน่วยงานได้รับรองตัวเลขที่แท้จริง ทาง IPCC ประเมินว่า 220-230 ล้านตันต่อปี ซึ่งเป็นตัวเลขปี 1994 ตัวเลขปัจจุบันน่าจะอยู่ที่ 400 ล้านตันต่อปี หรือ 6-7 ตันต่อคน ต่อปี ถ้าต้องการรักษาระดับความเข้มข้นประชากรโลกต้อง 6-7 พันล้านคน ปล่อยได้ไม่ถึง 15,000 ตันต่อคน ต่อปี

- ผู้ประกอบการกังวลเรื่อง Post Kyoto ว่าประเทศไทยจะต้องมีพันธกรณีในช่วง 2015-2020 มากน้อยอย่างไร เพราะถ้าตัดสินใจลงทุนทำโรงงาน โรงงานนั้นจะอยู่ถึง 30 ปี จึงต้องการเห็นภาพที่ชัดเจน

7. ระดับความเข้มข้นของคาร์บอนไดออกไซด์ในชั้นบรรยากาศ : ทาง IPCC ได้ทำ technical paper จาก 4th Assessment Report ซึ่งเป็นพื้นฐานในการเจรจาเรื่องของพันธกรณีสำหรับประเทศในกลุ่ม Annex I เพื่อใช้ในการเจรจา มีการคำนวณว่าระดับความเข้มข้นของคาร์บอนไดออกไซด์ในชั้นบรรยากาศไม่ควรเกิน 300 ppm แต่ในปีที่ผ่านมาวัดได้ 380 ppm ซึ่งอยู่ในขั้นอันตราย ในรายงานบอกว่า ถ้าพุ่งถึงระดับ 445-490 ppm ย่อมหมายถึงการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิโลก 2.0-2.4 °C จากปี 1990 ดังนั้น ถ้าจะป้องกันผลร้ายที่จะเกิดขึ้นในปลายศตวรรษนี้ 2020 ต้องลดให้ได้ 40% แต่ในพันธกรณีระยะแรก ระหว่าง 2008-2012 จะให้ลดเพียง 5% IPCC ยังเสนอว่าในปี 2050 ต้องลดถึง 80% ซึ่งถือว่าสูงมากสำหรับประเทศกำลังพัฒนา

8. ระหว่าง AAUs กับ CERs:

- ราคาไม่ใช่ประเด็น ไม่ใช่ราคาของ CERs ต่ำแล้ว ผู้ซื้อจะสนใจแต่ AAUs ที่จริงมีหลายประเด็น ถ้าดูในรายงานของ UNFCCC จะเห็นว่า AAUs สามารถถ่ายโอนได้ แต่ CERs ถ่ายโอนไม่ได้ มีการจำกัดปริมาณ สมมติมีประเทศในกลุ่ม Annex I ไปกว้านซื้อ CERs มามากมาย แล้วเกิน แต่สามารถถ่ายโอนได้เพียง 2.5% ในระยะของพันธกรณีที่ 2 ดังนั้น AAUs น่าสนใจกว่าเพราะเป็น paper-based และมีความเสี่ยงน้อยกว่า แต่ราคาสูงกว่า CERs

- ไม่เห็นด้วยกับการที่ระบุว่าเมื่อมีความต้องการ AAUs ราคา CERs จะเพิ่ม (ใน power point หน้า 14 หรือ 27) คำว่า AAU เป็นสิทธิในการปล่อย เหมือน Emission Allowance ภายใต้ EU ETS ในเมื่อเป็นสิทธิ ไม่น่าจะเป็นเรื่องที่ต้องมีความต้องการ

9. ต่อคำถามว่าสามารถเก็บ CER ข้ามปีผ่าน banking ได้หรือไม่ สามารถเก็บได้ เมื่อได้ราคาที่ถูกใจแล้วค่อยขายก็ได้ แต่ควรปล่อยก่อนปี 2012

- ข้อมูลเกี่ยวกับ 15 โครงการ ควรใส่หมายเหตุว่าเป็นข้อมูลเบื้องต้น แต่ไม่ใช่ข้อมูลปัจจุบัน เพราะมีการเปลี่ยนแปลงไปมากแล้ว

- ตลาดในเรื่องนี้ไปเร็วมาก มีโครงการแบบ voluntary เช่น โครงการฟาร์มหมู ที่มีผู้ติดต่อเข้ามาซื้อ ส่วนมากเป็นการมาซื้อเพื่อสร้างแบรนด์ ส่งเสริมภาพพจน์ของบริษัทว่าได้ช่วยลดภาวะโลกร้อน

12. การนำไปใช้เป็น CDM: ภาคเอกชนเห็นว่าเป็นเรื่องที่ซับซ้อนและยาก เช่น การผสมไบโอดีเซล การออก CER ว่าลดการปล่อย CO₂ ไปเท่าไร เป็นไปได้ค่อนข้างยาก รวมทั้งการปลูกป่า ก็มีเงื่อนไขว่าต้องเป็นพื้นที่ที่เป็นป่ามา 50 ปี เช่น ปตท. ทำโครงการปลูกป่า โดยให้หน่วยงานที่เป็นกลางมาประเมินค่า Carbon Sink ว่ามีประมาณ 10 ล้านตัน เมื่อปี 2547 แต่ไปใช้เป็น CDM ได้ยาก ขณะนี้ Carbon Sink จากการปลูกป่า 1 ล้านไร่ ที่วิเคราะห์มาได้ 20 ล้านตัน ยังไม่สามารถใช้เป็น CDM

- ต่อคำถามโครงการที่ทาง ปตท. ทำไปแล้วจะสามารถเป็นโครงการ voluntary ได้หรือไม่ มีคำตอบว่าที่ผ่านไปแล้ว ไม่ได้แน่นอน จะต้องมีการระบุไว้ในวัตถุประสงค์ว่า “เพื่อลดก๊าซเรือนกระจก” ถ้าทำไปแล้วโดยไม่ได้เขียนไว้ก่อนแล้วต้องมาเติมทีหลัง ก็เป็นเรื่องไม่โปร่งใส แต่สำหรับโครงการที่ทำไปแล้วน่าจะมีการศึกษาเพื่อคำนวณแล้วตั้งเป็นบัญชี voluntary หรือเครดิต

- ควรมีการศึกษาว่าถ้าไทยจะทำโครงการ CDM ควรทำในด้านใดบ้าง

- องค์การมหาชนด้านก๊าซเรือนกระจก ที่เพิ่งตั้งขึ้นมา ควรเป็นผู้ให้ความรู้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พยายามต่อยอดโครงการกำจัดขยะเป็น CDM แต่เมื่อได้ CER มาต้องเป็นของรัฐ

13. การเพิ่มเติมเนื้อหาเพื่อความเข้าใจของผู้อ่าน

- Annex I/B น่าจะใช้ Annex B โดยวงเล็บว่า คือ Annex I ภายใต้ UNFCCC

- คำว่า “Banking” เดิมทีหมายถึงประเทศที่มีพันธกรณี ที่เก็บสะสมไว้และนำไปใช้ต่อไป แต่ปัจจุบันมักจะใช้ในความหมายของการเก็บสะสมเพื่อเก็งราคาดตลาด การแปลว่า “ระบบธนาคาร” ไม่น่าจะถูก

- คำว่า EU Emissions Trading Scheme - EU ETS

(<http://ec.europa.eu/environment/climat/emission.htm>) เป็น Directive กฎระเบียบที่ถูกกำหนดขึ้นมาตั้งแต่ปี 2003 เพื่อการซื้อขายภายในกลุ่ม แต่ในปี 2004 มีการออก EU Linking Directive เพื่อการซื้อเครดิตจาก CDM และ JI สามารถดูรายละเอียดได้ที่เว็บไซต์ของสถาบันวิจัยพลังงาน (<http://www.eri.chula.ac.th/>) หรือ www.thaicdmforum.net

- ไม่เห็นด้วยกับประเด็นที่บอกว่า Emission trading เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากกว่า JI หรือ CDM (ใน slide ที่ 28)

- การลด FFC 23 เสมือนไม่ให้มีการขาย CER : ที่จริงแล้ว FFC มี global warming potential อยู่หลายเท่าของ CO₂ หากลดไปได้หนึ่งตัน ทำให้ขาย CER ได้เยอะ สามารถนำรายได้มาเสริมโครงการอื่นๆ น่าจะสนับสนุนให้มีการขายมากกว่า

- คำว่า Host Country น่าจะใช้คำว่า “ประเทศเจ้าบ้าน” แทน “ประเทศผู้รับทุน” ซึ่งน่าจะชัดเจนกว่า

- เห็นด้วยกับประเด็นเรื่องความสำเร็จของ UNFCCC มีการพูดถึงประเทศกำลังพัฒนาจะต้องมีมาตรการควบคุมภายในในเชิงกฎหมาย แต่ขอให้มองหลายมุมในเรื่องของการออกกฎหมายเพื่อส่งเสริม CDM เพราะถ้าออกมาในเชิงบังคับเรื่อง base line ภาคประชาชนจะมองว่าเป็นการกีดกันทางการค้า

14. มาตรการลด CO2 กับมาตรการทางการค้า: อยากให้ศึกษาลงลึกถึงการที่ธุรกิจในประเทศพัฒนาแล้วมักใช้มาตรการ carbon rating, carbon labeling, หรือ packaging

- ทาง สกว. มีโครงการศึกษา EU Packaging Directive โดยเฉพาะ

15. ถ้าเครื่องมือในการเจรจาเป็นเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ อำนาจในการต่อรองของคนทำงานด้านการอนุรักษ์มีมากแค่ไหน จะสามารถสู้วิกฤตได้อย่างไร และจะสามารถหาเครื่องมืออื่นมาเจรจาต่อรองได้หรือไม่

- จากปัญหานี้ ต้องมองลึกไปถึงปรัชญาของวิถีชีวิตมนุษย์ รายงานชิ้นนี้เป็นตัวอย่างของเอกสารที่ต้องใช้ในการกำหนดจุดยืนในการเจรจาในช่วงหลังพิธีสารเกียวโต จากเบื้องต้นเป็นงานศึกษาทางวิทยาศาสตร์ล้วนๆ เกี่ยวกับการรักษาสมดุลย์ของก๊าซเรือนกระจก แต่การปล่อยเป็นไปตามระบบทุนนิยมโลกและการพัฒนาอุตสาหกรรม แต่มนุษย์ต้องการที่จะรักษาสมดุลย์ไปพร้อมๆ กับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ จึงเป็นที่มาของการใช้ model ทางเศรษฐศาสตร์เพื่อดูว่าประเทศที่ใช้ทรัพยากรไปก่อนในการพัฒนาจะไปเสียความสุขให้กับประเทศที่ยากจนกว่าได้อย่างไร จากนั้นก็นำไปสู่กฎหมายระหว่างประเทศ ทั้งนี้ ในทางวิทยาศาสตร์มีเพียง 1-2 หลักการ คือ ต้องรักษาระดับความเข้มข้นและป้องกันไม่ให้มีเพิ่ม แต่ถ้าคิดถึงการวัดผลการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ก็ต้องใช้ทรัพยากรและการปล่อยก๊าซเรือนกระจก หากดูแนวคิดของพรคกรีน หรือนักอนุรักษ์ จะเห็นว่ามอง technology เป็นเครื่องมือในการ adaptation แต่ไม่ใช่ในการหาความมั่งคั่ง

- สผ. ยืนยันว่าในฐานะ National Focal Point มีจุดยืนที่จะทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวม แต่ในวันนี้เป็นการพิจารณาเรื่องพิธีสารเกียวโตที่เป็นกติการะดับโลก จึงเป็นการร่วมกันให้ความเห็นในเรื่องของการหาโอกาส

การตอบคำถามของนักวิจัย

ดร.ชโลธร แก่นสันติสุขมงคล

- มีการพูดถึง historical responsibility อยู่ ว่าประเทศที่พัฒนาแล้วควรรับผิดชอบใน emission ที่ปล่อย แต่มีข้อถกเถียงว่าตอนที่ปล่อยนั้น ผู้ปล่อยไม่คิดว่าจะเกิดปัญหา แต่ก็มีกรณีขีดเส้นตามพิธีสารเกียวโตตั้งแต่ 1990 เป็นต้นมาว่าจะใช้ข้ออ้างเดิมไม่ได้ ในฐานะของประเทศกำลังพัฒนา ไทยควรยึดในท่าทีตามพิธีสารเกียวโต

- ประเด็นเรื่องการปล่อยเพื่อการดำรงชีวิตและเพื่อการใช้ฟุ่มเฟือย มีการศึกษากันมานาน แต่ไม่ได้รับการหยิบยกมาพูดในเวทีเจรจา และในฐานะของประเทศกำลังพัฒนา ไทยควรยึดจุดยืนนี้เช่นกัน

- เรื่องก๊าซมีเทนใน Permafrost การใช้ model ในปัจจุบันยังไม่ได้ใช้ uncertainty มาคำนวณ คนที่ศึกษาเรื่องนี้เชื่อว่าเมื่อถึงจุด 550 ppm-CO2 มีเทนใน Permafrost จะถูกปล่อยออกมา เพราะฉะนั้นต้องรักษาอยู่ที่ 400-450 ppm-CO2

คุณบัญชา เศรษฐศิริโรตม์

- จากการสัมมนาได้โจทย์เพื่อศึกษาต่อ 3 ประเด็น

- 1) โจทย์เกี่ยวกับ Post-Kyoto : พันธกรณี ทำที่และจุดยืนของไทยจะเป็นอย่างไร
- 2) ประเด็นปัญหาการค้ากับสิ่งแวดล้อม: สามารถมองเป็นทั้งการกีดกันทางการค้าและโอกาส กรณีของ EU-ASEAN FTA เรื่องนี้คงมีอยู่แน่ในการเจรจา เช่น GHG Inventory ควรให้ EU เป็นฝ่ายที่ได้รับเครดิต หรือของไทย
- 3) แนวคิดและจุดยืนที่จะรักษาสมดุลย์ ท่ามกลางสถานการณ์ที่ขึ้นอยู่กับกรอบของตัวเลข จากการซื้อขายแลกเปลี่ยน ควรคิดถึงแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนและการร่วมแก้ปัญหาโลกร้อนด้วย

กำหนดการ และรายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมแต่ละครั้ง

เวทีสัมมนาครั้งที่ 1

เรื่อง “Carbon Trading กับ การแก้ปัญหาโลกร้อน ”

วันพฤหัสบดีที่ 7 ธันวาคม 2549 เวลา 09.00 -12.30 นาฬิกา

ณ ห้อง 12 ชั้น 2 อาคารเกษมอุทยานิน คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จัดโดย : โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม
ร่วมกับ

สถาบันวิจัยสังคม คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และโครงการศึกษาและปฏิบัติการงานพัฒนา

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

วิทยากร

1. คุณแลรี่ โลห์แมน	คณะวิจัยคอร์เนอร์เฮาส์ ประเทศอังกฤษ
2. ท่านผู้หญิง ดร.สุชาวัลย์ เสถียรไทย	สถาบันธรรมชาติเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม

กระทรวงการต่างประเทศ

- กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย

3. ดร.พรชัย ดำเนวิวัฒน์	รองอธิบดี

- กรมองค์การระหว่างประเทศ

4. คุณอังสนา สีหพิทักษ์	ผู้อำนวยการกองกิจการเพื่อการพัฒนา

- กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

5. คุณธนบดี จูทอง	กองสนเทศเศรษฐกิจ
6. คุณสุภาโชค เป้นทรง	กองสนเทศเศรษฐกิจ

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.)

7. คุณอารีย์ วัฒนา ทุมมาเกิด	หัวหน้ากลุ่มวิเคราะห์มาตรการ
สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ
8. คุณปองทิพย์ ภูวเจริญ	สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ
9. คุณสุพจน์ ชุณหะวัณดิอนันต์	ผู้ประสานงานโครงการจัดการและฟื้นฟูลุ่มน้ำปากพนัง

- กรมควบคุมมลพิษ

10. คุณพิชญา เกตุสุทธิ	ส่วนมลพิษทางอากาศจากอุตสาหกรรม

- สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติ

11. คุณวัชรีย์ ผลเดชสถาพร	สำนักความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติ
และสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ |
|---------------------------|---|

กระทรวงอุตสาหกรรม

- กรมโรงงานอุตสาหกรรม

12. คุณนพพร ศิวยุทธ	นักวิทยาศาสตร์ 9 ชช สนง.เทคโนโลยีน้ำและ
การจัดการมลพิษโรงงาน
13. คุณศิริพงษ์ สูงสุวรรณ	ผู้อำนวยการสำนักเทคโนโลยีความปลอดภัย
14. คุณบงกช กิตติสมพันธ์	ผู้อำนวยการส่วนความตกลงพหุภาคีด้านสิ่งแวดล้อม
ความปลอดภัยและความร่วมมือระหว่างประเทศ
สำนักสนธิสัญญาและยุทธศาสตร์

- การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

15. คุณมุกิตา ตรีวิทยาภูมิ	วิศวกร 7 ฝ่ายสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย

กระทรวงพลังงาน

- กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน

16. คุณอารีรัตน์ อยู่หุ่น	นักวิทยาศาสตร์ 8
17. ดร.สุกมล หิฎฐิระนันท์	แทน ดร.บุญรอด สัจจกุลนุกิจ

- สำนักงานปลัดกระทรวงพลังงาน

18. คุณอัจฉรา บุรพา	สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์

- สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน

19. คุณฤกษ์ฤทธิ เคนทหาราช	สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน
20. คุณวัชรระ พจี	สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน

สำนักนายกรัฐมนตรี

- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

21. คุณสุปราณี จงดีไพศาล	รองผู้อำนวยการฝ่ายสวัสดิการสาธารณะ

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)

22. คุณสุรัชย์ คุ่มสิน	หัวหน้ากลุ่มงานสิ่งแวดล้อม สำนักวางแผน
ทรัพยากรธรรมชาติฯ
23. คุณชมพูนุท ช่างโชติ	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายฯ 8ว สำนักวางแผน
ทรัพยากรธรรมชาติ ฯ
24. คุณเศกสรร ผุดผาด	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายฯ 6 สำนักวางแผน
ทรัพยากรธรรมชาติ ฯ

นักวิชาการมหาวิทยาลัย

- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 - 25. รศ.ดร.ดาวัลย์ วิจารณ์ะเดช ผู้อำนวยการ สถาบันวิจัยพลังงาน
 - 26. อาจารย์สุวัฒนา ธาตานิติ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยสังคม
 - 27. อาจารย์ชาญชัย ชัยสุขโกศล คณะรัฐศาสตร์
 - 28. อาจารย์ประภาส ปิ่นตบแต่ง คณะรัฐศาสตร์
 - 29. อาจารย์อุกฤษณ์ ปัทมพันธ์ สถาบันเอเชียศึกษา
 - 30. อาจารย์ปกรณ์ เลิศเสถียรชัย CSDS
 - 31. คุณสาริต มนัสสุรกุล นิสิตปริญญาโท ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
 - 32. คุณประทีปจิต นิละไพจิตร นักศึกษา คณะรัฐศาสตร์
 - 33. คุณอรวรรณ รัตนปรีนทร์ นักศึกษา
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
 - 34. คุณสลักใจ เจนจริยโกศล บัณฑิตวิทยาลัยร่วมด้านพลังงานและสิ่งแวดล้อม
- มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 - 35. คุณอรนภา อบสุวรรณ นักศึกษา
- มหาวิทยาลัยมหิดล
 - 36. คุณปรัชญา ชันทอง นักศึกษา

ภาคเอกชน

- สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย
 - 37. คุณบัณฑิต วงศ์สีลโชติ รองประธานคณะกรรมการประเด็นการค้า
 - 38. คุณนพวรรณ ฉลองพันธุ์ คณะอนุกรรมการประเด็นการค้า
 - 39. คุณรังสรรค์ คำราชา เจ้าหน้าที่คณะทำงานคณะอนุกรรมการ
ประเด็นการค้า
 - 40. คุณสุกัญญา ใจชื่น เจ้าหน้าที่คณะทำงานคณะอนุกรรมการประเด็นการค้า
 - 41. คุณวาสนา สมเนตร์ เจ้าหน้าที่คณะทำงานคณะอนุกรรมการประเด็นการค้า
- สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
 - 42. คุณเชวง จาว บริษัท ไบเออร์ไทย จำกัด

สถาบันวิจัยอิสระ / องค์กรพัฒนาเอกชน

- 43. คุณจันทกานต์ หวังเพชร สถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม
- 44. คุณพูนสิริ ลือคุณา รองผอ.ฝ่ายการจัดการสิ่งแวดล้อม สถาบันคีนันแห่งเอเชีย
- 45. คุณพิทยา ว่องกุล มูลนิธิสถาบันวิถีทรรศน์
- 46. คุณพรศรี ปัญญาปิยะกุล มูลนิธิสถาบันวิถีทรรศน์

47. คุณสิทธิศักดิ์ อภิชาติชนพัฒน์	กรีนพีซ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้
48. Khun Dale Jiajun Wan	Internation Forum on Globalization
49. คุณจิราวัฒน์ รัตไว	มูลนิธิชุมชนไทย
50. คุณอุษณีย์ นะสั่ม	มูลนิธิพลังไท
51. คุณพรพนา ก้วยเจริญ	มูลนิธิฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ
52. คุณเปรมฤดี ดาวเรือง	มูลนิธิฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ

องค์กรร่วมจัด

53. คุณบัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์	โครงการศึกษาและพัฒนาองค์ความรู้ด้านความตกลงพหุภาคีด้านสิ่งแวดล้อม (สกว.)
54. Khun Nicola Bullard	โครงการศึกษาและปฏิบัติการงานพัฒนา (FOCUS)
55. Khun Anoop Suluman	โครงการศึกษาและปฏิบัติการงานพัฒนา (FOCUS)
56. คุณศรินทร์ ประชาสันต์	โครงการศึกษาและปฏิบัติการงานพัฒนา (FOCUS)
57. คุณชนิศา กล่อมทอง	โครงการศึกษาและพัฒนาองค์ความรู้ด้านความตกลงพหุภาคีด้านสิ่งแวดล้อม (สกว.)
58. คุณจรัสพร รักษาแก้ว	โครงการศึกษาและพัฒนาองค์ความรู้ด้านความตกลงพหุภาคีด้านสิ่งแวดล้อม (สกว.)

สื่อมวลชน

59. คุณมุกดา เชื้อขั่ง	ประเทศไทย ออนไลน์
60. คุณจุฬารรณ สุทธิมาศ	สถาบันข่าวอิสรา
61. คุณชญญา อภัยจิตต์	สถานีโทรทัศน์ ช่อง 7
62. คุณพีรพล อนุตรโสทธิ	สำนักข่าวไทย / สถานีโทรทัศน์ ช่อง 9
63. คุณวีรยุทธ บุญรอด	ช่างภาพ สถานีโทรทัศน์ ช่อง 9
64. คุณสมคิด	สถานีโทรทัศน์ ช่อง 7
65. คุณพรเพชร นิวาท	นสพ.บางกอกโพสต์
66. คุณอภิญา	นสพ.บางกอกโพสต์
67. คุณชุตีมา นุ่มมัน	นสพ.มติชน
68. คุณยุวดี เตชะไพฑูรย์สุข	เนชั่น กรุป
69. คุณสรัญญา มูลมา	สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน
70. คุณณัฐพล กิตติพลพิบูรณ์	Sin Citung Yuan
71. คุณสมบูรณ์ พัฒนาปรีชาเสถียร	ประชาสัมพันธ์จุฬาฯ
72. Khun Richard Btrlluh	Washinton Times

กำหนดการสัมมนา

เรื่อง “Carbon Trading กับ การแก้ปัญหาโลกร้อน ”

วันพฤหัสบดีที่ 7 ธันวาคม 2549 เวลา 09.00 -12.30 นาฬิกา

ณ ห้อง 12 ชั้น 2 อาคารเกษมอุทยานิน คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จัดโดย : โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม

ร่วมกับ

สถาบันวิจัยสังคม คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และโครงการศึกษาและปฏิบัติการงานพัฒนา

09.00 - 09.30 น. ลงทะเบียน

09.30 – 09.40 น.
กล่าวต้อนรับและชี้แจงวัตถุประสงค์

09.40 – 11.00 น. การบรรยายพิเศษ
โดย

- คุณแลร์รี่ โลห์แมน (Larry Lohmann)
คณะวิจัยคอร์เนอร์เฮาส์ (Corner House research group)

ดำเนินรายการ

โดย

- รศ.สุริชัย หวันแก้ว
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

11.00– 12.30 น.
ซักถาม อภิปราย แสดงความคิดเห็น

12.30 น.
รับประทานอาหารกลางวัน

หมายเหตุ : การอภิปรายจะรับฟังได้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

เวทีสัมมนาครั้งที่ 2

เรื่อง “ การเจรจา FTA ไทย-ญี่ปุ่น กับประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อมและมลพิษ ”

วันศุกร์ที่ 8 ธันวาคม 2549 เวลา 09.45 – 12.00 นาฬิกา

ณ ห้องกาหลา ชั้น 3 โรงแรมสวนดุสิต เฟลส (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต)

จัดโดย : โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

วิทยากร

1. ท่านผู้หญิง ดร.สุชาวัลย์ เสถียรไทย	สถาบันธรรมชาติเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม
2. คุณเพ็ญโฉม แซ่ตั้ง	กลุ่มศึกษาและรณรงค์ปัญหามลพิษอุตสาหกรรม
3. คุณกิตติคุณ กิตติอร่าม	กรีนพีซ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้
4. คุณบัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์	โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม (สกว.)
5. Mr.Toshi Doi	Senior Adviser Mekoy Watch
6. คุณชาญชัย ปานชื่น	สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
7. คุณสุพจน์ ชุณหิชาตอนันต์	สผ. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
8. คุณชัยญา สุทธิมาศ	สถานีโทรทัศน์ ช่อง 7
9. คุณวรรณวิภา ไชยศรี	สถานีโทรทัศน์ ช่อง 7
10. คุณกิตติพัฒน์	สถานีโทรทัศน์ ช่อง 7
11. คุณยงยุทธ คงเกษม	หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์
12. คุณพิมล สว่างกิจ	หนังสือพิมพ์ไทยนิวส์
13. คุณมุกดา เชื้อช้าง	ประชาไท ออนไลน์
14. คุณจุฬารัตน์ สุทธิมาศ	สถาบันข่าวอิสรา
15. คุณณัฐพล กิตติพลพิบูลย์	สมาคมฮากกาแห่งประเทศไทย
16. คุณจันทกานต์ แก้วเพชร	สถาบันธรรมชาติเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม
17. คุณชนิสรา กล่อมทอง	โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม (สกว.)
18. คุณจรัสพร รักษาแก้ว	โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม (สกว.)

กำหนดการสัมมนา

เรื่อง “ การเจรจา FTA ไทย-ญี่ปุ่น กับประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อมและมลพิษ ”

วันศุกร์ที่ 8 ธันวาคม 2549 เวลา 09.45 – 12.00 น

ณ ห้องกาหลา ชั้น 3 โรงแรมสวนดุสิต เฟลส (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต)

จัดโดย : โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม

09.45 – 10.00 น. ลงทะเบียน

10.00 – 10.10 น. กล่าวต้อนรับและชี้แจงวัตถุประสงค์การสัมมนา

10.10 - 11.30 น. การอภิปรายเรื่อง FTA ไทย-ญี่ปุ่น กับ ปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมและมลพิษ
นำโดย

ประเด็น : ประสบการณ์ข้อพิพาทกรณี NAFTA และ ความเกี่ยวข้องกับ
อนุสัญญาบาเซล

- ท่านผู้หญิง ดร.สุธาวลัย เสถียรไทย
สถาบันธรรมชาติเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม

ประเด็น : ปัญหามลพิษของไทยจากอุตสาหกรรมข้ามชาติ และแนวโน้ม
ปัญหาจาก FTA ไทย-ญี่ปุ่น

- คุณเพ็ญโฉม แซ่ตั้ง
กลุ่มศึกษาและรณรงค์ปัญหาพิษอุตสาหกรรม

ประเด็น : วิเคราะห์ปัญหาสิ่งแวดล้อมจากเขตการค้าเสรีไทย-ญี่ปุ่น

- คุณกิตติคุณ กิตติอร่าม
ผู้ประสานงานรณรงค์ด้านสารพิษ กรีนพีซ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ประเด็น : ปัญหากระบวนการเจรจาและลงนาม FTA ไทย-ญี่ปุ่น

- คุณบัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์
โครงการยุทธศาสตร์นโยบายฐานทรัพยากร
ในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

11.30 - 12.00 น. อภิปราย ชักถาม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น

12.00 น. รับประทานอาหารเที่ยง

เวทีสัมมนาครั้งที่ 3

เรื่อง “อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ และ พิธีสารว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ ”

วันอังคาร ที่ 16 มกราคม 2550 เวลา 13.30 – 16.30 นาฬิกา

ณ ห้องห้องประชุม 1 ชั้น 14 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

จัดโดย : โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

กระทรวงพาณิชย์

- กรมทรัพย์สินทางปัญญา

1. คุณกวิน นิตินนท์

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์งานทะเบียนการค้า 5

กลุ่มงาน FTA และ WTO

2. คุณณัฐชนิกา จิตต์ณรงค์

นิติกร 4 กลุ่มงาน FTA และ WTO

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

- กรมปศุสัตว์

3. ดร.วนิดา กำเนิดเพ็ชร

กองบำรุงพันธุ์สัตว์

- กรมวิชาการเกษตร

4. คุณเบญจวรรณ จำรูญพงษ์

กองคุ้มครองพันธุ์พืช

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ

5. ดร.อัมพันธ์ พันธุ์นกก

ผอ.สำนักความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติ

และสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ

6. คุณวิไลลักษณ์ สุรพฤกษ์

สำนักความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติ ฯ

- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.)

7. ดร.วิเทศ ศรีเนตร

หัวหน้ากลุ่มงานความมั่นคงทางชีวภาพ

สำนักความหลากหลายทางชีวภาพ

สำนักนายกรัฐมนตรี

- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

8. รศ.สุชาติ ชินะจิต

ผู้อำนวยการฝ่ายสวัสดิการสาธารณะ

9. คุณสุปราณี จงดีไพศาล

รองผู้อำนวยการฝ่ายสวัสดิการสาธารณะ

● สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)

10. คุณชมพูนุท ช่างโชติ	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 8ว
สำนักงานแผนทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ฯ
11. คุณดารากร เจียมวิจักขณ์	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 7
สำนักงานแผนทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ฯ

ภาคเอกชน

● สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย

12. ดร.ปิยะนุช มาลากุล ณ อยุธยา	รองประธานคณะกรรมการกฎระเบียบและการค้า
ระหว่างประเทศ
13. คุณนพวรรณ ฉลองพันธุ์รัตน์	คณะกรรมการกฎระเบียบและการค้าระหว่างประเทศ
14. คุณโรจน์ธชน วรณดิลก	บริษัท CP จำกัด
15. คุณสุกัญญา ใจชื่น	จนท.ฝ่ายงานกฎระเบียบและการค้าระหว่างประเทศ

องค์กรพัฒนาเอกชน

16. คุณน้ำทิพย์ เกตุสัมพันธ์	Biothai

คณะวิจัย

17. ผศ.สมชาย รัตนเชื้อสกุล	คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
18. ดร.เจษฎ์ โทณะวณิก	คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม
19. คุณบัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์	โครงการยุทธศาสตร์นโยบายฐานทรัพยากร
20. คุณชนิศา กล่อมทอง	โครงการยุทธศาสตร์นโยบายฐานทรัพยากร
21. คุณจรัสพร รักษาแก้ว	โครงการยุทธศาสตร์นโยบายฐานทรัพยากร

กำหนดการประชุม Focus group การศึกษาวิจัย

เรื่อง “อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ

และ พิธีสารว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ ”

วันอังคารที่ 16 มกราคม 2550 เวลา 13.30 – 16.30 นาฬิกา

ณ ห้องห้องประชุม 1 ชั้น 14 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

จัดโดย : โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม

13.30 - 13.45 น. ลงทะเบียน

13.45 – 14.00 น.

กล่าวต้อนรับและชี้แจงวัตถุประสงค์โครงการ
โดย

- **คุณบัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์** หัวหน้าโครงการฯ

14.00 – 15.00 น.

นำเสนอกรอบการศึกษา ประเด็น อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ
โดย

- **ผศ.สมชาย รัตนเชื้อสกุล** นักวิจัย

นำเสนอกรอบการศึกษา ประเด็น พิธีสารว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ
โดย

- **ดร.เจษฎ์ โทณะวณิก** นักวิจัย

15.00– 16.30 น.

อภิปรายและแสดงความคิดเห็น

16.30 น.

สรุปและปิดประชุม

เวทีสัมมนาครั้งที่ 4

เรื่อง“สนธิสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยทรัพยากรพันธุกรรมพืช เพื่ออาหารและการเกษตร (ITPGR)”

วันศุกร์ ที่ 26 มกราคม 2550 เวลา 09.00 – 12.30 นาฬิกา

ณ ห้องประชุม ชั้น 22 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

จัดโดย: โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ด้านด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

กระทรวงพาณิชย์

- สำนักงานปลัดกระทรวง

1. คุณฉวีวรรณ จันทนภุมมะ

ผู้ตรวจราชการกระทรวง

- กรมทรัพย์สินทางปัญญา

2. คุณสุรเดช อัครวิทรานกูร

นักวิชาการตรวจสอบสิทธิบัตร 8ว สำนักสิทธิบัตร

กระทรวงสาธารณสุข

- กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

3. นพ.ประพจน์ เกตุราภาค

กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

- สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

4. คุณดวงหทัย ด่านวิวัฒน์

ผู้อำนวยการกองการเกษตรต่างประเทศ

- กรมการข้าว

5. ดร.สมทรง โชติชื่น

นักวิชาการ 7ว

กระทรวงการต่างประเทศ

- กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย

6. ดร.พรชัย ด่านวิวัฒน์

รองอธิบดีกรมสนธิสัญญาและกฎหมาย

7. ดร.ตุลย์ ไตรโสรัส

เจ้าหน้าที่การทูต

8. คุณสรศักดิ์ สมรไกรสรกิจ

กองพัฒนางานกฎหมายระหว่างประเทศ

สำนักนายกรัฐมนตรี

- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

9. ดร.วันดี สุชาติกุลวิทย์

นักกฎหมายกฤษฎีกา 7ว

ฝ่ายกฎหมายการค้าระหว่างประเทศ

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)

10. คุณชมพูนุท ช่างโชติ

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 8 ว

สำนักวางแผนทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมฯ

องค์กรอิสระ

- โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ

11. คุณพรชัย จุฑามาศ

รองผู้อำนวยการโครงการฯ

12. ดร.ปิยรัษฎ์ เจริญทรัพย์

เลขานุการคณะกรรมการโครงการฯ

ภาคเอกชน

- สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย

13. คุณพรศิลป์ พัชรินทร์ตนะกุล

ประธานคณะกรรมการกฎระเบียบและ
การค้าระหว่างประเทศ

14. คุณโรจน์ธชน วรรณดิลก

บริษัท CP จำกัด

15. คุณนพวรรณ ฉลองพันธุ์รัตน์

เจ้าหน้าที่ฝ่ายงานกฎระเบียบฯ

16. คุณอนันตพร พินิจกุล

เจ้าหน้าที่ฝ่ายงานกฎระเบียบฯ

17. คุณสุกัญญา ใจชื่น

เจ้าหน้าที่ฝ่ายงานกฎระเบียบฯ

คณะวิจัย

18. คุณบัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์

โครงการยุทธศาสตร์นโยบายฐานทรัพยากร

19. รศ.ดร.ชยันต์ ตันติวิธดาการ

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

20. รศ.ดร.ปัทมาวดี ชูชุกิ

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

21. คุณชนิศา กล่อมทอง

โครงการยุทธศาสตร์นโยบายฐานทรัพยากร

22. คุณจรัสพร รักษาแก้ว

โครงการยุทธศาสตร์นโยบายฐานทรัพยากร

เรื่อง “สนธิสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยทรัพยากรพันธุกรรมพืช
เพื่ออาหารและการเกษตร (ITPGR)”

จัดโดย: โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ด้านด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม

09.00 – 09.15 น. ลงทะเบียน

09.15 – 09.30 ч.

กล่าวต้อนรับและชี้แจงวัตถุประสงค์โครงการ
โดย

- รศ.สัชชดา ชินะจิตร ผู้อำนวยการฝ่ายสวัสดิการสาธารณะ สกว.

09.30 – 10.30 h.

นำเสนอกรอบการศึกษา ประเด็น **สนธิสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วย
ทรัพยากรพันธุกรรมพืชเพื่ออาหารและการเกษตร (ITPGR)**
นำโดย

- รศ.ดร.ชยันต์ ตันติวิธดาการ นักวิจัย
- รศ.ดร.ปัทมาวดี ชูชุกี นักวิจัย

10.30 – 12.15 h.

อภิปรายและแสดงความคิดเห็น

12.15 – 12.30 ч.

สรุปและปิดประชุม
โดย

- รศ.สุชาติ ชนะจิตร ผู้อำนวยการฝ่ายสวัสดิการสาธารณะ
สกว.

12.30 ы.

รับประทานอาหารกลางวัน

เรื่อง“ อนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้าย
และการกำจัดของเสียอันตรายข้ามแดน ”

ณ ห้องประชุม ชั้น 22 มกราคม 2550 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. คุณปรารถนา มีสินเจริญ นักวิชาการสิ่งแวดล้อม 5
 สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

3. คุณสุดสาคร พุทโธ	ผู้อำนวยการสำนักสนธิสัญญาและยุทธศาสตร์
4. ดร.ศิริกาญจน์ เหลืองสกุล	วิศวกร 5 สำนักโรงงานอุตสาหกรรม (รายสาขา 6)
5. คุณนันทพร แก้วจิมพลี	วิศวกร 3 สำนักสนธิสัญญาและยุทธศาสตร์

6. คุณพลสุข ฤทธิธนาสันต์	ข้าราชการบำนาญ (เชี่ยวชาญด้านวัตถุอันตรายทางการเกษตร)
7. คุณสุวิภา ภัทรวิมล	หัวหน้าฝ่ายวัตถุมีพิษ สำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร

8. ดร.สมพร กมลศิริพิชัยพร รอง ผอ.ศูนย์วิจัยแห่งชาติด้านการจัดการ
สิ่งแวดล้อมและของเสียอันตราย

ภาคเอกชน

- สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

9. รศ.ดร.สมบัติ ทีมทรัพย์

รองประธานคณะกรรมการบริหารสถาบัน

สิ่งแวดล้อมอุตสาหกรรม

10. คุณเชวง จาว

รองประธานคณะกรรมการบริหารสถาบัน

สิ่งแวดล้อมอุตสาหกรรม กลุ่มอุตสาหกรรมเคมีฯ

- สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย

11. ดร.ปิยะนุช มาลากุล ณ อยุธยา

รองประธานคณะกรรมการกฎระเบียบและ

การค้าระหว่างประเทศ

12. คุณโรจน์ธชน วรณดิลก

ผู้อำนวยการสิ่งแวดล้อมสำนักความปลอดภัย

อาชีวอนามัยด้านสิ่งแวดล้อม บริษัท ซีพี จำกัด

13. คุณนพวรรณ ฉลองพันธุ์รัตน์

คณะกรรมการกฎระเบียบและการค้าระหว่างประเทศ

14. คุณธีรภัทร เกาไศยนันท์

เจ้าหน้าที่กฎระเบียบทางการค้า

องค์กรพัฒนาเอกชน

15. คุณเพ็ญโฉม แซ่ตั้ง

กลุ่มศึกษาและรณรงค์ปัญหามลพิษอุตสาหกรรม

16. คุณกิตติคุณ กิตติอร่าม

จนท.รณรงค์ฝ่ายสารพิษ กรีนพีซ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

คณะนักวิจัย

17. คุณบัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์

โครงการยุทธศาสตร์นโยบายฐานทรัพยากร

18. ดร.สุจิตรา วาสนาดำรงดี

สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย

19. คุณธีรดา ศุภะพงศ์

โครงการ MEAs

20. คุณชนิศา กล่อมทอง

โครงการยุทธศาสตร์นโยบายฐานทรัพยากร

21. คุณจรัสพร รักษาแก้ว

โครงการยุทธศาสตร์นโยบายฐานทรัพยากร

กำหนดการประชุม Focus group การศึกษาวิจัย

**เรื่อง“ อนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้าย
และการกำจัดของเสียอันตรายข้ามแดน ”**

วันศุกร์ที่ 26 มกราคม 2550 เวลา 13.30 – 16.30 นาฬิกา

ณ ห้องประชุม ชั้น 22 มกราคม 2550 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

จัดโดย : โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม

13.30 – 13. 45 น. ลงทะเบียน

13.45 – 14.00 น.

กล่าวต้อนรับและชี้แจงวัตถุประสงค์โครงการ
โดย

- รศ.สุชาดา ชินะจิตร ผู้อำนวยการฝ่ายสวัสดิการสาธารณะ สกว.

14.00 – 15.00 น.

นำเสนอกรอบการศึกษา ประเด็น อนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการควบคุมการ
เคลื่อนย้ายและการกำจัดของเสียอันตรายข้ามแดน
โดย

- ดร.สุจิตรา วาสนาดำรงดี นักวิจัย

15.00 – 16.30 น.

อภิปรายและแสดงความคิดเห็น

16.30 น.

สรุปและปิดประชุม

โดย

- รศ.สุชาดา ชินะจิตร ผู้อำนวยการฝ่ายสวัสดิการสาธารณะ สกว.

เวทีสัมมนาครั้งที่ 6

เรื่อง “ พิธีสารเกียวโต ”

วันจันทร์ที่ 29 มกราคม 2550 เวลา 13.30 – 16.30 นาฬิกา

ณ ห้องประชุม 2 ชั้น 14 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

จัดโดย : โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- กรมควบคุมมลพิษ

1. ดร.พัชราดี สุวรรณธาดา	กองแผนและประมวล
	สำนักจัดการคุณภาพอากาศและเสียง
2. คุณสินีนาง วรณศรี	นักวิชาการสิ่งแวดล้อม 4

กระทรวงการต่างประเทศ

- กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย

3. ดร.พรชัย ตำนวิวัฒน์	รองอธิบดี

- กรมองค์การระหว่างประเทศ

4. คุณอังสนา สีหพิทักษ์	ผู้อำนวยการกองกิจการเพื่อการพัฒนา

กระทรวงพลังงาน

- กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน

5. คุณบุญรอด สัจจากุลนุกิจ	ผู้เชี่ยวชาญด้านพลังงานทดแทน
6. คุณอารีรัตน์ อยู่หุ่น	นักวิทยาศาสตร์ 8

สำนักนายกรัฐมนตรี

- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

7. คุณสุปราณี จงดีไพศาล	รองผู้อำนวยการฝ่ายสวัสดิการสาธารณะ

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)

8. คุณอภิรดี วงศ์กิจรุ่งเรือง	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 5
	สำนักวางแผนทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ฯ

นักวิชาการมหาวิทยาลัย

- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

9. รศ.ดร.จรียา บุญญวัฒน์

ศูนย์เครือข่ายงานวิเคราะห์วิจัยและฝึกอบรมการเปลี่ยนแปลงของโลก E/S

10. ดร.แสงจันทร์ ลิ้มจิรกาล

นักวิจัย (ชำนาญการ 8) สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม

- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

11. รศ.ดร.วุฒิ หวังวัชรกุล

คณะเศรษฐศาสตร์

- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

12. ผศ.ดร.จำนง สรพิพัฒน์

ประธานวิชาพลังงาน บัณฑิตวิทยาลัยร่วม
ด้านพลังงานและสิ่งแวดล้อม

ภาคเอกชน

- สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย

13. ดร.ปิยะนุช มาลากุล ณ อยุธยา

รองประธานคณะกรรมการกฎ ระเบียบ
และการค้าระหว่างประเทศ

14. คุณธีรภัทร เกาไศยนันท์

กรรมการฝ่ายเจรจาการค้า

15. คุณรังสรรค์ คำราชา

จนท.ฝ่ายกฎ ระเบียบ และการค้าระหว่างประเทศ

16. คุณดิศลีย์ จงเจริญ

จนท.ฝ่ายกฎ ระเบียบ และการค้าระหว่างประเทศ

17. คุณธงชัย บุญยโชติมา

ฝ่ายกฎ ระเบียบ และการค้าระหว่างประเทศ

องค์กรพัฒนาเอกชน

18. คุณเบญจกุล พงษ์พูล

ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมพลังงานชีวภาพ
มูลนิธิพลังงานเพื่อสิ่งแวดล้อม

สื่อมวลชน

19. คุณจุฬารัตน์ สุทธิมาศ

บรรณาธิการ นิตยสารสารคดี

คณะวิจัย

20. คุณบัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์

โครงการยุทธศาสตร์นโยบายฐานทรัพยากร

21. รศ.ดร.นิรมล สุธรรมกิจ

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

22. ดร.ชโลธร แก่นสันติสุขมงคล

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

23. คุณธีรดา ศุภะพงษ์

โครงการ MEAs

24. คุณบัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์

โครงการยุทธศาสตร์นโยบายฐานทรัพยากร

25. คุณจรัสพร รักษาแก้ว

โครงการยุทธศาสตร์นโยบายฐานทรัพยากร

กำหนดการประชุม Focus group การศึกษาวิจัย

เรื่อง “ พิธีสารเกียวโต ”

วันจันทร์ที่ 29 มกราคม 2550 เวลา 13.30 – 16.30 นาฬิกา

ณ ห้องประชุม 2 ชั้น 14 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

จัดโดย : โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม

13.30 – 13.45 น. ลงทะเบียน

13.45 – 14.00 น.

กล่าวต้อนรับและชี้แจงวัตถุประสงค์โครงการ

โดย

- รศ.สุชาดา ชินะจิตร ผู้อำนวยการฝ่ายสวัสดิการสาธารณะ สกว.

14.00 – 15.00 น.

นำเสนอกรอบการศึกษา ประเด็น พิธีสารเกียวโต

โดย

- รศ.ดร.นิรมล สุธรรมกิจ นักวิจัย
- ดร.ชโลธร แก่นสันติสุขมงคล นักวิจัย

15.00 – 16.30 น.

อภิปรายและแสดงความคิดเห็น

16.30 น.

สรุปและปิดประชุม

โดย

- รศ.สุชาดา ชินะจิตร ผู้อำนวยการฝ่ายสวัสดิการสาธารณะ สกว.

เวทีสัมมนาครั้งที่ 7

เรื่อง “ การเปิดเสรีและคุ้มครองการลงทุนใน JTEPA ”

วันจันทร์ที่ 19 มีนาคม 2550 เวลา 08.30 - 12.30 นาฬิกา

ณ ห้องประชุม 1 ชั้น 27 อาคารพญาไทพลาซ่า สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

จัดโดย: โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม
ร่วมกับ สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะทำงานวิชาการสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
คณะอนุกรรมการด้านเครือข่ายภาคประชาชน และการสื่อสารกับสังคม (กมธ.การมีส่วนร่วมฯ สนช.)

รายชื่อผู้เข้าร่วมสัมมนา

วิทยากร

1. ดร.วรพล โสคติยานุรักษ์	รองประธานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
2. ท่านผู้หญิงดร.สุชาวาลัย เสถียรไทย	ประธานสถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคม
และสิ่งแวดล้อม
3. รศ.ดร.ลาวัญญ์ ถนัดศิลป์กุล	สาขาวิชานิติศาสตร์ ม.สุโขทัยธรรมมาธิราช
4. ดร.วิลาวรรณ มังคละชนะกุล	กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ก.ต่างประเทศ
5. รศ.สุรัชย์ หวันแก้ว	ประธานคณะอนุกรรมการด้านเครือข่าย
ภาคประชาชน และการสื่อสารกับสังคม
(กมธ.การมีส่วนร่วมฯ สนช.)

องค์กรร่วมจัด

● สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

6. คุณภรณ์ ลีบุตรพงษ์	ประธานคณะทำงานเศรษฐกิจภาคบริการ
7. คุณสุวิทย์ ชาญวัน	คณะทำงานเศรษฐกิจภาคบริการ
8. คุณขจิต เจริญศิลป์	สมาชิกคณะทำงานวิชาการ
9. คุณจรรยา พงศาปาน	สมาชิกคณะทำงานวิชาการ
10. คุณปริญญา ศิริสารการ	สมาชิกสภาที่ปรึกษาฯ
11. คุณศัพันธ์ จันทสิทธิ์	ประชาสัมพันธ์
12. คุณอนันต์วัฒน์ ปรารภกุล	ผู้ช่วยดำเนินงาน สสร.
13. คุณณัฐนันท์ พงษ์มงคลลาบ	สำนักงานสภาที่ปรึกษาฯ
14. คุณเฝ้าลักษณ์ สุขวิวัฒน์	สำนักงานสภาที่ปรึกษาฯ
15. คุณญาณิศา รัตนสกุล	สำนักงานสภาที่ปรึกษาฯ
16. คุณอรอนงค์ ปริภรณ์	

- สถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม
17. ผศ.ดร.โสภารัตน์ จารุสมบัติ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม (สกว.)
18. คุณบัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์ โครงการยุทธศาสตร์นโยบายฐานทรัพยากร
19. รศ.ดร.นิรมล สุธรรมกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
20. ดร.สุจิตรา วาสนาดำรงดี สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย
21. คุณธีระดา ศุภพงศ์ ผู้ช่วยนักวิจัย โครงการฯ
22. คุณชนิศา กล่อมทอง เจ้าหน้าที่โครงการฯ
23. คุณจรัสพร รักษาแก้ว เจ้าหน้าที่โครงการฯ

สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

- คณะกรรมการการพาณิชย์
24. ดร.พิเชษฐ์ เศรษฐวงษ์ ผู้เชี่ยวชาญประจำตัวคุณการุณ กิตติสถาพร

องค์กรอิสระ

- สำนักงานศาลยุติธรรม
25. คุณสุรพล สอนยานนท์ อธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง
26. คุณพรณวดี สุทธิวาทนฤพุมิ นิติกร 8 สำนักกระบวนข้อพิพาท
- ศาลฎีกา /แผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศในศาลฎีกา
27. คุณปัญญารัตน์ วีระยะวานิช ผู้ช่วยผู้พิพากษา
28. คุณไมตรี สุเทพากุล ผู้ช่วยผู้พิพากษา
29. คุณวันชัย ศศิโรจน์ ผู้ช่วยผู้พิพากษา
- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
30. คุณวัลลภา ศารทประภา จนท.สิทธิมนุษยชน 8ว. กลุ่มงานช่วยอำนวยความสะดวก
31. คุณบังอร จงเลิศตระกูล สำนักวิจัยและนิติกรรม
- ศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร
32. คุณวชิราภรณ์ มีสิงห์ กลุ่มงานของเสียอันตราย
กองจัดการขยะของเสียอันตรายและสิ่งปฏิกูล
33. คุณรสสุคนธ์ แสงอ่อน ผู้อำนวยการเศรษฐกิจการคลัง
สำนักการคลัง กรุงเทพมหานคร
34. คุณประสาน บำรุงพันธ์ รองผู้อำนวยการสำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร
35. คุณไพโรจน์ จัตรีริมงคล สำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร
36. คุณอัครเดช ส่งแสง สนง.กฎหมายและคดี สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร

กระทรวงพาณิชย์

- กรมทรัพย์สินทางปัญญา

52. คุณกวิณ นิตินนตรี

กลุ่มงาน FTA และ WTO

- กรมการค้าต่างประเทศ

53. คุณนฤมล ตันทิกุล

นักวิชาการพาณิชย์ 5

54. คุณทิพย์วรรณ ขอเชื้อกลาง

นักวิชาการพาณิชย์ 4

- กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

55. คุณพัทธ์กมล ทัดติพงศ์

นักวิชาการพาณิชย์ 4

56. คุณวิวรรณ ศรีรับสุข

สำนักเจรจาการค้าบริการและการลงทุน

นักวิชาการพาณิชย์

สำนักเจรจาการค้าบริการและการลงทุน

กระทรวงการคลัง

- กรมศุลกากร

57. คุณสมจิตร เตมียวณิชย์

ส่วนกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า

กลุ่มงานพิกัดอัตราศุลกากร

- สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

58. คุณอมรรัตน์ จารุรัตน์

เศรษฐกิจ 7ว.

59. คุณสิริมน กิจสุวรรณ

เศรษฐกิจ 5

- ธนาคารออมสิน

60. คุณสลักใจ เจนจริยโกศล

โครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

กระทรวงอุตสาหกรรม

- การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

61. คุณชัชวาลย์ วงศ์กุลชาติ

วิศวกร 7

- กรมโรงงานอุตสาหกรรม

62. คุณบัณฑิต ดันเถียร

สำนักอุตสาหกรรมรายสาขา 6

63. คุณนุชนาถ สุพรรณศรี

สำนักสนธิสัญญาและยุทธศาสตร์

- กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม

64. คุณโดม ถนอมบุรณ์

วิศวกร 7ว.

65. คุณสุรัชช์ ฟุ้งเกียรติ

นักวิชาการอุตสาหกรรม 7

- สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม

66. คุณนิอร สุขุม

กองเศรษฐกิจอุตสาหกรรมระหว่างประเทศ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

67. ดร.รังสิต ฤๅศิริบุญโญ

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 7ว

สำนักเศรษฐกิจการเกษตรระหว่างประเทศ

- กรมส่งเสริมสหกรณ์

68. คุณอุดม นวลหนูปลั่ง

นักวิชาการสหกรณ์ 8ว

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- สำนักงานปลัดกระทรวง

69. ดร.อัมพันธ์ พิณธนก

ผอ.สำนักความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ

70. คุณจิตตมา ยศชนสนย์

สำนักความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติฯ

- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

71. คุณเรไร เทียงธรรม

นักวิชาการเผยแพร่ 6ว ฝ่ายการต่างประเทศ

- กรมควบคุมมลพิษ

72. คุณชมพูนุท โลหิตานนท์

นักวิชาการสิ่งแวดล้อม 7ว.

73. คุณธีราพร วิรุฒิก

นักวิชาการสิ่งแวดล้อม 7ว.

สำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย

74. คุณมกรา ทัพพ

นักวิชาการสิ่งแวดล้อม 4

สำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย

75. คุณสินีนาง วรณศรี

นักวิชาการสิ่งแวดล้อม 4

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน

76. คุณจันทนา เบญจทรัพย์

พรรคการเมือง

77. ดร.คุณหญิงกัลยา โสภณพนิช

อดีต สส.พรรคประชาธิปัตย์

78. คุณภูมิสุวรรณ เส็นวงศ์ ณ อยุธยา

พรรคประชาธิปัตย์

79. คุณวิลาสินี ลัมพกุล

ผู้ช่วยคุณเกียรติ สิทธิอมร พรรคประชาธิปัตย์

80. คุณประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์

รองหัวหน้าพรรคชาติไทย

นักวิชาการมหาวิทยาลัย

- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 - 81. รศ.ดร.เผด็จศักดิ์ จารยะพันธุ์ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยทรัพยากรทางน้ำ
 - 82. รศ.มณีนรี พันธุลาภ คณะเศรษฐศาสตร์
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 - 83. คุณสิทธิพร บุรณันท์ ผู้จัดการสหกรณ์โคเนื้อ วิทยาเขตกำแพงแสน
- มหาวิทยาลัยศิลปากร
 - 84. ณัฐสุวัช เจริญสุขวิมล
- มหาวิทยาลัยมหิดล
 - 85. ผศ.ดร.วิเชษฐ์ ลีลามานิตย์ ภาควิชาชีวเคมี คณะเภสัชศาสตร์
- มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 - 86. คุณอิสร์กุล อุณหเกตุ ผู้ช่วยวิจัย WTO Watch
- มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
 - 87. อาจารย์น้ำฝน ลิ้มปเจรจา คณะนิติศาสตร์
 - 88. อาจารย์อโนชา หงส์ปรีนทร์ คณะนิติศาสตร์
 - 89. อาจารย์อุบลวรรณ วรกานนท์ คณะนิติศาสตร์
 - 90. อาจารย์พัชรี จิรดิลก คณะนิติศาสตร์

ภาคเอกชน

- สมาคมธนาคารไทย
 - 91. ดร.ธวัชชัย ยงกิตติกุล เลขาธิการสมาคมธนาคารไทย
 - สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
 - 92. ดร.นิลสุวรรณ ลีลารัศมี ประธานกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยีชีวภาพ
 - 93. คุณเชวง จาว รองประธานคณะกรรมการบริหารสถาบันสิ่งแวดล้อม ฯ
 - 94. คุณวิจิธา คงชาตรี
 - สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย
 - 95. ดร.ปิยะนุช มาลากุล ณ อยุธยา คณะกรรมการกฎระเบียบและการค้าระหว่างประเทศ
 - 96. คุณธีรภัทร เกาไศยนันท์ คณะกรรมการกฎระเบียบและการค้าระหว่างประเทศ
 - 97. คุณนพวรรณ ฉลองพันธ์รัตน์ คณะกรรมการกฎระเบียบและการค้าระหว่างประเทศ
 - 98. คุณศิริวรรณ ศุภเทียน ผู้ช่วยผู้อำนวยการบริหาร
 - 99. คุณภาสพร สังฆสุบรรณ ที่ปรึกษาสภาหอการค้าไทย
 - 100. คุณดิศลีย์ จงเจริญ (ผอ.กองงานบริหารฯ ก.การต่างประเทศ)
 - 101. คุณโรจน์ธชน วรณดิลก เจ้าหน้าที่กฎระเบียบและการค้าระหว่างประเทศ
- เครือข่าย CP จำกัด

สถาบันวิจัยอิสระ

102. ดร.กิตติ คัมภีระ

ผอ.ฝ่ายการจัดการสิ่งแวดล้อม สถาบันคีนันแห่งเอเชีย

องค์กรพัฒนาเอกชน

103. คุณสุรัชย์ เขียวพิทยามาศ

เลขาธิการมูลนิธิองค์กรกลางเพื่อประชาธิปไตย

104. ดร.ธงชัย สุขเสวต

มูลนิธิสาธารณสุขกับการพัฒนา

105. คุณกรรณิการ์ กิจติเวชกุล

องค์กรหมอไร้พรหมแดน

106. คุณจักรชัย โฉมทองดี

โครงการปฏิบัติการงานพัฒนา (FOCUS)

107. คุณศจินทร์ ประชาสันต์

โครงการปฏิบัติการงานพัฒนา (FOCUS)

108. คุณขวัญชัย หมื่นยิ่ง

ไบโอไทย

สื่อมวลชน

109. คุณมุกดา เชื้อช้าง

ประชาไท ออนไลน์

110. ทินกร เชาวเน้ซัน

กรุงเทพธุรกิจ

111. คุณณัฐวุฒิ เตชะธนะวัฒน์

oxfram

112. คุณศุภรดา จันทรชิตฟ้า

บางกอกโพสต์

113. คุณอัจฉรา

บางกอกโพสต์

114. คุณพิมล สอากิจ

ไทยนิวส์

115. คุณสุภลักษณ์ เอกกิตติวงศ์

โทรทัศน์ช่อง 11

116. คุณสุพนธ์ ธนูปฤติ

สำนักข่าวเนชั่น

117. คุณนวลนิตย์ บังคำ

มติชน

118. คุณวชิราภรณ์ นาสอน

True visions

119. คุณมนัส แววินจิตร

เดลินิวส์

120. คุณมยุรี ไพบูลย์

121. คุณประวดี ฐปศรี

122. คุณนครินทร์ จรัส....

123. คุณอังศุมาลิน บุรุษ

กำหนดการประชุม

เรื่อง “ การเปิดเสรีและคุ้มครองการลงทุนใน JTEPA ”

วันจันทร์ที่ 19 มีนาคม 2550 เวลา 08.30 - 12.30 นาฬิกา

ณ ห้องประชุม 1 ชั้น 27 อาคารพญาไทพลาซ่า สถานที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
จัดโดย: โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม
ร่วมกับ สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะทำงานวิชาการสถานที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
คณะอนุกรรมการด้านเครือข่ายภาคประชาชน และการสื่อสารกับสังคม (กมธ.การมีส่วนร่วมฯ สนช.)

08.30 – 09.00 น. ลงทะเบียน

09.00 – 09.15 น. กล่าวเปิดการสัมมนา และชี้แจงวัตถุประสงค์
โดย

- **ดร.วรพล ไสค์ติยานุรักษ์**
รองประธานสถานที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

09.15 – 12.30 น. อภิปราย “ วิเคราะห์สาระสำคัญและผลกระทบ บทการลงทุนใน JTEPA ”

(09.15 – 11.00 น.) อภิปรายนำโดย

- **ดร.วิลาวรรณ มังคละธนะกุล**
คณะเจรจา JTEPA กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ก.การต่างประเทศ
- **ท่านผู้หญิง ดร.สุธาวลัย เสถียรไทย**
สถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม
- **รศ.ดร.ลาวัญญ์ ถนัดศิลป์กุล**
ผอ.โครงการสถาบันศึกษากฎหมายเศรษฐกิจและธุรกิจระหว่างประเทศ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ดำเนินรายการโดย

- **รศ.สุริชัย หวันแก้ว**
ประธานคณะอนุกรรมการด้านเครือข่ายภาคประชาชน
และการสื่อสารกับสังคม (กมธ.การมีส่วนร่วมฯ สนช.)

(11.00 – 12.30 น.) อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมสัมมนา

12.30 น. ร่วมรับประทานอาหารกลางวัน

เวทีสัมมนาครั้งที่ 8

เรื่อง “ รัฐธรรมนูญ : กับการรับมือโลกาภิวัตน์ ”

วันศุกร์ที่ 27 เมษายน 2550 เวลา 09.00 – 12.00 นาฬิกา

ณ ห้องประชุม 501 ชั้น 5 สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

จัดโดย : โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

วิทยากร

1. ศาสตราจารย์เสน่ห์ จามริก	ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
2. รศ.ดร.จิราพร ลิ้มปานานนท์	หัวหน้าหน่วยปฏิบัติการวิจัยเภสัชศาสตร์สังคม
คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. อาจารย์เจริญ คัมภีรภาพ	รองอธิการบดี ฝ่ายทรัพยากรบริหาร
มหาวิทยาลัยศิลปากร
4. คุณนันทน อินทนนท์	ผู้พิพากษาประจำศาลทรัพย์สินทางปัญญาและ
การค้าระหว่างประเทศ
5. คุณวิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ	กลุ่มศึกษาข้อตกลงเขตการค้าเสรีภาคประชาชน
6. คุณบัณฑิต เศรษฐศิริโรจน์	โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ด้านความตกลง
พหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม (สกว.)

สื่อมวลชน

7. คุณภัทรกนิษฐ์ อินทร์ประสิทธิ์	สถานีโทรทัศน์ ช่อง 3
8. คุณธเนศ สังข์ฉาย	สถานีโทรทัศน์ ช่อง 3
9. คุณพิเชษฐ เขมา	สถานีโทรทัศน์ ช่อง 3
10. คุณนัฐพล ภูมิอมร	สถานีโทรทัศน์ ASTV
11. คุณชาธิบ ปัญญอ	สถานีโทรทัศน์ ASTV
12. คุณพรพัตร์ สวัสดิสุขฑูรย์	สถานีโทรทัศน์ UBC News
13. คุณสุพนธ์ ธนุกฤติ	สำนักข่าวเนชั่น
14. คุณอัจฉรา อัมมายนกชาติ	หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์
15. คุณกัญญารัตน์ เกียรติชัย...	หนังสือพิมพ์มติชน
16. คุณสุทิษา สุภารัตน์	หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ
17. คุณฟ้ารุ่ง ศรีขาว	หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์
18. คุณธวัชชัย ศรีพล	หนังสือพิมพ์สยามรัฐ
19. คุณวิภา.....	หนังสือพิมพ์ไทยนิวส์

20. คุณกรรณิการ์ กิจติเวชกุล	สถานีวิทยุ FM96.5
21. คุณดาวิ ไชยศิริ	สำนักข่าว INN
22. คุณอรวิรี วิสรรคชาติ	วิทยุจุฬาฯ
23. คุณสุธีภรณ์.....	วิทยุจุฬาฯ
24. คุณสมหวัง เบญจพงษ์	NEWS 24
25. คุณมุกิตา เชื้อซ่ง	ประชาไท ออนไลน์
26. คุณอิทธิพล สีขาว	Thai Ngo
27. คุณปิยะวัฒน์.....	Thai Ngo
28. คุณวิลาสินีย์ สุภรต	สำนักข่าวชาวบ้าน
29. คุณสุจารัตน์นิยม	สำนักข่าวชาวบ้าน
30. คุณศิริพร ระวังกุล	

ผู้สนใจเข้าร่วม

31. อาจารย์สุพจน์ ชูญพิช....	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
32. คุณนิรมล ยวนบุญย์	Biothai
33. คุณวัลลภา ศารทประภา	สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
34. คุณธีรดา สุภะพงษ์	โครงการศึกษาและพัฒนาองค์ความรู้ด้านความตกลง พหุภาคีด้านสิ่งแวดล้อม (สกว.)
35. คุณชนิศา กล่อมทอง	โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ด้านความตกลง พหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม (สกว.)
36. คุณจรัสพร รักษาแก้ว	โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ด้านความตกลง พหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม (สกว.)

การเสวนาโต๊ะกลมนักวิชาการพบสื่อมวลชน

เรื่อง “ รัฐธรรมนูญ : กับการรับมือโลกาภิวัตน์ ”

วันศุกร์ที่ 27 เมษายน 2550 เวลา 09.00 – 12.00 นาฬิกา

ณ ห้องประชุม 501 ชั้น 5 สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

จัดโดย : โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม

09.00 – 09.30 : ลงทะเบียน รับเอกสาร

09.30 - 11.30 น. : อภิปราย นำเสนอประเด็น “ รัฐธรรมนูญ : กับการเจรจาความตกลงระหว่างประเทศ ”

มาตรา 81 แนวนโยบายด้านการต่างประเทศ

มาตรา 86 แนวนโยบายการมีส่วนร่วมของประชาชน

มาตรา 186 การเจรจาความตกลงระหว่างประเทศ ฯลฯ

นำโดย

- ศ.เสนีย์ จามริก ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- รศ.ดร.จิราพร ลิ้มปานานนท์ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ฯ
- อาจารย์เจริญ คัมภีรภาพ รองอธิการบดีฝ่ายทรัพยากรสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศิลปากร
- คุณนันทน์ อินทนนท์ ผู้พิพากษาประจำศาลทรัพยากรสิ่งแวดล้อม และการค้าระหว่างประเทศกลาง
- คุณวิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ Biothai
- คุณบัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์ โครงการยุทธศาสตร์นโยบายฐานทรัพยากร

11.30 – 12.00 น. : อภิปราย ชักถาม/แลกเปลี่ยนความคิดเห็น

ข้อมูลเพิ่มเติมรายงานการศึกษาวิจัยด้านความตกลงระหว่างประเทศ ที่ WWW.MEASWATCH.ORG

โทรศัพท์ : 02-215-2883-5 , 084-674-2597

เวทีสัมมนาครั้งที่ 9

เรื่อง “ อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ: เอกสารแสดง

แหล่งกำเนิด/แหล่งที่มา/การปฏิบัติตามกฎหมาย

(Certificate of Origin/Source/Legal Provenance)”

วันพฤหัสบดีที่ 26 กรกฎาคม 2550 เวลา 08.30 – 12.30 นาฬิกา

ณ ห้องประชุม 1 ชั้น 14 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

จัดโดย : โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

องค์กรอิสระ

- สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

1. คุณหาญณรงค์ เยาวเลิศ

คณะทำงานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติฯ

กระทรวงพาณิชย์

- กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

2. คุณสุนันทา กังวาลกุลกิจ

ผู้อำนวยการสำนักเจรจาสินค้าเกษตร

- กรมทรัพย์สินทางปัญญา

3. คุณน้ำหยาด นันทา

กลุ่มงาน FTA และ WTO

กระทรวงการต่างประเทศ

- กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย

4. คุณพิรุณ ดำริธรรมนิจ

นิติกร 4 กองกฎหมาย

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช

5. ดร.สุจิตรา จางตระกูล

กลุ่มงานวิจัยอนุรักษ์พันธุ์กรรมไม้ป่าและ
เทคโนโลยีชีวภาพ สำนักวิจัยการอนุรักษ์ป่าไม้และพันธุ์พืช

กระทรวงวัฒนธรรม

- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

6. คุณกุลวดี เจริญศรี

ผู้อำนวยการกอง กองทุนส่งเสริมงานวัฒนธรรม

สถาบันวิจัยอิสระ/องค์กรพัฒนาเอกชน

26. ดร.สมฤดี นิโครวัฒนียงยง

27. คุณทัศนีย์ วีระกันต์

ผู้อำนวยการอาวุโส สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย

ผู้ประสานงาน เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก

สื่อมวลชน

28. คุณเกษร สิทธิไกร

สำนักพิมพ์ทางช้างเผือก

คณะนักวิจัยโครงการ MEAs

29. คุณบัณฑิต เศรษฐศิริโรจน์

30. รศ.ดร.ชยันต์ ตันติวิธดาการ

31. รศ.ดร.ปัทมาวดี ชูชุกิ

32. ผศ.ดร.สมชาย รัตนชัยกุล

33. ดร.สุจิตรา วาสนาดำรงดี

34. คุณชนิศา กล่อมทอง

35. คุณจรัสพร รักษาแก้ว

โครงการยุทธศาสตร์นโยบายฐานทรัพยากร

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

ผช.ผจก. สถาบันวิจัยและพัฒนาเพื่ออุตสาหกรรม

โครงการยุทธศาสตร์นโยบายฐานทรัพยากร

โครงการยุทธศาสตร์นโยบายฐานทรัพยากร

เรื่อง “ อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ:เอกสารแสดง
แหล่งกำเนิด/แหล่งที่มา/การปฏิบัติตามกฎหมาย
(Certificate of Origin/Source/Legal Provenance)”

วันพฤหัสบดีที่ 26 กรกฎาคม 2550 เวลา 08.30 – 12.30 นาฬิกา

ณ ห้องประชุม 1 ชั้น 14 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

จัดโดย : โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม

- 08.30 - 09.00 น. ลงทะเบียน
- 09.00 – 09.10 น. กล่าวต้อนรับและชี้แจงวัตถุประสงค์โครงการ
- รศ.สุชาติา ชินะจิตร ผู้ช่วยผู้อำนวยการ สกว.
- 09.10 – 09.30 น. นำเสนอรายงานความก้าวหน้า “โครงการศึกษาและพัฒนาองค์ความรู้ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม”
- คุณบัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์ หัวหน้าโครงการ MEAs
- 09.30– 10.30 น. ร่วมอภิปรายให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานของโครงการ MEAs
- 10.30 – 11.00 น. นำเสนอการศึกษาวิจัยประเด็น “อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ : เอกสารแสดงแหล่งกำเนิด/แหล่งที่มา/การปฏิบัติตามกฎหมาย (Certificate of Origin/Source/Legal Provenance)”
- ผศ.ดร.สมชาย รัตนเชื้อสกุล นักวิจัยโครงการ MEAs
(คณะนิติศาสตร์ ม.หอการค้าไทย)
- 11.00 – 12.00 น. อภิปรายและแสดงความคิดเห็น ประเด็น “อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ : เอกสารแสดงแหล่งกำเนิด/แหล่งที่มา/การปฏิบัติตามกฎหมาย (Certificate of Origin/Source/Legal Provenance)”
- 12.00 - 12.10 น. สรุปและปิดการประชุม
- รศ.สุชาติา ชินะจิตร ผู้ช่วยผู้อำนวยการ สกว.
- 12.10 น. รับประทานอาหารกลางวัน

เวทีสัมมนาครั้งที่ 10

การประชุมนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

เรื่อง “ อนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้าย และการกำจัดของเสียอันตรายข้ามแดน ”

วันศุกร์ที่ 5 ตุลาคม 2550 เวลา 13.00 – 16.30 นาฬิกา

ณ ห้องประชุม 1 ชั้น 14 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

จัดโดย : โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

วิทยากร

1. รศ.สุชาดา ชินะจิตร	ผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
2. คุณสุปราณี จงดีไพศาล	ผู้อำนวยการฝ่ายสวัสดิการสาธารณะ สกว.
3. คุณธีรพร วิรุฒนิกร	รักษาการผู้อำนวยการส่วนของเสียอันตราย
สำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย
กรมควบคุมมลพิษ
4. คุณเพ็ญโฉม แซ่ตั้ง	กลุ่มศึกษาและรณรงค์ปัญหามลพิษอุตสาหกรรม
5. คุณบัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์	หัวหน้าโครงการฯ
6. ดร.สุจิตรา วาสนาดำรงดี	นักวิจัยโครงการฯ

โครงการ MEAs สกว.

7. คุณนิสา แก้วแกมทอง	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
8. คุณธีรดา ศุภะพงษ์	ผู้ช่วยนักวิจัยโครงการฯ
9. คุณชนิศา กล่อมทอง	เลขานุการโครงการฯ
10. คุณจรัสพร รักษาแก้ว	เลขานุการโครงการฯ

กระทรวงพาณิชย์

● กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

11. คุณพรศิริ สากรวรรณภักดี	สำนักเจรจาการค้าพหุภาคี
12. คุณธัญวิษณุ เลิศอนเนกสิน	สำนักเจรจาการค้าพหุภาคี

กระทรวงการต่างประเทศ

- กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย

13. คุณอลิษา ชอบอิสระ

เจ้าหน้าที่การทูต 4

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

14. คุณสุกัญญา บุญเฉลิมกิจ

นักวิชาการสิ่งแวดล้อม 8ว

ศูนย์วิจัยและฝึกอบรมด้านสิ่งแวดล้อม

- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.)

15. คุณปรารธนา มีสินเจริญ

สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

- กรมควบคุมมลพิษ

16. คุณมกร ทัพพุน

สำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย

กระทรวงอุตสาหกรรม

- กรมโรงงานอุตสาหกรรม

17. คุณบงกช กิตติสมพันธ์

ผอ.ส่วนความตกลงพหุภาคีด้านสิ่งแวดล้อมและความร่วมมือระหว่างประเทศ สำนักสนธิสัญญาและยุทธศาสตร์

18. คุณปิยาณี ตั้งทองทวี

นักวิทยาศาสตร์ 8ว.

19. คุณทินกร ไผ่แก้ว

กรมโรงงานอุตสาหกรรม

- สถาบันไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์

20. ดร.จิรพัฒน์ โพธิ์พ่วง

ผู้อำนวยการฝ่ายสารสนเทศและวิชาการ

- การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

21. คุณจอมเจตน์ ดั่งสุข

วิศวกร 6 ฝ่ายสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

- กรมวิชาการเกษตร

22. คุณพูลสุข หฤทัยนาสันต์

ข้าราชการบำนาญ

(ผชช.ด้านวัตถุอันตรายทางการเกษตร)

23. คุณสุวิภา ภัทรวิมล

นักวิชาการเกษตร 8ว

สำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร (ฝ่ายวัตถุมีพิษ)

สำนักนายกรัฐมนตรี

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)

24. คุณวัชรพล พุ่มแก้ว

สำนักวางแผนทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ฯ

นักวิชาการมหาวิทยาลัย

- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

25. รศ.ดร.วราพรรณ ด้านอุตรา

หัวหน้าประเด็นสนเทศวัตถุอันตรายและ
ความปลอดภัย ศูนย์ความเป็นเลิศด้านการจัดการ
สิ่งแวดล้อมและของเสียอันตราย

26. ดร.พิชณ รัชฎาวงศ์

คณะวิศวกรรมศาสตร์

27. คุณฉลวยพร มุขสุวรรณ

ศูนย์ความเป็นเลิศด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม
และของเสียอันตราย

28. อาจารย์วรรณิ พงษ์พิถาวร

นักวิจัยด้านของเสียอันตราย

สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม

29. คุณเอกอรุณ อมรสกุล

สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา

- มหาวิทยาลัยรังสิต

30. ดร.อาภา หวังเกียรติ

ภาควิชาวิศวกรรมสิ่งแวดล้อม คณะวิศวกรรมศาสตร์

ภาคเอกชน

31. คุณโรจน์ธชน วรรณดิลก

สำนักความปลอดภัยอาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อม
บริษัท ซีพี

- สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย

32. ดร.ปิยะนุช มาลากุล ณ อยุธยา

รองประธานคณะกรรมการกฤษฎีกาและคำฯ

33. คุณรังสรรค์ คำราชา

จนท.ฝ่ายกฏระเบียบและการค้าระหว่างประเทศ

34. คณธีรภัทร เกาไศยนันท์

จนท.ฝ่ายกฏระเบียบและการค้าระหว่างประเทศ

สถาบันวิจัยอิสระ / องค์การพัฒนาเอกชน

35. คุณศรีสุวรรณ จรรยา

นายกสมาคมต่อต้านสภาวะโลกร้อน

36. คุณสุภรานต์ โรจนไพรวงศ์

กลุ่มศึกษาและรณรงค์ปัญหามลพิษอุตสาหกรรม

37. คุณจิรพรรณ นฤภัทร

มูลนิธิธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม

38. คุณสุภาวดี ประทุมชาติ

CAIN

39. คุณพลาย ภิรมย์

เจ้าหน้าที่รณรงค์ฝ่ายสารพิษ กรีนพีซ

สื่อมวลชน

40. คุณมูทิตา เชื่อซัง

ประเทศไทย ออนไลน์

เวทีสัมมนาครั้งที่ 11

เรื่อง “ การแสดงเจตนาผูกพันความตกลง JTEPA :

นิติรัฐภายใต้รัฐบาลสุรยุทธ์ ”

วันอังคารที่ 9 ตุลาคม 2550 เวลา 13.00 – 16.30 นาฬิกา

ณ ห้องประชุมชั้น 2 สมาคมศิษย์เก่าคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จัดโดย : โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม

รายชื่อผู้เข้าร่วมสัมมนา

วิทยากร

1. ศ.เสนห์ จามริก	ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
2. รศ.ดร.ลาวัณย์ วัฒนศิริกุล	สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
3. อาจารย์เจริญ คัมภีรภาพ	รองอธิการบดีฝ่ายทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ม.ศิลปากร
4. อาจารย์คมสันต์ โพธิ์คง	อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2550
5. คุณหญิง ดร.กัลยา โสภณพนิช	พรรคประชาธิปัตย์
6. คุณสมชาย แสวงการ	สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ
7. คุณจักรชัย โฉมทองดี	โครงการศึกษาและปฏิบัติการงานพัฒนา(FOCUS)

โครงการ MEAs สกว.

8. คุณบัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์	หัวหน้าโครงการฯ
9. ดร.สุจิตรา วาสนาดำรงดี	นักวิจัย
10. คุณธีรดา ศุภะพงษ์	ผู้ช่วยนักวิจัย
11. คุณจรัสพร รักษาแก้ว	เลขานุการโครงการฯ

กระทรวงการต่างประเทศ

12. คุณเชิดชาย ไขว้วิทย์	เจ้าหน้าที่การทูต 7 กรมเอเชียตะวันออก
13. คุณสิงห์ทอง ลาภพิเศษพันธุ์	ผอ.กองเอเชียตะวันออก 4 กรมเอเชียตะวันออก

กระทรวงพาณิชย์

14. คุณบุญฤทธิ์ กัลยาณมิตร	กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ
15. คุณพรณิภา เลหาพิธานนท์	กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ
16. คุณรัชวรรณ โสมกลาง	กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ
17. คุณวิวรรณ ศรีรับสุข	กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

18. คุณปรีดิ์อาทร จิงสถาปัตย์ชัย	สำนักความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมฯ
19. คุณกมลทิพย์ มุมิ	สำนักความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมฯ

กระทรวงอุตสาหกรรม

20. คุณสิทธิชัย เรืองโรจน์วิริยา	กรมโรงงานอุตสาหกรรม

สำนักนายกรัฐมนตรี

21. คุณสุภัทรา เชิดชูไชย	สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมฯ

องค์กรอิสระ

22. คุณแววตา สุรธานีวิชัย	สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

มหาวิทยาลัย

23. รศ.ดร.จิราพร ลิ้มปานานนท์	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
24. คุณนิราวรรณ อาจเอื้อ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
25. คุณอภิพัทธ์ เอี่ยมสกุล	นักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีธัญบุรี

ภาคเอกชน

● <u>สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย</u>	
26. คุณสมเจตน์ อาชวิบูลย์บอล	ผู้จัดการฝ่ายองค์กรระหว่างประเทศ
27. คุณฉัตรพร ลิ้มปัสวดี	เจ้าหน้าที่องค์กรระหว่างประเทศ
● <u>สภาหอการค้าไทย</u>	
28. คุณบัณฑิต วงศ์สีลโชติ	สภาหอการค้าไทย

องค์กรพัฒนาเอกชน

29. ญญ.สำลี ใจดี	กลุ่มศึกษาปัญหา
30. คุณลาวัลย์ สาโรวาท	MSF-B
31. คุณชนิดา แบลมฟอร์ด	Focus
32. คุณศจินทร์ ประชาสันต์	Focus
33. คุณเพ็ญโฉม แซ่ตั้ง	กลุ่มศึกษาและรณรงค์มลภาวะอุตสาหกรรม
34. คุณนัฐศักดิ์ จันทนารังการ	กลุ่มศึกษาและรณรงค์มลภาวะอุตสาหกรรม
35. คุณนิรมล ยวนบุญย์	BioThai
36. คุณจักรกฤษณ์ พูลสวัสดิสกุล	BioThai
37. คุณขวัญชัย หมีนียง	BioThai

38. คุณพลาย ภิรมย์
39. คุณอัจฉรา สุทธิสุนทรินทร์

ฝ่ายรณรงค์ด้านสารพิษ กรีนพีช
มูลนิธิพัฒนาชุมชนและเขตภูเขา

ผู้สนใจทั่วไป

40. คุณประพันธ์ศักดิ์ กมลเพชร
41. คุณณรงค์ช โพธิ์บุญกิจ

ประธานสมารภาพ
สำนักงาน ดร.คุณหญิงกัลยา

สื่อมวลชน

42. คุณณัฐพฤ ปานพุ่มชื่น
43. คุณอังศุมาลิน บุรุษ
44. คุณอัจฉรา อธิฉายกษัติ
45. คุณสุทธิชัย พุทธิพงษ์ดี
46. คุณมฤติดา เชื้อซ่ง
47. คุณภาวิณี จิตตะเคียน
48. คุณณัฐนิชา ดอนสุวรรณ

TV. 3
ประชาชาติธุรกิจ
บางกอกโพสต์
ไทยโพสต์
ประชาไท
สถานีวิทยุจุฬาฯ
สำนักข่าว INN

กำหนดการสัมมนา

เรื่อง “ การแสดงเจตนาผูกพันความตกลง JTEPA :

นิติรัฐภายใต้รัฐบาลสุรยุทธ์ ”

วันอังคารที่ 9 ตุลาคม 2550 เวลา 13.00 – 16.30 นาฬิกา

ณ ห้องประชุมชั้น 2 สมาคมศิษย์เก่าคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จัดโดย : โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม

12.30 – 13.00 น. ลงทะเบียน

13.00 – 13.10 น. **ประธานกล่าวเปิดการสัมมนา**

โดย

- ศาสตราจารย์เสน่ห์ จามริก ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

13.10 – 15.30 น. อภิปรายเรื่อง “การแสดงเจตนาผูกพันความตกลง JTEPA โดยไม่ผ่านรัฐสภาขัดรัฐธรรมนูญหรือไม่ ??”

อภิปรายนำโดย

- คุณสมชาย แสวงการ สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ
- คุณหญิง ดร.กัลยา โสภณพนิช ตัวแทนพรรคประชาธิปัตย์
- รศ.ดร.ลาวัณย์ ภัณฑศิลป์กุล สาขานิติศาสตร์ ม.สุโขทัยธรรมาธิราช
- อาจารย์คมสัน โพธิ์คง อดีตสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ 2550
- อาจารย์เจริญ คัมภีรภาพ นักวิชาการกฎหมาย

ดำเนินการอภิปรายโดย

- คุณจักรชัย โฉมทองดี โครงการศึกษาและปฏิบัติการงานพัฒนา (FOCUS)

15.30 – 16.30 น. **ร่วมอภิปรายจากผู้เข้าร่วมสัมมนา**

เวทีสัมมนาครั้งที่ 12

การประชุมนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

เรื่อง “ อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ”

วันพฤหัสบดีที่ 11 ตุลาคม 2550 เวลา 08.30 – 12.30 นาฬิกา

ณ ห้องประชุม 1 ชั้น 14 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

จัดโดย : โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

วิทยากร

1. รศ.สุชาดา ชินะจิตร	ผช.ผอ.สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
2. คุณสุปราณี จงดีไพศาล	ผู้อำนวยการฝ่ายสวัสดิการสาธารณะ
3. คุณสุรเดช อัครวินทรากูร	สำนักสิทธิบัตร กรมทรัพย์สินทางปัญญา
4. คุณวิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ	ผู้อำนวยการมูลนิธิชีววิถี
5. คุณบัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์	หัวหน้าโครงการฯ(โครงการยุทธศาสตร์นโยบายฐานทรัพยากร)
6. ผศ.ดร.สมชาย รัตนเชื้อสกุล	นักวิจัยโครงการฯ(คณะนิติศาสตร์ ม.หอการค้าไทย)

โครงการ MEAs สกว.

7. รศ.ดร.ชยันต์ ตันติวิธดาการ	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
8. รศ.ดร.ปัทมาวดี ชูชุกิ	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
9. ดร.สุจิตรา วาสนาดำรงดี	นักวิจัยอิสระ
10. คุณชนิศา กล่อมทอง	เลขานุการโครงการฯ
11. คุณจรัสพร รักษาแก้ว	เลขานุการโครงการฯ

องค์กรอิสระ

- โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริในสมเด็จพระเทพฯ
12. ดร.ปิยรัชฎ์ เจริญทรัพย์ เลขานุการคณะกรรมการโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชฯ

กระทรวงพาณิชย์

- กรมทรัพย์สินทางปัญญา
13. คุณวิบูลย์ลักษณ์ ร่วมรักษ์ รองอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา
14. คุณเรืองรอง บุญยรัตพันธุ์ นิติกร 6ว กองกฎหมายและอุทธรณ์
15. คุณศิริพัทธ์ วัชรากัย กลุ่มงานเขตการค้าเสรีและองค์การการค้าโลก

กระทรวงการต่างประเทศ

- กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย

16. คุณปวีณ ธนรัช

เจ้าหน้าที่การทูต 4

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติฯ

17. คุณวัชรีย์ ผลเดชสถาพร

สำนักความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติ
และสิ่งแวดล้อมฯ

- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช

18. ดร.จำลอง เพ็งคล้าย

ข้าราชการบำนาญ อดีตผู้เชี่ยวชาญระดับ ๑๐ กรมป่าไม้

19. ดร.สุจิตรา จางตระกูล

กลุ่มงานวิจัยอนุรักษ์พันธุ์กรรมไม้ป่าและ
เทคโนโลยีชีวภาพสำนักวิจัยการอนุรักษ์ป่าไม้และพันธุ์พืช

กระทรวงสาธารณสุข

- กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

20. นพ.ประพจน์ เกตุรากาศ

รักษาราชการแทนรองอธิบดี

กระทรวงวัฒนธรรม

- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

21. คุณกุลวดี เจริญศรี

ผอ.กองกองทุนส่งเสริมวัฒนธรรม
สำนักวิจัยและพัฒนาทางวัฒนธรรม

สำนักนายกรัฐมนตรี

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)

22. คุณชัยศิริ กำจัดภัย

สำนักวางแผนทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ฯ

23. คุณณัฏฐยา ดุษฎีประเสริฐ

จ.วิเคราะห์นโยบายและแผน

นักวิชาการมหาวิทยาลัย

- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

24. รศ.ดร.อรพรรณ ณ บางช้าง

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์

25. รศ.ศิริพร กิจจานัน

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์

ภาคเอกชน

- สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย

26. ดร.ปิยะนุช มาลากุล ณ อยุธยา

27. คุณรังสรรค์ คำราชา

28. คุณธีรภัทร เกาไศยนันท์

รองประธานคณะกรรมการกฎระเบียบและการค้าฯ

เจ้าหน้าที่ฝ่ายกฎระเบียบและการค้าระหว่างประเทศ

เจ้าหน้าที่ฝ่ายกฎระเบียบและการค้าระหว่างประเทศ

- สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

29. คุณบุญถม สุภาพพันธ์

ผู้ช่วยผู้จัดการ สถาบันวิจัยและพัฒนาเพื่อ

อุตสาหกรรม

สถาบันวิจัยอิสระ/องค์กรพัฒนาเอกชน

30. คุณกิตติ คำภีระ

ผอ.ฝ่ายสวส.และการพัฒนาที่ยั่งยืน สถาบันกีนันแห่งเอเชีย

31. คุณสุภา ไยเมือง

มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน ประเทศไทย

32. คุณรุจิรา พงศ์นาทอง

สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย

สื่อมวลชน

33. คุณมุกิตา เชื้อช้าง

ประชาไท ออนไลน์

กำหนดการ Focus group
การประชุมนำเสนอผลการศึกษาวิจัย
เรื่อง “ อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ”

วันพฤหัสบดีที่ 11 ตุลาคม 2550 เวลา 08.30 – 12.30 นาฬิกา

ณ ห้องประชุม 1 ชั้น 14 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

จัดโดย : โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม

08.30 – 09.00 น.	ลงทะเบียน
09.00 – 09.15 น.	กล่าวต้อนรับและชี้แจงวัตถุประสงค์การประชุม โดย • รศ.สุชาดา ชินะจิตร ผู้ช่วยผู้อำนวยการ สกว. แนะนำโครงการฯ โดย • คุณบัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์ หัวหน้าโครงการฯ
09.15 – 09.45 น.	นำเสนอผลการศึกษาวิจัย ประเด็นเรื่อง อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ โดย • ผศ.ดร.สมชาย รัตนเชื้อสกุล คณะนิติศาสตร์ ม.หอการค้าไทย นักวิจัยโครงการฯ
09.45 – 10.30 น.	วิจารณ์(ร่าง)รายงานการศึกษาวิจัย ประเด็นเรื่อง อนุสัญญาว่าด้วยความ หลากหลายทางชีวภาพ โดย • คุณสุรเดช อัครินทรานุกร หัวหน้ากลุ่มงานเทคโนโลยีชีวภาพและ เภสัชภัณฑ์ สำนักสิทธิบัตร กรมทรัพย์สินทางปัญญา ก.พาณิชย์ • คุณวิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ ผู้อำนวยการมูลนิธิชีววิถี
(20 นาที)	
(20 นาที)	
10.30 – 12.30 น.	ร่วมอภิปรายและแสดงความคิดเห็น
12.30 น.	สรุปและปิดประชุม โดย • คุณสุปราณี จงดีไพศาล ผู้อำนวยการฝ่ายสวัสดิการสาธารณะ สกว.

เวทีสัมมนาครั้งที่ 13

การประชุมนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

เรื่อง“สนธิสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยทรัพยากรพันธุกรรมพืช เพื่ออาหารและการเกษตร ”

วันพฤหัสบดีที่ 11 ตุลาคม 2550 เวลา 13.00 – 16.30 นาฬิกา

ณ ห้องประชุม1 ชั้น14 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

จัดโดย : โครงการ พัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

วิทยากร

1. ท่านผู้หญิง ดร.สุชาวัลย์ เสถียรไทย	สถาบันธรรมชาติเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม
2. ผศ.ดร.สุวิทย์ วรรณไกรโรจน์	ภาควิชาพืชสวน คณะเกษตร
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
3. รศ.สุชาดา ชินะจิต	ผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
4. คุณสุปราณี จงดีไพศาล	ผู้อำนวยการฝ่ายสวัสดิการสาธารณะ สกว.
5. คุณบัณฑิต เศรษฐศิริโรจน์	หัวหน้าโครงการ MEAs
(โครงการยุทธศาสตร์นโยบายฐานทรัพยากร)
6. รศ.ดร.ชยันต์ ตันติวิธดาการ	นักวิจัยโครงการ MEAs
(คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)
7. รศ.ดร.ปัทมาวดี ชูชุก	นักวิจัยโครงการ MEAs
(คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)

คณะนักวิจัยโครงการ MEAs

8. ผศ.ดร.สมชาย รัตนเชื้อสกุล	คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
9. ดร.สุจิตรา วาสนาดำรงดี	นักวิจัยอิสระ
10. คุณชนิศา กล่อมทอง	เลขานุการ โครงการฯ
11. คุณจรัสพร รักษาแก้ว	เลขานุการ โครงการฯ

องค์กรอิสระ

- โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริในสมเด็จพระเทพฯ

12. ดร.ปิยรัษฎ์ เจริญทรัพย์	เลขานุการคณะกรรมการโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชฯ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

- กรมวิชาการเกษตร

13. คุณสุรไกร สังขสุบรรณ

ผู้อำนวยการกองคุ้มครองพันธุ์พืช

- กรมการข้าว

14. คุณดารา เจตนะจิตร

ผู้เชี่ยวชาญด้านปรับปรุงพันธุ์ สำนักวิจัยและพัฒนาข้าว

15. คุณสุนิคม ตราปราบ

นักวิชาการเกษตร 7ว ศูนย์วิจัยข้าวปทุมธานี

สำนักวิจัยและพัฒนาข้าว

- สำนักงานปลัดกระทรวงฯ

16. คุณภิกษณ์ดี ลือทองจักร

ผอ.กองนโยบายเทคโนโลยีเพื่อการเกษตรและเกษตรกรรมฯ

17. คุณเจริญวิทย์ เสน่หา

กองนโยบายเทคโนโลยีเพื่อการเกษตรและเกษตรกรรมยั่งยืน

18. คุณชนกวรรณ มั่นนาค

จนท.วิเคราะห์ 6ว กองนโยบายเทคโนโลยีเพื่อการเกษตรฯ

- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

19. คุณศิลปพร ชื่นสุรัตน์

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 7ว

สำนักเศรษฐกิจการเกษตรระหว่างประเทศ

กระทรวงพาณิชย์

- กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

20. คุณรัชวรรณ โสมกลาง

สำนักเจรจาการค้าพหุภาคี

21. คุณเชษฐ สุขสังข์

สำนักเจรจาการค้าพหุภาคี

- กรมทรัพย์สินทางปัญญา

22. คุณเรืองรอง บุญยรัตพันธุ์

กองกฎหมายและอุทธรณ์

กระทรวงการต่างประเทศ

- กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย

23. คุณอลิษา ชอบอิสระ

เจ้าหน้าที่การทูต 4

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช

24. ดร.จำลอง เพ็งคล้าย

ข้าราชการบำนาญ อดีตผู้เชี่ยวชาญระดับ 10 กรมป่าไม้

25. ดร.สุจิตรา คงตระกูล

กลุ่มงานวิจัยอนุรักษ์พันธุกรรมไม้ป่าและ

เทคโนโลยีชีวภาพ

สำนักนายกรัฐมนตรี

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)

26. คุณณัฐฐา ดุษฎีประเสริฐ	จนท.วิเคราะห์6 สำนักวางแผนทรัพยากรธรรมชาติ
สิ่งแวดล้อมฯ
27. คุณชัยศิริ กำจัดภัย	สำนักวางแผนทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม
วิทยาศาสตร์ ฯ

นักวิชาการมหาวิทยาลัย

- มหาวิทยาลัยมหิดล

28. ผศ.ดร.สิทธิพงษ์ ดิลกวนิช	คณบดีคณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์

- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

29. คุณกิตติพงษ์ ตรีตรุยานนท์	สถาบันค้นคว้าและพัฒนากระบวนการนิเวศเกษตร

ภาคเอกชน

- สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย

30. ดร.ปิยะนุช มาลากุล ณ อยุธยา	รองประธานคณะกรรมการกฎระเบียบและการค้าฯ
31. คุณบัณฑิต วงศ์สีลโชติ	รองประธานคณะกรรมการกฎระเบียบและการค้าฯ
32. คุณธงชัย บุญยโชติมา	เจ้าหน้าที่ฝ่ายกฎระเบียบและการค้าระหว่างประเทศ
33. คุณธีรภัทร เกาไศยนันท์	เจ้าหน้าที่ฝ่ายกฎระเบียบและการค้าระหว่างประเทศ
34. คุณรังสรรค์ คำราชา	เจ้าหน้าที่ฝ่ายกฎระเบียบและการค้าระหว่างประเทศ

- สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

35. คุณบุญถม สุภาพันธ์	สถาบันวิจัยและพัฒนาเพื่ออุตสาหกรรม

สถาบันวิจัยอิสระ/องค์กรพัฒนาเอกชน

36. ดร.พงษ์วิภา หล่อสมบุญ	ผู้อำนวยการอาวุโส สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย
37. คุณกิตติ คัมภีระ	สถาบันคีนันแห่งเอเชีย
38. คุณสุภา ไยเมือง	มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน ประเทศไทย

สื่อมวลชน

39. คุณปิยะภรณ์ วงศ์เรือง	นสพ.บางกอกโพสต์

นักศึกษาปริญญาโท (วิทยานิพนธ์ด้านMEAs)

40. คุณลอยลม ประเสริฐศรี	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
41. คุณวิริญา ปันทับ	คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ ม.มหิดล

กำหนดการ Focus group
การประชุมนำเสนอผลการศึกษาวิจัย
เรื่อง“สนธิสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยทรัพยากรพันธุกรรมพืช
เพื่ออาหารและการเกษตร ”

วันพฤหัสบดีที่ 11 ตุลาคม 2550 เวลา 13.00 – 16.30 นาฬิกา

ณ ห้องประชุม1 ชั้น14 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

จัดโดย : โครงการ พัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม

13.00 – 13. 30 น. ลงทะเบียน

13.30 – 13.45 น.

กล่าวต้อนรับและชี้แจงวัตถุประสงค์การประชุม

โดย

- รศ.สุชาดา ชินะจิตร ผู้ช่วยผู้อำนวยการ สกว.

แนะนำโครงการฯโดย

- คุณบัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์ หัวหน้าโครงการฯ

13.45 – 14.15 น.

นำเสนอผลการศึกษาวิจัย ประเด็นเรื่อง “สนธิสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วย
ทรัพยากรพันธุกรรมพืชเพื่ออาหารและการเกษตร”

โดย

- รศ.ดร.ชยันต์ ตันติวิศาการ คณะเศรษฐศาสตร์ ม.ธรรมศาสตร์
- รศ.ดร.ปัทมาวดี โพชนุกูล ชูชุกิ คณะเศรษฐศาสตร์ ม.ธรรมศาสตร์

นักวิจัยโครงการฯ

14.15 – 15.00 น.

วิจารณ์(ร่าง)รายงานการศึกษาวิจัย ประเด็นเรื่อง สนธิสัญญาระหว่างประเทศ
ว่าด้วยทรัพยากรพันธุกรรมพืชเพื่ออาหารและการเกษตร

โดย

- ท่านผู้หญิง ดร.สุธาวลัย เสถียรไทย ประธานสถาบันธรรมรัฐเพื่อ
การพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม

(20 นาที)

- ผศ.ดร.สุรวิษ วรรณไกรโรจน์ ภาควิชาพืชสวน คณะเกษตร
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

(20 นาที)

15.00 – 16.30 น.

ร่วมอภิปรายและแสดงความคิดเห็น

16.30 น.

สรุปและปิดประชุม

โดย

- คุณสุปราณี จงดีไพศาล ผู้อำนวยการฝ่ายสวัสดิการสาธารณะ สกว.

เวทีสัมมนาครั้งที่ 14

การประชุมนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

เรื่อง“พิธีสารคาร์ตาเฮน่าว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ

ภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ”

วันศุกร์ที่ 12 ตุลาคม 2550 เวลา 08.30 – 12.30 นาฬิกา

ณ ห้องประชุม 1 ชั้น 14 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

จัดโดย : โครงการ พัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

วิทยากร

1. รศ.สุชาดา ชินะจิตร	ผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
2. คุณสุปราณี จงดีไพศาล	ผู้อำนวยการฝ่ายสวัสดิการสาธารณะ สกว.
3. อาจารย์เจริญ คัมภีรภาพ	มหาวิทยาลัยศิลปากร
4. ดร.วิเทศ ศรีเนตร	หัวหน้ากลุ่มงานความมั่นคงทางชีวภาพ สำนักความหลากหลายทางชีวภาพ สผ.
5. คุณบัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์	หัวหน้าโครงการฯ(โครงการยุทธศาสตร์นโยบายฐานฯ)
6. ดร.เจษฎ์ โทณะวณิก	นักวิจัย (คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม)

นักวิจัยโครงการ MEAs

7. ผศ.ดร.สมชาย รัตนเชื้อสกุล	คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
8. คุณปริญา บัญญัติฤทัยกุล	ผู้ช่วยนักวิจัย
9. คุณชนิศา กล่อมทอง	เลขานุการโครงการฯ
10. คุณจรัสพร รักษาแก้ว	เลขานุการโครงการฯ

กระทรวงพาณิชย์

● กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

11. คุณภาวิญญู เถลิงศรี	ผอ.ส่วนการเจรจาสินค้าเกษตรและสิ่งแวดล้อม
12. คุณธนัญชนก โรจน์กิตติคุณ	ส่วนการเจรจาสินค้าเกษตรและสิ่งแวดล้อม
13. คุณธัญวิษณุ เลิศอเนกสิน	สำนักเจรจาการค้าพหุภาคี
14. คุณพรศิริ สาครวรรณศักดิ์	สำนักเจรจาการค้าพหุภาคี

● กรมทรัพย์สินทางปัญญา

15. คุณเรืองรอง บุญยรัตพันธุ์	กองกฎหมายและอุทธรณ์

กระทรวงการต่างประเทศ

- กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย

16. คุณอลิษา ขอบอิสระ กองกฎหมาย

- กรมองค์การระหว่างประเทศ

17. คุณจิรพรรณ ดิลกวัชร เจ้าหน้าที่การทูต 6

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช

18. ดร.สุจิตรา จางตระกูล กลุ่มงานวิจัยการอนุรักษ์พันธุ์กรรมไม้ป่าและ
เทคโนโลยีชีวภาพ สำนักวิจัยอนุรักษ์ป่าไม้และพันธุ์พืช

กระทรวงสาธารณสุข

- สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

19. ดร.อรรค์ คงพานิช เกษตรกร ๗๖๖ สำนักความร่วมมือระหว่างประเทศ

กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ(สวทช.)

20. คุณจินตนา จันทรเจริญฤทธิ์ Biotec

สำนักนายกรัฐมนตรี

- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

21. ดร.วันดี สุชาติกุลวิทย์ ฝ่ายกฎหมายการค้าระหว่างประเทศ

นักวิชาการมหาวิทยาลัย

- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

22. คุณเอกอรุณ อมรสกุล หัวหน้าส่วนวิจัย สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้า
และการพัฒนา

ภาคเอกชน

- สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย

23. ดร.ปิยะนุช มาลากุล ณ อยุธยา รองประธานคณะกรรมการกฎระเบียบและการค้า
ระหว่างประเทศ
24. คุณธงชัย บุญยโชติมา เจ้าหน้าที่ฝ่ายกฎระเบียบและการค้าระหว่างประเทศ
25. คุณรังสรรค์ คำราชา เจ้าหน้าที่ฝ่ายกฎระเบียบและการค้าระหว่างประเทศ
26. คุณธีรภัทร เกาไศยพันธ์ เจ้าหน้าที่ฝ่ายกฎระเบียบและการค้าระหว่างประเทศ

สื่อมวลชน

27. คุณมงคล เคารพคุณ
28. คุณกฤษฎา วัฒนเสวรักษ์
29. คุณสมเกียรติ พุทธจรรยา
30. คุณมูทิตา เชื้อช้าง

สถานีโทรทัศน์ช่อง 11
หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ
หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ
ประชาไท.คอม

กำหนดการ Focus group
การประชุมนำเสนอผลการศึกษาวิจัย
เรื่อง“พิธีสารคาร์ตาเฮน่าว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ
ภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ”

วันศุกร์ที่ 12 ตุลาคม 2550 เวลา 08.30 – 12.30 นาฬิกา

ณ ห้องประชุม1 ชั้น14 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

จัดโดย : โครงการ พัฒนาคำรู้และยุทธศาสตร์ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม

08.30 – 09.00 น. ลงทะเบียน

09.00 – 09.15 น. กล่าวต้อนรับและชี้แจงวัตถุประสงค์การประชุม

• รศ.สุชาติา ชินะจิตร์ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ สกว.
แนะนำโครงการฯ

• คุณบัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์ หัวหน้าโครงการฯ

09.15 – 09.45 น. นำเสนอผลการศึกษาวิจัย ประเด็นเรื่อง “พิธีสารคาร์ตาเฮน่าว่าด้วยความ
ปลอดภัยทางชีวภาพภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ”
โดย

• ดร.เชษฐ โทณะวณิก คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม
นักวิจัยโครงการฯ

09.45 – 10.30 น. วิจารณ์(ร่าง)รายงานการศึกษาวิจัย ประเด็นเรื่อง “พิธีสารคาร์ตาเฮน่าว่าด้วย
ความปลอดภัยทางชีวภาพภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ”
โดย

• อาจารย์เจริญ คัมภีรภาพ รองอธิการบดีฝ่ายทรัพย์สินทางปัญญา
มหาวิทยาลัยศิลปากร

• ดร.วิเทศ ศรีเนตร หัวหน้ากลุ่มงานความหลากหลายทางชีวภาพ
สำนักความหลากหลายทางชีวภาพ สผ.

10.30 – 12.30 น. ร่วมอภิปรายและแสดงความคิดเห็น

12.30 น. สรุปและปิดประชุม

• คุณสุปราณี จงดีไพศาล ผู้อำนวยการฝ่ายสวัสดิการสาธารณะ สกว.

เวทีสัมมนาครั้งที่ 15

การประชุมนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

เรื่อง“พิธีสารเกียวโต ”

วันพุธที่ 24 ตุลาคม 2550 เวลา 13.00 – 16.30 นาฬิกา

ณ ห้องประชุม 1 ชั้น 14 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

จัดโดย : โครงการ พัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

วิทยากร

1. ท่านผู้หญิง ดร.สุชาวัลย์ เสถียรไทย	ประธานมูลนิธิธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม
2. คุณอารีย์ วัฒนา ทุมมาเกิด	ผู้อำนวยการกลุ่มวิเคราะห์มาตรการ
สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ
3. รศ.สุชาดา ชินะจิตร	ผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
4. คุณสุปราณี จงดีไพศาล	ผู้อำนวยการฝ่ายสวัสดิการสาธารณะ สกว.
5. คุณบัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์	หัวหน้าโครงการฯ (โครงการยุทธศาสตร์นโยบายฐานฯ)
6. รศ.ดร.นิรมล สุธรรมกิจ	นักวิจัย (คณะเศรษฐศาสตร์ ม.ธรรมศาสตร์)
7. ดร.ชโลธร แก่นสันติสุขมงคล	นักวิจัย (คณะเศรษฐศาสตร์ ม.ธรรมศาสตร์)

นักวิจัยโครงการ MEAs

8. ดร.สุจิตรา วาสนาดำรงดี	นักวิจัยอิสระ
9. คุณชนิศา กล่อมทอง	เลขานุการโครงการฯ
10. คุณจรัสพร รักษาแก้ว	เลขานุการโครงการฯ

กระทรวงการต่างประเทศ

● กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย

11. ดร.พรชัย ต่านวิวัฒน์	รองอธิบดีกรมสนธิสัญญาและกฎหมาย

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

● สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.)

12. คุณประเสริฐสุข จามรมาน	ผอ.สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ
13. ดร.ณัฐริกา คุปเปอร์	สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

- สำนักงานปลัดกระทรวงฯ

14. คุณวัชรีย์ ผลเดชสถาพร

สำนักความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ

- กรมควบคุมมลพิษ

15. คุณประมวล เฉลียว

หัวหน้าฝ่ายกฎหมายสิ่งแวดล้อม กองนิติการ

16. คุณนุรีย์ วิวัฒน์วัฒนา

สำนักจัดการคุณภาพอากาศและเสียง

17. คุณสุรรัตน์ ชูหิพิทักษ์

- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

18. คุณพรทิพย์ สาริกบุตร

ผอ.ส่วนประชาสัมพันธ์ กองส่งเสริมและเผยแพร่

กระทรวงพลังงาน

- สำนักงานปลัดกระทรวงพลังงาน

19. ดร.ชัยวัฒน์ มั่นเจริญ

ที่ปรึกษาโครงการ REP สำนักนโยบายและ
ยุทธศาสตร์

20. คุณยงยุทธ ห่อทอง

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์สัมพันธ์ 3
สำนักความร่วมมือระหว่างประเทศ

- กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน

21. คุณอารีรัตน์ อยู่หุ่น

นักวิทยาศาสตร์ 8

22. ดร.สุกมล หิญาธิระนันท์

นักวิทยาศาสตร์ 5

- การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย

23. คุณอาวุธ นิตินพ

นักวิจัยอาวุโส ปตท.

กระทรวงอุตสาหกรรม

- กรมโรงงานอุตสาหกรรม

24. คุณนันทพร แก้วฉิมพลี

ส่วนความตกลงพหุภาคีด้านสิ่งแวดล้อมความ
ปลอดภัยและความร่วมมือระหว่างประเทศ
สำนักสนธิสัญญาและยุทธศาสตร์

กระทรวงพาณิชย์

- กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

25. คุณพรพรรณ ภิรมย์พานิช

นักวิชาการพาณิชย์ 5
สำนักเจรจาการค้าบริการและการลงทุน

26. คุณพรศิริ สาครบรรณศักดิ์	นักวิชาการพาณิชย์ 5 สำนักเจรจาการค้าพหุภาคี
27. คุณณฤชยา ผลอนันต์	สำนักเจรจาการค้าพหุภาคี
28. คุณธนัญญ์ชนม์ โรจน์กิตติคุณ	สำนักเจรจาสินค้าเกษตร

สำนักนายกรัฐมนตรี

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)

29. คุณชัยศิริ กำจัดภัย	สำนักวางแผนทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ฯ
-------------------------	---
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

30. ดร.วันดี สุชาติกุลวิทย์	ฝ่ายกฎหมายการค้าระหว่างประเทศ
-----------------------------	-------------------------------

นักวิชาการมหาวิทยาลัย

- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

31. รศ.ดร.ดาวัลย์ วิวรรณะเดช	รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพลังงาน
------------------------------	----------------------------------
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

32. ผศ.ดร.จำนง สรพิพัฒน์	ประธานสายวิชาพลังงาน บัณฑิตวิทยาลัยร่วมด้านพลังงานและสิ่งแวดล้อม
--------------------------	--
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

33. คุณไชยยศ สิริเพาประดิษฐ์	ศูนย์ปฏิบัติการวิศวกรรมพลังงานและสิ่งแวดล้อม คณะวิศวกรรมศาสตร์
------------------------------	--
- มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

34. ผศ.ดร.โสภารัตน์ จารุสมบัติ	คณะรัฐศาสตร์
--------------------------------	--------------
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

35. คุณชมพูนุช พรอคสายชล	ผู้ช่วยนักวิจัย (รศ.ดร.อรพรรณ ศรีเสาวลักษณ์)
--------------------------	--
- มหาวิทยาลัยมหิดล

36. คุณวิริญา ปั่นทับ	นักศึกษาปริญญาโท คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์
-----------------------	--

ภาคเอกชน

37. ดร.ปิยะนุช มาลากุล ณ อยุธยา	สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย
38. คุณธงชัย บุญยโชติมา	สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย
39. คุณธีรภัทร เกาไศยพันธ์	สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย
40. คุณรังสรรค์ คำราชา	สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย
41. คุณธีรพล เกตุพันธุ์	ผู้จัดการ Carbon Finance Proj. GERIAP

สถาบันวิจัยอิสระ / องค์กรพัฒนาเอกชน

42. คุณศรีสุวรรณ จรรยา	นายกสมาคมต่อต้านสภาวะโลกร้อน
43. ดร.วัชรวิทย์ แก้วบุญส่ง	มูลนิธิพลังงานเพื่อสังคม
44. ดร.สรณรัชฎ์ กาญจนะวณิช	มูลนิธิโลกลีเขียว

สื่อมวลชน

45. คุณไอริน ดำรงมงคลกุล	สถานีโทรทัศน์ ช่อง 5
46. คุณกานต์ดา บุญเถื่อน	หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ
47. คุณสมเกียรติ พุทธิกุลวงศ์	หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ
48. คุณนัฐทิยา ตีรวิสุทธิรักษ์	หนังสือพิมพ์เดอะเนชั่น
49. คุณอภิญา วิชาตโรจน์	หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์
50. คุณปิยะภรณ์ วงศ์เรือง	หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์
51. คุณธิวรา สุดใจ	หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ
52. คุณอุษา รุ่งวัฒนโรจน์	หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ
53. คุณทิพย์สุดา แก้วศรีราชวงศ์	หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์
54. คุณอรณัฐ เปาชม	ประชาไท.คอม
55. คุณจิรารัตน์ คำแก้ว	ประชาไท.คอม

กำหนดการ Focus group
การประชุมนำเสนอผลการศึกษาวิจัย
เรื่อง “พิธีสารเกียวโต”

วันพุธที่ 24 ตุลาคม 2550 เวลา 13.00 – 16.30 นาฬิกา
ณ ห้องประชุม 1 ชั้น 14 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

จัดโดย : โครงการ พัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม

- 13.00 – 13.30 น. ลงทะเบียน
- 13.30 – 13.45 น. กล่าวต้อนรับและชี้แจงวัตถุประสงค์การประชุม
- รศ.สุชาดา ชินะจิตร ผู้ช่วยผู้อำนวยการ สกว.
แนะนำโครงการฯ
 - คุณบัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์ หัวหน้าโครงการฯ
- 13.45 – 14.15 น. นำเสนอผลการศึกษาวิจัย ประเด็นเรื่อง “พิธีสารเกียวโต”
- โดย
- รศ.ดร.นิรมล สุธรรมกิจ นักวิจัยโครงการฯ
คณะเศรษฐศาสตร์ ม.ธรรมศาสตร์
 - ดร.ชโลธร แก่นสันติสุขมงคล นักวิจัยโครงการฯ
คณะเศรษฐศาสตร์ ม.ธรรมศาสตร์
- 14.15 – 15.00 น. วิจารณ์(ร่าง)รายงานการศึกษาวิจัย ประเด็นเรื่อง “พิธีสารเกียวโต”
- โดย
- ท่านผู้หญิง ดร.สุธาวลัย เสถียรไทย ประธานสถาบันธรรมรัฐเพื่อ
การพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม
- (20 นาที)
- คุณอารีย์ วัฒนา ทูมมาเกิด ผู้อำนวยการกลุ่มวิเคราะห์มาตรการ
สนง.คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ
กระทรวงทรัพยากรฯ
- 15.00 – 16.30 น. ร่วมอภิปรายและแสดงความคิดเห็น
- 16.30 น. สรุปและปิดประชุม
- โดย
- คุณสุปราณี จงดีไพศาล ผู้อำนวยการฝ่ายสวัสดิการสาธารณะ สกว.

ภาคผนวกที่ 4

เว็บไซต์โครงการและข้อมูลสรุปสถิติการเข้าชม

MEASwatch.org - Microsoft Internet Explorer

File Edit View Favorites Tools Help

Back Forward Stop Refresh Home Search Favorites History Mail Print Edit Discuss FlashGet Messenger

Address <http://www.measwatch.org/> Go Links

MEASwatch.org

MEAs Intelligence Unit

โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม

- หน้าแรก
- แนะนำโครงการ
- กิจกรรม
- เอกสารวิจัย
- ความเคลื่อนไหว
- บทความ
- ข้อมูลพื้นฐาน
- ทุนการศึกษาวิจัย
- ติดต่อเรา

บทความ

บทความด้าน MEAs

ับกรณที่โลกร้อน
ประเทศกำลังพัฒนา:
แรกสุดอันมีอยู่

บัมซอร์ เสงฐศิริโคม
(5 พฤศจิกายน 2550)

นโยบายญี่ปุ่นเรื่องโลกร้อน
หลังับกรณที่มีอิสรภาพ

บัมซอร์ เสงฐศิริโคม
(21 ตุลาคม 2550)

กิจกรรม

โครงการ MEAs Intelligence Unit
ให้ทุนเขียนบทความวิชาการ
เรื่อง ความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม(MEA)
จำนวน 6 ทุน

การประณพบริยาธารเรือด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
31 Nov
วันอังคาร ที่ 27 พฤศจิกายน 2550 เวลา 9.00-12.00 น.
ณ ห้องจามจุรี โรงแรมปทุมวัน ปริ้นเซส
เพื่อกำหนดทำเพื่อลงประเทศไทย
สำหรับการประชุม COP 13 และ CMP 3
ระหว่างวันที่ 3-14 ธันวาคม 2550

ความตกลง JTEPA
กับรัฐธรรมนูญ
๒๕๕๐ : ทำไม่ผ่าน
สภานิติบัญญัติแห่ง
ชาติ ??

บัมซอร์ เสงฐศิริโคม
(8 ตุลาคม 2550)

การเจรจาเรื่องสิ่งแวดล้อม
ใน FTA ระหว่าง
ASEAN-EU

บัมซอร์ เสงฐศิริโคม
(10 กันยายน 2550)

อ่านทั้งหมด

บทความทั่วไป

ค่าประเภทรักษาทาง
ชีวการแพทย์กับสิทธิ
บัตรกรรม และการเข้าถึง
อย่างถ้วนหน้า

กรรณิการ์ กิตติเวธกุล
(26 พฤศจิกายน 2550)

แนวข้อหาอาชญากรรม
บาป ๓.๕๖ กับ
ตกลงพหุภาคี
GMOs

มดิงชน
(26 พฤศจิกายน 2550)

โดย... สส. กระทรวงทรัพยากร
(20 พฤศจิกายน 2550)

จับตามองการประชุมการกลั่นกรอง
การตกลงพหุภาคีด้านสิ่งแวดล้อม
การประชุมคณะกรรมการกลั่นกรอง ฯ
ในวันที่ 21 พฤศจิกายน 2550
เพื่อเสนอต่อคณะรัฐมนตรี ที่มี รองนายกรัฐมนตรี
และ คุณไพบูลย์ วรณศิริธรรม เป็นประธาน

โดย... มูลนิธิชีววิถี และ...
(20 พฤศจิกายน 2550)

จดหมายถึงนายกรัฐมนตรี เรื่อง
กีดกันการทบทวนมติ
คณะรัฐมนตรีเรื่องการตกลงพหุภาคีด้านสิ่งแวดล้อมในระดับ

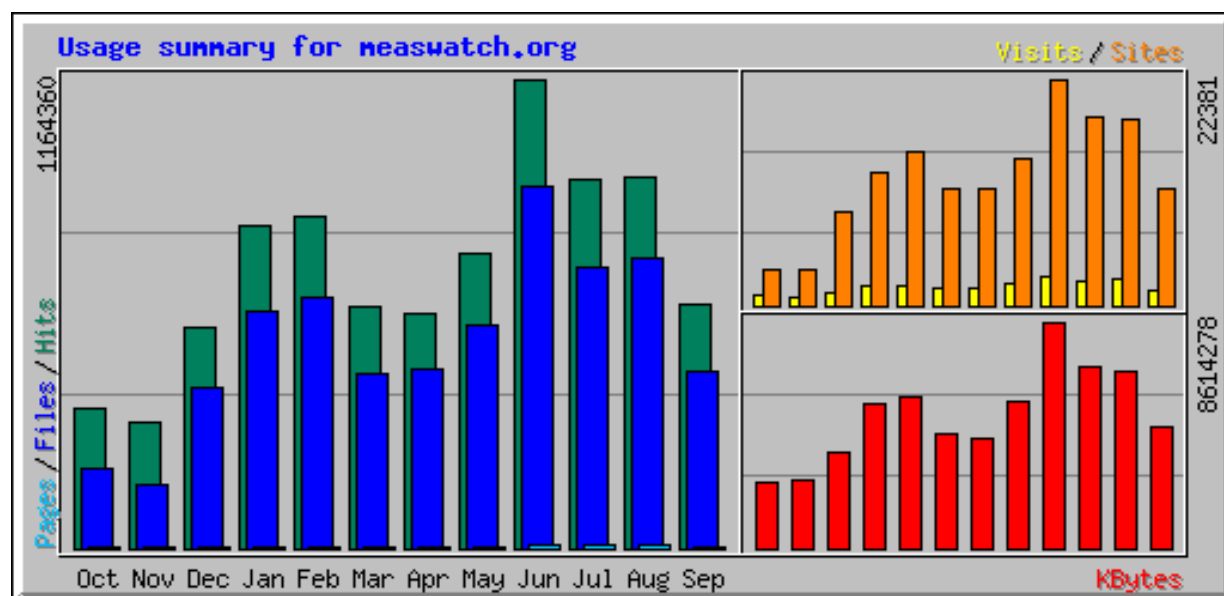
โดย... คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
(14 พฤศจิกายน 2550)

การแถลงข่าวที่สถาบันการบรารวาระปี ๒๕๕๑
ของคณะรัฐมนตรี (กรม. ๖) เพื่อให้มีการปลูกข้าว (GMOs) ใน
ประเทศไทย
วันจันทร์ที่ 12 พฤศจิกายน 2550 เวลา 13.30 - 14.30 น.
ณ ห้องประชุม อาคาร KU Home มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Usage Statistics for measwatch.org

Summary Period: Last 12 Months Generated 18-Sep-2008 05:58 ICT

Summary by Month										
Month	Daily Avg				Monthly Totals					
	Hits	Files	Pages	Visits	Sites	KBytes	Visits	Pages	Files	Hits
Sep 2008	33775	24428	209	82	11553	4582468	1485	3767	439712	607959
Aug 2008	29782	23179	218	84	18450	6752334	2609	6772	718559	923250
Jul 2008	29595	22540	205	79	18614	6886466	2474	6357	698754	917459
Jun 2008	38812	29933	240	95	22381	8614278	2858	7208	898004	1164360
May 2008	23650	17810	165	68	14388	5596250	2122	5127	552139	733177
Apr 2008	19367	14803	140	59	11437	4198275	1799	4209	444110	581029
Mar 2008	19382	14045	148	55	11600	4385611	1726	4589	435396	600865
Feb 2008	28399	21513	176	65	15188	5740813	1889	5123	623879	823572
Jan 2008	25784	19039	162	62	13176	5504247	1929	5033	590226	799310
Dec 2007	17736	12848	109	44	9239	3649951	1367	3386	398299	549822
Nov 2007	10445	5184	58	25	3521	2587979	759	1741	155539	313358
Oct 2007	11113	6391	70	31	3606	2532965	979	2176	198137	344520
Totals						61031637	21996	55488	6152754	8358681